

วารสาร มมร วิชาการล้านนา

Academic Journal of MBU; Lanna Campus

Approved by TCI during 2020 - 2024

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2566 Vol.12 No.2 July-December 2023

ISSN.2286-8267 (Print) ISSN.2697-4959 (Online)

สำนักงานวารสาร มมร วิชาการล้านนา

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200 web: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/mbulncjournal/index>

วารสาร มมร วิชาการล้านนา
Academic Journal of MBU; Lanna Campus
ISSN 2286-8267 (Print) ISSN 2697-4959 (Online)
ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566
Volume 12 Number 2 July - December 2023

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ ด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา และศึกษาศาสตร์ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่า ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติตามแนวพุทธศาสนาอันสอดคล้องกับปรัชญามหาวิทยาลัย ที่ว่า “ส่งเสริม ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อองค์ความรู้ คู่คุณธรรม” (Encouragement of education, leaning and research for gaining knowledge and characters Commitment of Graduate School)

ลิขสิทธิ์

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
103 วัดเจติยหลวงวรวิหาร ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

ที่ปรึกษา

พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร.
พระมหาวิเศษ เสาะพบดี, รศ.ดร.

พระครูวินัยธรรณชัย ญาณวีโร, ผศ.ดร.
ผศ.ดร. ตระกูล ชำนาญ

บรรณาธิการ

พระมหาวิรัชศักดิ์ สุระเมธี, ผศ.ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวสุริษา วุฒิอิน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

กองบรรณาธิการ

ผศ.ดร. อุเทน ลาพิงค์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

นายบุญนำ สุนามถาวร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

พระวิสิทธิ์ ฐิตวิสิฐโร, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ผศ.ดร. ปัญญา คล้ายเดช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

รศ.ดร. ปาริชาติ บัวเจริญ

มหาวิทยาลัยพายัพ

รศ.ดร. สัณญา สะสอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผศ.ดร. สมปอง สุวรรณภุมมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ผศ.ดร. ประทีป พิษทองกลาง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

ผศ.ดร. วินิจ ผาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผศ.ดร. จำเนียร ราชแพทยาคม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ดร. ทวีศักดิ์ ชูมา

มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตนครสวรรค์

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ : ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

การส่งบทความ

ผู้เขียนต้องเตรียมบทความต้นฉบับที่เขียนตามรูปแบบของวารสาร โดยผู้เขียนสามารถส่งบทความผ่านระบบฐานข้อมูลวารสารออนไลน์ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/mbulncjournal> หรือ e-mail: lannajo2018@gmail.com

กระบวนการพิจารณา

บทความวิจัยและบทความวิชาการที่จะตีพิมพ์ทุกบทความจะผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ในสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 2 ท่าน ต่อ 1 บทความ (Double-blind peer review) และต้องได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ โดยกองบรรณาธิการมีสิทธิ์ให้แก้ไขบทความตามความเหมาะสม

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

พระครูสังฆรักษ์ จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศ.ดร. พศิน แดงจวง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร. ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร. สุธาสิณี แสงมุกดา	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร. รัตน์ะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รศ.ดร. ปาริชาติ บัวเจริญ	มหาวิทยาลัยพายัพ
ผศ.ดร. สมปอง สุวรรณภุมมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ศ.ดร. สุธรรม ธรรมทัศนานนท์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น
ผศ.ดร. วินิจ ฝาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผศ.ดร. ประทีป พิษทองกลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผศ.ดร. สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- การส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร ผู้เขียนต้องตรวจสอบและปฏิบัติตามข้อกำหนดของวารสาร หากไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดบทความอาจถูกส่งคืนให้กับผู้เขียน
- ผลการวิจัยและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ถือเป็นความคิดเห็นและอยู่ในความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ มิใช่ความเห็นหรือความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ หรือมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากการพิมพ์
- บทความจะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น หากตรวจสอบพบมีการตีพิมพ์ซ้ำซ้อน ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว

บทบรรณาธิการ

ในปัจจุบันวารสาร มมร วิชาการล้านนา กำลังก้าวเข้าสู่ปีที่ 12 โดยมีการพัฒนาคุณภาพของวารสารมาอย่างต่อเนื่อง และกำลังพัฒนาเพื่อให้คณะกรรมการคัดกรองวารสารศูนย์ดัชนีวารสาร (TCI) พิจารณาให้เป็นวารสารวิชาการในกลุ่มที่ 1 ต่อไป ทั้งนี้ จากการดำเนินการที่ผ่านวารสารได้รับความสนใจจากนักวิชาการในสาขาวิชาต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาที่มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และข้อมูลวิชาการที่ได้ผ่านการศึกษาค้นคว้ามาอย่างเป็นระบบ สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของวารสารอย่างครอบคลุม ภายใต้มาตรฐานทางวิชาการที่ผ่านการคัดกรองจากผู้เชี่ยวชาญเป็นอย่างดี

สำหรับฉบับนี้เป็นปีที่ 12 ฉบับที่ 2 ของปี 2566 (กรกฎาคม-ธันวาคม) มีบทความทั้งหมด 12 เรื่อง ประกอบด้วยบทความวิจัย จำนวน 11 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง โดยวารสาร มมร วิชาการล้านนา ได้เปิดรับองค์ความรู้งานวิจัยที่มีคุณภาพ หลากหลายประเด็น ทั้งทางพระพุทธศาสนาและปรัชญาการศึกษา และปัญหาสังคมในด้านต่าง ๆ มาตีพิมพ์เผยแพร่ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สนใจสามารถนำผลงานไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงวิชาการต่อชุมชนและองค์กรต่าง ๆ จึงอยากเชิญชวนทุกท่านร่วมกันใช้บทความในวารสารไปอ้างอิงผลงานทางวิชาการและงานวิจัยของท่าน

ในนามของบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ร่วมเสนอผลงานทั้งบทความวิจัย และบทความวิชาการทุกท่าน รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินคัดกรองบทความวิจัยที่ช่วยให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ส่งผลให้วารสารฉบับนี้มีคุณภาพและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จึงขอเชิญชวนผู้สนใจทุกท่านร่วมส่งผลงานเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานลงวารสาร โดยผู้ที่สนใจส่งผลงานตีพิมพ์โปรดศึกษาในคำแนะนำการเตรียมต้นฉบับที่หน้าเว็บไซต์ของวารสารฯ หัวข้อคำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ หรือสอบถามรายละเอียดด้วยตัวเองที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา วัดเจติยหลวงวรวิหาร ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โทร. 053-270-975 ต่อ 14 หรืออีเมล lannajo2018@gmail.com

สุดท้ายนี้ในวาระฉบับส่งท้ายปี 2566 กองบรรณาธิการขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย โปรดดลบันดาลให้นักวิชาการทุกท่าน มีความสุขความเจริญงอกงามในปัญญา มีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรง เพื่อร่วมกันพัฒนาผลงานวิชาการมาจรรโลงพระพุทธศาสนาและสังคมให้ดีขึ้นต่อไป แล้วพบกับบทความที่น่าสนใจได้อย่างต่อเนื่องในฉบับถัดไป

พระมหาวิริศศักดิ์ สุรเมธี, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ วารสาร มมร วิชาการล้านนา

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
บทบรรณาธิการ	(3)
สารบัญ	(4)
บทความวิจัย	
๑ การศึกษาวิเคราะห์ทานที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย เถาหลิมหลาน Analysis Study on Donation Appears in the Third Chapter (Dāna) of Vessantara Jataka Volume of Sroy Noi Thoa Leum Lhan พระครูสุธรรมจินดากร (วัชรกร เตชะพรหมวัง), ดิลก บุญอิม, สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์ Phrakhru Suthamjindakorn (Watcharakorn Taejapromwang), Diloke Boonim, Somchan Sripraschayanon	1
๑ แนวทางการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเชิงพุทธของชุมชน ตำบลแม่แก้ว อำเภอสบ ปราบ จังหวัดลำปาง Guidelines for Participation in the Conservation of Community Forests Buddhist Way of the Community, Mae Kua Sub-district, Sop Prap District, Lamphang Province พระอธิการณรงศ์ฤทธิ์ ฐติธมโม, ดิลก บุญอิม, สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์ Phra Adhikam Narongrit Thatithammo, Diloke Boonim, Somchan Sripraschayano	11
๑ แนวทางการขับเคลื่อนหมู่บ้านศีล 5 ของชุมชนตำบลนาโป่ง อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง The Guidelines for Driving of Five Precepts at Baan Napong Community, Thoen District, Lamphang Province พระครูสุจินสาธุกิจ (สีไฉลังกา), จีระศักดิ์ ปันลำ, สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์ Phrakru Sujinsatukit (Seechailangka), Jeerasak Punlam, Somchan Sripraschayanon	21
๑ การบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา กัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 6 Academic Guideline Administration in Thailand 4.0 Age, Galyani Vadhana Educational Quality Development Network Center, under Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 6 กรวิทย์ ไม้หอม, สังวาร์ วังแจ่ม, สุรศักดิ์ สุทธิศิริ Gorawee Maihorm, Sangwan Wangcham, Surasak Suttasiri	33
๑ การใช้โครงงานเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย Use of Project-based Learning in Promoting Early Childhood Development ลลิตา ศิริวงษ์, รัตนา ณ ลำพูน, เคนเนท แอล แคมป์ Lalida Silawong, Ratana Na Lamphun, Kenneth L. Kampe	45
๑ การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 Development of Computer-Assisted Instruction on Creation of Documents with Microsoft Word Program to Improve Academic Achievement of Grade 3 Students ธนรัตน์ วิชัยรัตน์, อำนาจ จันทร์แป้น, วารุณี โพธิาสินธุ์ Thanarat Wichairat, Amnat Chanpan, Varunee Pothasin	55

สารบัญ

๑ การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ของโรงเรียนบ้านแม่สุวิทยา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2	
Administration on Student Care and Support System during COVID-19 Epidemic Situation of Ban Mae Ou Su Wittaya School, under Tak Primary Educational Service Area Office 2	
นนทพันธ์ เย็นปัญญา, สังวาร วังแจ่ม, สุรศักดิ์ สุทธสิริ, สาโรจน์ แก้วอรุณ	
Nonthaphan Yenpanya, Sangwan Wangcham, Surasak Suttasiri, Sarod Kaewarun	65
๑ การศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1	
A Study of the Good Governance Administration of School Administration under Phichit Primary Educational Service Area Office 1	
จันทร์วิภา จำนงค์การ, นงลักษณ์ ใจฉลาด	
Janwipa Jamnongkan, Nongluck Jaichalad	75
๑ ข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่	
Policy Proposals for Strengthening in An Anti-corruption by Activities and Buddhist Principles in Chiang Mai Province	
จรูญศักดิ์ แพง, สรวิศ พรหมลี, มงคลชัย สมศรี,	
พระครูสิริธรรมเมธี, พระพงษ์ระวี โหติมชัยโชติกุล	
Charoonsak Phaeng, Sorawit Phromlee, Momgkonchai Somsree,	
Prakru Sirithammamethee, Phra Pongravee Holimchayachotikol	83
๑ การประเมินโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่บูรณาการกับการเรียนการสอน วิทยาลัยการอาชีพฝาง จังหวัดเชียงใหม่	
Project Evaluation Research of the school's botanical garden project integrated with teaching and learning of Fang Industrial and Community Education College	
ปัญญา ช่างงาน	
Panya Changngan	93
๑ การศึกษาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1	
A Study of Participation in Internal Education Quality Assurance of School under Sukhothai Primary Educational Service Office 1	
สิริรัตน์ พรหมปัน, นงลักษณ์ ใจฉลาด	
Sirirut Phompan, Nongluck Jaichalad	106
บทความวิชาการ	
๑ ปัญหาการจัดสวัสดิการแรงงาน	
Labor Welfare Problems	
วีรนุช พรหมจักร, ณฐภัทร อยู่เมือง, เกษม ประพาน	
Weeranuch Promjak, Nathapat Yumuang, Kasem Prapan	113
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	124

การศึกษาวิเคราะห์ทานที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย เล่าลืมหลาน
Analysis Study on Donation Appears in the Third Chapter (Dāna) of Vessantara
Jataka Volume of Sroy Noi Thoa Leum Lhan

พระครูสุธรรมจินดากร (วัชรกร เตชะพรหมวัง) ¹

Phrakhru Suthamjindakorn (Watcharakorn Taejapromwang)

ดิลก บุญอิม ¹

Diloke Boonim

สมจันทร์ ศรีปรีชยานนท์ ¹

Somchan Sripraschayanon

Corresponding Author Email: suthamjin06@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาของวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก 2) ศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย เล่าลืมหลาน 3) วิเคราะห์ทานที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย เล่าลืมหลาน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพจากเอกสาร และสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 รูป/คน เพื่อมาวิเคราะห์และนำเสนอการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. วรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดกเกิดขึ้นสมัยอยุธยาโดยพระเจ้าทรงธรรมเป็นผู้ริเริ่มให้มีการแต่งประพันธ์ขึ้น ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 เพราะทรงเห็นว่าวรรณกรรมกาพย์มหาชาติในสมัยของพระเจ้าทรงธรรมสูญหายหรือกระจัดกระจายไป โดยได้จัดประพันธ์ทำนองหลวงขึ้น เพื่อที่จะให้พระสงฆ์ใช้ในการแสดงพระธรรมเทศนาสืบจนถึงปัจจุบันที่ใช้เรียกกันว่าเทศน์มหาชาติ

2. เนื้อหาทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย เล่าลืมหลาน ที่เรียบเรียงโดย ญาณสัมปณโณ ได้กล่าวถึง ทานกัณฑ์ที่มีเนื้อหาจำแนกออกมาเป็น 4 ประเด็น 1) พระนางมยุรีวิงวอนร้องขอพญาสัตนะ 2) พระเวสสันดรให้สัตสกกมทาน 3) นางมัทรีพร้อมกันหาชาติ ตามพระเวสสันดรเข้าป่าหิมพานต์ 4) พระเวสสันดรให้ทานราชรถและม้าแก่พราหมณ์และยาจก

3. ผลการวิเคราะห์ทานหรือหลักธรรมพระสูตรที่ปรากฏในทานกัณฑ์ประกอบไปด้วยพระสูตร 9 พระสูตร คือ 1) ทานวรรค 2) ปฐมทาน 8 ประการ 3) อัสสปุริสทาน 4) สัปปุริสทาน 5) สัปปุริสทาน 8 6) บุญกริยาวัตถุ 7) กาลทานสูตร 8) โภชนทาน 9) กิณฑสูตร

คำสำคัญ: การศึกษาวิเคราะห์ทาน, ทานกัณฑ์, มหาชาติเวสสันดรชาดก

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the history of Vessantara Jātaka literature 2) to study the content of Dāna in the Third Chapter (Dāna) of Vessantara Jataka Volume of Sroy Noi Thoa Leum Lhan 3) to analyze Dāna in the Third Chapter (Dāna) of Vessantara Jataka Volume of Sroy Noi Thoa Leum Lhan. It is a qualitative study from documents and in-depth interviews with 15 key informants for analyzing and presenting with descriptive analysis.

The results of this research found that:

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Lampang Buddhist College

1. Vessantara Jātaka literature originated in the Ayutthaya period; God Songtham was the initiator to have of the authorship but there will be further amendments later. In the time of Phra Bat Somdej Phra Buddha Loetla Nabhalai, reign 2nd considered that literature poem in the time of God Songtham had lost or scattered, therefore wrote royal melody, in order to monks to use in Dhamma-preaching until the present that is call Mahachat Sermon.

2. The content of Dāna-kantha in Volume of Sroy Noi Thoa Leum Lhan had compiled by Yanasampanno, He mentioned dāna that the content can be divided into 4 points as: 1) Phra Nang Phussadee had requested to Phaya Sanchai, 2) Vessantara got Sattasataka-Maha-Dāna, 3) Phra Nang Matsee and Chālee looked for Vessantara in Himmapan forest, 4) Vessantara got chariot and horses to brahmins and beggars.

3. The results of the analysis and principle of Dhamma in the Sutta that appears in Dāna-kantha consists of 9 Suttas as: 1) Dāna-Wakka 2) Pathama-Dāna 8 things 3) Asappurisa-Dāna 4) Sappurisa-Dāna 5) Sappurisa-Dāna 8, 6) Puññakiriyāvatthu, 7) Kāla- Dāna-sutta, 8) Bhojana-Dāna, 9, Kinthasutta.

Keywords: Analytical study on donation, Dāna-Kantha, Vessantara Jātaka

บทนำ

วรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก เป็นวรรณกรรมที่มีใจความเนื้อเรื่องกล่าวถึงพระชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นวรรณกรรมที่มีความสำคัญต่อจิตใจชาวพุทธ และเป็นวรรณกรรมที่จารึกเขียนด้วยภาษาทางวัฒนธรรมหลากหลายของแต่ละพื้นที่ เช่น ภาคเหนือจารึกด้วยอักษรล้านนา ภาคกลางจารึกด้วยอักษรขอม เป็นต้น เทศน์มหาชาติเป็นการพรรณนาถึง “เรื่องพระเวสสันดรชาดก คำว่า ชาดก นั้นเป็นชื่อเรียกคัมภีร์ประเภทหนึ่งของพุทธศาสนา ที่กล่าวถึงอดีตชาติของพระพุทธเจ้า เป็นคำสอนประเภทบุคลาธิษฐาน คือ ยกตัวละครขึ้นมาเล่าแล้วสอดแทรกคำสอนเข้าไปในการเล่าเรื่องนั้น ๆ ชาดกมีอยู่มากมาย แต่ที่นับว่าสำคัญที่สุดมีอยู่ 10 ชาดก หรือสิบชาติ ตามที่นิยมเรียกกันว่า พระเจ้าสิบชาติ

พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญบารมีต่าง ๆ กันในแต่ละชาติ เพื่อมุ่งหวังที่จะให้สำเร็จพระสัมมาสัมโพธิญาณ การบำเพ็ญบารมีก็คือการทำความดี ซึ่งดูเหมือนเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล เป็นเรื่องเฉพาะตัวไม่เกี่ยวกับผู้อื่นหรือส่วนรวม แต่ตามความเป็นจริงแล้วการบำเพ็ญบารมีนั้นย่อมจะทำให้เกิดผลดีทั้งแก่ตัวผู้กระทำ และประชาชนโดยส่วนรวมโดยแท้ เช่น การบำเพ็ญสัจจะบารมี ผู้บำเพ็ญยึดมั่นแต่เฉพาะความเป็นจริง ความเที่ยงตรง บุคคลอื่นได้รับผลก็คือ ไม่ถูกหลอกลวง เป็นต้น อนึ่งการบำเพ็ญบารมีนั้น แบ่งออกเป็น 3 ชั้น หรือ 3 ระดับ คือ ระดับธรรมดาขั้นต้น ๆ เรียกว่า บารมี ระดับสูงคือระดับที่ทำได้ค่อนข้างยากเรียกว่า อุบารมี และระดับสูงสุดคือระดับที่บุคคลซึ่งยังเป็นปุถุชนอยู่ไม่สามารถจะทำได้เรียกว่าปรমัตถบารมี เทศน์มหาชาติ คือ เทศนาเวสสันดรชาดก ถือเป็นงานบุญพิธีที่สำคัญ เป็นประเพณีที่มีคุณค่าที่ต้องสืบทอดที่นิยมจัดให้มีการเทศน์มาแต่โบราณ ส่วนมากจัดให้มีการเทศนาตามวัดวาอารามต่าง ๆ จึงเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัทศาสนิกชน และวัดนั้น ๆ จะตกลงร่วมกันจัด (คลังเอกสารสาธารณะ, 2551)

อำเภอเถิน ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของล้านนาที่ได้รับอิทธิพลจากเมืองเชียงใหม่ ซึ่งแต่เดิมอำเภอเถินชื่อว่า อิงขมถริฐ หรือ สังขมเต็น ซึ่งมีความหมายว่า สงฆ์เถื่อน เพราะการปกครองยุคสมัยก่อนพระสงฆ์มีบทบาทเป็นอย่างมากต่อการปกครองของเมืองเถิน และพระสงฆ์ยังมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้ชักเตือนชี้แนะแนวทาง (ภูเดช แสนสา, 2558) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพระพุทธศาสนาได้รุ่งเรืองในอำเภอเถินมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานหลายยุคหลายสมัย และได้รักษาวินัยวัฒนธรรมประเพณีของการฟังเทศน์มหาชาติพระเวสสันดรชาดก ซึ่งได้รับการสืบทอดมาเป็นรุ่น ๆ จากปู่ย่าตายาย ได้สืบทอดกันมาสืบสานประเพณีของการเทศน์มหาชาติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน แต่จะเกิดความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ที่จัดกิจกรรม

ประเพณีที่มีความหลากหลายโดยเกิดจากการประยุกต์เสริมเติมแต่ง และบริบทของชุมชนที่ไม่เหมือนกัน แต่ในท้องถิ่นอำเภอเถิน ตำบลล้อมแรด มีเอกลักษณ์ที่สวงามในการแสดงวรรณกรรม เรื่องพระเวสสันดรชาดก ในแต่ละครั้ง ในแต่ละวัด แต่ละองค์กรที่ได้จัดกิจกรรมของการเทศน์จะมีองค์ประกอบที่สำคัญ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจความศรัทธา ความเชื่อมั่นในผลอาานิสงส์ที่เป็นอานิสงส์

ดังนั้น การเทศน์มหาชาติและในเนื้อหาของกัณฑ์เทศน์มหาชาตินับว่ามีสาระหลักธรรมอันสำคัญอยู่มากมาย และแฝงไปด้วยหลักการให้ทานจะปรากฏอยู่มาก และจะชัดเจนมากโดยเฉพาะกัณฑ์ที่ 3 ชื่อว่าทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย ถ้ำลือหลาน เป็นการบริจาคให้ทานที่ยิ่งใหญ่ที่เรียกว่าการบริจาคสัตตกัมมทาน คือ การทานครั้งยิ่งใหญ่มีอย่างละ 100 โดยมีช้าง ม้า วัวควาย ทาสี ทาสา และการให้ทรัพย์สินเงินทองของพระเวสสันดร โดยนับรวมกันได้ 700 ซึ่งจะมีเนื้อหาของพระโพธิสัตว์ที่อุปติเป็นองค์พระเวสสันดรให้ทานแก่พราหมณ์ชุก ผู้ที่ขอไม่มีวันหยุดยั้ง และสาระอีกประการหนึ่ง คือ หลักธรรมการแสดงความแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยเหลือสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อลดความเหลื่อมล้ำกันทางสังคมของการเห็นแก่ตัวซึ่งตึงเค้นกันในยุคของปัจจุบันที่ก่อเกิดการสร้างปัญหาอย่างไม่จบสิ้น และปัจจัยสำคัญของการเผยแพร่วรรณกรรมนี้ให้เข้าถึงพุทธศาสนิกชน

บทความวิจัยนี้จะนำเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์ทานที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อยถ้ำลือหลาน เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเป็นมา เนื้อหา และหลักการให้ทานที่ปรากฏในวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดกในทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อยถ้ำลือหลาน ให้ปรากฏชัดแก่พุทธศาสนิกชนผู้ที่ได้เข้ามาศึกษา และได้รับรู้ถึงเนื้อหา ความเป็นมา หลักธรรมการให้ทานของวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก และอีกนัยหนึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้พระสงฆ์ผู้แสดงพระธรรมเทศนาได้เข้าใจง่ายต่อการบรรยายสื่อสารให้ผู้ฟังได้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งเข้าถึงหลักการให้ทานที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งยังให้เกิดประสิทธิผลต่อการแสดงพระธรรม และถูกต้องแม่นยำในพระสูตร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก
2. เพื่อศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย ถ้ำลือหลาน
3. เพื่อวิเคราะห์ทานที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย ถ้ำลือหลาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวเคราะห์ทานที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย ถ้ำลือหลาน” ครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้วิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้นำศาสนา และพระนักเทศน์ 2) กลุ่มมรรคทายก และปราชญ์ในพื้นที่ และ 3) กลุ่มนักวิชาการวัฒนธรรม ทั้งพระสงฆ์ และประชาชน เสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description) ซึ่งการดำเนินการวิจัย มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ค้นหาและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากตำนานเกี่ยวกับวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก โดยเฉพาะกัณฑ์ทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย ถ้ำลือหลานอย่างละเอียด
2. สืบหาข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary source) โดยอาศัยข้อมูลจากการรวบรวมหนังสือวิทยานิพนธ์บทความงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา

3. สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 รูป/คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม โดยการใช้วิธีการเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้นำศาสนาและพระนักเทศน์ 9 รูป มรรคนายกและปราชญ์ในพื้นที่ 3 คน และนักวิชาการวัฒนธรรม 3 คน เพื่อนำมาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล
4. วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมแล้ว โดยการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบ หาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมกับเนื้อเรื่อง
5. สรุปเขียนงานวิจัยและข้อเสนอแนะ แบบพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

1. ความเป็นมาของวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก

วรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดกเกิดขึ้นในสมัยอยุธยา โดยพระเจ้าทรงธรรมเป็นผู้ริเริ่มให้มีการแต่งประพันธ์ขึ้น ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 เพราะทรงเห็นว่าวรรณกรรมกาพย์มหาชาติ ในสมัยของพระเจ้าทรงธรรมสูญหายหรือกระจัดกระจายไป โดยได้จัดประพันธ์ทำนองหลวงขึ้น เพื่อที่จะให้พระสงฆ์ใช้ในการแสดงพระธรรมเทศนาสืบจนถึงปัจจุบันที่ใช้เรียกกันว่า เทศน์มหาชาติ กวีที่มีบุคคลสำคัญที่ได้เกี่ยวข้อง ได้แก่ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ได้ประพันธ์กัณฑ์มหाराช จุลพล ฉกษัตริย์ และนครกัณฑ์ ส่วนกัณฑ์ชูชก ประพันธ์โดยพระเทพมุนี มหาพลกัณฑ์ ประพันธ์โดย พระเทพโมลี (กลั่น) กัณฑ์กุมารและกัณฑ์มัทรี ประพันธ์โดย เจ้าพระยาพระคลัง เป็นต้น (ตินาร์ บุญธรรม, 2555)

พระไตรปิฎก คำว่า ชาดก แปลว่า แสดงสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว (หลวงเทพรัตนคุชัญญ์ (ทวี ธรรมธัช), 2534) กล่าวถึงเรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า โดยอรรถกถาจารย์และฎีกาจารย์ได้ให้ความหมายอีกประการหนึ่งว่า ชาดก หมายถึง การตรัสบุรพกิจของพระพุทธเจ้าหรือประพจน์ในกาลก่อน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535 ,น. 127) ซึ่งมหาชาติจะกล่าวถึงบารมี 10 ชาติของพระพุทธเจ้า คือ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยะบารมี สัจจบารมี ขันติบารมี เมตตาบารมี อุเบกขาบารมี อธิฐานบารมี มหาชาติเวสสันดรชาดก เป็นวรรณกรรมที่มีเรื่องราวสำคัญแบ่งเป็น 13 ตอน หรือ 13 ผูกด้วยกัน ดังนี้ 1) กัณฑ์ทศพร มี 19 พระคาถา ว่าด้วยท้าวสักกาทเวราชประสาทพรแก่พระนางผุสดี 10 ประการ 2) กัณฑ์หิมพานต์ มี 134 พระคาถา ว่าด้วยพระเวสสันดรบริจาคทานช้างเผือกให้แก่พรหมณ์ 3) กัณฑ์ทานกัณฑ์ มี 209 พระคาถา ว่าด้วยพระเวสสันดรให้ทานสัตตกมหาทาน คือ การแจกทาน ช้าง ม้า ทาสี ทาส และอื่น ๆ อย่างละ 100 ก่อนออกจากพระนคร 4) กัณฑ์วนปเวศน์ มี 57 พระคาถา ว่าด้วยสี่พระองค์เสด็จถึงเขาวงกต 5) กัณฑ์ชูชก มี 79 พระคาถา ว่าด้วยชูชกได้นำอมิตตมาเป็นภรรยาและลูกพระเวสสันดรมาเป็นทาส 6) กัณฑ์จุลพน มี 75 พระคาถา ว่าด้วยพราหมณ์เจตบุตรหลงกลชูชก 7) กัณฑ์มหาพน มี 80 พระคาถา ว่าด้วยชูชกหลอกฤๅษีให้บอกทางไปที่พักของพระเวสสันดร 8) กัณฑ์กุมาร มี 101 พระคาถา ว่าด้วยพระเวสสันดรทรงให้ทานขาลีและกัณหา 9) กัณฑ์มัทรี มี 90 พระคาถา ว่าด้วยพระนางมัทรีได้ตัดโคกเศรา ที่องค์พระเวสสันดรให้ทานขาลี และกัณหาแก่พรหมณ์ 10) กัณฑ์สักกบรรพ มี 43 พระคาถา ว่าด้วยพระอินทร์แปลงตัวขอพระนางมัทรีพร้อมให้พร 8 ประการ 11) กัณฑ์มหाराช มี 69 พระคาถา ว่าด้วยสองกุมารจะเสด็จมาถึงมหานครสีพี 12) กัณฑ์ฉกษัตริย์ มี 36 พระคาถา ว่าด้วยพระเวสสันดรได้พบหน้าครอบครัว 13) กัณฑ์นครกัณฑ์ มี 48 พระคาถา ว่าด้วยพระเวสสันดรขึ้นครองเมืองแทนบิดา (ประพัฒน์ ตรีณรงค์ และ สงวน อ้นคง, 2505)

การประพันธ์วรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดกนี้ ทั้งสำนวนไทย และล้านนา เป็นไปเพื่อเป็นคติสอนพุทธศาสนิกชนชาวพุทธบริษัท 4 เรื่องของการให้ทานโดยใช้หลักธรรมแบบบุคคลาธิฐาน คือ การ

เทศนามีบุคคลเป็นที่ตั้ง เทศนาอ้างคนและแสดงโดยยกคนขึ้นอ้าง (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559) ซึ่งในล้านนาได้มีการประพันธ์ไว้มากมาย ทั้ง 76 ส่วนวนการประพันธ์ ตั้งแต่จุลศักราช ที่ 1074 หรือปีพุทธศักราช 2255 เป็นต้นมา การประพันธ์ของฉบับสร้อยน้อย เจ้าสืมหลาน เป็นวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดกที่นิยมเทศน์ในอำเภอเถิน เรียบเรียงโดยญาณสัมปโน สวงวลีสหิทธิ และจัดพิมพ์เผยแพร่โดย ภิญโญ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นวรรณกรรมที่ใช้เอกลักษณ์ภาษาพื้นบ้านเดิม ที่สำนวนเล่นคำในบางบทบางตอน พร้อมทั้งประดับพระคาถาอิงตามวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดกทั่วไป 1,000 พระคาถา

2. เนื้อหาที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย เจ้าสืมหลาน วรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก ทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย เจ้าสืมหลาน เรียบเรียงโดยญาณสัมปโน ได้กล่าวถึงผู้คนที่ 3 ทานกัณฑ์ ว่าด้วยพระนางมุตติวิงวอนขอพญาสญชัยผู้เป็นสวามีได้โปรดให้อภัยแก่พระเวสสันดรที่ได้ให้ทานช้างเผือกคู่บ้านคู่เมืองว่า “ลูกกูตนาจ้างเผือกหัดถา จาวพาราหากสวกใหม่ ปากันขับลูกให้ กูหนี อันลูกกูก็หากดีเสียดี” ซึ่งพระนางมุตติพุดด้วยความรักที่สุดจะทำใจได้ โดยเนื้อหาจำแนกออก 4 ประเด็น ดังนี้

2.1 ประเด็นที่ 1 พระนางมุตติวิงวอนร้องขอพญาสญชัย

พระนางมุตติได้ทราบข่าวว่าพระเวสสันดรถูกขับไล่ ต่างร้องไห้และรีบไปวิงวอนต่อสามีไม่ให้ขับไล่ลูกอันเป็นดังแก้วตาดวงใจ ซึ่งแสดงถึงความรักของพระนางมุตติที่อยากทำให้ลูกเป็นสุข เมื่ออยากเห็นลูกมีความสุขพ่อแม่ก็หาทางทำเพื่อลูก การให้จึงเป็นวิธีสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้ลูกมีความสุข ข้อนี้ทำให้พระนางมุตติชวนชวนนำสิ่งที่ปิ่นอัมภกคลออกไปและนำสิ่งมงคลเข้ามาสู่พระเวสสันดรผู้เป็นลูก ถึงแม้จะทุกข์ลำบากเพียงใดผู้เป็นแม่ย่อมกระทำเพื่อลูกได้เสมอ

2.2 ประเด็นที่ 2 พระเวสสันดรให้สัตสตกมมหาทาน

พระเวสสันดรก่อนออกไปจากเมือง พระองค์ก็ได้ย่อหย่อนในการให้ทาน พระองค์ทรงตั้งสัจจะอธิษฐานให้ทานครั้งยิ่งใหญ่ ซึ่งเรียกกันว่า สัตสตกมมหาทาน คือ การให้ทาน ช้าง ม้า พระราชรถ สตรีแม่โคนมทาสี และทาสา อย่างละ 100 เมื่อพระเวสสันดรบริจาคมหาทานแล้ว แผ่นดินก็สะท้านหวั่นไหว

2.3 ประเด็นที่ 3 นางมัทรีพร้อมกันหาขาลีตามพระเวสสันดรเข้าป่าหิมพานต์

นางมัทรีได้แสดงความรักต่อพระเวสสันดร โดยนำตนเองและลูกเฝ้าติดตามพระเวสสันดรเข้าป่าคอยปรนนิบัติรับใช้ไม่ให้ห่างกาย การเข้าป่าติดตามพระเวสสันดรของนางมัทรีได้กล่าวต่อพระบิดาพระมารดาด้วยเหตุผลต่าง ๆ นานา ซึ่งพระยาสญชัยไม่ได้มีใจให้พระนางมุตติไปแค้นแต่่น้อย แต่ด้วยความหนักใจที่พระนางมุตติร้องให้อ้อนวอนขอจึงจำยอมอนุญาตให้พระนางมุตติพร้อมขาลีกันหาเสด็จออกจากเมืองไป

2.4 ประเด็นที่ 4 พระเวสสันดรให้ทานราชรถ และม้า แก่พราหมณ์ และยาจก

การเดินทางออกจากเมืองสีพีเพื่อเข้าป่าเขาวงกตแต่ด้วยเหตุการณ์มีพราหมณ์กลุ่มหนึ่งเข้ามาขอบริจาคทานกับพระองค์ในครั้งที่พระองค์กำลังลำบากทั้งกายและใจ ถ้าจะเปรียบเหมือนบุคคลธรรมดา คงจะเต็มไปด้วยความตระหนี่ความไม่พอใจ แต่พระองค์ได้ตัดสินใจบริจาค พาหนะเดินทาง ม้า และราชรถ ที่เป็นพาหนะจำเป็นในการเดินทางเข้าสู่ป่า การที่พระองค์กำลังเดินทางออกจากเมืองสีพี เพื่อที่จะได้เข้าป่าเขาวงกตแต่ด้วยเหตุการณ์ตอนนั้น ยังมีพราหมณ์กลุ่มหนึ่งเข้ามาขอบริจาคทานกับพระองค์ในครั้งที่พระองค์กำลังลำบากทั้งกายและใจ ถ้าจะเปรียบเหมือนบุคคลธรรมดา คงจะเต็มไปด้วยความตระหนี่ความไม่พอใจ แต่พระองค์ได้ตัดสินใจบริจาค พาหนะเดินทาง ม้า และราชรถ ที่เป็นพาหนะจำเป็นในการเดินทางเข้าสู่ป่า

วรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก ทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย เจ้าลิ้มหลาน ได้ปรากฏหลักการให้ทานถึง 9 พระสูตรที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณ โดยเฉพาะการให้สัตตกมหาทาน คือ การให้ช้าง ม้า สิ่งของ ทาสี ทาสา อย่างละ 100 เท่านั้น ซึ่งบ้างฉบับกล่าวถึงในตอนนี้นำ ให้ทานอย่างละ 700 (มหาชาติ มหาเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย เจ้าลิ้มหลาน ผู้ที่ 3 ทานกัณฑ์, ม.ป.ป.)

3. วิเคราะห์ทานที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย เจ้าลิ้มหลาน

วรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก ทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย เจ้าลิ้มหลาน เป็นเรื่องราวการให้ทาน คือ สัตตกมหาทาน ทานที่ให้อย่างละ 100 ซึ่งแฝงด้วยคำสอนเกี่ยวกับการให้ทานลงไปในวรรณกรรมอย่างมากมาย เช่น ที่ปรากฏในพระสูตรปฐมทาน ทานวัตถุ สปัปฐิตาน เป็นต้น การให้ทานจะประกอบไปด้วย ก่อนให้จิตใจเบิกบานแจ่มใส ขณะให้จิตใจเบิกบานแจ่มใส หลังให้จิตใจเบิกบานแจ่มใส ดังเช่น พระเวสสันดร ให้ด้วยจิตใจที่เบิกบานแจ่มใสทั้งขณะก่อนให้ ขณะให้ และหลังให้ ไม่คิดเสียดยแม้แต่น้อย การให้แต่ละครั้งสมบูรณ์ด้วยปฐมทานที่พระองค์ประสพเจอ เพราะพระองค์เกิดความกลัวว่าจิตใจตนเองจะมัวหมอง เป็นต้น การให้สัตตกมหาทานเป็นเอกลักษณ์ของทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย เจ้าลิ้มหลาน หากวิเคราะห์เนื้อหาสามารถจำแนกออก 4 ประเด็น และได้ปรากฏหลักธรรมเกี่ยวกับการให้ทาน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ทานที่ปรากฏในประเด็นถวายช้างเผือก 2) ทานที่ปรากฏในประเด็นถวายพระเวสสันดรให้ทาน 3) ทานที่ปรากฏในประเด็นพระเวสสันดรถวายราชรถ ประกอบไปด้วยหลักธรรมหรือพระสูตร 9 พระสูตร คือ 1) ทานวรรค ปรากฏในข้ออามิสทาน (การให้สิ่งของ) 2) ปฐมทาน 8 ประการ คือ ให้ทานเพราะประสพเข้า ให้ทานเพราะคิดว่าเป็นการดี ให้ทานเพราะคิดว่าเราหุงกินเองได้ คนเหล่านี้หุงหากินเองไม่ได้ ให้ทานเพราะคิดว่าเมื่อเราให้ทานนี้ กิตติศัพท์อันงามย่อมจรไป ให้ทานเพื่อเป็นเครื่องประดับจิตและปรุงแต่งจิต 3) อสปัปฐิตาน ซึ่งไม่ได้ปรากฏในข้อให้โดยไม่เคารพ ให้โดยไม่อ่อนน้อม, ไม่ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่เบียดเบียน ไม่เห็นผลที่จะพึงมาถึงก็ให้ 4) สปัปฐิตาน 5 ปรากฏในข้อ ให้โดยไม่เคารพ, ให้ด้วยความอ่อนน้อม ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่ไม่เป็นเดน เห็นผลที่จะพึงมาถึงจึงให้ 5) สปัปฐิตาน 8 ปรากฏในข้อ ย่อมให้ของที่สะอาด ย่อมให้ของที่ประณีต ย่อมให้ตามกาล ย่อมให้ของที่สมควร ย่อมเลือกให้ ย่อมให้เป็นนิตย์ กำลังให้ก็ทำจิตผ่องใส ครั้นให้แล้วก็ดีใจ 6) บุญกริยาวัตถุ ปรากฏในข้อวัตถุที่สำเร็จได้ด้วยทาน 7) กาลทานสูตร ปรากฏในข้อ ให้ทานแก่ผู้มาสู่ถิ่นของตน ให้ทานแก่ผู้ที่เตรียมจะไป ให้ทานแก่ผู้เป็นไข้ ให้ทานในสมัยมีภิกษุหายาก ให้ข้าวอย่างดี และผลไม้ใหม่แก่ผู้มีศีล 8) โภชนทาน ปรากฏในข้อ ให้อาหาร เครื่องดื่มเป็นทาน 9) กิณฑสูตร ปรากฏในข้อ ให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง, ให้ผ้าชื่อว่าให้วรรณะ ให้ยานพาหนะชื่อว่าให้ความสุข เป็นต้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การให้ทานของพระเวสสันดรเป็นการให้ทานโดยนัยสำคัญคือการบำเพ็ญตน ในชาติสุดท้ายก่อนที่จะบังเกิดเป็นพระพุทธเจ้าองค์ศาสนาเอกของโลก การให้ทานที่ประกอบไปด้วยหลักธรรมที่ปรากฏในพระสูตร 9 พระสูตรนี้

อภิปรายผลการวิจัย

วรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดกเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่า เริ่มมีการปรากฏที่ชัดในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุกรี ยโสธโร และคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก พบว่าพระเวสสันดรชาดกเป็นวรรณกรรมชาดกที่ยิ่งใหญ่ โดยกล่าวถึงพระโพธิสัตว์ซึ่งเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดรได้บำเพ็ญบารมีอย่างสูงสุดยากเกินกว่าจะมีผู้ใดทำได้ คือให้บุตรและภรรยาแก่ผู้ที่มาขอ นอกจากนั้นยังบำเพ็ญบารมีอันยิ่งใหญ่อื่น ๆ ครบถ้วนทั้ง 10 ประการ จึงชื่อว่า “มหาชาติ” และมหาเวสสันดรชาดกเป็นเรื่องที่คนไทยเรารู้จักกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยแต่ไม่มีหลักฐานที่ชัดเจน จนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

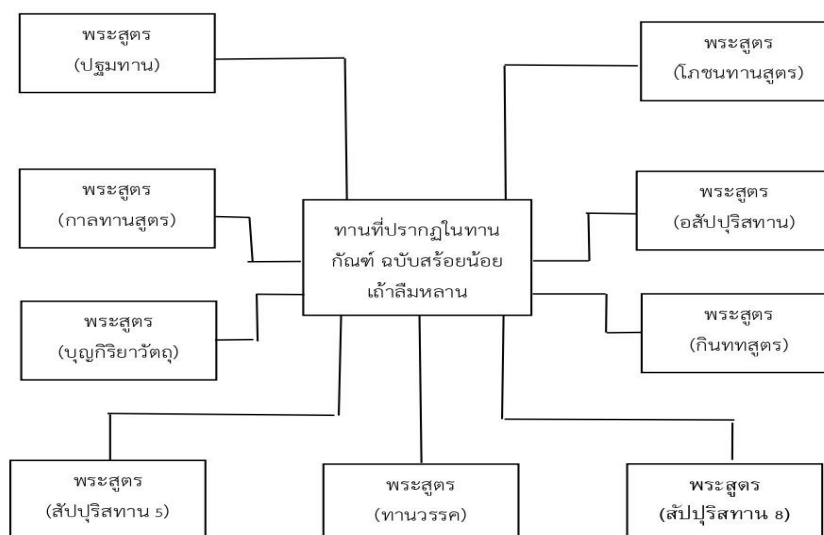
โปรดเกล้าให้ประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิตแต่งตั้งเมื่อปีชวด จุลศักราช 44 (พ.ศ. 2025) เรียกว่า มหาชาติ และมีเนื้อหาสาระมีทั้งหมด 13 กัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธนา อคฺคมโม (2563) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ที่ปรากฏในเวสสันดรชาดก พบว่า เวสสันดรชาดก เป็นวรรณคดีพุทธศาสนา หรือเรียกว่า มหาชาติ มีทั้งหมด 13 กัณฑ์ คือ 1) กัณฑ์ทศพร 2) กัณฑ์หิมพานต์ 3) กัณฑ์ทานกัณฑ์ 4) กัณฑ์วนประเวศน์ 5) กัณฑ์ชูชก 6) กัณฑ์จุลพน 7) กัณฑ์มหาพน 8) กัณฑ์กุมาร 9) กัณฑ์มัทรี 10) กัณฑ์สักกบรรพ 11) กัณฑ์มหาราช 12) กัณฑ์ ฉกษัตริย์ และ 13) กัณฑ์นครกัณฑ์ โดยมีเรื่องราวสำคัญแบ่งเป็น 13 ตอน หรือ 13 ผูก เริ่มต้นที่กัณฑ์ที่พระอินทร์ประสาทพรแก่พระนางผุสดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุกรี ยโสโร และคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก พบว่า 1) กัณฑ์ที่ 1 ทศพร เป็นกัณฑ์ที่พระอินทร์ประสาทพรแก่พระนางผุสดี 2) กัณฑ์ที่ 2 หิมพานต์ เป็นกัณฑ์ที่พระเวสสันดรบริจาคทานช้างปัจจัยนาคร 3) กัณฑ์ที่ 3 ทานกัณฑ์ เป็นกัณฑ์ที่พระเวสสันดรทรงแจกมหาสัตตกทาน 4) กัณฑ์ที่ 4 วนประเวศน์ เป็นกัณฑ์ที่กษัตริย์เดินทางไปหาพระพักตร์สู่เขาวงกต 5) กัณฑ์ที่ 5 ชูชก เป็นกัณฑ์ที่ชูชกได้ขอบุตรทั้งสอง คือ กัณหาและชาลีของพระเวสสันดรมาเป็นทาส 6) กัณฑ์ที่ 6 จุลพน เป็นกัณฑ์ที่พราหมณ์บุตรหลงกลชูชก แล้วชี้ทางไปสู่อาศรมของฤๅษี 7) กัณฑ์ที่ 7 มหาพน เป็นกัณฑ์ ปาใหญ่ ชูชกหลอกหลอฤๅษีให้บอกทางสู่อาศรมพระเวสสันดร 8) กัณฑ์ที่ 8 กัณฑ์กุมาร เป็นกัณฑ์ที่พระเวสสันดรทรงได้ประทานสองโอรสแก่ชูชก 9) กัณฑ์ที่ 9 กัณฑ์มัทรี เป็นกัณฑ์ที่พระนางมัทรีทรงได้ตัดความห่วงหาอาลัยในสายเลือดอนุโมทนาทานพระโอรสทั้งสองแก่ชูชก 10) กัณฑ์ที่ 10 สักกบรรพ เป็นกรรมที่พระอินทร์เจ้าได้จำแลงกายเป็นพราหมณ์มาขอพระนางมัทรี 11) กัณฑ์ที่ 11 มหาราช เป็นกัณฑ์ที่เหล่าเทวดาแปลงร่างลงมาปกป้องสองกุมารจนเดินทางถึงกรุงสรี 12) กัณฑ์ที่ 12 ฉกษัตริย์ เป็นกัณฑ์ที่ทั้งหกกษัตริย์ถึงวิสัยญาณพลบลบเมื่อได้พบหน้ากันที่เขาวงกต และ 13) กัณฑ์ที่ 13 นครกัณฑ์ เป็นกัณฑ์ที่หกกษัตริย์เสด็จกลับพระนครและพระเวสสันดรได้ทรงขึ้นครองราชย์แทนพระราชบิดา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระไกรสร กิตติเวที (2560) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาพัฒนาการและคุณค่าของการเทศน์มหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์มัทรีในล้านนาพบว่า ในกรุงศรีอยุธยา แปลแต่งขึ้นใหม่ให้ชื่อว่า มหาชาติคำหลวง แต่ก็ได้สูญหายไปเสียครึ่งเสียกรงหลายกัณฑ์ จนมาสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดให้แต่งซ่อมขึ้นภายหลังจนครบบริบูรณ์

เนื้อหาวรรณกรรมมหาชาติสันดรชาดก ทานกัณฑ์ฉบับ สร้อยน้อย เจ้าลิ้มหลาน โดยใช้ภาษาคำเมืองที่มีสาระอยู่ 4 ประเด็น โดยมีประเด็นพระนางผุสดีวิงวอนร้องขอพญาสัตตขัย ผู้เป็นสามีไม่ให้ขับไล่บุตรทั้งสองพระองค์ออกจากเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุกรี ยโสโร และคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก พบว่า พระเจ้าสัตตขัยเป็นกษัตริย์ที่เห็นแก่ประโยชน์ของบ้านเมืองมากกว่าประโยชน์ส่วนพระองค์ และเป็นแบบอย่างนักปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่ฟังเสียงประชาชนส่วนใหญ่ รู้จักผ่อนผันคลี่คลายสถานการณ์ไม่เว้นแก่พวกพ้อง แม้จะเป็นพระโอรสก็ตาม เมื่อทรงทราบว่าพระองค์เป็นผู้ผิดก็ทรงไม่มีทิฐิมานะ ทรงขอโทษพระชาติซึ่งเป็นพระนัดดาต้อนรับพระเวสสันดรกลับเข้าเมืองได้ตรัสขอโทษต่อพระเวสสันดร ครั้งที่พระเวสสันดรจะได้ออกจากเมือง ในประเด็นที่ 2 พระเวสสันดรได้ให้สัตตกมหาทาน ทานที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในการบำเพ็ญ ซึ่งเป็นการอาศัยหลักธรรมการให้ทานเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่บุคคลทั้งหลาย และมหาชาติเวสสันดรเป็นพระชาติสุดท้ายก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระรัฐพงศ์ อาจิณฺณมโม และคณะ (2564) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การบำเพ็ญทานบารมีของพระเวสสันดรในเวสสันดรชาดก พบว่า ในทางพุทธปรัชญาถือว่าการบริจาคทานของพระเวสสันดรเป็นปัญญาธิกโพธิสัตว์ คือ ทรงพิจารณาตรองแล้วจึงบำเพ็ญทาน

เนื้อหาทานที่ปรากฏในวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก ทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย แก้วลัมหลาน จำแนกออกเป็น 4 ประเด็น และได้วิเคราะห์หลักธรรมการให้ทาน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ทานที่ปรากฏในประเด็นถวายช้างเผือก 2) ทานที่ปรากฏในประเด็นถวายพระเวสสันดรให้ทาน 3) ทานที่ปรากฏในประเด็นพระเวสสันดรถวายราชรถ ซึ่งมีหลักธรรมเกี่ยวกับทาน 9 พระสูตร ซึ่งขณะที่พระเวสสันดรให้ทานช้างเผือก ข้าทาส และ ราชรถนั้นได้แก่พระสูตรทานวรรคพระเวสสันดรให้ทานด้วยสิ่งของเครื่องใช้ ด้วยจิตใจที่เบิกบาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสง่า ไชยวงศ์ (2540) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์ทานในพระพุทธศาสนา พบว่า ทาน คือ การแบ่งปัน ความโอบอ้อมอารีในจิตใจ แล้วเจือจานออกมาภายนอก เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ เต็มใจ ทานถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การให้วัตถุสิ่งของ เรียกว่า วัตถุทาน และการให้คำแนะนำสั่งสอน ชี้นำศิลปวิทยาการต่าง ๆ เรียกว่า ธรรมทาน ซึ่งพุทธศาสนาถือว่ามียุทธค่ามากกว่าวัตถุทาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระนรินทร์ภัทร นิรุตติเมธี (2560) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์หลักการให้ทานในการส่งเสริมการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา พบว่า ทานเป็นหลักธรรมเบื้องต้นในกิริยาวัตถุ 3 คือ บุญสำเร็จด้วยการให้ การให้ทานเป็นคุณธรรมพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะทานทำลายความตระหนี่ของผู้ให้เองแล้ว ยังเป็นการอนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น โดยจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) อามิสทาน การให้วัตถุสิ่งของ 2) ธรรมทาน ได้แก่ การให้ธรรมเป็นทาน การแนะนำสั่งสอนให้รู้ดีรู้ชั่ว พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญธรรมทานว่าให้ผลอันเลิศการศึกษา พบว่า ทาน คือ การเสียสละทรัพย์อันเป็นประโยชน์ส่วนตนเพื่อผู้อื่นหรือคนหมู่มาก เป็นการสงเคราะห์ ช่วยเหลือกัน การให้ทานของพระเวสสันดรได้ปรากฏหลักธรรมที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวินัย วิสุทธสาโร (2561) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์คุณค่าของหลักธรรมที่ปรากฏในมหาเวสสันดรชาดก พบว่าพระเวสสันดรโพธิสัตว์ นับเป็นพระชาติที่ 10 ในทศชาติชาดก มีทั้งหมด 13 กัณฑ์ คือ 1) กัณฑ์ทศพร 2) กัณฑ์หิมพานต์ 3) กัณฑ์ทานกัณฑ์ 4) กัณฑ์วนประเวศน์ 5) กัณฑ์ชูชก 6) กัณฑ์จุลพน 7) กัณฑ์มหาพน 8) กัณฑ์กุมาร 9) กัณฑ์มัทรี 10) กัณฑ์สักกบรรพ 11) กัณฑ์มหาพรต 12) กัณฑ์ฉกษัตริย์ และ 13) กัณฑ์นครกัณฑ์ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในมหาเวสสันดรชาดกจะช่วยพัฒนาจิตใจให้มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ทานที่พระเวสสันดรแสดงฐานแห่งคุณธรรมที่พระองค์ได้บำเพ็ญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระกัลปภัทร ขนติโก (สุขศิริ) (2558) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์เรื่องทานในพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในผฎาอีสาน พบว่า การให้เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่บุคคลอื่น เป็นหลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจให้อยู่ด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกัน มีจิตไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูลกัน อีกทั้งเป็นบาพฐานคุณธรรมให้เกิดศรัทธา ศีล สมาธิ และปัญญา

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การศึกษาวเคราะห์ทานที่ปรากฏในทานกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย แก้วลัมหลาน ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ความรู้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ทวนที่ปรากฏในทวนกัณฑ์ของมหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย เล่าลืมหลาน ประกอบไปด้วย 9 พระสูตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คือ 1) ทานวรรค ปรากฏในข้ออาามิสทาน (การให้สิ่งของ) 2) ปฐมทาน 8 ปรากฏในข้อให้ทานเพราะประสพเข้า ให้ทานเพราะคิดว่าการให้ทานเป็นการดี ให้ทานเพราะคิดว่า เราหุงกินเองได้ คนเหล่านี้หุงหากินเองไม่ได้, ให้ทานเพราะคิดว่าเมื่อเราให้ทานนี้ กิตติศัพท์อันงามย่อมขจรไป, ให้ทานเพื่อเป็นเครื่องประดับจิต และปรุงแต่งจิต 3) อัสปุริสทาน ซึ่งไม่ได้ปรากฏในข้อให้โดยไม่เคารพ, ให้โดยไม่อ่อนน้อม ไม่ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่เป็นตน ไม่เห็นผลที่จะพึงมาถึงก็ให้ 4) สปปุริสทาน 5 ปรากฏในข้อ ให้โดยเคารพ ให้ด้วยความอ่อนน้อม ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่ไม่เป็นตน เห็นผลที่จะพึงมาถึงจึงให้ 5) สปปุริสทาน 8 ปรากฏในข้อ ย่อมให้ของที่สะอาด ย่อมให้ของที่ประณีต ย่อมให้ตามกาล ย่อมให้ของที่สมควรย่อมเลือกให้ ย่อมให้เป็นนิตย์ กำลังให้ก็ทำจิตผ่องใส ครั้นให้แล้วก็ดีใจ 6) บุญกิริยาวัตถุ ปรากฏในข้อวัตถุที่สำเร็จได้ด้วยทาน 7) กาลทานสูตร ปรากฏในข้อ ให้ทานแก่ผู้มาสู่ถิ่นของตน ให้ทานแก่ผู้ที่เตรียมจะไป, ให้ทานแก่ผู้เป็นไข้ ให้ทานในสมัยมีภิกษุหายาก ให้ข้าวอย่างดี และผลไม้ใหม่แก่ผู้มีศีล 8) โภชนทาน ปรากฏในข้อให้อาหาร เครื่องดื่มเป็นทาน 9) กีนทสูตร ปรากฏในข้อ ให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง ให้ผ้าชื่อว่าให้วรรณะ ให้นานพหามะชื่อว่าให้ความสุข เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

การศึกษาวិเคราะห์วรรณกรรมมหาชาติพระเวสสันดรชาดก ทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย เล่าลืมหลาน เป็นการศึกษาวิเคราะห์หาหลักธรรมที่ตรงกับพระสูตร เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญ ของวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก และเพื่อให้ผู้ที่นำบรรยายหรืออ้างอิง ได้ทราบถึงแหล่งที่มาของหลักธรรม (พระสูตร) ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกได้แม่นยำและชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมมหาชาติพระเวสสันดรชาดก ทานกัณฑ์ ฉบับสร้อยน้อย เล่าลืมหลาน ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ยังมีประเด็นที่ควรนำมาวิจัย เป็นต้นว่า

2.1 ควรศึกษาวิเคราะห์ทวนที่ ปรากฏในวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก ทั้ง 13 กัณฑ์

2.2 ควรศึกษาวิเคราะห์ ปัจจัยในการให้ทานของวรรณกรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก

แหล่งอ้างอิง

- คลังเอกสารสาธารณะ. (2551, 10 กรกฎาคม). *ประเพณีล้านนา-เทศน์มหาชาติ*. OpenBase.in.th. <http://www.openbase.in.th/node/6536>
- ตินาร์ บุญธรรม. (2555, 23 กันยายน). *ความรู้ที่ได้จากร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก*. สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <http://www.thaistudies.chula.ac.th/2018/09/29/ความรู้ที่ได้จากร่ายยาว>
- ประพัฒน์ ตรีณรงค์ และสงวน อั่นคง. (2505). *สารานุกรมวรรณคดี*. สำนักพิมพ์ก้าวหน้า.
- พระกัลปภัทร ขนติโก (สุขศิริ). (2558). ศึกษาวิเคราะห์เรื่องทานในพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในฌอสูสาน. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอโยธยา*, 4(2), 219-233.
- พระไกรสร กิตติเวที (วรา). (2560). *ศึกษาพัฒนาการและคุณค่าของการเทศน์มหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์มัทรีในล้านนา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. MCU Digital Collections. <https://e-thesis.mcu.ac.th/thesis/1504>
- พระธนา อคฺคธมฺโม (พิมพ์รัตน์). (2563). *ศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ที่ปรากฏในเวสสันดรชาดก*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระนรินทร์ภัทร นิรุติเมธี (ตาคำ). (2560). *ศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักการให้ทานในการส่งเสริมการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). มูลนิธิการศึกษา เพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก.
- พระมหาสง่า ไชยวงศ์. (2540). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องทานในพระพุทธศาสนา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระราชวังศุโขทัย. (2564). ศึกษาวิเคราะห์การบำเพ็ญทานบารมีของพระเวสสันดรในเวสสันดรชาดก. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 12(1), 175-187. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JBS/article/view/248101>
- พระวินัย วิสุทธสาโร (เกษมสุข). (2561). *วิเคราะห์คุณค่าของหลักธรรมที่ปรากฏในมหาเวสสันดรชาดก*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. MCU Digital Collections. <https://e-thesis.mcu.ac.th/thesis/107>
- พระสุกรี ธิสโร, จักรพรรณ วงศ์พรพิน, จรัส ลีลา, อุทัย กมลศิลป์, และสุรพันธ์ สุวรรณศรี. (2563). การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก. *วารสารสถาบันวิจัยพุทธธรรม*, 7(1), 1-13. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/prij/article/view/240832>
- ภูเดช แสนสา. (2558). *ประวัติศาสตร์เมืองเถิน*. โรงพิมพ์แม่กวางพิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกบาลี “มหาจุฬาลงกรณ” (อนุสรณ์ 2500 พุทธวศเส)*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาชาติ มหาเวสสันดรชาดก ฉบับสร้อยน้อย เล่มที่ 3 ทานกัณฑ์. (ม.ป.ป.). ญาณ.
- หลวงเทพธรรมาธิบดี (ทวี ธรรมธัช). (2534). *ธาตุปีที่ปัก หรือ พจนานุกรม บาลี-ไทย แผนกธาตุ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

แนวทางการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเชิงพุทธของชุมชน
ตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง

Guidelines for Participation in the Conservation of Community Forests Buddhist
Way of the Community, Mae Kua Sub-district, Sop Prap District, Lampang Province

พระอธิการณรงค์ฤทธิ์ ฐิตธมโม¹

Phra Adhikarn Narongrit Thatithammo

ดิลก บุญอิม¹

Diloke Boonim

สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์¹

Somchan Sripraschayanon

Corresponding Author E-mail: sartsirin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิธีการจัดการป่าชุมชน 2) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการป่าชุมชน 3) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเชิงพุทธของชุมชนตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 270 คน การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป/คน เพื่อเสนอการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเชิงพุทธของชุมชนด้วยการวิเคราะห์ทางสถิติและการพรรณนาเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. วิธีการจัดการป่าชุมชนด้วยการจัดทำแนวป้องกันไฟป่า ลดการตัดไม้ทำลายป่า จัดเสริมป่าในพื้นที่ว่างเปล่า และปลูกจิตสำนึกในแก่ประชาชน

2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ บทบาทผู้นำในการจัดกิจกรรมป้องกันภัยป่าชุมชน ชุมชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ภาครัฐเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนให้สมบูรณ์ รณรงค์ให้ชุมชนใช้ทรัพยากรที่สามารถทดแทนได้

3. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเชิงพุทธ ได้แก่ การงดเว้นจากการถางเปลือกไม้อันเป็นสาเหตุให้ต้นไม้ตาย การร่วมปลูกป่าในพื้นที่เสื่อมโทรม และร่วมประกอบพิธีบวชป่า สืบชะตาป่าที่แสดงให้เห็นถึงความรักและห่วงแหนต่อป่าชุมชน ดังนั้น แนวทางการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเชิงพุทธควรนำหลักปธานมาประยุกต์ใช้เป็นฐานในการปฏิบัติ กล่าวคือ 1) สังวรปธาน คือ ชุมชนควรจัดทำแนวป้องกันไฟป่า ปกป้องพื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์ 2) ปหานปธาน คือ ชุมชนควรรณรงค์ตัดไม้ งดการเผา และงดล่าสัตว์ทุกชนิด 3) ภวานาปธาน คือ ชุมชนควรส่งเสริมการปลูกต้นไม้ยืนต้น พัฒนาสิ่งแวดล้อมในป่าชุมชน 4) ออนุรักษนาปธาน คือ ชุมชนควรจัดพิธีบวชป่าและรักษากฎระเบียบป่าชุมชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การอนุรักษ์, ป่าชุมชน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the methods of community forest 2) to study the factors related to community forest management 3) to study participation in the conservation of Buddhist way community forests of Mae Kua sub-district community, Sop Prap district, Lampang province. It used a mixed methodology, the quantitative research used questionnaires from a sample of 270 people

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Lampang Buddhist College

and qualitative research used interviews with 10 key informants, in order to propose the participation in the conservation of buddhist way community forests and statistical analysis and content description.

The results of this research found that:

1. Methods for managing community forests by creating forest fire prevention, reduce deforestation, enhancing forests in empty areas and cultivate awareness.
2. The actors related to community forest management as; the leadership role for sporting forest protection activities, an awareness of community forest conservation, the government absolutely providing knowledge of conservation for community forests and campaigning for communities using renewable resources.
3. The participation in the conservation of community forests Buddhist way as: refraining from clearing the bark that causes the tree to die, to Participate in reforestation in degraded areas, to participate in the ordination ceremony, to explore the forest destiny that shows love and cherish for the community forest. So, the ways of participation in the conservation of Buddhist way community forests should apply the Padhāna for practice that is: 1) Samvara-padhāna; the community should make a forest fire prevention line to protect the fertile forest area 2) Pahāna-padhāna; the community should campaign to refrain from cutting trees, refrain from burning and refrain from hunting of animals 3) Bhāvana-padhāna; The community should promote the planting of perennial trees and to develop the environment in the community forest 4) Annurakkhanā-padhāna; the community should hold a forest ordination ceremony and maintain the community forest social rules.

Keywords: Participation, Conservation, Community forests

บทนำ

ป่าชุมชนถือได้ว่าเป็นวิถีชีวิตที่อยู่กับชาวบ้านมาอย่างยาวนาน โดยการจัดรูปแบบการใช้ประโยชน์เกี่ยวกับดิน ป่า และทรัพยากรต่าง ๆ มีการกำหนดขอบเขตและการใช้ที่ยอมรับภายในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง และชุมชนจะต้องรับผิดชอบในการจัดการอย่างเหมาะสมด้วยภูมิปัญญาอันเกิดจากการสะสมประสบการณ์ให้ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ทางกายภาพและสังคมในท้องถิ่น ซึ่งรูปแบบและความสัมพันธ์ทางสังคมอันเกิดจากการใช้ทรัพยากรดังกล่าวบนพื้นฐานของการดำรงชีวิตที่ต้องอาศัยป่าหรือที่ดินรอบ ๆ ป่า เพื่อการเพาะปลูกและการอุปโภคบริโภค โดยอาศัยป่าเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เป็นแหล่งที่มาของอาหาร สมุนไพร วัสดุเพื่อการสร้างที่อยู่อาศัย เครื่องมือ การผลิตเชื้อเพลิง และประโยชน์ใช้สอยอื่น ๆ ภายในชุมชน โดยราษฎรในชุมชนได้ใช้ประโยชน์ตามกติกาที่ชุมชนร่วมกันกำหนด โดยไม่ขัดต่อกฎระเบียบของทางราชการที่เกี่ยวข้อง (กรมป่าไม้, 2561)

ข้อมูลสำนักงานและสารสนเทศกรมป่าไม้ ระบุว่า จังหวัดลำปาง มีพื้นที่ป่า 413,217 ไร่ เมื่อปี 2558 จังหวัดลำปางอยู่ในอันดับ 4 ของประเทศ มีป่าชุมชน 239 หมู่บ้าน มีพื้นที่ป่าชุมชนทั้งสิ้น 140,000 ไร่ ปัจจุบัน จังหวัดลำปางมีพื้นที่ป่าชุมชนเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ โดยประกาศของกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2559 พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดลำปาง มีเกือบ 420,000 ไร่ ครอบคลุม 283 หมู่บ้าน ส่วนป่าชุมชนบ้านอ้อ ตั้งอยู่ที่ตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง มีเนื้อที่ 5,634 ไร่ สภาพทั่วไปเป็นเนินเขา มีลำห้วยไหลผ่าน ป่าเบญจพรรณ เริ่มโครงการพัฒนาเป็นป่าชุมชน เมื่อปี 2560 (ศูนย์สารสนเทศสำนักแผนงานและสารสนเทศ กรมป่าไม้, 2560)

ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชนย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและมีผลต่อปัจจัยทางชีวภาพ มีผลกระทบต่อดิน น้ำ อากาศ สัตว์ป่า สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เพราะทั้งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจะมีความสัมพันธ์กันไม่ทางตรงก็ทางอ้อมในระบบนิเวศ ก่อให้เกิดสมดุลทางธรรมชาติ การ

ทำลายป่าจึงก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ การทำลายป่าเป็นสาเหตุของผลกระทบของภาวะโลกร้อน ฉะนั้น ประชาชน ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐภาคและเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมมือกันอนุรักษ์ ป่าด้วยการปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น สร้างกฎกติการ่วมกัน เพื่อป้องกันการตัดต้นไม้ การบุกรุกป่าไม้เพื่อทำ การเกษตร การพาณิชย์หรือที่อยู่อาศัย เพื่อคืนความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ป่าไม้

ป่าชุมชนตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ได้รับผลกระทบจากการบุกรุกป่าโดย ชุมชนเข้าไปใช้ประโยชน์ในการทำเกษตรกรรมและกิจการอื่น ๆ ซึ่งชุมชนและหน่วยงานปกครองท้องถิ่น ขาดการใส่ใจในการจัดการพื้นที่ป่าแบบมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มทวีคูณความรุนแรงขึ้น ดังนั้น แนวทางการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเชิงพุทธของ ชุมชน ตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง จึงเป็นแนวทางการปฏิบัติที่อาศัยหลักพุทธธรรม เป็น ฐานการปฏิบัติการ ด้านการรักษาระบบนิเวศป่าชุมชน ด้านการซ่อมแซมธรรมชาติป่าชุมชน ด้านการพัฒนา ธรรมชาติป่าชุมชน และด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติป่าชุมชน โดยคาดหวังว่า ผลงานวิจัยครั้งนี้ จะเป็น ประโยชน์อย่างยิ่งต่อชุมชนตำบลแม่กัวะ จังหวัดลำปาง และประชาชนทั่วไป ที่มีใจในการอนุรักษ์ป่าไม้ ชุมชน ที่เป็นสมบัติของสาธารณชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการจัดการป่าชุมชนตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการป่าชุมชนตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเชิงพุทธ ของชุมชนตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ที่มาของข้อมูลการวิจัย
 - 1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชนจากงานวิชาการทางวนเกษตรศาสตร์ สื่อออนไลน์ และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และหลักพุทธธรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่ปรากฏในพระไตรปิฎก
 - 1.2 ประชากร การศึกษาครั้งนี้เป็นการการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมี การแบ่งกลุ่มประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้
 - 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มพระสงฆ์ที่เป็นพระ สังฆาธิการ ผู้นำชุมชน ประชาชน และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ชุมชนในเขตพื้นที่ จำนวน 10 รูป/คน
 - 2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยแบบสอบถามผู้นำและ ครอบครัวในเขตตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง จำนวน 911 คน ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 270 คน โดยการใช้เกณฑ์จำนวนกลุ่มตัวอย่างจากทฤษฎีของ Krejcie & Morgan
2. เครื่องมือการวิจัย
 - 2.1 เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะปลายปิด รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล และการ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเชิงพุทธ ของชุมชนตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง โดยนำ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็นเครื่องมือผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตาม วัตถุประสงค์จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่มีลักษณะปลายเปิด รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล วิธีการจัดการป่าชุมชน และปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการป่าชุมชน ตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ทางด้านสถิติและการพรรณนาเชิงเนื้อหา เพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเชิงพุทธของชุมชน ตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อหาปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม และใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเชิงพุทธ ของชุมชนตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง

สรุปผลการวิจัย

1. วิธีการจัดการป่าชุมชนตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง

1.1 ด้านการป้องกัน ผู้นำชุมชนร่วมมือกับชุมชนได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อเข้ามามีบทบาทในการดูแลป่าชุมชน กำหนดพื้นที่ จัดการควบคุมไฟป่า การตรวจไม่ให้มีผู้ลักลอบตัดต้นไม้ การเข้าไปเผาทำลายป่า กำหนดกฎระเบียบและโทษในการเข้าป่าอย่างชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้

1.2 ด้านการลด งด เว้น สิ่งที่จะทำให้ป่าชุมชนเสื่อมโทรม โดยกำหนดให้ประชาชนลดการตัดไม้ทำลายป่า งดการเผาป่า งดล่าสัตว์ทุกชนิด และชะลอการเปิดป่าให้ช้างลงไป

1.3 ด้านการพัฒนาป่าชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชนได้จัดเสริมป่าในพื้นที่ที่ว่าง จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การบวชป่า การปั่นจักรยาน การศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพจัดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก

1.4 ด้านการรักษาได้มีการปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยจัดทำโครงการให้ความรู้ในการอนุรักษ์รักษาหรือฟื้นฟูสภาพป่า เช่น จัดพิธิบวชป่าหรือพิธิสืบชะตาป่า เพื่อให้ชุมชนได้เกิดความรักและหวงแหนป่า ฯลฯ

2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการป่าชุมชนตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการป่าชุมชน ด้านการป้องกัน มิให้ภัยเกิดขึ้นแก่ป่าชุมชน ผู้นำชุมชนตำบลแม่กัวะ กลุ่มเป้าหมาย ส่วนใหญ่ เห็นว่า ผู้นำทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการทุนทางสังคมให้เกิดกิจกรรมป้องกันภัยป่าชุมชน มีการเข้ามาให้ความรู้ และการฝึกอบรมป้องกันไฟป่า ของหน่วยงานภาครัฐ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการต่อต้านการตัดไม้ทำลายพื้นที่ป่าชุมชน ชุมชนมีจิตสำนึกในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบในป่าชุมชนของตนเอง และความไว้วางใจ เชื่อใจซึ่งกันและกัน บทบาทของบ้าน วัด โรงเรียนเข้มแข็งในการช่วยกันป้องกันป่า รวมทั้งมีเครือข่ายความร่วมมือที่ดีกับหน่วยงานภายนอกชุมชน ในการแสวงหาทางป้องกันอันตราย อันอาจจะเกิดขึ้นแก่ป่าชุมชน ด้านการลด งด เว้น พฤติกรรมที่จะทำให้ป่าชุมชนเสื่อมโทรม ส่วนใหญ่ เห็นว่า ชุมชนมีจิตสำนึกในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบในความเป็นป่าชุมชนของตนเอง มีความไว้วางใจ เชื่อใจซึ่งกันและกัน ตามบทบาทของบ้าน วัด โรงเรียนที่เข้มแข็งในการช่วยกันรณรงค์ไม่ให้คนตัดไม้ในป่าชุมชนไปใช้ประโยชน์ส่วนตน ผู้นำทางสังคมดำเนินการทุนทางสังคมให้เกิดกิจกรรมที่ทำให้คนเห็นคุณค่าของป่าชุมชน แล้ว งด เว้น การกระทำที่จะทำให้ป่าชุมชนเสื่อมโทรม และมีการกำหนดให้มีช่วงเวลาหาของป่าในป่าชุมชน เพื่อรักษาความสมดุลของทรัพยากรป่าชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการต่อต้านการนำพืชหรือสัตว์ในป่าชุมชนที่มีกฎหมายห้าม ออกไปเป็นประโยชน์ส่วนตน ด้านการพัฒนาป่าชุมชนให้เจริญขึ้น ส่วนใหญ่

เห็นว่า การเข้ามาให้ความรู้ และการฝึกอบรมเกี่ยวกับการสร้างป่าชุมชนให้เป็นป่าที่สมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ ทรัพยากรที่ชุมชนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ของหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำทางสังคมเป็นผู้นำให้เกิด กิจกรรมที่ทำให้คนเห็นคุณค่าของป่าชุมชน แล้วพัฒนาให้เป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ สมาชิกชุมชนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในป่าชุมชนให้ดูน่ารื่นรมย์ สมาชิกชุมชน ร่วมกันพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนที่เคยใช้ประโยชน์ให้คงสภาพเดิม ตามช่วงเวลาที่ตกลงร่วมกัน การมีเครือข่าย ความร่วมมือที่ดีกับหน่วยงานภายนอกชุมชน ในการแสวงหาทางให้คนในชุมชนรู้จักนำเทคโนโลยีทางการ เกษตรมาใช้อย่างเหมาะสมกับความต้องการของป่าชุมชน และสมาชิกชุมชนช่วยกันสร้างสรรค์ป่าชุมชนให้เป็น ต้นแบบป่าพึ่งชุมชน ชุมชนพึ่งป่าอย่างแท้จริง รวมทั้งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการนำต้นไม้ และพืช พันธุ์ต่าง ๆ ไปปลูกในพื้นที่ป่าชุมชนในเทศกาลวันสำคัญ ๆ และด้านการรักษาความเจริญของป่าชุมชนให้ ยั่งยืนป่าชุมชนให้เจริญขึ้น ส่วนใหญ่ เห็นว่า การเข้ามาให้ความรู้ และฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่า ชุมชนที่ถูกวิธี ของหน่วยงานภาครัฐ การรณรงค์ให้คนในชุมชนใช้เฉพาะทรัพยากรที่สามารถสร้างทดแทนได้ คณะกรรมการป่าชุมชนรักษาและใช้กฎระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับป่าชุมชนอย่างเคร่งครัด ชุมชนมีการสืบทอดการรักษาป่าชุมชนไปยังอนุชนรุ่นต่อไป การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการช่วยกันดูแลสิ่งที่ตนสร้าง ขึ้นในป่าชุมชนให้มีความมั่นคง และมีเครือข่ายความร่วมมือที่ดีกับหน่วยงานภายนอกชุมชน ในการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีที่จะทำให้ป่าชุมชนมีความยั่งยืน รวมทั้งบ้านและวัดช่วยกันรักษา ดูแล ต้นไม้หวงห้าม หรือต้นไม้มีค่ามาก ให้คงสภาพตามธรรมชาติ ทั้งหมดนี้ เป็นปัจจัยที่สำคัญในการจัดการป่าชุมชน

3. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเชิงพุทธ ของชุมชนตำบลแม่แก้ว อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง เพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์ป่าชุมชน ดังนี้

3.1 ด้านการป้องกัน มิให้ภัยเกิดขึ้นแก่ป่าชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.89) เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ชุมชนร่วมกันป้องกันไฟไหม้ป่าชุมชน ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.91) รองลงมา ชุมชนร่วมกันคุ้มครองป่าบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่แล้วเอาไว้ ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.96) รองลงมา ชุมชนร่วมกันกำหนดกฎระเบียบและเขตพื้นที่การใช้ประโยชน์ ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.98) รองลงมา ชุมชนร่วมกันปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ป่าชุมชนอย่างเคร่งครัด ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.94) รองลงมา ชุมชนร่วมกันดูแลรักษาป่าเพื่อมิให้ผู้ใดเข้ามาลักลอบตัดไม้ ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.75) รองลงมา ชุมชนร่วมกัน ป้องกันการบุกรุกทำลายป่าไม้ ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.98) รองลงมา ชุมชนร่วมกันปลูกป่าให้เยอะที่สุดเท่าที่จะทำได้ ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.95) รองลงมา ชุมชนร่วมกันแผ้วถางวัชพืชเพื่อบำรุงรักษาป่าไม้ ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 0.74) และ ชุมชนร่วมกันจัดเวรยามเฝ้าระวังรักษาป่าประจำวัน ($\bar{X} = 3.08$, S.D. = 0.75)

3.2 ด้านการลด งดเว้น สิ่งที่จะทำให้ป่าชุมชนเสื่อมโทรม ชุมชนมีส่วนร่วมโดยรวม อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.65) เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ชุมชนร่วมกันงดฟันหรือถางเปลือกไม้เพื่อ กระทำการใด ๆ อันเป็นสาเหตุให้ต้นไม้ตาย ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.80) รองลงมา ชุมชนร่วมกันงดการเผาป่า พร้อมป้องกันไม่ให้ไฟป่าเกิดขึ้น ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.53) รองลงมา ชุมชนร่วมกันงดการตัดไม้ตามที่ต้องการ เพื่อกิจการต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.83) ชุมชนร่วมกันงดการทำลายของสัตว์ที่อาศัยอยู่ในป่าชุมชน ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.66) รองลงมา ชุมชนร่วมกันงดล่าสัตว์ทุกชนิด พร้อมทั้งไม่ให้ตัดไม้ทำลายป่า ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.55) รองลงมา ชุมชนร่วมกันลดการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.65) รองลงมา ชุมชนร่วมกันกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบป่า ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.57) รองลงมา ชุมชนร่วมกันงดการเผาถ่านและทำไม้ฟืนจากต้นไม้มีชีวิตในป่า ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 0.66) และ ชุมชนร่วมกัน ลดการนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์แบบฟุ่มเฟือย ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 0.61)

3.3 ด้านการพัฒนาป่าชุมชนให้เจริญขึ้น ชุมชนมีส่วนร่วมโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.79) เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ชุมชนร่วมกันปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าชุมชนที่เสื่อมโทรมเพื่อทดแทนพื้นที่ป่าที่ถูกทำลาย ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.82) รองลงมา ชุมชนร่วมกันปลูกต้นไม้เพิ่มในพื้นที่ป่าชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนเป็นผู้นำ ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.92) รองลงมา ชุมชนร่วมกันปลูกต้นไม้ยืนต้นในป่าชุมชนตามบริเวณที่มีต้นไม้หักงอ ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.97) ชุมชนร่วมกันปลูกต้นไม้ที่มีค่าแซมระหว่างพื้นที่ว่างในป่าชุมชน ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.98) รองลงมาชุมชนร่วมกันปลูกพืชเศรษฐกิจและไม่โตเร็วเสริมป่าชุมชน ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.95) รองลงมาชุมชนร่วมกันบำรุงรักษาต้นไม้ที่ปลูกเพื่อการฟื้นตัวของต้นไม้ในป่าชุมชน ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.53) รองลงมา ชุมชนร่วมกันจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในป่าชุมชน ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.69) รองลงมา ชุมชนร่วมกันตกแต่งป่าชุมชนเพื่อให้ป่าชุมชนดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = 0.88) และ ชุมชนร่วมกันประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในป่าชุมชนเพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวทราบผ่านสื่อต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 0.68)

3.4 ด้านการรักษาความเจริญของป่าชุมชนให้ยั่งยืน ชุมชนมีส่วนร่วมโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.82) เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ชุมชนร่วมกันประกอบพิธีบวชป่า หรือประกอบพิธีสืบชะตาป่าที่แสดงให้เห็นถึง ความรักและหวงแหนป่า ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.98) รองลงมา ชุมชนให้ความร่วมมือและประสานงานในการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชน ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.89) รองลงมา คนในชุมชนเข้าร่วมในกิจกรรมรณรงค์การดูแลทรัพยากรป่าชุมชนในพื้นที่ ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.93) รองลงมา ชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและศาสนาเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าชุมชน และเพื่อให้เกิดความยำเกรงต่อการบุกรุกป่า ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.65) รองลงมา ชุมชนร่วมกันสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนให้เกิดหวงแหนในทรัพยากรป่า ชุมชนในท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.87) รองลงมา ชุมชนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมายและพระราชบัญญัติป่าไม้อย่างเคร่งครัด ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.58) รองลงมา ชุมชนร่วมกันสร้างกลไกชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชุมชนในรูปแบบคณะกรรมการป่าชุมชน ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.86) รองลงมา ชุมชนร่วมกันถ่ายทอดองค์ความรู้/ภูมิปัญญาแก่เยาวชนที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.76) และ ชุมชนร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.84)

ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเชิงพุทธ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีส่วนร่วมสูงสุด ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.80) เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการป้องกันมิให้ภัยเกิดขึ้นแก่ป่าชุมชน ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.89) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาป่าชุมชนให้เจริญขึ้น ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.79) ด้านการรักษาความเจริญของป่าชุมชนให้ยั่งยืน ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.84) และด้านการลด งด เว้น สิ่งที่จะทำให้ป่าชุมชนเสื่อมโทรม ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.65)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเชิงพุทธ ของชุมชนตำบลแม่ก๊วะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง จากแบบสอบถาม พบว่า มีหลายด้านและหลายข้อที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเชิงพุทธ ของชุมชนตำบลแม่ก๊วะ ด้านที่ชุมชนมีส่วนร่วมสูงสุด มีค่าเฉลี่ย 3.55 อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการป้องกัน มิให้ภัยเกิดขึ้นแก่ป่าชุมชน ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะชุมชนเห็นว่า ภัยของป่าชุมชน เช่น ไฟไหม้ป่า การลักลอบตัดไม้ในป่า การล่าสัตว์ในป่าชุมชน มีผลกระทบต่อป่าชุมชนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าของชุมชนอย่างร้ายแรง เพราะทำให้ภูมิทัศน์ป่าเสื่อมโทรมลง และแหล่งอาหารที่ควรได้จากป่าลดน้อยลง จึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการป้องกันภัยต่าง ๆ มิให้

ภัยเกิดขึ้นแก่ป่าชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทิศ ทาหอม (2558) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการป่าชุมชนริมแม่น้ำชีเพื่อสร้างความมั่นคง ทางอาหารของชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า ชุมชนบ้านเสม็ด ได้ตั้งกฎกติกา การใช้ประโยชน์ป่าชุมชนริมลำน้ำชี สร้างเขตพื้นที่อนุรักษ์ และตั้งคณะกรรมการดูแลป่าชุมชนริมลำน้ำชี โดยให้มีอำนาจหน้าที่ ตักเตือน จับปรับ และดำเนินคดีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการป้องกันรักษาป่าชุมชนริมลำน้ำชีไม่ให้ถูกทำลาย อีกต่อไป ส่วนด้านที่ชุมชนมีส่วนร่วมต่ำสุด มีค่าเฉลี่ย 3.43 อยู่ในระดับมากเช่นกัน ได้แก่ ด้านการรักษาความเจริญของป่าชุมชนให้ยั่งยืน ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะชุมชนเห็นว่า ป่าชุมชนเป็นแหล่งอาหารทั้งของคนและสัตว์ และเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ จึงควรรักษาความเจริญของป่าชุมชนให้ยั่งยืนสืบไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูพิพิธสุตาทร และคณะ (2552) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ป่าชุมชน บนฐาน เศรษฐกิจพอเพียง พบว่า สภาพปัจจุบัน การใช้ภูมิปัญญาอนุรักษ์ป่าชุมชน มีการเสริมสร้างกลไกขับเคลื่อน การใช้ภูมิปัญญาเพื่อการอนุรักษ์ป่าชุมชน เช่น การรณรงค์ให้ความรู้ การกำหนดกิจกรรมในแผนแม่บทของตำบลและชุมชน การจัดเวรยามตรวจการเฝ้าระวัง การกำหนดกฎระเบียบและเขตพื้นที่การใช้ประโยชน์

ด้านการป้องกัน มิให้ภัยเกิดขึ้นแก่ป่าชุมชน: ข้อที่ชุมชนมีส่วนร่วมสูงสุด มีค่าเฉลี่ย 3.95 อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ชุมชนร่วมกันป้องกันไฟไหม้ป่าชุมชน ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะชุมชนเห็นว่าการแก้ไขปัญหาไฟป่าโดยหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น ไม่สามารถทำให้ปัญหาไฟป่าลดลงได้ในเวลารวดเร็ว เพราะสาเหตุของการเกิดไฟป่านั้น มักเกิดจากการกระทำของคน ดังนั้น การแก้ไขไฟป่าชุมชน จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อการจัดการและการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางศรีนทร์ ใจมะสีธิ (2559) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนต่อการจัดการป่าชุมชน ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน พบว่า ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชน ควรที่จะร่วมกันส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนตำบลบ้านปวง มีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน เช่น ควรเชิญชวนให้ชุมชนติดตามข่าวสารการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ที่เคยประสบความสำเร็จหรือมีชื่อเสียง มีศึกษาดูงานเพื่อสังเกตการจัดการที่เหมาะสม และมีการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนข้อที่ชุมชนมีส่วนร่วมต่ำสุด มีค่าเฉลี่ย 3.08 อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ชุมชนร่วมกันจัดเวรยามเฝ้าระวังรักษาป่าประจำวัน ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะสมาชิกชุมชนต่างมีภารกิจครอบครัวที่จำเป็นต้องทำ ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะเป็นเวรยามเฝ้าระวังรักษาป่าประจำวันได้ จึงอาจทำให้ยากต่อการจัดเวรยามทุกวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาวรรณ มะลิวรรณ และคณะ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนเขาขลุ่ย ตำบลเขาขลุ่ย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหาที่พบในการจัดการป่าชุมชนที่สำคัญ คือ ปัญหาขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการป่า จึงทำให้ชุมชนมีความต้องการหาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่า ชุมชนเขาขลุ่ย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการลด งดเว้น สิ่งที่จะทำให้ป่าชุมชนเสื่อมโทรม: ข้อที่ชุมชนมีส่วนร่วมสูงสุด มีค่าเฉลี่ย 4.05 อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ชุมชนร่วมกันงดฟันหรือถากเปลือกไม้เพื่อกระทำการใด ๆ อันเป็นสาเหตุให้ต้นไม้ตาย ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะชุมชนเห็นว่า การฟันหรือถากเปลือกไม้ อาจทำให้ต้นไม้ขาดอาหารสำหรับเลี้ยงลำต้น ซึ่งจะทำให้ต้นไม้เน่าและตายไปในที่สุด ซึ่งจะทำให้สูญเสียต้นไม้โดยไม่จำเป็น จึงมีการรณรงค์ร่วมกันงดฟันหรือถากเปลือกไม้ในป่าชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพาวรรณ บุญทวี (2555) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการทำลายทรัพยากรป่าไม้ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแม่ยม พบว่า ด้านการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาป่าไม้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้

ปรับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ป่าไม้ให้สามารถทำหน้าที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยการประชุม สัมมนา และฝึกอบรม ส่วนข้อที่ชุมชนมีส่วนร่วมต่ำสุด มีค่าเฉลี่ย 3.05 อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ชุมชนร่วมกันลดการนำทรัพยากรป่าชุมชนมาใช้ประโยชน์แบบฟุ่มเฟือย ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะสมาชิกชุมชนบางส่วนมีความจำเป็นมากที่ต้องหาของป่า เช่น เห็ดป่า และผักหวานป่า เป็นต้น ไปปรุงเป็นอาหาร หรือนำไปจำหน่ายเสริมรายได้แก่ครอบครัว และอาจมีสมาชิกชุมชนบางส่วนอาศัยทรัพยากรป่าชุมชนเพื่อการเลี้ยงชีพเป็นบางครั้งและเท่าที่จำเป็น ดังนั้น การมีส่วนร่วมในการลดการนำทรัพยากรป่าชุมชนมาใช้ประโยชน์แบบฟุ่มเฟือยจึงมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ สุพจน์ พิสุทธิวงศ์ (2539) ที่ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นเรื่องที่บุคคลและกลุ่มคนเห็นพ้องต้องกันในเรื่องความต้องการ และการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ ซึ่งมีผลกระทบ โดยตรงต่อตนเองและส่วนร่วม ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดวิถีชีวิตของคน อย่างเป็นตัวของตัวเอง

ด้านการพัฒนาป่าโดยชุมชนมีส่วนร่วมสูงสุด ค่าเฉลี่ย 4.00 อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ชุมชนร่วมกันปลูกป่าทดแทนพื้นที่เสื่อมโทรม เพราะการปลูกป่าทดแทนบริเวณต้นน้ำบนยอดเขาและเนินสูงไม่มีต้นไม้ ต้องมีการปลูกป่าทั้งไม้ยืนต้นและไม้พุ่ม ซึ่งไม้พุ่มราษฎรสามารถตัดไปใช้ได้แต่ต้องมีการปลูกทดแทนเป็นระยะ ส่วนไม้ยืนต้นจะช่วยให้อากาศชุ่มชื้น ทั้งยังช่วยยึดดินบนเขาไม่ให้พังทลายเมื่อเกิดฝนตกจึงต้องร่วมกันปลูกป่าทดแทน ซึ่งสอดคล้องกับ จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ (2556) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษาบ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน พบว่า การทำลายป่าทำให้ชาวบ้านหันมาพึ่งพาด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งในอนาคตชาวบ้านต้องการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของป่าและทรัพยากรธรรมชาติแก่ประชาชนและเยาวชนให้มากขึ้น ส่วนชุมชนมีส่วนร่วมต่ำสุด มีค่าเฉลี่ย 3.10 อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ชุมชนร่วมกันประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในป่าชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวทราบผ่านสื่อต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นเพราะสมาชิกชุมชนบางส่วนขาดความรู้ และขาดทักษะด้านการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร จึงทำให้มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในป่าชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรพรรณ เกิดจันทร์ (2557) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคก จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ส่วนใหญ่ในภาพรวม มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในทุก ๆ ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการรักษาความเจริญของป่าชุมชนให้ยั่งยืน: ข้อที่ชุมชนมีส่วนร่วมสูงสุด มีค่าเฉลี่ย 3.86 อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ชุมชนร่วมกันประกอบพิธีบวชป่า หรือประกอบพิธีสืบชะตาป่าที่แสดงให้เห็นถึง ความรักและหวงแหนป่า ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะชุมชนเห็นว่า การประกอบพิธีบวชป่า หรือประกอบพิธีสืบชะตาป่า โดยนำผ้าจีวร หรือผ้าที่มีสีตามสีรุ้ง 7 สี มาพันรอบต้นไม้ใหญ่ หรือต้นไม้ที่เป็นไม้สงวน แล้วนิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีกรรม จะทำให้คนที่คิดจะตัดไม้นั้น เกิดความเกรงกลัวว่า ถ้าตัดต้นไม้แล้ว ตนเองจะมีภัย จึงไม่กล้าตัดต้นไม้ ดังนั้น ชุมชนร่วมกันประกอบพิธีบวชป่าหรือประกอบพิธีสืบชะตาป่าซึ่งเป็นพุทธวิธีที่ดีแก่ชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ นิภาภรณ์ เกียรติสุข (2539) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นพฤติกรรมที่ประชาชน หรือคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม ได้พัฒนาปัญญา ความรู้ ความสามารถ โดยแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อม หรือสิ่งที่ตนอาศัยอยู่ ส่วนข้อที่ชุมชนมีส่วนร่วมต่ำสุด มีค่าเฉลี่ย 3.41 อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ชุมชนร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะชุมชนเห็นว่า การที่สมาชิกชุมชนร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน จะทำให้สมาชิกผู้เข้าร่วมเกิดการยอมรับและปฏิบัติตามที่ตกลงร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ กรมป่าไม้ (2540) ที่กล่าวถึงปัจจัยความสำเร็จการดำเนินงานป่าชุมชนไว้ที่กล่าวถึงการปฏิบัติตามเกณฑ์

ของสังคม ที่เกิดจากการริเริ่มของประชาชนในพื้นที่ เพื่อช่วยกันดูแล รักษาป่าชุมชน เพราะถือได้ว่าเป็นทรัพยากรชนบทที่มีความสำคัญในการพัฒนาป่าไม้ระดับท้องถิ่นของตนเอง

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัย ผู้วิจัยสามารถกำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเชิงพุทธของชุมชนตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ได้ดังนี้

ด้านการป้องกัน มิให้ภัยเกิดขึ้นแก่ป่าชุมชน (สังวรปธาน) ดำเนินการโดยจัดทำแนวป้องกันไฟป่า คู่มือการป้องกันไฟป่าบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่แล้วเอาไว้ต่อต้านการตัดไม้ในป่าชุมชน และ กำหนดกฎระเบียบเขตพื้นที่การใช้ประโยชน์ เพื่อเป้าหมาย คือ มีความระมัดระวังสิ่งที่เป็นภัย ไม่ให้เกิดขึ้นแก่ป่าชุมชน

ด้านการลด งด เว้น สิ่งที่จะทำให้ป่าชุมชนเสื่อมโทรม (ปหานปธาน) ดำเนินการโดยลดการตัดไม้ รณรงค์ไม่ให้คนตัดไม้ในป่าชุมชนไปใช้ประโยชน์ส่วนตน งดการเผาป่าทุกกรณี งดล่าสัตว์ทุกชนิด และจัดกิจกรรมให้คนเห็นคุณค่าของป่าชุมชน เพื่อเป้าหมาย คือ ละพฤติกรรมที่เป็นภัยแก่ป่าชุมชนให้หมดไป

ด้านการพัฒนาป่าชุมชนให้เจริญขึ้น (ภาวนาปธาน) ดำเนินการโดยจัดเสริมป่าในพื้นที่ของป่าชุมชนในพื้นที่ว่าง จัดการปลูกต้นไม้ยืนต้น บริเวณที่มีต้นไม้หักงอ พัฒนาสิ่งแวดล้อมในป่าชุมชนให้ดูน่ารื่นรมย์ และนำเทคโนโลยีทางการเกษตรมาใช้อย่างเหมาะสมกับระดับความสมบูรณ์ของป่าชุมชน เพื่อเป้าหมาย คือ เพิ่มพูนความเจริญให้เกิดขึ้นแก่ป่าชุมชน

ด้านการรักษาความเจริญของป่าชุมชนให้ยั่งยืน (อนุรักษนาปธาน) ดำเนินการโดยจัดทำพิธีบวงสรวง ป่า รักษาและใช้กฎระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับป่าชุมชนอย่างเคร่งครัด ประสานงานในการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และการสืบทอดการรักษาป่าชุมชนไปยังอนุชนรุ่นต่อไป เพื่อเป้าหมาย คือ การรักษาความเจริญของป่าชุมชนให้คงทน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.1 สมาชิกชุมชนควรร่วมกันปลูกป่า โดยการปลูกต้นไม้ 3 ชนิด ได้แก่ การปลูกต้นไม้ที่ใช้เนื้อไม้และไม้เชิงเศรษฐกิจให้เป็นป่า การปลูกต้นไม้กินได้รวมทั้งใช้เป็นยาสมุนไพร ไม้ในกลุ่มนี้ เช่น มะรุ้ม ทุเรียน สะตอ ผักหวาน ผาง แอ้ม กล้วย พักข้าว และการปลูกต้นไม้ให้เป็นป่าไม้สำหรับใช้สอยในครัวเรือน

1.2 สมาชิกชุมชนควรร่วมกันลดการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว

1.3 ผู้นำชุมชนควรจัดกิจกรรมป่าชุมชน เพื่อปลูกจิตสำนึกของประชาชนในชุมชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าชุมชน

1.4 ผู้นำชุมชนร่วมกันสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน เกี่ยวกับป่าชุมชน โดยการกำหนดกิจกรรมในแผนแม่บทของตำบลและชุมชนในการจัดระบบการบริหารป่าชุมชนให้ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ยังมีอีกหลายประเด็นที่ควรนำมาวิจัย เป็นต้นว่า

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชนเชิงพุทธในภาวะเกิดภัยธรรมชาติ เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาภัยธรรมชาติ

2.2 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการป่าชุมชนตามวิถีพุทธ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ป่าชุมชนและถ่ายทอดความรู้ไปยังอนุชนรุ่นหลังต่อไป

2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงพุทธ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

แหล่งอ้างอิง

- กรมป่าไม้. (2540). *แนวทางปฏิบัติงานโครงการพัฒนาป่าชุมชน*. สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้.
- กรมป่าไม้. (2561). *ป่าชุมชน: รูปแบบการพัฒนาและบริหารจัดการป่าอย่างยั่งยืน*. สำนักจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้.
- จักรพงษ์ พวงงามชื่น, วิชญา ศุภอุดมฤกษ์ ตรีรัตน์, และนครเรศ รังควัต. (2556). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษาบ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอมะทิงหวาย จังหวัดลำพูน. *วารสารวิจัยและพัฒนา มจร.*, 36(2), 215-234.
- ทิวาวรรณ บุญทวี. (2555). *ปัญหาการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการทำลายทรัพยากรป่าไม้ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแม่ยม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการป่าไม้]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นงคริรินทร์ ใจมะสิทธิ์. (2559). *การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนต่อการจัดการป่าชุมชนตำบลบ้านม่วง* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการป่าไม้]. มหาวิทยาลัยเนชั่น.
- นิภาภรณ์ เกียรติสุข. (2539). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยใน เขตเทศบาลเมืองชลบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการป่าไม้]. มหาวิทยาลัยเกริก.
- พระครูพิพิธสุตาทรร และคณะ. (2552). *การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ป่าชุมชน บนฐานเศรษฐกิจ จ พอ เพียง*. DSpace at Mahachulalongkornrajavidyalaya University. <http://mcuir.mcu.ac.th:8080/jspui/handle/123456789/452>
- วิภาวรรณ มะลิวรรณ, อภิชาติ ใจอารีย์, และประสงค์ ต้นพิชัย. (2560). แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนเขาหลวง ตำบลเขาหลวง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(1), 694-708. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/87405>
- ศูนย์สารสนเทศ สำนักแผนงานและสารสนเทศ กรมป่าไม้. (2560). *ป่าชุมชนบ้านอ้อ*. http://forestinfo.forest.go.th/fCom_detail.aspx?id=10390
- สุพจน์ พิสุทธิวงศ์. (2535). *การศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาหมาป่าของผู้นำชุมชน ในเขตจังหวัดนครปฐม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการป่าไม้]. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรรณพ เกิดจันทร์. (2557). *การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคก จังหวัดสมุทรสงคราม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการป่าไม้]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อุทิศ ทาหอม. (2558). *แนวทางการจัดการป่าชุมชนริมแม่น้ำชีเพื่อสร้างความมั่นคง ทางอาหารของชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

แนวทางการขับเคลื่อนหมู่บ้านศีล 5 ของชุมชนตำบลนาโป่ง อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง
The Guidelines for Driving of Five Precepts at Baan Napong Community,
Thoen District, Lampang Province

พระครูสุจินสาธุกิจ (สีไชลังกา)¹

Phrakru Sujinsatukit (Seechailangka)

จิรศักดิ์ ปันลำ¹

Jeerasak Punlam

สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์¹

Somchan Sripraschayanon

Corresponding Author Email: sartsirin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตามนโยบายของภาครัฐ 2) ศึกษากระบวนการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของตำบลนาโป่ง อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง 3) เสนอแนวทางการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของตำบลนาโป่ง อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 46 คน และวิเคราะห์ข้อมูลและบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 มุ่งสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยอาศัยหลัก “บวร” เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนัก รักและเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ให้เกิดความมั่นคง

2. กระบวนการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีขั้นตอนดังนี้ 1) การสนองนโยบายคณะสงฆ์ให้เป็นวัดต้นแบบ 2) ความพร้อมของวัดและชุมชนที่จะส่งเสริมและเกื้อหนุนให้โครงการประสบความสำเร็จ 3) การมีส่วนร่วม ผลักดันชุมชนและเครือข่ายให้เกิดเป็นพลังในการดำเนินงาน 4) กฎกติกาชุมชน 5) การสร้างสรรค์กิจกรรมและสร้างกฎกติกาชุมชน 6) การสร้างเครือข่าย เพื่อให้เกิดการผลักดันกิจกรรมจากความร่วมมือ วางแผน ตัดสินใจ

3. แนวทางการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้แก่ 1) ปลูกจิตสำนึกแก่เด็กเยาวชนและประชาชน 2) การจัดการชุมชนต้นแบบ 3) การขับเคลื่อนต้องสอดคล้องวิถี 4) สร้างสรรค์กิจกรรมการรักษาศีล 5) กำหนดเป้าหมายการขับเคลื่อน 6) สร้างและพัฒนาภาคีเครือข่าย 7) การรณรงค์และประชาสัมพันธ์

คำสำคัญ: แนวทาง, การขับเคลื่อน, ศีล 5

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the drive of five precepts according to the government's policy 2) To study the process of driving to of five precepts at Napong sub-district, Thoen District, Lampang Province 3) To propose guidelines for driving five precepts at Napong sub-district, Thoen district, Lampang province. The study employed a qualitative research approach. The research instruments were conducted by studying documents and in-depth interviews with 46 keys by specific method and analyze data and description.

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Lampang Buddhist College

The results of this research found that:

1. Driving of five precepts aims to create reconciliation with the principle of “Bovorn” for cultivating conscience and awareness, loving and glorifying the nation, religion, and monarchy institutions for stability.

2. The process of mobilizing the Five Precepts Village consists of the following stages: 1) the response of the Sangha's policy by developing a temple as a prototype 2) the readiness of the temple and community to support and help the project in achieving 3) participation toward implementation 4) a committee and the establishment of regulations 5) The design of activities 6) The network building to drive activities that are based on collaboration, planning, decision-making, and collective thinking.

3. The guidelines for the mobilization of the Five Precepts as follows: 1) Cultivate awareness among children, youth, and people 2) The management of a model community 3) The driving must be the way of the community 4) Create activities for observing the precepts 5) Determining goals for driving five precepts 7) Campaign and public relations.

Keywords: Guidelines, Driving, Five precepts

บทนำ

ศีล 5 หรือ “เบญจศีล” เป็นศีลขั้นพื้นฐาน ที่คฤหัสถ์ควรนำมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การงดเว้นความชั่วทั้งปวง (ไพโรจน์ อยู่มนเฑียร, 2543) ในเรื่องสังคมพระพุทธองค์ทรงตรัสว่า “บุตรเป็นที่พึงของมนุษย์ทั้งหลาย” ครอบครัวจึงมีบทบาทและอิทธิพลสำคัญในการขัดเกลาบุคลาการในสังคม นอกจากนั้น สถาบันครอบครัวซึ่งเป็นแกนหลักของสังคมที่มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มาก โดยการนำหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานการเป็นคนดีไปปฏิบัติ เช่น การให้ทาน การรักษาศีล 5 การปฏิบัติสมาธิ ฯลฯ เพราะหากหัวหน้าครอบครัวสามารถอบรมสั่งสอนบุตรให้มีจริยธรรมตามหลักของพระพุทธศาสนาได้ ดี และให้การปฏิบัติสัมพันธ์กับบุตรอย่างใกล้ชิดมีความตระหนักในคุณธรรมสูงก็จะทำให้บุตรมีทั้งคุณธรรม และจริยธรรมทางศาสนาได้ (งามตา วนิทนานนท์, 2535)

ศีลเป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานแรกของพระพุทธศาสนา หรือจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นข้อปฏิบัติ ของความเป็นคนก็ได้ เพราะฉะนั้น ศีล โดยเฉพาะศีลห้าจึงเป็นมนุษยธรรม เป็นธรรมของมนุษย์หมายความว่า คนเราจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้น มิใช่ว่าจะเกิดมามีรูปร่างหน้าตาเป็นมนุษย์เท่านั้น จะต้องมียธรรม คือ ศีล 5 สำหรับมนุษย์อีกด้วย (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2554)

ธรรมชาติของปุถุชนทั่วไปย่อมมีกิเลสนอนเนื่องอยู่ในสันดานเป็นทุนจิตชอบใฝ่ต่ำไหลลงสู่ที่ลุ่มเสมอ เพราะเป็นการกระทำที่ง่าย ดังสังเกตได้จากสภาพสังคมทุกวันนี้ ที่ความเจริญด้านวัตถุและเทคโนโลยีมีมาก ขณะเดียวกันในกลุ่มชนบางกลุ่มสภาวะด้านจิตใจกลับมีสภาพต่ำลง ปัญหาในสังคมปัจจุบันนี้มักมีการเบียดเบียนกันบนความเห็นแก่ได้ เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตัวจนเกินไป ทำให้ชีวิตตกเป็นทาสของกิเลส 3 ตัวร้าย คือความโลภ ความโกรธ และความหลง

ตามหลักพระพุทธศาสนา คำสอนทั้งหมดเป็นระบบการปฏิบัติ เพราะเหตุที่คำสอนเป็นสังฆธรรม คือเกิดจากประสบการณ์จริง หรือการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คำสอนจะให้ผลอย่างแท้จริงเฉพาะผู้ที่นำไปปฏิบัติเท่านั้น ศีลก็อยู่ในลักษณะเดียวกัน แม้ว่าจะเป็นคำสอนระดับพื้นฐาน แต่ถ้าคนนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้องแล้ว จะมีความสัมพันธ์กับระบบอื่น ๆ และพัฒนาขึ้นไปจนถึงระดับสูงสุด ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ศีลเป็นอย่างนี้ สมาธิเป็นอย่างนี้ ปัญญาเป็นอย่างนี้ สมาธิที่ศีลอบรมแล้ว ย่อมมีผลมากมีอานิสงส์มาก ปัญญาที่สมาธิอบรมแล้ว ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก จิตที่ปัญญาบ่มแล้วย่อมหลุดพ้นจากอาสวะโดยสิ้นเชิง คือ จากกามาสวะ ภวาสวะ และอวิชชาสวะ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย เล่ม 10 ข้อ 142, น. 73) ทำให้ศีลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งที่จะเป็นตัวเชื่อมโยงในการพัฒนาคนให้เข้าถึงคุณธรรมทุกระดับ จนถึงจุดหมายระดับสูงสุดทางพระพุทธศาสนาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การละเมิดศีล 5 นั้น ย่อมก่อให้เกิดความวิบัติแก่ชีวิตตามโทษที่ได้รับในแต่ละข้อ ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงโทษแห่งการล่วงละเมิดศีล 5 ไว้ในสัสสุตราว

“ภิกษุทั้งหลาย ปาณาติบาต (การทำลายชีวิต) ที่บุคคลทำจนคุ้น ทำจนเคยตัวทำอยู่เรื่อย ไปย่อมเป็นเหตุให้เกิดในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในกำเนิดเปรตวิสัย อทินนาทาน (การลักทรัพย์) ที่บุคคลทำจนคุ้น ทำจนเคยตัวทำอยู่เรื่อยไปย่อมเป็นเหตุให้เกิดในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย กาเมสุมิฉฉาจาร (การทำชู้) ที่บุคคลทำจนเคยชินเรื่อยไปย่อมเป็นเหตุให้เกิดในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย มุสาวาท (พูดปดหลอกลวง) ที่บุคคลทำจนคุ้นทำจนเคยตัวทำอยู่เรื่อยไปย่อมเป็นเหตุให้เกิดในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย ภิกษุทั้งหลายการดื่มสุราเมรัย ที่บุคคลทำจนคุ้น ทำจนเคยตัวทำอยู่เรื่อยไปย่อมเป็นเหตุให้เกิดในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 22 ข้อ 213, น. 355) พระพุทธพจน์ได้ชี้ชัดถึงผลกระทบแก่บุคคลผู้ล่วงละเมิดศีล 5 ที่จะได้รับผลทั้งในภพนี้และในภพหน้า และส่งผลให้ผู้กระทำผิดไปสู่นรกภูมิ กำเนิดสัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย ขณะที่ผลในปัจจุบันย่อมทำให้อายุสั้น ทรัพย์วินาศย่อยยับ ถูกพยาบาทจองเวร ถูกกล่าวหา เป็นต้น

ศีลจึงเป็นกฎระเบียบอยู่คู่กับสังคมพุทธของไทยมาก่อนที่จะมีการร่างกฎหมายขึ้นมาเพื่อบังคับใช้ ซึ่งตัวศีลเอง นอกจากจะเป็นพื้นฐานธรรมของปัจเจกบุคคลแล้ว ศีลยังถือได้ว่าเป็นหมวดธรรมที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคมอีกด้วย ดังนั้น ศีลจึงครอบคลุมเรื่องการจัดระเบียบชีวิตด้านนอกทั้งหมด เท่าที่จะช่วยทำสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไป กิจกรรมทั้งหลายของชุมชน ความสัมพันธ์สภาพแวดล้อม มีสถานะที่เกื้อกูลแก่ความเจริญงอกงามของชีวิตด้านภายในจิตใจ จึงสอดคล้องกับชีวิตที่เจริญงอกงาม สะท้อนออกมาแก่ชีวิตด้านภายนอก จึงเหมาะแก่การที่ทุก ๆ คนจะพากันปฏิบัติตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา โดยเฉพาะจะได้สามารถฝึกจิตและปัญญาให้เจริญ เพื่อจะได้ประสบชีวิตที่มีความสุขแท้จริง พร้อมด้วยจิตใจที่เป็นอิสระผ่องใส เบิกบาน ในท่ามกลางสังคมและสภาพแวดล้อมที่สงบเรียบร้อย รื่นรมย์และร่มเย็นเป็นสุข

ชุมชนตำบลนาโป่ง อำเภอดงเจน จังหวัดลำปาง ประชากรอาศัยอยู่จำนวน 12 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และได้มีการยึดถือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะศีล 5 เป็นหลักในการดำเนินชีวิตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จนมาถึงการเข้าสู่ยุคแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในสังคมปัจจุบัน เป็นปัจจัยให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ที่ยึดถือหลักศีล 5 ได้ลดเลือนไป ผลกระทบจากปัญหาทางสังคม อาทิ ปัญหาการพนัน ปัญหายาเสพติด ปัญหาเยาวชนติดเกม การดื่มสุรา เป็นต้น เป็นวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นกับชุมชนตำบลนาโป่ง เป็นสัญญาณบ่งบอกถึงค่านิยมด้านคุณธรรมและจริยธรรมเลือนจากจิตสำนึกจากชุมชนแบบเดิม

ปัจจุบันมหาเถรสมาคมได้มีมติให้สังคมไทยดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยชุมชนตำบลนาโป่ง อำเภอดงเจน จังหวัดลำปาง ประกอบด้วยหมู่บ้านทั้ง 12 แห่ง ได้รับนโยบายเพื่อขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการขับเคลื่อนโครงการตามนโยบายก็ยังพบเห็นผู้ที่ปฏิบัติตนละเมิดการรักษาศีล เช่น มีการดื่มสุราหลังเลิกงานเป็นประจำจนเกิดการทะเลาะวิวาท และอาจจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ส่งผลให้ครอบครัวผู้สูญเสียจะต้องมีการระงับค่าใช้จ่ายจนกลายเป็นปัญหาการขาดรายได้ที่มาช่วยจุนเจือครอบครัวหรือเป้าหมายของครอบครัวผู้สูญเสียชีวิตไม่สามารถดำเนินตามเป้าหมายชีวิตที่กำหนดไว้ เช่น บุตรไม่ได้เรียนตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

ภรรยาเมื่อครอบครัวใหม่ บุตรขาดความอบอุ่น กระทั่งเกิดปัญหาสังคมตามมา หรือแม้กระทั่ง สามัคคีธรรม เป็นนิมิต ส่งผลให้ครอบครัวแตกแยก ปัญหาสังคมอื่น ๆ ก็ตามมาในที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ ศึกษาวิเคราะห์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของตำบลนาโป่ง อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง เพื่อให้ชุมชนได้ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน และนำหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา มาขัดเกลาจิตใจให้มีแต่ความดีงาม และเป็นแนวทางการขับเคลื่อนตามโครงการหมู่บ้าน รักษา ศีล 5 ในอนาคตสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตามนโยบายของภาครัฐ
2. เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของตำบลนาโป่ง อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง
3. เพื่อเสนอแนวทางการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของตำบลนาโป่ง อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1. วิธีการวิจัย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) จากการศึกษาเอกสาร หนังสือ วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับศีล ความหมายของศีล โทษแห่งศีลวิบัติ อาณิสสของการ รักษา ศีล การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และเอกสาร ตำราทางวิชาการ บทความวิชาการ รายงานการวิจัย หนังสือพิมพ์ วารสาร ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง

2. พื้นที่การวิจัย การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ชุมชนในตำบลนาโป่ง อำเภอลำปาง จังหวัด ลำปาง จำนวน 12 หมู่บ้าน ได้แก่ ชุมชนบ้านสันป่าจี้ ชุมชนบ้านสันหลวง ชุมชนบ้านห้วยแก้ว ชุมชนบ้าน ปากกอก ชุมชนบ้านหนองห้า ชุมชนบ้านสันป่าหนาด ชุมชนบ้านนาโป่ง ชุมชนบ้านนาเบี้ย ชุมชนบ้านห้วย เกียง ชุมชนบ้านนาเบี้ยหลวง ชุมชนบ้านห้วยใจ ชุมชนบ้านปากกอกตะวันออก ตำบลนาโป่ง อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจง 46 รูป/คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์ฆาติการผู้ปกครองในจังหวัดและเขตพื้นที่ 12 รูป องค์การภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการ ขับเคลื่อนโครงการ 7 คน กลุ่มผู้นำชุมชนที่มีบทบาทและหน้าที่ช่วยในการขับเคลื่อนโครงการ 15 คน และ ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ 12 คน

4. เครื่องมือการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาด้วยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กลุ่มเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของตำบลนา โป่ง อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง โดยมีประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับการสัมภาษณ์เชิงลึก 1) การขับเคลื่อน หมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับศีล ความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของศีล ผลกระทบของ การรักษาศีลต่อคุณธรรมและจริยธรรม ผลกระทบของการรักษาศีลต่อชุมชนและสังคม ผลกระทบของการ รักษา ศีลต่อวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น 2) กระบวนการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้แก่ การ ขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ส่งผลกระทบต่อชุมชน ลักษณะการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 วิธีการ ขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ขั้นตอนการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 กิจกรรมในการขับเคลื่อนหมู่บ้าน รักษา ศีล 5 และ 3) แนวทางการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้แก่ ปัจจัยที่ควรส่งเสริมให้ชุมชน ขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ลักษณะการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่เหมาะสมกับชุมชน วิธีการ

ขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่เหมาะสมกับชุมชน ขั้นตอนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่เหมาะสมกับชุมชน กิจกรรมในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่เหมาะสมกับชุมชน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ดังนี้

5.1 การศึกษาเชิงเอกสารเกี่ยวกับเอกสารแนวคิดเกี่ยวกับศีล ความหมาย โทษแห่งศีลวิบัติ อานิสงส์ของการรักษาศีล การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 จากพระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และเอกสาร ตำราทางวิชาการ บทความวิชาการ รายงานการวิจัย หนังสือพิมพ์ วารสาร ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง (In-depth Interview) จากพระสังฆาธิการระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และผู้เข้าร่วมโครงการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตพื้นที่ตำบลนาโป่ง จำนวน 46 รูป/คน เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของตำบลนาโป่ง อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง

5.3 การนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5

5.4 การเผยแพร่ความรู้ในวารสาร และจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากแนวคิด หลักการ ความหมาย อานิสงส์ และอื่น ๆ เพื่อนำข้อมูลจากเอกสารมาวิเคราะห์และพรรณนาความสัมพันธ์ของการรักษาศีล 5 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ตลอดถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สามารถสร้างสันติสุขให้แก่ชุมชนได้อย่างแท้จริง 2) การวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้เห็นกระบวนการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และแนวทางที่เหมาะสมกับชุมชน แล้วนำมาสู่วิเคราะห์ข้อมูลและข้อมูลด้วยการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตามนโยบายของภาครัฐ มุ่งหวังสร้างความปรองดองสมานฉันท์ และให้ชุมชนตระหนักถึงหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะศีลเป็นบทบัญญัติพื้นฐานก่อให้เกิดความดี ละเว้นการไม่เบียดเบียน และเป็นหลักประกันชีวิตและความมั่นคง ซึ่งเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าได้เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชในปี พ.ศ. 2557 ที่ดำริให้คณะสงฆ์ทุกพื้นที่ได้ทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้ขับเคลื่อนและสร้างความสามัคคี ปรองดองและประโยชน์สุขของประชาชน โดยอาศัยหลัก “บวร” โดยมีเป้าหมาย ได้แก่ 1) เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ 2) เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 3) เพื่อนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และ 4) เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนัก รักและเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ให้เกิดความมั่นคง

การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนตำบลบ้านนาโป่ง อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ได้รับมอบหมายจากคณะสงฆ์จังหวัดลำปางให้ขับเคลื่อนโครงการ โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและเป็นวิธีสร้างความสุข เพื่อให้เกิดความมั่นคง ปลอดภัยแก่ตนเองและสังคม

2. กระบวนการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของตำบลนาโป่ง อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง โดยวัดและชุมชนที่ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

2.1 การสนองนโยบายคณะสงฆ์จังหวัดลำปาง พื้นที่เขตอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ได้รับนโยบายของคณะสงฆ์ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยเลือกวัดสันหลวง ตำบลนาโป่ง อำเภอเถิน

จังหวัดลำปางให้เป็นวัดต้นแบบผสมผสานบทบาทหน้าที่พระสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มีจำนวน 6 ด้าน ที่คณะสงฆ์พึงประพฤติปฏิบัติและต้องเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ ซึ่งบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ ได้แก่ การปกครอง ศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ เพื่อให้ชุมชนได้รักษาศีล 5 อันมีประโยชน์ในการดำรงชีวิตให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง สร้างความสุขแก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติ

2.2 ความพร้อมของวัดและชุมชน ชุมชนตำบลนาโป่งเป็นชุมชนที่มีความพร้อมทั้งทางด้านบุคลากร สถานที่ และการมีส่วนร่วมของวัด ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ/เอกชนตามหลัก “บวร” เพราะพื้นที่ที่มีความพร้อมย่อมทำให้การส่งเสริมและเกื้อหนุนโครงการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้สามารถที่จะช่วยลด ละ เลิกอบายมุข และส่งเสริมให้ชุมชนให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม และการใช้ชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะได้อย่างถูกต้อง สร้างความมั่นคงแก่ชีวิต ทรัพย์สิน และเกิดความเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ฯลฯ

2.3 การมีส่วนร่วม การสร้างความเข้าใจแก่ภาครัฐ เอกชน และประชาชน ให้ปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะต้องทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ร่วมมือกัน เพื่อผลักดันโครงการให้วัด สถานศึกษาชุมชน หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมในการ ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ และสร้างความเข้าใจในชุมชนและเครือข่าย ให้เกิดเป็นพลังที่จะร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินโครงการให้เกิดประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่จะนำพาความสุขให้แก่ชุมชนอย่างแท้จริง

2.4 กฎกติกาชุมชน ชุมชนจะต้องเคารพต่อสิทธิที่เป็นอำนาจอันชอบธรรมตามประเพณีและกฎเกณฑ์ที่ยึดถือร่วมกัน โดยอาศัยกติกาชุมชนช่วยขับเคลื่อนและเป็นการสร้างความเข้าใจให้แก่ชุมชนได้ตระหนักและรู้ถึงคุณค่าการรักษาศีลที่จะช่วยแก้ปัญหาในชุมชน เช่น ลดความรุนแรงทางเพศ ลดปัญหายาเสพติดและปัญหาอื่น ๆ เป็นต้น

2.5 การสร้างสรรค์กิจกรรม โดยวัดและชุมชนจะต้องสร้างสรรค์กิจกรรมที่เหมาะสมกับวัฒนธรรม ประเพณี และหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการส่งเสริมการลด ละ เลิก อบายมุขต่าง ๆ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในการดำรงอยู่อย่างปกติสุขร่วมกัน และเป็นวิธีการทำนุบำรุง ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งศิลปส่งผลให้ชีวิตเกิดความปลอดภัย สร้างความสามัคคี รู้จักการให้อภัย คุณค่าการอยู่ร่วมกัน การรู้จักการเสียสละเกิดจิตอาสาในการขับเคลื่อนโครงการให้ประสบความสำเร็จ เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีแก่สมาชิกในชุมชนด้วยการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขอย่างแท้จริง

2.6 การสร้างเครือข่าย การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อสร้างความรักความสามัคคีภายในชุมชน โดยการผลักดันกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความปรองดองสมานฉันท์จะต้องมีการสร้างเครือข่าย เพื่อร่วมมือกันวางแผน ตัดสินใจ ร่วมกันคิด ร่วมกันใช้ทรัพยากร อำนาจและศักยภาพร่วมกัน ซึ่งการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จะต้องอาศัยหลัก “บวร” ที่เครือข่ายจะต้องมีบทบาทช่วยผลักดันกิจกรรมให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลอย่างแท้จริง

3. แนวทางการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของตำบลนาโป่ง อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลให้เกิดค่านิยมแบบผิด ซึ่งการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จะเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลจะต้องเข้าใจและปรับแนวทางการขับเคลื่อนโครงการ ดังนี้

3.1 ปลุกจิตสำนึกแก่เด็กเยาวชนและประชาชน วัดถือว่าเป็นจุดศูนย์รวมชุมชนทั้งทางด้าน ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจ การขับเคลื่อนโครงการ หมู่บ้านรักษาศีล 5 วัดจะต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างศรัทธาและประสานความร่วมมือในด้าน ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนและเยาวชนได้มีจิตสำนึกในการรักษาศีล เพราะการปลุกจิตสำนึกมีความสำคัญต่อการ อนุรักษ์ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่ออันดีงามที่เป็นอัตลักษณ์ของวิถีชุมชน แม้สังคม จะเปลี่ยนแปลงไป แต่หากส่งเสริมการปลุกจิตสำนึกที่ดีแก่อนุชนรุ่นหลังอย่างถูกต้องย่อมส่งผลให้ชุมชน เกิดความเข้มแข็งที่เต็มเปี่ยมไปด้วยศีลธรรม จาริต ประเพณี และเป็นชุมชนต้นแบบได้อย่างแท้จริง

3.2 การจัดการชุมชนต้นแบบ การขับเคลื่อนโครงการจะต้องมีการบริหารจัดการชุมชนให้ เป็นต้นแบบ เป็นชุมชนเข้มแข็งที่มีการพัฒนาศักยภาพภายในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และมรดกทางปัญญา เป็นพุทธสถานที่ร่มรื่น มีความงดงามทางด้านสถาปัตยกรรม ชุมชนรู้สึกเกิดความห่วงหาอาทรและเป็นกลยุทธิ์ การพัฒนาทางด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้ชุมชนเกิดจิตอาสา รู้จักเสียสละ และเข้าใจบทบาทหน้าที่การ อยู่ร่วมกัน ซึ่งถือว่าเป็นการตระหนักถึงปรับทัศนคติชุมชนให้เข้าใจเป้าหมายหลักของการรักษาศีลที่จะ ช่วยให้เกิดความสันติสุข เกิดความสุขและเป็นชุมชนต้นแบบที่มีหลักปฏิบัติ จาริต ประเพณีและวัฒนธรรม ที่อาศัยหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาบูรณาการกับชีวิตได้อย่างถูกต้อง

3.3 การขับเคลื่อนต้องสอดรับวิถีชุมชน การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นการ ส่งเสริมบุคคลให้เกิดเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน และเป็นหลักการพัฒนาสมาธิสู่ปัญญา มุ่งมั่นบำเพ็ญเพียรการ สร้างกุศลกรรมด้วยการไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้ายทำลายซึ่งกันและกัน โดยการมีกิจกรรมหรือพิธีกรรมทาง ศาสนาจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน เหมาะสมกับทุกกลุ่ม ทุกเพศและทุกวัย เพื่อให้ชุมชนรู้สึกไม่ขัดต่อ การใช้ชีวิตในชุมชน และกิจกรรมนั้นจะต้องสร้างความมั่นคงที่เป็นหลักประกันชีวิตและทรัพย์สินแก่ชุมชน

3.4 สร้างสรรค์กิจกรรมการรักษาศีลในวัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชุมชนล้านนามีขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่น เช่น การทำบุญตั้งธรรมหลวง กิจกรรมบวชลูกแก้ว ประเพณีสลากภัต และบุพเพตตลี เป็นต้น การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จะต้องมีการกิจกรรมที่สอดคล้องวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีในท้องถิ่น เพื่อเป็นวิธีการที่จะช่วยให้ชุมชนได้หันมาตระหนักถึงการรักษาศีล และ กิจกรรมควรเป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดใจให้แก่พุทธศาสนิกชนได้หันมาสนใจการบำเพ็ญเพียรหรือรักษาศีล

3.5 กำหนดเป้าหมายการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 การกำหนดเป้าหมายการขับเคลื่อน หมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่มีใช้ทั่วโลก PDCA จากพลังมวลชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ลดความขัดแย้ง และเกิดชุมชนสีขาวควรมีการกำหนดเป้าหมายและประเมินติดตามผลที่เกิดขึ้น เพื่อให้ทราบอุปสรรค ปัญหา และแนวทางที่เหมาะสมแก่การขับเคลื่อนตามความต้องการของชุมชนที่ไม่ขัดต่อหลักจาริต ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่น

3.6 สร้างและพัฒนาภาคีเครือข่าย การขับเคลื่อนโครงการควรมีการสร้างและพัฒนา เครือข่ายให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทั้งคณะสงฆ์ ภาคส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ภาคเอกชน องค์กร สมาคม มูลนิธิ ประชาชนและเครือข่าย เพื่อให้ทุกภาคได้มีส่วนร่วมช่วย ขับเคลื่อนและสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคงความปลอดภัยใน ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนทำให้สังคมสงบร่มเย็นและเกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน และปลุกฝังจิตสำนึก และสร้างความตระหนักรักและเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ให้เป็นสถาบันหลักของประเทศ อย่างมั่นคง

3.7 การรณรงค์และประชาสัมพันธ์ การดำเนินงานควรมีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ทุก ภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ชุมชน และเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วม โดยการขับเคลื่อนในส่วนของ

ชุมชนโดยการนำของพระสังฆาธิการในเขตพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่ กลุ่มแกนนำชุมชนควรมีการ รณรงค์และ ประชาสัมพันธ์ขับเคลื่อนโครงการภายในวัดในช่วงเทศกาลหรือวันนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชน ผู้สนใจได้เข้าร่วมบำเพ็ญบุญกุศลในการรักษาศีลในเทศกาลหรือวันนักขัตฤกษ์ตามประเพณีท้องถิ่น เช่น การรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา การทำกิจกรรมบำเพ็ญบุญตามประเพณี เป็นต้น ในรูปแบบการ ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมีเดีย การประชาสัมพันธ์ในสถานีวิทย์ท้องถิ่น การทำคู่มือหรือการทำป้าย ประชาสัมพันธ์ในพื้นที่สาธารณะ ฯลฯ เพื่อเป็นการเชิญชวนพุทธศาสนิกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและสร้าง ความเข้าใจ แสดงความคิดเห็น แสวงหาทางออกร่วมกัน สร้างแรงเสริมและแรงจูงใจ เพื่อป้องกันมิให้ ส่งผลกระทบต่อบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่จะต่อต้านการพัฒนาชุมชนเกิดความขัดแย้ง

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ““แนวทางการขับเคลื่อนหมู่บ้านศีล 5 ของชุมชนตำบลนาโป่ง อำเภอลิน จังหวัดลำปาง” สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นนโยบายภาครัฐที่ตระหนักเห็น ความสำคัญของศีลที่จะสร้างความปรองดอง สมานฉันท์ และความสุขแก่ชุมชนภายใต้สถานการณ์ความ วุ่นวายในยุคปัจจุบัน เพราะศีลเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการสร้างความดี ละเว้นจากสิ่งชั่วร้ายที่จะก่อให้เกิด ความเดือนร้อนแก่ตนเองและผู้อื่นสอดคล้องกับ พระมหาพิชิตชัย ยมพาลโพ (2542) ที่ได้กล่าวถึงทัศนะ เกี่ยวกับศีลที่สร้างความสงบสุข และสร้างความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับ สัตว์ ซึ่งโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 นั้น เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามหารัชมงคลมุนี ได้ดำริให้คณะสงฆ์ได้ ทำงานร่วมกับหน่วยงานทุกภาคส่วนให้รู้จักการสำรวมระวังทางกาย วาจา และจิตใจตามหลักของศีลเพื่อ สร้างความสามัคคีให้แก่ปวงชนชาวไทย เพราะศีลช่วยควบคุมพฤติกรรมให้กระทำความดี พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546) ได้อธิบายความสำคัญของศีลที่ช่วยให้เกิดความประพฤติดีอันดีงามทั้งกาย วาจา และ จิตใจให้ตั้งอยู่ในความดีงาม ทำให้ศีลเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะสร้างความสงบสุขให้แก่บ้านเมือง โดยการ ขับเคลื่อนยึดหลัก “บวร” เพื่อให้ประชาชนได้บำเพ็ญบุญถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ลด ปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการ ดำเนินชีวิต และปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนัก รักและเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 กระบวนการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยวัดและชุมชนจะ ได้รับมอบหมายในการขับเคลื่อนโครงการ ซึ่งโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จะเชื่อมโยงบทบาทหน้าที่ของ พระสงฆ์ 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง ศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสา ธารณสงเคราะห์ ทำให้พระสงฆ์ได้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำชุมชนในการสร้างความสันติสุข เพราะ พระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อชุมชนทั้งด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ด้านการเป็นสถาบันที่ช่วย ให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเป็นสถาบันที่ลดปัญหาหรือช่วยแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรม สอดคล้องกับ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (2529) ที่ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับสังคม โดย พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่ช่วยถ่ายทอดปลูกฝังวัฒนธรรมและจริยธรรมทางสังคม พระพุทธศาสนามี บทบาทในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมไทย และสามารถแก้ปัญหาทางศีลธรรม สร้าง ความเสมอภาคกันทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ทำให้วัดเป็นพื้นที่ที่สำคัญต่อการผดุงและช่วยเหลือ ชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้

การมอบหมายหน้าที่ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 จะต้องคำนึงถึงความพร้อมของวัดและชุมชนที่สามารถอำนวยความสะดวกแก่หน่วยงานภาครัฐ/เอกชนตามหลัก “บวร” ที่เข้าร่วมในการขับเคลื่อนโครงการให้ประสบความสำเร็จ สามารถดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยชุมชนจะต้องมีการสร้างกฎกติกาการอยู่ร่วมกัน คิดสร้างสรรค์กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริม หนุนเสริมที่มั่งคั่ง สอดรับกับความเชื่อตามวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น เพราะศีลจะช่วยให้ชุมชนดำรงอยู่ในความไม่ประมาท ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เป็นชุมชนที่ยึดหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต มีสติปัญญาและไม่ประมาท สอดคล้องกับ พระมหาสารวย ญาณสวโร (พินดอน) (2542) ที่ได้ศึกษาผลจากการการล่วงละเมิดของศีลที่สร้างความวุ่นวายจากอำนาจของสิ่งเสพติด เช่น สุรา เมรัย และสิ่งเสพติดอื่น ๆ เพราะหากไม่ประมาทย่อมเป็นแนวทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิตที่ดีทางสังคมและเศรษฐกิจ ทำให้ช่วยเกิดความมั่นคงต่อชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้ชุมชนเป็นพื้นที่สีขาว ปราศจากอบายมุขเรื่องเศร้าหมองทั้งหลาย สอดคล้องกับ สมจันท์ ศรีปรัชยานนท์ (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสร้างหลักประกันชีวิตตามหลักศีล 5 ที่ช่วยให้การดำรงชีวิตที่มั่นคงและยังประโยชน์สุขต่อตนเอง เพราะศีลย่อมทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติอันดีงาม โดยชุมชนจะสร้างหลักประกันด้วยการรักษาศีลจะต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับศีล และนำมาสู่การรักษา เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้อง ตลอดจนการสร้างเครือข่ายร่วมมือกันวางแผน ตัดสินใจ ร่วมกันคิด ผลักดันกิจกรรมให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล เพื่อให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ลด ละ เลิกอบายมุข เป็นชุมชนที่เต็มเปี่ยมด้วยคุณธรรมจริยธรรมและเป็นชุมชนต้นแบบที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

ตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 แนวทางการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและค่านิยมแบบผิด ควรเริ่มจากการปลูกจิตสำนึกให้เกิดการตระหนักคุณค่าของการรักษาศีล โดยประชาชนและเยาวชนในท้องถิ่นควรหันมาใส่ใจต่อการรักษาศีลที่มีหลักประกันต่อการดำเนินชีวิตของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ ราศี ทองสวัสดิ์ (2543) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการอบรมศีลธรรมและพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมตอนต้นในทัศนคติของครู เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีศีลธรรมจริยธรรม และสามารถเข้าใจประพฤติและปฏิบัติตามได้ เพราะศีลสร้างหลักประกันทั้งตัวบุคคล ครอบครัว สังคม องค์กร โดยวัดถือได้ว่าเป็นศูนย์รวมที่จะสร้างความสุข สร้างรูปแบบและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี อันดีงามแก่ชุมชน และเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมทางด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วยเหตุเป็นพื้นที่ที่สงบ สร้างพัฒนาจิตใจและคุณธรรมให้แก่ชุมชน สามารถสั่งสอนให้ชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี การเสียสละ มีจิตอาสา และเป็นต้นแบบแหล่งมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่น

การขับเคลื่อนหมู่บ้านจะต้องพิจารณาถึงวิถีชีวิตชุมชนเป็นเบื้องต้น โดยกิจกรรมที่สร้างขึ้นจะต้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตชุมชนและเหมาะสมแก่ทุกเพศและทุกวัย เป็นกิจกรรมที่ไม่ขัดต่อการใช้ชีวิตในชุมชน จากการศึกษาของ พระมหาเกรียงศักดิ์ กิตติขโย (ไชยสมศรี) (2550) เกี่ยวกับหลักศีลที่มีผลกระทบต่อกระบวนการควบคุมทางสังคม พบว่า ศีลเป็นหลักคุณธรรมเชิงห้ามปราม แต่ก็เครื่องมือที่เกื้อกูลให้เข้าถึงจุดหมายแห่งชีวิตที่ดีงาม โดยศีลเป็นการควบคุมให้บุคคลเกิดหิริโอตตปะหรือมโนธรรม ทำความดี ละเว้นการทำชั่ว เกิดความรู้สึกละอายใจ และก่อให้เกิดความมีระเบียบวินัยในสังคม การส่งเสริมกิจกรรมจะต้องเป็นสิ่งที่เอื้อต่อวิถีชุมชนและเป็นสิ่งที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นจารีต ประเพณีในท้องถิ่นที่สามารถดึงดูดใจให้แก่พุทธศาสนิกชนได้หันมาสนใจการรักษาศีล

การขับเคลื่อนควรมีการประเมินและติดตามผลของกิจกรรม เพื่อชี้จุดอ่อน จุดแข็ง จุดที่ควรส่งเสริมและพัฒนา เพื่อให้ชุมชนเป็นชุมชนสีขาวที่เกิดจากการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยจะการสร้างเครือข่ายกลุ่มต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือ ผลักดัน และส่งเสริมการทำงานให้ประสบความสำเร็จ เพื่อลดปัญหาต่าง ๆ ภายในชุมชน และเป็นการสร้างความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของ

ประชาชน สอดคล้องกับ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา) (2560) ที่ได้เสนอการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศิล 5 ด้วยการสร้างเครือข่ายที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน/หน่วยงานภาครัฐ เพื่อนำไปสู่พลังของเครือข่าย สร้างความเปลี่ยนแปลง พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ลดปัญหาความขัดแย้ง ลดรายจ่าย มีรายได้มั่นคง ประชาชนมีสุขภาพดีขึ้นจากการปฏิบัติตามหลักศีล อย่างไรก็ตามการขับเคลื่อนควรเป็นรูปธรรมและสร้างความเข้าใจตรงกันด้วยการการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนผู้สนใจได้เข้าร่วมกิจกรรมในการขับเคลื่อนโครงการ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อเชิญชวนพุทธศาสนิกชนได้เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อเป็นการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างเกราะกำบังอันตรายด้วยการสำรวจ ระวังกาย วาจา และจิตใจ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสร้างหลักประกันชีวิตที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การขับเคลื่อนหมู่บ้านศีล 5 ของชุมชนตำบลนาโป่ง อำเภอดงเจน จังหวัดลำปาง มีลักษณะดังภาพด้านล่างนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

1) คุณค่าของศีล โดยชุมชนจะต้องตระหนักเห็นคุณค่าของการรักษาศีลที่สามารถสร้างหลักประกันต่อชีวิต ทรัพย์สิน และสังคม 2) การสร้างจิตสำนึก เมื่อชุมชนเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อการรักษาศีลแล้วย่อมทำให้ชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี ลดปัญหาความขัดแย้ง และ 3) ชุมชนต้นแบบที่ยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตได้อย่างสันติสุข เป็นชุมชนที่มีความอาทรต่อกัน และเป็นชุมชนสีขาวปลอดจากสิ่งอบายมุขเรื่องเศร้าหมองต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง

การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จะต้องยึดหลักการและวิธีการผ่านกิจกรรมตามหลักความเชื่อและพิธีกรรมในท้องถิ่น ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องอยู่บนพื้นฐานปัจจัย 4 อย่าง ดังนี้ 1) วิถีชีวิตชุมชน กิจกรรมที่สร้างสรรค์ในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ จะต้องอยู่บนพื้นฐานแห่งการดำเนินชีวิตของชุมชน 2) กิจกรรมที่สอดรับกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะที่ส่งเสริม อนุรักษ์ทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีในท้องถิ่น 3) การมีส่วนร่วม กิจกรรมและการดำเนินงานควรเกิดการมีส่วนร่วมจากวัด ชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิด

พลังมวลชนให้กิจกรรมที่ดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์ 4) การประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ชุมชนและประชาชนใกล้เคียงได้ตระหนักและอยากเข้าร่วมกิจกรรมการรักษาศิล 5 ผ่านสื่อออนไลน์ การทำคู่มือการทำแผ่นพับและอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนด้านงบประมาณในท้องถิ่นและภาครัฐในการส่งเสริมกิจกรรมเชิงพุทธในการรณรงค์และส่งเสริมการรักษาศิลตามจารีต ประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนได้เกิดการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของศิลปและรักษาจารีตประเพณีของตนเอง

1.2 ควรมีการขยายผลการรักษาศิลให้แก่ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อเป็นการส่งเสริมอนุรักษ์และทำนุบำรุงศิลป วัฒนธรรม จารีต ประเพณีในท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา โดยขยายกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่ใกล้เคียง

1.3 ควรมีการจัดตั้งกลุ่มขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศิล 5 โดยมีการกำหนดกิจกรรมที่ทำร่วมกันของเครือข่าย เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นพลังมวลชนแห่งการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของการรักษาศิล เพื่อให้ประชาชนและเยาวชนได้รับรู้ สร้างจิตสำนึกในการรักษาศิลที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและผู้อื่นอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ควรศึกษากระบวนการยกระดับหมู่บ้านรักษาศิล 5 แบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดเป็นชุมชนต้นแบบที่มีความพร้อมในการรักษาศิล 5 เป็นชุมชนแห่งสันติสุขที่ยึดหลักปฏิบัติตามคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ผลประจักษ์ได้อย่างชัดเจน และเป็นชุมชนต้นแบบที่สามารถสร้างความสุขบนพื้นฐานทางด้านความเชื่อ จารีต ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

แหล่งอ้างอิง

- งามตา วรินทร์านนท์. (2535). *จิตวิทยาสังคม*. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญโญ). (2560). *รูปแบบการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศิล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดนครราชสีมา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. MCU Digital Collections. <https://e-thesis.mcu.ac.th/thesis/270>
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 11). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเกรียงศักดิ์ กิตติขโย (ไชยสมศรี). (2550). *ศึกษาวิเคราะห์หลักศีล 5 ที่มีผลกระทบต่อการกระบวนการควบคุมทางสังคม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระมหาเกรียงศักดิ์ กิตติขโย (ไชยสมศรี). (2550). *ศึกษาวิเคราะห์หลักศีล 5 ที่มีผลกระทบต่อการกระบวนการควบคุมทางสังคม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไฟ. (2542). *การศึกษาทัศนะเรื่องศีล 5 ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน: ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาสำรวย ญาณส่วโร (พินดอน). (2542). *การศึกษาเรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ 5 ที่มีต่อสังคมไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. (2529). *การเมืองกับพุทธธรรม*. สยามบรรณาการพิมพ์.
- ไพโรจน์ อยู่มณเฑียร. (2543). *พระวณะอัครมหาราช*. ชารบัวแก้ว.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราศี ทองสวัสดิ์. (2543). *การอบรมศีลธรรมและพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมต้นในทัศนคติของครู* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์. (2559). *กระบวนการสร้างหลักประกันชีวิตตามหลักศีล 5 ในจังหวัดลำปาง*. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2554). *วิธีสร้างบุญบารมี* (พิมพ์ครั้งที่ 303). พิมพ์สวย.

การบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาภักดีพัฒนา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

Academic Guideline Administration in Thailand 4.0 Age, Galyani Vadhana
Educational Quality Development Network Center, under Chiang Mai Primary
Educational Service Area Office 6

กรวีร์ ไม้หอม¹

Gorawee Maihorm

สังวาล วังแจ่ม¹

Sangwan Wangcham

สุรศักดิ์ สุทธิศรี¹

Surasak Suttasiri

Corresponding Author E-mail: goraweemailhorm@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานวิชาการ 2) ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาภักดีพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ประชากร คือผู้บริหารและครู จำนวน 90 คน รวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหา ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาภักดีพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาภักดีพัฒนา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ คือ สถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ ด้านการวัดและประเมินผล คือ สถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล ด้านการนิเทศการศึกษา คือ สถานศึกษาควรส่งเสริมการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ สถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

คำสำคัญ: แนวทางการบริหาร, งานบริหารวิชาการ, กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาภักดีพัฒนา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the academic administration 2) to study academic administration guidelines in Thailand 4.0 Age of Galyani Vadhana educational quality development network center, under Chiang Mai primary educational service area office 6. There are 90

¹ คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

Faculty of Social Sciences and Liberal Arts, North-Chiang Mai University

administrators and teachers for research populations. The data is collected by using questionnaire and interview namely, 5 educational institution administrators then it is analyzed by seeking for average, standard deviation, as well as content analysis.

The results of this research found that:

1. the overall Academic Administration in Thailand 4.0 Age of Galyani Vadhana educational quality development network center is at high level. Such administration comprises of the institutional program development, learning process development, measurement and evaluation, educational supervision, as well as educational quality assurance development which are all at high level consecutively.

2. According to academic administration guideline in Thailand 4.0 Age of Galyani Vadhana educational quality development network center, for institutional program development, the educational institution should promote the participation of institutional program planning provision. For learning process, they should encourage the efficiently potential development and learning process development of teachers. For measurement and evaluation, they should promote teachers and educational personnel's potential development to have cognition on the creation of measuring and evaluating tools. For educational supervision, they should support the internally educational supervision. For educational quality assurance development at educational institution, they should boost the cognition spreading in regard to internally educational quality assurance of the educational institution.

Keywords: Administration guideline, Academic administration, Galyani Vadhana educational quality development network center

บทนำ

ประเทศไทยได้ปฏิรูปการศึกษาโดยให้ความสำคัญ กับการกระจายอำนาจที่เน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อสร้างความพร้อมให้สถานศึกษาพร้อมที่จะทำงานแบบ เบ็ดเสร็จ ทั้งนี้เพราะผลของการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นกับ นักเรียนอยู่ที่โรงเรียน ไม่ได้อยู่ที่กระทรวง ทบวงกรมเขต หรือจังหวัด พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อเพิ่มอำนาจ การตัดสินใจให้กับสถานศึกษาในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น และจะต้องใช้พลัง ความรู้ความสามารถจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสียกับการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ครู นักเรียน พ่อแม่ และชุมชน ซึ่งรูปแบบที่เคยปฏิบัติมานั้น อาจยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดของการปฏิรูป การศึกษาอย่างสมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้แนวคิดในการบริหารการจัดการศึกษา ระดับโรงเรียนจึงจำเป็นต้อง ปรับเปลี่ยนในวิธีการคิด ความเชื่อ เจตคติและพฤติกรรมการบริหารจัดการ รวมทั้งการจัดการเรียนการ สอน จึงกล่าวได้ว่าการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจที่สำคัญของการบริหารโรงเรียนตามที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้มุ่งให้ กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษา ดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โรงเรียนและชุมชนใน ท้องถิ่น โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษามี ความเข้มแข็งในการบริหารและจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล ในการวัดปัจจัยเกื้อหนุน การพัฒนาคุณภาพนักเรียน โรงเรียนและชุมชนในท้องถิ่นได้อย่างมี คุณภาพและมีประสิทธิภาพ (ทิพวรรณ ล้วนปสิธิสกุล, 2562)

การบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษาที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาในยุค 4.0 เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูง นักเรียนมีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และคุณสมบัติตามที่ต้องการ เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมต่อไปได้เป็นอย่างดี

การศึกษาในยุค 4.0 ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะใน ส่วนของผู้เรียนต้องสอนให้มี “ความรู้คู่คุณธรรมและมีทักษะในศตวรรษที่ 21” ได้แก่ ทักษะการคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม การมีภาวะผู้นำ การสื่อสาร การใช้ข้อมูลและสารสนเทศ การใช้คอมพิวเตอร์และปัญญาประดิษฐ์ การคิดคำนวณ การสร้างอาชีพและการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามการศึกษาไทยในยุค 4.0 จะไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้ถ้าไม่มีการพัฒนา การศึกษา หรือการบริหารการศึกษาที่ดี ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยผลักดัน และพัฒนาการศึกษาให้ดำเนิน ไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2559) การบริหารงาน วิชาการถือว่าเป็นหัวใจของ การบริหารสถานศึกษาที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาในยุค 4.0 เพราะจุดมุ่งหมาย ของสถานศึกษา ก็คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุ จุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนด ไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูง นักเรียนมีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และ คุณสมบัติตามที่ต้องการ เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมต่อไปได้เป็นอย่างดี (ธีระ รุญเจริญ, 2553) ได้กล่าวไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารการศึกษาไม่ว่าสถานศึกษานั้นจะเป็นสถานศึกษา ประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของ สถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ การบริหาร การศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นส่วนใหญ่เกิดจากการบริหารงานวิชาการ ที่เป็นงานหลัก ของสถานศึกษาและ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การจะ บริหารงานวิชาการให้ประสบผลสัมฤทธิ์ต้องจะต้องอาศัยในเรื่องการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนา กระบวนการเรียน

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาภักดีวัฒน วัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ต้องการที่จะพัฒนาให้ผู้เรียน อ่านออก เขียนได้ ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาให้สูงขึ้น อีกทั้งผู้บริหารให้ความสำคัญกว่า การบริหารด้านอื่น ๆ จึง พยายามที่จะระดมทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงบประมาณจำนวนไม่น้อยให้กับการจัดการศึกษา (จันทร์เพ็ญ พวงกล้าวิประถม, 2561) แต่ด้วยสภาพบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งในกลุ่มเครือข่าย พัฒนาคุณภาพการศึกษาภักดีวัฒน วัฒนา การบริหารงานวิชาการจำเป็น ที่จะต้องมีการสร้างความร่วมมือ และจัดหาสื่อในการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาที่อยู่ในสถานศึกษา ทุกคน จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารงานวิชาการและขอบข่ายของงานวิชาการ ไม่ ว่าจะเป็นด้านการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศภายใน การวัดและประเมินผล รวมทั้งนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาล ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย สถานศึกษาต้องพัฒนาผู้เรียนในด้าน ต่าง ๆ การจัดกิจกรรม ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ การบูรณาการการสอนโดยสะเต็มศึกษา และการทำ สถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อที่จะ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และศึกษาคุณภาพของผู้เรียน ให้เหมาะสมกับยุคของการปฏิรูปการศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 หรือยุคไทยแลนด์ 4.0

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา สภาพปัญหาที่มีต่อการบริหารงานวิชาการในยุค ไทยแลนด์ 4.0 เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำแนวทางการบริหารวิชาการของ โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาภักดีวัฒน วัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

เชียงใหม่ เขต 6 ที่ได้ศึกษานี้ไปปรับใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ และมีการพัฒนางานบริหารวิชาการของโรงเรียนอย่างยั่งยืนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ การบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพ การศึกษากัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 6
2. เพื่อศึกษาแนวทาง การบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพ การศึกษากัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 6

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) มีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 85 คน รวม ทั้งสิ้น 90 คน จำนวน 5 โรงเรียน ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 6 ปีการศึกษา 2564

2. เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1 แบบสอบถามสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 กลุ่มเครือข่ายพัฒนา คุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 เป็น แบบมาตรประมาณค่า ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ตำรา วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการ บริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือ

2) สร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเรื่องที่ศึกษา จากนั้นก็นำแบบสอบถามและแบบ สัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไข

3) นำแบบสอบถามที่แก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ ความเที่ยงเชิงเนื้อหา (Content validity) และพิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้ สื่อความหมายให้ชัดเจนแล้วนำแบบสอบถามมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence) โดยนำค่าคะแนนของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อคำถามมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความสอดคล้อง ได้ ดัชนีความสอดคล้องที่ 0.5 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

4) นำแบบสอบถาม ที่แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

5) นำแบบสอบถาม ที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน ได้แก่ ข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านแม่แตดน้อย กลุ่มเครือข่าย พัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

6) นำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ได้ 0.900 มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ

2.2 แบบสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 กลุ่มเครือข่าย พัฒนาคุณภาพการศึกษากัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1) นำประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดจากแบบสอบถามแต่ละด้านกำหนดเป็นกรอบ ในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ เป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการ

ทั้ง 5 ด้าน นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาข้อมูล และข้อคำถาม

2) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามความเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาและนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านตรวจสอบและพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา

3) ปรับแก้แบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์สภาพการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาภักดีพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยรวม รายด้านและรายข้อ

3.2 สังเคราะห์แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาภักดีพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยการวิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามหัวข้อหลักที่กำหนดไว้มาสรุปข้อมูลและนำเสนอเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาภักดีพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามลำดับ หากพิจารณาเป็นรายด้านสรุปผลได้ดังนี้

1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรก ได้แก่ การส่งเสริมให้คณะครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร การวิเคราะห์หลักสูตรและมีการติดตามผลการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และ มีการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมมีการใช้ระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) ผ่านทางโซเชียลมีเดีย

1.2 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูเพื่อพัฒนาการสอนร่วมกันตามความเหมาะสมและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT)

1.3 ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรก ได้แก่ มีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนดำเนินการวัดประเมินผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับกำหนดนโยบายให้ครูผู้สอนแจ้งผลการเรียนให้ผู้เรียนและผู้ปกครองทราบทันที เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนใช้โปรแกรมในการวัดการประเมินผล และมีการสนับสนุนให้ครูผู้สอนเข้าอบรมเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ

1.4 ด้านการนิเทศการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรก ได้แก่ สร้างทักษะ และเจตคติที่ดีในการนิเทศการศึกษาให้กับบุคลากรในสถานศึกษา มีการติดตามและจดบันทึกผลการนิเทศการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

มีการส่งเสริมให้หัวหน้าวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระ ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการนิเทศการศึกษาอย่าง กัลยาณมิตร มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม (Society interaction) และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการจัดระบบการนิเทศ

1.5 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ดำเนินการยกระดับมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น มีการจัดโครงสร้างขององค์กรเพื่อรองรับการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้สูงขึ้น และให้ผู้เกี่ยวข้องทุกคน มีส่วนร่วมในการตรวจสอบทบทวนและปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพ การศึกษากัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 มีดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ สถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เน้นให้ทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและมีความเข้าใจในเป้าหมายและวิธีการไปสู่เป้าหมายร่วมกัน ควรจัดผู้ที่มีความรู้ในเรื่องหลักสูตรสถานศึกษามาให้คำแนะนำเพื่อเป็นแนวทางในการจัดและเรียบเรียงหลักสูตรสถานศึกษาไปในทิศทางที่ถูกต้อง พัฒนาระบบการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพโดยมีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษา

2.2 ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ คือ สถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนของครูและบุคลากรทุกฝ่ายให้มีประสิทธิภาพ เพราะครูจะต้องมีการพัฒนาตนเองเพื่อนำผลจากการพัฒนาไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีการพัฒนา มากยิ่งขึ้น ควรมีการเข้าร่วมอบรมหรือประชุมเชิงวิชาการ เพื่อเป็นแนวทางจัดการเรียนการสอนใหม่ ๆ ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจมากยิ่งขึ้น

2.3 ด้านการวัดและประเมินผล คือ สถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล เพราะ เครื่องมือวัดและประเมินผลนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในกระบวนการวัดและประเมินผลการศึกษา เพราะ หากเครื่องมือมีคุณภาพไม่ดีพอ แม้ว่าการวิเคราะห์ข้อมูลจะถูกต้องก็ตามผลการวัดนั้นก็เชื่อถือไม่ได้ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในระบบการวัดและประเมินผลที่ถูกต้องโดยการหาผู้เชี่ยวชาญ มาให้ความรู้แก่บุคลากรในโรงเรียน

2.4 ด้านการนิเทศการศึกษา คือ สถานศึกษาควรส่งเสริมการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อนำผลการนิเทศไปปรับปรุงพัฒนางานสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การนิเทศภายในเป็นกระบวนการ สำคัญในการพัฒนาครูผู้สอน ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อ การพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2.5 ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ สถานศึกษาควรส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพราะ งานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นงานที่ครอบคลุมในทุกด้าน ดังนั้น ผู้บริหารและครูจะต้อง ให้ความใส่ใจไม่เพียงแต่ในสถานศึกษาเท่านั้น แต่เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น คณะกรรมการสถานศึกษารวมถึงผู้ปกครองให้ได้มีส่วนร่วมในงานเพื่อขับเคลื่อนงานด้านการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้และเป็นกระบวนการพัฒนา คุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา กัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการนิเทศการศึกษา และลำดับสุดท้ายคือ ด้านการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้เนื่องมาจากการพัฒนาด้านวิชาการ เป็นหัวใจหลักของการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษาทุกคนจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา กัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 มีการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย สนับสนุนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ให้ครูผู้สอนจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการวัดประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง มีการใช้เครื่องมือการวัดประเมินผลที่หลากหลาย สอดคล้องกับตัวชี้วัด มีการนิเทศการศึกษา ทำให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษานำผลการนิเทศไปปรับปรุงแก้ไขด้านวิชาการให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความช่วยเหลือครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านการนิเทศการศึกษาอย่างเป็นกัลยาณมิตร การประกันคุณภาพการศึกษามีการดำเนินการวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษาโดยให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา มีการรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบ และขอคำแนะนำจากหน่วยงานต้นสังกัด เมื่อพบปัญหาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาด้านวิชาการผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อที่ผลการพัฒนาแต่ละด้าน จะเกิดกับผู้เรียนมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา กัลยาณิวัฒนา ยอมรับและเห็นด้วยกับการบริหารงานด้านการพัฒนาหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา มีการสนับสนุนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน มีการส่งเสริมบุคลากรให้อบรมเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้มีการปรับปรุงหลักสูตรตามความเหมาะสม มีการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม และการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ดังที่ นิลวรรณ วัฒนา (2556, น. 5) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานกิจกรรมตามสภาพของสถานศึกษา ในด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การวัดและประเมินผล การนิเทศการศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายชล มากมี (2552) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของครู การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน

1.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในสถานศึกษาให้ครูผู้สอนจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ครูได้จัดกระบวนการเรียนรู้ตามความถนัด ความรู้และความสามารถ ทำ

ให้ครูผู้สอนและบุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารกระบวนการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณเพ็ญ พิสุทธิพงษ์ (2553) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเขาฉกรรจ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต 1 พบว่ามีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การปฏิบัติงานปรับปรุงพัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประสิทธิภาพระดับมากที่สุด

1.3 ด้านการวัดและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหาร มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนและดำเนินการวัดประเมินผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กำหนดนโยบายให้ครูผู้สอนแจ้งผลการเรียนให้ผู้เรียนและผู้ปกครองทราบทันที เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น มีการปรับปรุงเครื่องมือการวัด การประเมินให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา การวัดการประเมินต้องทำอย่างละเอียดรอบคอบ ต้องมีการประเมินตามสภาพความเป็นจริง และนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ดังที่ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2554, น. 30) กล่าวว่าการบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลให้ดีขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตรและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สายชล มากมี (2552) พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านการประเมินผลอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการนิเทศการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ยอมรับและเห็นด้วยกับการบริหารด้านการนิเทศการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีการนิเทศแบบเป็นกัลยาณมิตร เป็นการนิเทศที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ผู้บริหารมีการสร้างทักษะ และเจตคติที่ดีในการนิเทศการศึกษาให้กับบุคลากรในสถานศึกษา มีการจัดระบบการนิเทศการศึกษาและการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาที่ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระวิชา มีการติดตามและจัดบันทึกผลการนิเทศการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการนิเทศเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ดังที่ซารี มณีนศรี (2552, น. 22) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้นและเป็นการร่วมมือระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพรัช ชารีแก้ว (2552, น. 118-122) ได้ศึกษาทัศนะของครูที่มีต่อสภาพปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีมีการดำเนินการนิเทศการศึกษาภายในโดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 มีการดำเนินการยกระดับมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น มีการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้สูงขึ้น มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินตามมาตรฐานตัวชี้วัด คณะครูและบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารคอยชี้แนะและให้คำปรึกษา พร้อมติดต่อประสานกับหน่วยงานต้นสังกัด ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่เข้มแข็ง ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะเป็นหลักประกันให้สังคมเชื่อว่า จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรและ

ตรงกับความต้องการของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมพร อินผอง (2554, น. 66) พบว่า สภาพการบริหารวิชาการตามกรอบแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ ในภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา กัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาควรส่งเสริมศักยภาพในการวางแผนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และส่งเสริมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ดังการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3 ว่า ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เน้นให้ทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและมีความเข้าใจในเป้าหมายและวิธีการไปสู่เป้าหมายและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของงานบริหารวิชาการร่วมกัน (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2564)

2.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ คือ ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทุกฝ่ายอย่างให้มีประสิทธิภาพ และ ส่งเสริมครูและบุคลากรอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพในวิชาชีพตามความต้องการ ดังการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 ว่า ควรส่งเสริมสนับสนุน ให้ครูมีการเข้าร่วมอบรมหรือประชุมเชิงวิชาการ เพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนใหม่ ๆ ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจมากยิ่งขึ้น (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 ธันวาคม 2564)

2.3 ด้านการวัดผลและประเมินผล คือ พัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล และให้มีการนิเทศ ติดตาม การวัดประเมินผลของครูและบุคลากรในโรงเรียน ดังการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4 ว่า ควรส่งเสริมให้มีการนิเทศ ติดตาม ระบบการวัดประเมินผลการใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ เพราะการพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพจะต้องครอบคลุมกระบวนการทำงานทุกขั้นตอน และจะต้องมีการติดตามการดำเนินงานของครูและนำผลการติดตามนั้นมาสะท้อนถึงปัญหาเพื่อให้ครูได้ทราบ เพื่อนำผลของปัญหาไปปรับปรุงและพัฒนางานด้านการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 17 ธันวาคม 2564)

2.4 ด้านการนิเทศการศึกษา ส่งเสริมการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อนำผลการนิเทศไปปรับปรุงพัฒนางานสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1 ว่า ควรมีการส่งเสริมการนิเทศ ติดตามและประเมินผลเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง การนิเทศภายในเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาครูผู้สอน ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2564)

2.5 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพคือ สนับสนุนส่งเสริมให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ พัฒนาการนำผลการติดตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาระบบประกันคุณภาพให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3 ว่า ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา งานด้านการประกันคุณภาพในสถานศึกษาเป็นงานที่ครอบคลุมในทุกด้าน ผู้บริหารและครูจะต้องให้ความสนใจไม่เพียงแต่ในสถานศึกษาเท่านั้น แต่เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการสถานศึกษารวมถึงผู้ปกครองให้ได้มีส่วนร่วมในงาน เพื่อขับเคลื่อนงานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

และตัวบ่งชี้และเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 ธันวาคม 2564)

การบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 เน้นการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียน สามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งบนโลกนี้มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรม ต่าง ๆ มาตอบสนองความต้องการของสังคม การบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 จึงเน้นการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ ปัจจัยหลักของการใช้เทคโนโลยีที่เกิดความคุ้มค่า ได้แก่ การใช้อินเทอร์เน็ต (Internet) ความคิดสร้างสรรค์(Creative thinking) การปฏิสัมพันธ์กับสังคม (Society interaction)

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

1. การบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพศึกษากัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งในแต่ละด้านมีประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษามีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เน้นให้ทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและมีความเข้าใจในเป้าหมายและวิธีการไปสู่เป้าหมายร่วมกัน มีการจัดผู้ที่มีความรู้ในเรื่องหลักสูตรสถานศึกษา มาให้คำแนะนำ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดและเรียบเรียงหลักสูตรสถานศึกษาไปในทิศทางที่ถูกต้อง ที่ใช้แก้ไขปัญหา คือ การพัฒนากระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพโดยมีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาด้านมีประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา สถานศึกษายังขาดการอบรมชี้แจงให้ครูและผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจต่อระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและขาดการนำผลการดำเนินงานตามแผนมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาเท่าที่ควร

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนงานให้ทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและมีความเข้าใจในเป้าหมายและวิธีการไปสู่เป้าหมายร่วมกัน มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมการรับรู้ทางสังคม การปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม การมีกระบวนการคิดหลากหลายและแปลกใหม่อย่างสร้างสรรค์ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี โซเชียลมีเดีย มาใช้ประโยชน์ในการทำงานร่วมกัน ส่งผลดีต่อการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรส่งเสริมและพัฒนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ควรมีการปรับหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

1.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน ให้ครูผู้สอนใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเรียนรู้อย่างมีความสุข ควรมีการบูรณาการสอนทั้งในโรงเรียนที่มีครูผู้สอนครบชั้นและไม่ครบชั้น

1.3 ด้านการวัดและประเมินผล ควรส่งเสริมให้มีการจัดอบรมเกี่ยวกับการวัดและการประเมิน ส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีเครื่องมือในการวัด การประเมินที่หลากหลาย ผู้บริหารควรมีการจัดหาสื่อ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดและการประเมิน เพื่อครูผู้สอนจะได้นำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

1.4 ด้านการนิเทศการศึกษา ควรมีการให้ความรู้ด้านการนิเทศกับผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ให้มีความเข้าใจตรงกัน และทำอย่างต่อเนื่อง

1.5 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาระบบประกันคุณภาพสถานศึกษาที่เข้มแข็ง มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนในการจัดทำเอกสารในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดที่ต้องรับการประกันคุณภาพสถานศึกษาทั้งจากหน่วยงานต้นสังกัด และจากหน่วยงานภายนอก

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งพบว่ามีความเกี่ยวข้องอยู่ในลำดับสุดท้ายของการบริหารงานทั้ง 5 ด้าน

2.2 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

แหล่งอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: ลาตพริว.
- จันทร์เพ็ญ พวงกล้าภิรมย์ (2561). ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอกลาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 6. วารสารออนไลน์บัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. <http://www.edujournal.ru.ac.th/index.php/abstractData/viewIndex/1740>
- ชาลี มณีศรี. (2552). การนิเทศการศึกษา. โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา.
- ทิพวรรณ ล้วนปัสสิทธิสกุล (2562). คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาของนโยบายไทยแลนด์ 4.0 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. DSpace at Silpakorn University. <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/2412>
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูปตรวจสอบและประเมินภายนอกกรอบสาม. ข้าวฟ่าง.
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2559). การศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ศูนย์ประชุมวายุภักษ์ โรงแรมเซ็นทรา ศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์แจ้งวัฒนะ.
- นิลวรรณ วัฒนา. (2556). การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี. Srinakharinwirot University Institutional Repository. <https://ir.swu.ac.th/jspui/handle/123456789/4029>
- ไพรัช ขาวแก้ว. (2552). ทักษะข้าราชการครูที่มีต่อสภาพและปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี].

- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2554). การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (พิมพ์ครั้งที่ 5). ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วรรณเพ็ญ พิสุทธิพงษ์. (2553). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเขาฉกรรจ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- สายชล มากมี. (2552). ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารจัดการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อัมพร อินผอง. (2554). การบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขตยานนาวา สังกัดกรุงเทพมหานคร. แหล่งข้อมูลทางปัญญา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
<https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/138493.pdf>

การใช้โครงการเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย Use of Project-based Learning in Promoting Early Childhood Development

ลลิตา ศิริวงษ์¹

Lalida Silawong

รัตนา ณ ลำพูน²

Ratana Na Lamphun

เคนเนท แอล แคมป์¹

Kenneth L. Kampe

Corresponding Author E-mail: silawong_1@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย 2) ศึกษาพัฒนาการเด็กปฐมวัยจากการใช้แผนการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานสำหรับเด็กปฐมวัย ประชากร คือนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 175 คน ของโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ห้อง Orange จำนวน 34 คน อายุระหว่าง 5-6 ปี เป็นชาย 12 คน หญิง 22 คน ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน ใบงานทำกิจกรรมของแต่ละหัวเรื่องที่ผู้เรียนให้ความสนใจ แบบประเมินพัฒนาการทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย ด้านร่างกาย สังคม อารมณ์-จิตใจ และสติปัญญา

ผลการศึกษาพบว่า

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่สามารถนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนระดับปฐมวัยได้โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ดูแล และเป็นเรื่องสำคัญที่ครูผู้สอนต้องเข้าใจเป็นอย่างดีในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในชั้นเรียน

2. ผลการวิเคราะห์แบบประเมินและแบบทดสอบด้วยค่า T-test พบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการ ด้านร่างกาย สังคม อารมณ์-จิตใจ และ สติปัญญา ในระดับที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, การเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐาน, พัฒนาการเด็กปฐมวัย

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study project-based learning plans to promote the development of preschool children 2) to study early childhood development by using project-based learning. The population included 175 second term kindergarten 3 students in the second term of the academic year 2016 at a well-known private school in the Mueang district, Chiang Mai province. The samples were 34 students in classroom Orange. The 12 male and 22 female students between the age of 5 - 6 years were selected as the target group by using purposive sampling technique. The instruments used in this research were project-based learning plans, worksheets of each subject which the students were interested in, four aspects of development were evaluated for each child and T-test was implemented before and after using the project-based learning plans.

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Education, Chiang Mai University

² คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Humanities, Chiang Mai University

The results of this research found that:

1. project-based learning management is a form of instruction that can be used to develop early childhood learners, with the teacher acting as supervisor. For the teacher, it is important to have a good understanding of what is going on in the classroom.
2. The testing and T-test results ($p \leq .05$) found significant improvement in aspects of development, including physical, social, emotional-psychological, and intellectual.

Keywords: Education management, Project-based learning, Early childhood development

บทนำ

การเรียนรู้ของมนุษย์ในช่วงเวลาที่สำคัญที่สุด คือ แรกเกิดถึง 6 ปี เพราะการพัฒนาสมองช่วงนี้จะไปถึงร้อยละ 80 ของผู้ใหญ่ สถานศึกษาจึงควรจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ดูแลและสร้างเสริมให้เด็กพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ จัดกระบวนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child-centered learning) ส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมให้ตรงกับความต้องการและความสนใจ สนับสนุนให้เด็กมีความพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ มีความคิดสร้างสรรค์โดยมีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาปฐมวัย ที่กำหนดให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคมและสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคน เป็นการสร้างรากฐานชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยมีความสำคัญต่อการพัฒนาสมองและการวางบุคลิกภาพ มีแนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้ โดยมีชื่อเรียกแต่ละรูปแบบแตกต่างกัน แต่ละรูปแบบมีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการอย่างสมดุล สมวัย ทั้งนี้การจัดการศึกษาปฐมวัย นักปรัชญา ตลอดจนนักวิชาการที่สนใจการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมีแนวคิด มีการบูรณาการทฤษฎีศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้เกิดเป็นการเรียนการสอนหรือการเรียนรู้สำหรับปฐมวัยรูปแบบที่หลากหลาย เช่น รูปแบบการเรียนรู้แบบมอนเตสซอรี (Montessori) รูปแบบการเรียนรู้แบบวอลดอร์ฟ (Waldorf) รูปแบบการเรียนรู้แบบโครงการ (Project approach: PA) และรูปแบบการเรียนรู้แบบใช้โครงงานหรือโครงการเป็นฐาน (Project-based learning: PBL) ฯลฯ

แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี เป็นแนวคิดหนึ่งที่มีความสำคัญกับเด็ก โดยมีการพัฒนาหลักสูตรบนพื้นฐานปรัชญา และหลักการที่ผู้ใหญ่ต้องให้การยอมรับนับถือเด็กในสภาพความเป็นจริงของเด็ก จัดการศึกษาให้แก่เด็กอย่างที่เขาต้องการเรียนรู้ จากจิตที่ซึมซาบได้ของเด็ก เด็กมีโอกาสศึกษาด้วยตนเองอย่างอิสระจากสิ่งแวดล้อมที่จัดไว้ให้อย่างมีจุดมุ่งหมาย วัสดุ อุปกรณ์ทุกอย่างมีขนาดของเด็ก และเป็นสิ่งที่เด็กต้องการศึกษา เมื่อเด็กทำงานเด็กจะสงบ มีสมาธิ มีความรับผิดชอบในการที่จะทำงานให้สำเร็จ ในระหว่างการทำงาน เด็กสามารถแก้ปัญหาและแก้ไขข้อบกพร่องในการทำงานของตนได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีใครชี้แนะ (จิระพันธุ์ พูลพัฒน์, 2557) สำหรับหลักการจัดการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ คือ เด็กควรได้รับการเรียนรู้แต่ละขั้นที่เปี่ยมไปด้วยประสบการณ์ที่เหมาะสม สนุกสนาน มุ่งส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ มุ่งพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม (The Whole child) ประกอบด้วย ลงมือปฏิบัติ ความรู้สึกหรือสนใจ และความนึกคิดหรือสมอง วอลดอร์ฟเชื่อว่าการศึกษาคือต้องพัฒนามนุษย์ให้สามารถคิดได้อย่างลุ่มลึก ชัดเจน รวมทั้งสามารถแสดงออกได้อย่างรู้ตนเอง และเป็นอิสระ (นภเนตร ธรรมบวร, 2551; อภิสิทธิ์ จรัสวณะเพท, 2551) ด้านการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ชนิพรธณ จาติเสถียร (2557)

อธิบายว่า วอลดอร์ฟ ยึดหลักให้เด็กเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ ได้ใช้จินตนาการ และเกิดแรงบันดาลใจที่อยากมีส่วนร่วม และเรียนรู้โดยคำนึงถึงจังหวะที่สม่ำเสมอ การทำซ้ำ และสงบ ประสบการณ์ที่จัดให้เด็กปฐมวัยควรนำไปสู่ความรู้สึกที่ดีต่อโลก รู้สึกเป็นสุข รวมถึงพัฒนาเจตจำนง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรจัดให้มีความสมดุลระหว่างสมอง ความรู้สึก และการกระทำ การเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญอีก 2 รูปแบบ คือ รูปแบบการเรียนรู้แบบโครงงาน (PA) และรูปแบบการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) นั้น ชโลธร ใจหาญ (2558) ได้อธิบายว่าการเรียนรู้ทั้งสองรูปแบบ กล่าวคือ การเรียนรู้แบบโครงงาน (PA) เป็นรูปแบบที่ผู้เรียนเลือกประเด็นที่ต้องการศึกษาด้วยตนเอง ผู้เรียนเลือกและหาวิธีตลอดจนแหล่งข้อมูลที่หลากหลายลงมือปฏิบัติ เรียนรู้ ได้บูรณาการทักษะ ประสบการณ์ ความรู้ สิ่งแวดล้อมตามสภาพจริง ผู้เรียนเป็นผู้สรุปสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น และได้นำไปใช้จริง การเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่ง คือ การเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) ผู้เรียนจะเป็นศูนย์กลางของความรู้ เน้นการปฏิบัติจริง มีอิสระในการศึกษาหาความรู้ตามความสนใจ เรียนรู้แบบลงมือทำ (Learning by doing) อันเป็นการเรียนจากประสบการณ์ตรง ให้เด็กมีความสุข สนุกสนานกับการเรียนโดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลายและสื่อที่เร้าความสนใจ ผู้เรียนได้ทดลองทำ ปฏิบัติ เสาะหาข้อมูล ค้นคว้า หาวิธี กระบวนการ จัดระเบียบข้อมูล พิจารณาหาข้อสรุปด้วยตนเองหรือร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่น เป็นแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ ใฝ่เรียน และใช้กิจกรรมกลุ่มช่วยเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์

จากการศึกษาการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีหลายรูปแบบ ผู้วิจัยมีความสนใจรูปแบบการเรียนการสอนโดยเฉพาะรูปแบบการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) เป็นพิเศษ เนื่องจากตั้งแต่ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนที่ผู้วิจัยใช้เป็นข้อมูลในการค้นคว้านี้ได้ปรับเปลี่ยนจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงงาน (PA) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) ผลการปรับเปลี่ยนนี้ ผู้วิจัยซึ่งมีประสบการณ์ตรงในการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย พบว่าการเรียนการสอนแบบใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) สำหรับเด็กปฐมวัยในห้องเรียนบางห้องประสบปัญหาบางประการ นั่นคือ ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ที่ยังไม่สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินพัฒนาการตามมาตรฐานคุณลักษณะ ตัวชี้วัด และสภาพที่พึงประสงค์ของกระทรวงศึกษาธิการ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงประสงค์ศึกษารูปแบบการเรียนการสอนแบบใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) และศึกษาพัฒนาการของเด็กปฐมวัยจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าว เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้พัฒนาเด็กปฐมวัยที่ประสบปัญหาข้างต้น ให้มีความพร้อมของพัฒนาการทั้ง 4 ด้านตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนดได้เป็นอย่างดี อีกทั้งครูและผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการของเด็กปฐมวัยจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 175 คน ของโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

1.2 กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ห้อง Orange จำนวน 34 คน อายุระหว่าง 5-6 ปี เป็นชาย 12 คน หญิง 22 ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

1.3 ขอบเขตเนื้อหา การศึกษานี้มุ่งศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยใช้โครงงานเป็นฐาน และพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และสติปัญญาจากการใช้รูปแบบดังกล่าว ตามสาระการเรียนรู้จำนวน 2 เรื่อง คือ ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ผ่านการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์จำนวน 3 หัวเรื่อง ได้แก่ ดวงกว้าง โลก และ น้ำ

1.4 ระยะเวลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 60 ครั้ง ครั้งละ 45 นาที (ระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม 2559 และ เดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2560)

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้มีจำนวน 5 ฉบับ ประกอบด้วย

2.1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน ผู้วิจัยศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานในครั้งนี้ จากครูประจำชั้น และจากทั้งฝ่ายวิชาการแผนกอนุบาลของโรงเรียน โดยมีขั้นตอนการจัดรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน ดังนี้

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน 1) ใช้สื่อ สถานการณ์ เพื่อเชื่อมโยงสู่หัวเรื่อง หรือ สิ่งที่นักเรียนสนใจและต้องการเรียนรู้ 2) ระดมความคิดเห็นนักเรียนเพื่อกำหนดหัวเรื่องที่สนใจและต้องการเรียนรู้ 3) รวบรวมหัวเรื่องที่นักเรียนเสนอ พร้อมทั้งพิจารณาหัวเรื่องที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ในแต่ละภาคการศึกษาโดยกำหนดให้สาระการเรียนรู้ในภาคการศึกษาที่ 1 คือ บุคคล สถานที่ และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก สำหรับสาระการเรียนรู้ในภาคการศึกษาที่ 2 คือ เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก และ ธรรมชาติรอบตัว 4) จัดลำดับและหาความถี่ของหัวเรื่องที่นักเรียนสนใจมากที่สุดจำนวน 1 หัวเรื่อง และสอบถามความรู้ที่นักเรียนมีในหัวเรื่องนั้น ๆ 5) สิ่งที่นักเรียนต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมในหัวเรื่องนั้น ๆ พร้อมทั้งกำหนดเป็นหัวเรื่องย่อย 6) ครูจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหัวเรื่องที่นักเรียนต้องการเรียนรู้ เช่น การใช้บัตรคำ สื่อของจริง สื่อจำลอง แผนภูมิ ภาพ ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องสมุด ฯลฯ ครูจะจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์เกี่ยวกับหัวเรื่องที่นักเรียนต้องการเรียนรู้ในวันจันทร์-วันศุกร์ หัวเรื่องละ 45 นาที 7) หลังจากการเรียนรู้จากกิจกรรมเสริมประสบการณ์ นักเรียนจะบันทึกความรู้ที่ได้รับลงในใบงาน หรือชิ้นงาน 8) ครูรวบรวมใบงานชิ้นงานของนักเรียนทุกคน/ทุกกลุ่ม เพื่อจัดนิทรรศการ เป็นเวลา 2-3 วัน 9) นักเรียน และ ผู้ปกครองชมนิทรรศการใบงานหรือชิ้นงาน เมื่อสิ้นภาคการศึกษา

ขั้นตอนการจัดรูปแบบการเรียนการสอนข้างต้นมีความสอดคล้องกับ แนวคิดของ ดุษฎีโยธเลา และคณะ (2557) เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน ดังนี้ 1) ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน ครูให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการทำโครงงานก่อนการเรียนรู้ เนื่องจากการทำโครงงานมีรูปแบบและขั้นตอนที่ชัดเจนและรัดกุม ดังนั้นนักเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับโครงงานไว้เป็นพื้นฐาน เพื่อใช้ในการปฏิบัติขณะทำงานโครงงานจริง ในขั้นแสวงหาความรู้ 2) ขั้นกระตุ้นความสนใจ ครูเตรียมกิจกรรมที่จะกระตุ้นความสนใจของนักเรียน โดยต้องคิดหรือเตรียมกิจกรรมที่ดึงดูดให้นักเรียนสนใจ ใคร่รู้ ถึงความสนุกสนานในการทำโครงงานหรือกิจกรรมร่วมกัน โดยกิจกรรมนั้นอาจเป็นกิจกรรมที่ครูกำหนดขึ้น หรืออาจเป็นกิจกรรมที่นักเรียนมีความสนใจต้องการจะทำอยู่แล้ว ทั้งนี้ในการกระตุ้นของครูจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนเสนอจากกิจกรรมที่ได้เรียนรู้ผ่านการจัดการเรียนรู้ของครูที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ หรือเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง 3) ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันแสวงหาความรู้ ใช้กระบวนการกลุ่มในการวางแผนดำเนินกิจกรรม โดยนักเรียนเป็นผู้ร่วมกันวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง โดยระดมความคิดและหารือ แบ่งหน้าที่เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน หลังจากที่ได้

ทราบหัวข้อสิ่งที่ตนเองต้องเรียนรู้ในภาคเรียนนั้น ๆ เรียบร้อยแล้ว 4) ขั้นแสวงหาความรู้ ในขั้นแสวงหาความรู้มีแนวทางปฏิบัติสำหรับนักเรียนในการทำกิจกรรม ดังนี้ นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมโครงการตามหัวข้อที่กลุ่มสนใจนักเรียนปฏิบัติหน้าที่ของตน ตามข้อตกลงของกลุ่ม พร้อมทั้งร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมโดยขอคำปรึกษาจากครูเป็นระยะเมื่อมีข้อสงสัยหรือมีปัญหาเกิดขึ้น นักเรียนร่วมกันเขียนรูปเล่ม และสรุปรายงานจากโครงการที่ตนปฏิบัติ 5) ขั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้ ครูให้นักเรียนสรุปสิ่งที่เรียนรู้จากการทำกิจกรรมโดยครูใช้คำถาม ถามนักเรียนนำไปสู่การสรุปสิ่งที่เรียนรู้ 6) ขั้นนำเสนอผลงาน ครูให้นักเรียนนำเสนอผลการเรียนรู้ โดยครูออกแบบกิจกรรมหรือจัดเวลาให้นักเรียนได้เสนอสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ เพื่อให้เพื่อนร่วมชั้น และนักเรียนอื่น ๆ ในโรงเรียนได้ชมผลงานและเรียนรู้กิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติในการทำโครงการ

2.2 แบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย สังคม อารมณ์-จิตใจ และสติปัญญา แบบประเมินทั้ง 4 ด้าน ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขจากแบบประเมินพัฒนาการที่จัดทำโดยโรงเรียนที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาหาข้อมูล แบบประเมินแต่ละด้านใช้ประเมินกลุ่มตัวอย่าง ก่อน-หลัง การร่วมกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน มีการกำหนดค่าคะแนนของสภาพที่พึงประสงค์แต่ละรายการ คือ 1 หมายถึง ควรเสริม 2 หมายถึง ปานกลาง 3 หมายถึง ดี

1) แบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย ประกอบด้วยสภาพพึงประสงค์ จำนวน 10 รายการ ได้แก่ 1.1) วิ่งแล้วหยุดได้ 1.2) กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้ 1.3) เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้ 1 . 4) เดินตามแนวที่กำหนดได้ 1.5) ยืนทรงตัวขาเดียวโดยใช้ข้อนิ้วบางส่วนช่วย 1.6) โยนลูกบอลได้ 1.7) รับลูกบอลโดยใช้มือทั้งสองข้างและลำตัวช่วย 1.8) ลากเส้นมีลักษณะเป็นวงกลม 1.9) ร้อยวัสดุที่มีรูขนาดใหญ่ 1.10) ต่อบล็อกซ้อนกันได้ 8 ชั้นเป็นแนวตั้ง

2) แบบประเมินพัฒนาการด้านสังคม ประกอบด้วยสภาพพึงประสงค์ จำนวน 10 รายการ ได้แก่ 2.1) เริ่มรู้จักเก็บของเล่น 2.2) ทำงานที่ได้รับมอบหมาย 2.3) เข้าแถวอย่างมีระเบียบโดยต้องเตือนเป็นบางครั้ง 2.4) เริ่มรู้ว่าของสิ่งใดเป็นของตนเองและสิ่งใดเป็นของผู้อื่น 2.5) รู้จักขอโทษ 2.6) เริ่มแสดงความรักเพื่อนและสัตว์ 2.7) เริ่มแบ่งปันสิ่งของ 2.8) ทิ้งขยะถูกที่ 2.9) เริ่มรู้จักรอคอย 2.10) เริ่มปฏิบัติตามข้อตกลงง่าย ๆ

3) แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ - จิตใจ ประกอบด้วยสภาพพึงประสงค์ จำนวน 10 รายการ ได้แก่ 3.1) ร่าเริง แจ่มใส อารมณ์ดี 3.2) แสดงออกทางด้านอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์ 3.3) พึงพอใจตนเองชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเอง 3.4) สนใจความรู้สึกและอารมณ์ของผู้อื่นจากการมอง/ฟัง 3.5) สนใจและมีความสุขขณะทำงานศิลปะ 3.6) เริ่มมีความมั่นใจในตนเอง 3.7) สนใจและมีความสุขกับเสียงเพลง ดนตรี และการเคลื่อนไหว 3.8) สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ 3.9) แสดงท่าทาง/เคลื่อนไหวประกอบเพลงจังหวะและดนตรี 3.10) สนใจและมีความสุขในการชม/เล่น/ออกกำลังกาย

4) แบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญา ประกอบด้วยสภาพพึงประสงค์ จำนวน 10 รายการ ได้แก่ 4.1) สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ 4.2) ฟังและปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ 4.3) สนใจเรื่องที่ผู้อื่นอ่านให้ฟัง 4.4) ชีตเขียนเส้นอย่างอิสระได้ 4.5) จำแนกสิ่งของได้ตามสี/รูปทรง 4.6) ขอความช่วยเหลือ เมื่อมีปัญหา 4.7) เริ่มตัดสินใจในเรื่องง่าย ๆ 4.8) สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง 4.9) แสดงท่าทางตามจินตนาการ 4.10) เล่านิทานตามจินตนาการ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เปรียบเทียบพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน โดยใช้ค่า t-test

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่สามารถนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนระดับปฐมวัยได้โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ดูแล และเป็นเรื่องสำคัญที่ครูผู้สอนต้องเข้าใจเป็นอย่างดีในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในชั้นเรียน
2. ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา ในระดับที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้ลงมือปฏิบัติจริง เน้นกระบวนการแก้ปัญหา มีครูผู้สอนเป็นผู้ช่วยแนะแนวทางในการแสวงหาความรู้ แสวงหาคำตอบ โดยรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเป็นการนำรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานไปใช้กับผู้เรียนระดับปฐมวัยชั้นปฐมวัย ซึ่งเป็นระดับชั้นที่ครูผู้สอนค่อนข้างมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการแนะแนวทางการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เริ่มจากการเลือกหัวเรื่องครูผู้สอนต้องมีวิธีการหรือ แนวทางในการจัดกิจกรรมการเลือกหัวเรื่องที่จะเรียนรู้ที่ต้องให้ได้หัวเรื่องมาจากความสนใจของผู้เรียนและมีความเหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ บรูเนอร์ (Bruner, 1977) ที่อธิบายว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคมที่ผู้เรียนจะต้องลงมือปฏิบัติ และสร้างองค์ความรู้ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับปฐมวัยอยู่ในลักษณะของการกระทำโดยผ่านประสบการณ์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ดิวอี้ ที่ระบุว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนลงมือกระทำ (Learning by Doing) และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง (ทิตินา เขมมณี, 2560) สอดคล้องกับแมคโดแนล (Mc Donell, 2007) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการเรียนที่ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-centered approach) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานตามระดับทักษะที่ตนเองมีอยู่ เป็นเรื่องที่ตนสนใจ และรู้สึกสบายใจที่จะทำ ผู้เรียนได้รับสิทธิในการเลือกว่าจะตั้งคำถามอะไร และต้องการผลผลิตอะไรจากการทำงานชิ้นนี้ โดยครูเป็นผู้สนับสนุนอุปกรณ์ และจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ตลอดจนสนับสนุนการแก้ไขปัญหา และการสร้างแรงจูงใจด้วย อีกทั้งสอดคล้องกับ ศยามน อินสะอาด (2555) และ ชโลธร ใจหาญ (2558) ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานว่าเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าลงมือปฏิบัติตามความสนใจ ตามความถนัดในการค้นหาคำตอบในเรื่องนั้น ๆ ภายใต้คำแนะนำ คำปรึกษา ช่วยเหลือจากครูผู้สอน ตลอดจนเป็นรูปแบบวิธีสอนที่จะนำผู้เรียนไปสู่การแก้ปัญหาที่ท้าทาย และสร้างชิ้นงานที่สำเร็จด้วยตนเอง ทั้งนี้ ดวงพร อิมแสงจันทร์ และ สอนง อินละคร (2554) ได้ระบุว่า การเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานนั้น เป็นการจัดการเรียนการสอนภายใต้แนวคิดที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการเรียนการสอนที่เกิดจากการตั้งคำถามเพื่อให้เกิดกระบวนการการเรียนรู้และเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ด้วยตนเองโดยครูผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำ เพื่อให้ผู้เรียนมีแนวทางแสวงหาความรู้ในเรื่องที่ผู้เรียนมีความสนใจ และยังเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกระบวนการการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ และยังสามารถให้ผู้เรียนได้รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย การเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานยังช่วยส่งเสริมพัฒนาบทบาทหน้าที่ของผู้เรียนในบทบาทหน้าที่ที่หลากหลาย การเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน จึงทำให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่เกิดการเรียนรู้จากการท่องจำเหมือนการเรียนการสอนในสมัยก่อน แต่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (ดุขฎิ โยเหลา และคณะ, 2557)

การศึกษาพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กปฐมวัย คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา จากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน ผู้วิจัยพบว่าในการประเมินพัฒนาการด้านร่างกายของกลุ่มตัวอย่างก่อนการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ย 15.41 การประเมินหลังการใช้การเรียนการสอนรูปแบบดังกล่าว พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีค่าเฉลี่ย 23.74 (ค่าความต่างที่ 18.09) ดังนั้น ผลการประเมินพัฒนาการด้านร่างกายมีค่าความต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ บรูเนอร์ ที่ได้นำเสนอว่า การเรียนรู้จากขั้นการกระทำ (Enactive Stage) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนไหวลักษณะใด การใช้ร่างกายส่วนใด เพราะเมื่อผู้เรียนได้เคลื่อนไหว หรือ ลงมือปฏิบัติ ก็จะสามารถทำให้ผู้เรียนแสดงออกซึ่งความรู้ของตนเองได้อย่างชัดเจนว่ามีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นเพียงใด และการเรียนรู้ด้วยการกระทำ ผู้เรียนจะเรียนรู้และเข้าใจสิ่งแวดล้อมโดยผ่านการกระทำหรือการลงมือปฏิบัติ เช่น การสัมผัส การเคลื่อนไหว เป็นต้น การเรียนรู้ในขั้นนี้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความสามารถด้านการเคลื่อนไหว และการใช้ร่างกายส่วนต่าง ๆ ในการแสดงออกซึ่งความรู้ของตน (นภเนตร ธรรมบวร, 2549) ทั้งนี้ร่างกายของเด็ก ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับวัย เนื่องด้วยเป็นพัฒนาการพื้นฐาน และเป็นพัฒนาการภายนอกที่สามารถสังเกตได้ อีกทั้งเป็นพัฒนาการสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เพราะเป็นพัฒนาการเกี่ยวกับการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและมัดใหญ่ หากได้รับการพัฒนาที่ดีและเหมาะสม ก็จะสามารถทำให้กล้ามเนื้อมัดเล็ก และมัดใหญ่ สามารถใช้งานได้อย่างคล่องแคล่ว สมบูรณ์

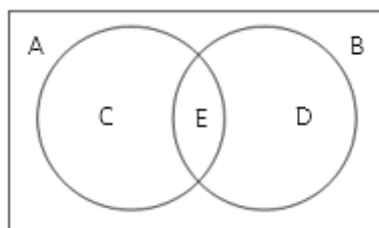
การประเมินพัฒนาการด้านสังคมก่อนการใช้การเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ย 16.71 หลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ย 24.53 (ค่าความต่างที่ 18.49) แสดงว่าพัฒนาการด้านสังคมมีค่าความต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับเพียเจต์ และอินเฮลเดอร์ (Piaget and Inhelder, 1964) ที่ระบุว่า มนุษย์เราเกิดมาพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และ สอดคล้องกับแนวคิดของ ดิวอี้ ที่ได้กล่าวว่า กระบวนการต่าง ๆ ล้วนเป็นการฝึกแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนไม่ว่าจะด้วยตนเอง หรือ แบบกลุ่ม และเป็นการฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติตามแนวประชาธิปไตยและกิจกรรมกลุ่มยังช่วยเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ เกิดกระบวนการทำงาน และ การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่และเพื่อนร่วมวัย ในระยะแรกของวัยอนุบาล เด็กมักจะชอบเล่นคนเดียว แต่เมื่อโตขึ้นจะมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น จะมีการร่วมมือเป็นมิตร และมีความเข้าใจในความรู้สึกของเพื่อนเพิ่มมากขึ้น จากการสังเกตเด็กเวลาเล่นพบว่า เด็ก 4 ขวบ จะใช้แรงเสริมในการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน โดยการตั้งใจฟัง การยอมรับเพื่อน โดยการแสดงความรักและให้คำชมเชย (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2553) หากมีการสนับสนุนพัฒนาการที่ดีด้านสังคมให้กับเด็กช่วงวัยนี้ จะเป็นการเสริมสร้างให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในสังคม เพราะพัฒนาการด้านสังคมนั้น เป็นพัฒนาการที่ส่งเสริมให้เด็กรู้จักปรับตัวเข้าสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมเล็ก ๆ คือภายในชั้นเรียนของเด็กเอง ภายในครอบครัวก็จะทำให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ต่อไป

พัฒนาการด้านอารมณ์พบว่าก่อนการใช้การเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ย 16.79 ผลการประเมินหลังการใช้การเรียนการสอนรูปแบบดังกล่าวมีค่าเฉลี่ย 23.85 (ค่าความต่างที่ 17.63) ฉะนั้นพัฒนาการทางด้านอารมณ์มีค่าความต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของดิวอี้ ที่ได้เสนอว่าผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนรู้ ได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน โดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ผ่านสื่อการสอนที่มีความเข้าใจ เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ตามความถนัดและตามศักยภาพการเรียนรู้ ได้ค้นคว้าที่จะปฏิบัติ ฝึกทักษะจนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดเป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มเติมต่อไป และจากการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมี

ความสุข มีความสอดคล้องกับ สุรางค์ ไคว์ตระกูล(2553) ที่ได้กล่าวว่า วัยเด็กเล็กเป็นระยะวิกฤตของพัฒนาการทางอารมณ์ การส่งเสริม และช่วยให้เด็กมีความสุข มีความเบิกบานซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการปรับตัวเมื่อเป็นผู้ใหญ่ อารมณ์ของเด็กวัยนี้มักจะเป็นไปอย่างเปิดเผย และแสดงอารมณ์ของเด็กเกิดขึ้นอย่างกะทันหัน แต่มักจะเปลี่ยนได้ง่าย อารมณ์ของเด็กวัยนี้ที่พบโดยทั่วไปก็คือ ความกลัว ความวิตกกังวล ความโกรธ ความอิจฉาริษยา เด็กวัยนี้จะยังไม่มี การควบคุมอารมณ์ เช่น เมื่อไหร่จะสมควรที่จะแสดงความโกรธ อย่างไรก็ตามความกลัวของเด็กจะน้อยลงตามอายุพัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็ก เป็นพัฒนาการด้านที่เด็กจะสามารถแสดงออกได้เหมือนกับผู้ใหญ่ เช่น อารมณ์โกรธ เสียใจ น้อยใจ เป็นกังวล เพราะฉะนั้น การแสดงออกทางด้านต่าง ๆ เด็กควรได้รับการพัฒนาให้มีพัฒนาการด้านอารมณ์ที่มีความเหมาะสมกับช่วงวัย เพราะหากเด็กไม่สามารถที่จะแสดงออกซึ่งอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม ต่อไปก็จะทำให้เด็กเกิดปัญหาในการเข้าสังคมด้วยเช่นกัน

พัฒนาการด้านสติปัญญาก่อนการใช้การเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน พบว่า มีค่าเฉลี่ย 16.41 และ การประเมินหลังการใช้การเรียนการสอนโดยใช้การเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ย 24.97 (ค่าความต่างที่ 17.63) เพราะฉะนั้น พัฒนาการด้านสติปัญญามีค่าความต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับบรูเนอร์ (Bruner, 1977) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการลงมือ และ จินตนาการ (Iconic Stage) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ผ่านการมองดู พัฒนาวิธีการจำโดยใช้จินตนาการมากขึ้น เข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวของเด็กโดยการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัส และยังสอดคล้องกับ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2553) ที่อธิบายว่า ผู้เรียนวัยอนุบาลควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสออกมาหน้าชั้น เล่าประสบการณ์ให้เพื่อนร่วมชั้นฟัง ถ้าครูจะส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้การคิดประดิษฐ์ในการเล่าเรื่อง หรือการวาดภาพ ก็จะช่วยพัฒนาด้านนี้ให้แก่ผู้เรียน แต่บางครั้งผู้เรียนอาจจะสามารถแยกสิ่งที่ตนสร้างจากความคิดคำนึง จากความจริง โดยพยายามเปิดโอกาสให้ผู้เรียนวัยนี้มีประสบการณ์ค้นคว้าสำรวจสิ่งแวดล้อม และสนับสนุนให้ผู้เรียน มีปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอนและเพื่อนวัยเดียวกัน พยายามให้ข้อมูลย้อนกลับเวลาที่ผู้เรียนทำถูก หรือประสบความสำเร็จ พยายามตั้งความคาดหวังในผลสัมฤทธิ์ให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็กแต่ละคน พัฒนาการด้านสติปัญญาเป็นพัฒนาการที่หากได้รับการส่งเสริมให้รู้จักคิด วิเคราะห์ แยกแยะอย่างเป็นระบบ และเหมาะสมกับวัย ก็จะทำให้เด็กสามารถพัฒนาการด้านสติปัญญาได้อย่างเต็มที่และเต็มศักยภาพ เป็นการปูพื้นฐานการเรียนรู้ที่ดี และเหมาะสมกับวัย

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อค้นพบเพิ่มเติมว่า ความแตกต่างของการเรียนการสอนแบบโครงการ และ แบบใช้โครงงานเป็นฐาน มีความคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมาก โดยมีความแตกต่างเพียงประเด็นของกระบวนการในการวางแผนดำเนินการ ส่วนกระบวนการของการเรียนรู้ทั้งสองรูปแบบยังไม่พบว่ามี ความแตกต่างของกระบวนการการดำเนินงานอย่างชัดเจน อีกทั้งยังไม่สามารถทำให้เห็นได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนของทั้ง 2 รูปแบบนั้นมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ซึ่งสรุปเป็น แผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 ความแตกต่างของรูปแบบการเรียนการสอน

จากแผนภาพมีรายละเอียดดังนี้

A หมายถึง รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-based learning)

B หมายถึง รูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการ (Project approach)

C หมายถึง รูปแบบการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-based learning) ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม ครู เป็นผู้มอบหมายโครงงานให้แก่ผู้เรียน ขั้นที่ 2 ในการคัดเลือกหัวข้อ หรือ กิจกรรม ผู้เรียนเป็นผู้สร้างทางเลือกในการออกแบบโครงงานเอง ขั้นที่ 3 การเขียนโครงงานเป็นการเขียนแบบ Mind Map แสดงขั้นตอนและแนวคิด ขั้นที่ 4 ในการปฏิบัติ ผู้เรียนต้องปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ขั้นที่ 5 การนำเสนอโครงงาน เป็นการนำเสนอโดยใช้แผ่นพับ จัดนิทรรศการ หรือ โปสเตอร์ ขั้นที่ 6 การประเมินผลโครงงาน เป็นการประเมินโดยใช้การประเมินโดยการประเมินตนเอง การประเมินซึ่งกันและกัน ฯลฯ

D หมายถึง รูปแบบการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนแบบโครงการ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ระยะเริ่มต้น เป็นระยะที่ได้กระตือรือร้นความคิดถึงสาระ หรือ เรื่องราวที่ต้องการเรียนรู้ และระดมทั้งความคิดที่มีอยู่เดิม เพื่อเป็นการแสวงหาคำถามที่ต้องการเรียนรู้ ระยะที่ 2 ระยะรวบรวมข้อมูล เป็นระยะการแสดงผลเกี่ยวกับเรื่องที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ และค้นคว้าโดยตรง ระยะที่ 3 ระยะการสรุปโครงการ เป็นระยะของการสรุปเนื้อหาความรู้ที่เรียนได้รับเพื่อทำการจัดการแสดงผลงานกับครูที่สนใจหรือกับผู้ที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้ เช่น เพื่อนห้องอื่น ครูในระดับชั้นอื่น โดยมีผู้เรียนเป็นผู้ให้ข้อมูลและตอบคำถาม

E หมายถึง ส่วนที่มีความเหมือนกัน คือ การเรียนการสอนทั้งสองแบบนี้เป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อสำรวจ สืบค้น ค้นคว้า ประดิษฐ์ ทดลอง โดยครูผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำ ปรีกษา นำทางในการแสวงหาคำตอบ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยพบข้อเด่นของการจัดการเรียนการสอนแบบใช้โครงงานเป็นฐาน คือ ผู้เรียนมีความสนุกสนานกับเนื้อหาที่ผู้เรียนสนใจ และได้ร่วมกันนำเสนอ ผู้เรียนสามารถบูรณาการวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฯลฯ เข้าไปในเนื้อหาได้อย่างกลมกลืน ทำให้ผู้เรียนสามารถอ่านและเขียนได้อย่างเข้าใจมากขึ้น เนื่องจากการอ่าน การเขียน นั้นก็จะอยู่ภายใต้เนื้อหาขอบเขตที่มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและเป็นไปตามความสนใจของผู้เรียน ผู้เรียนจึงมีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมทั้งที่โรงเรียน และที่บ้านอีกทั้งผู้เรียนยังสามารถแสดงออกทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นหากครูผู้สอนสนใจจะนำรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานไปใช้ จะต้องศึกษาข้อมูลการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหัวข้อที่เด็กให้ความสนใจและต้องการเรียนรู้ ให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน อย่างถูกต้อง ตรงตามเนื้อหา และขอบเขตของการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

การเรียนการสอนที่ใช้โครงงานเป็นฐานมีประเด็นที่ควรพัฒนา คือ ผู้สอนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจและศึกษารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานที่ถูกต้อง ลึกซึ้ง และชัดเจน หากผู้สอนไม่เข้าใจแนวคิด การเรียนการสอนในรูปแบบนี้อย่างลึกซึ้งแล้ว ก็จะทำให้ทั้งครูผู้สอน และ ผู้เรียนไม่สนุกกับเรียนรู้ด้วยรูปแบบนี้ เพราะครูผู้สอนต้องเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน หากครูผู้สอนไม่เข้าใจรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานแล้ว ทุกกิจกรรมที่จัดให้กับผู้เรียนจะกลายเป็นเรื่องยาก ไม่สนุก และไม่น่าสนใจในทันที เพราะการเรียนการสอนรูปแบบนี้ต้องมีขอบเขตเนื้อหาที่เหมาะสม และ ผู้สอนจะจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้ผู้เรียนอย่างไรเพื่อให้ผู้เรียนไม่รู้สึกถูกกำหนดกรอบการเรียนรู้ อันจะส่งผลให้ผู้เรียนไม่สนใจและไม่สนุกกับการเรียนรู้ในกิจกรรมนั้น ๆ

แหล่งอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. สำนักงานงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- จิระพันธุ์ พูลพัฒน์. (2557). *แนวคิดและแนวปฏิบัติในการสอนแบบมอนเตสซอรีสำหรับเด็กปฐมวัย*. PECERA Thailand. <http://www.pecerathailand.org/2018/01/642.html>
- ชนิพรรณ จาติเสถียร. (2557). นวัตกรรมการเรียนรู้ด้านการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ใน *เอกสารการสอนชุด วิชา พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 12*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชลอธ ใจหาญ. (2559). การใช้การเรียนรู้แบบโครงงานเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลรัตนบุรี. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย*, 5(1), 861-875.
- ดุขฎิ โยเหลา และคณะ. (2557). *การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชน: จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย*. ทิพย์วิสุทธิ.
- ดวงพร อิมแสงจันทร์. (2554). การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และความสามารถในการแก้ปัญหาตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสาร Veridian E Journal* ฯ สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 5(2), 305-321.
- ทิตินา แคมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 21). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงนตร ธรรมบวร. (2549). *หลักสูตรเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ใน ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 3*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นงนตร ธรรมบวร. (2551). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศยามน อินสะอาด. (2555). *การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ Project Based Learning ในรายวิชาเกมและสถานการณ์จำลองเพื่อการศึกษา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สนอง อินละคร. (2554). *เทคนิควิธีการและนวัตกรรมที่ใช้จัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. สำนักพิมพ์อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2553). *จิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิสิริ จรัสขนะเพท. (2551). *รวมนวัตกรรมทฤษฎีการศึกษาปฐมวัยสู่การประยุกต์ใช้ในห้องเรียน*. สำนักพิมพ์สาราเด็ก.
- Bruner, J. (1977). *The Process of education*. Cambridge University Press.
- Mc Donell, E.J. (2007). *Implanting strategic management* (2nd ed.). Prentice-hall.
- Piaget, J. & Inhelder, B. (1964). *The Psychology of child*. Basic book.

การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

Development of Computer-Assisted Instruction on Creation of Documents with Microsoft Word Program to Improve Academic Achievement of Grade 3 Students

ธนรัตน์ วิชัยรัตน์¹

Thanarat Wichairat

อำนาจ จันทน์แป้น¹

Amnat Chanpan

วารุณี โพธาสินธุ์¹

Varunee Pothasin

Corresponding Author E-Mail: thanaratwichairat1996@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนธนรัตน์วิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2 ห้อง ป.3/1, ป.3/2 รวมจำนวน 43 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบประเมินความพึงพอใจ ของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

ผลการศึกษาพบว่า

1. ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word มีค่า E1/E2 เท่ากับ 87.64/91.67 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76

คำสำคัญ: การพัฒนา, บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to create and find the effectiveness of computer-assisted instruction on creating documents with the Microsoft Word program, to improve the academic achievement of grade 3 students and find out their efficiency according to the criteria of 80/80 2) to

¹ คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

Faculty of Social Sciences and Liberal Arts, North-Chiang Mai University

compare the post-test achievement of the computer-Assisted Instruction lesson on using the Microsoft Word program creation documents with Microsoft Word of 80 percent. 3) to observe the satisfaction of grade 3 students who are studying the computer-assisted instruction lesson on using the Microsoft Word program. the sample using class random sampling were grade 3 students. of these, 21 people studied computer creation of documents with the Microsoft Word program. the instruments of this study were: 1) computer-assisted instruction on creating documents with Microsoft Word 2) an achievement test. 3) a student satisfaction questionnaire about the computer. data were statistically analyzed by mean, standard deviation, and t-test.

The result of this research found that:

1. The efficiency of computer Assisted Instruction lesson on using Microsoft Word program was at 87.64/91.67, which was at the set criteria.
2. Post-test's achievement test results of the students studying the computer-Assisted Instruction lesson on the Creation of Documents with the Microsoft Word program. Along with statistical significance at the level of .05.
3. The mean of satisfaction of the students studying using the computer-Assisted Instruction lesson on creation of documents with the Microsoft Word program was at a good level at a mean of 4.76.

Keywords: Development, Computer-assisted instruction, Achievement

บทนำ

เทคโนโลยีสารสนเทศในโลกยุคปัจจุบันมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อสังคมโลก เพราะช่วยให้มนุษย์ได้รับรู้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบนโลกได้อย่างรวดเร็ว ด้วยผลจากความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการ อีกทั้งยังช่วยการเกิด การพัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิจัย มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลาย และมีประสิทธิภาพ ที่ตรวจสอบได้ ดังนั้น ทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ทางเทคโนโลยี เพื่อที่จะมีความรู้ ความเข้าใจในโลกยุคโลกาภิวัตน์ และเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผลสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม

การอัปเดตระบบการสื่อสารและเทคโนโลยีการศึกษามีความสำคัญต่อการปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียน การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการเรียนการสอนช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิต ในศตวรรษที่ 21 นวัตกรรมทางการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดการและการสอนที่มีประสิทธิภาพ และส่งผลให้เกิดแนวคิดและแนวทางใหม่ ๆ ที่หลากหลาย นวัตกรรมเหล่านี้ช่วยให้ทันกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีส่วนช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน (สุศักดิ์ ปาเฮ, 2556) กล่าวถึง การสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นเครื่องมือสำคัญเนื่องจากความสามารถ ในการนำเสนอประสบการณ์การเรียนรู้แบบโต้ตอบและมีส่วนร่วมผ่านสื่อ นักเรียนสามารถมีส่วนร่วม ในบทเรียนอย่างแข็งขันและรับผลตอบรับทันทีเกี่ยวกับการตอบกลับของพวกเขา โดยการผสมผสานองค์ประกอบทางภาพและการได้ยินจะช่วยเพิ่มความเข้าใจและรักษาความสนใจของพวกเขาให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ การสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยยังทำให้สามารถปรับแต่งเนื้อหาทางการศึกษาเพื่อรองรับ ความต้องการเฉพาะและรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนตามจังหวะ ของตนเองและปรับกระบวนการเรียนรู้ตามความรู้และความสามารถที่มีอยู่ แนวทางการศึกษาส่วนบุคคลนี้เกิดขึ้นได้จากโปรแกรมบทเรียนที่ออกแบบมาอย่างดี เป็นตัวอย่างให้เห็นถึงคุณค่าของการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนอย่างแท้จริง (รสริน พิมพ์บวรยงค์, 2554)

การนำแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้ามาปรับใช้ มุ่งเน้นการพัฒนาเยาวชนเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านเทคโนโลยีสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ ยุกระดับมาตรฐานทางการศึกษาหรือปรับเปลี่ยนกระบวนการทางการศึกษาให้สามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในฐานะที่เป็นพลเรือนและเป็นพลโลกให้มีสมรรถนะและเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์มีสมรรถนะในการแข่งขันที่มีคุณภาพสูงขึ้น รู้จักเลือกที่จะรับกระแสของวัฒนธรรมต่างชาติ มีความเท่าทันและทัดเทียมสากลโลกควบคู่ความเป็นไทย อีกทั้งการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาและ พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เท่าทันต่อสภาวะการณ์โลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, น. 6-7 อ้างถึงใน พชรินทร์ มีศิริ และ กาญจนา บุญส่ง, 2562, น. 162-163)

สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในการสืบเสาะหาความรู้ สังเกต รวบรวมข้อมูล จัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล สร้างแบบจำลอง และอธิบายผลการสำรวจตรวจสอบ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานและมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเบื้องต้น สามารถสื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น แสดงขั้นตอนการแก้ปัญหา เขียนโปรแกรมแบบวนซ้ำโดยใช้บัตรคำสั่ง ใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นหาความรู้ รวบรวมประมวลผลและนำเสนอข้อมูลตามวัตถุประสงค์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560)

บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนั้นเป็นสื่อที่ช่วยกระตุ้น การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับเด็ก เนื่องจากคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นวิธีการเรียนซึ่งใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อให้เนื้อหาเรื่องราวเป็นการเรียนโดยตรงและเป็นการเรียนระหว่างนักเรียนกับคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับการเรียนการสอนแบบบทเรียนโปรแกรม โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการเสริมแรงและให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนทันที (ประทีป ภูเกิด, 2547) นอกจากนี้การเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนถือเป็นสิ่งใหม่ที่จะช่วยให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสามารถนำเสนอเนื้อหาได้รวดเร็วและน่าสนใจกว่า สามารถนำเสนอภาพเคลื่อนไหวได้ มีเสียงประกอบ สามารถควบคุมไม่ให้นักเรียน ดูเฉยๆก่อนได้สามารถประเมินและบันทึกผลการเรียน ได้ทันทีที่นักเรียนเรียนจบและ ผู้สอนสามารถเปิดดูผลการเรียนของนักเรียนแต่ละคนได้ (พิเชษฐ พิสง, 2549)

จากการที่ผู้วิจัยได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนธรรพ์วิทยาร พบว่าโรงเรียนธรรพ์วิทยาร เป็นโรงเรียนขนาดกลางมีการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย (อนุบาลปีที่ 1-3) ระดับประถมศึกษา (ประถมศึกษาปีที่ 1-6) และระดับมัธยมศึกษา (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3) จากการจัดการเรียนการสอนรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใน รายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะ เรื่อง การสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ไม่หลากหลายครูเป็นผู้ให้ความรู้เพียงฝ่ายเดียว ทั้งยังขาดสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนที่จะช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนการสอน จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจผลิตสื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ที่สามารถใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word สำหรับ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน โดยมีสื่อการเรียนการสอนที่มีทั้งระบบภาพ เสียง ตัวอักษร ให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นสามารถแสดงผลลัพธ์ให้นักเรียนดูได้โดยทันทีทันใดและสามารถให้ผลย้อนกลับอย่างรวดเร็วและถูกต้อง จึงมีแนวคิดนำเอาสื่อการเรียนการสอนประเภทบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมาประยุกต์ใช้ เนื่องจากเนื้อหาในบทเรียนนี้เป็นเนื้อหาพื้นฐานที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างงานเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word มากยิ่งขึ้น ดังนั้นหากผู้เรียนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อการเรียนการสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้
 - 1.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนรัตนวิทยา จังหวัดลำพูน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2 ห้อง ป.3/1, ป.3/2 รวม 43 คน
 - 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนรัตนวิทยา จังหวัดลำพูน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 21 คน
 - 1.2 ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย
 - 1) ตัวแปรอิสระ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word
 - 2) ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และ ความพึงพอใจของนักเรียน ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน
 - 1.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การใช้งานโปรแกรม Microsoft Word การทำแผ่นพับ (ขั้นที่ 1 การตั้งค่านำกระดาษ) การทำแผ่นพับ (ขั้นที่ 2 การปรับแต่งหน้าปกแผ่นพับ) การทำแผ่นพับ (ขั้นที่ 3 การจัดเรียงเนื้อหา) การวาดรูปโดยใช้เครื่องมือ “รูปร่าง” การสร้างตาราง การสร้างแผนภูมิ และการสร้างการ์ดอวยพร ซึ่งในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประกอบด้วย คำแนะนำสำหรับนักเรียน จุดประสงค์การเรียนรู้ สถานการณ์ปัญหา ภารกิจ ฐานความช่วยเหลือ แหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติม เนื้อหาแบบฝึกหัดท้ายบท และแบบทดสอบหลังเรียน

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ตั้งแต่วันที่ 6 พฤศจิกายน 2564 - 31 มีนาคม 2565

1.5 ขอบเขตด้านสถานที่ ได้แก่ โรงเรียนธนรัตน์วิทยา อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จำนวน 8 แผน

2.2 บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 8 เรื่อง ซึ่งในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประกอบด้วย คำแนะนำสำหรับนักเรียน จุดประสงค์การเรียนรู้ สถานการณ์ปัญหาภารกิจ ฐานความช่วยเหลือ แหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติม เนื้อหา แบบฝึกหัดท้ายบท และแบบทดสอบหลังเรียน

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นซึ่งเป็นข้อสอบแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ซึ่งได้มาจากการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม สอดคล้อง ตรวจสอบคุณภาพ ความเที่ยงตรงของเนื้อหา

2.4 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน จำนวน 15 ข้อ ซึ่งได้มาจากการนำแบบประเมินความพึงพอใจ ให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพ

3. การสร้างและการหาประสิทธิภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ ประสพการณ์สำคัญกระบวนการจัดการเรียนรู้ เนื้อหา/สาระการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ บันทึกหลังเรียน

2) วิเคราะห์เนื้อหาเรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word

3) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน

4) นำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะ โดยพิจารณาความเหมาะสมสอดคล้องโดยใช้สูตร IOC เลิก ตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 ที่มีค่าความเที่ยงตรง

5) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข โดยมีเกณฑ์การประเมินคุณภาพและการแปลผลแผนการจัดการเรียนรู้

6) นำแผนจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.2 การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้รูปแบบของ ADDIE Model ตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นวิเคราะห์ (Analysis) 2) ขั้นตอนออกแบบ (Design) 3) ขั้นพัฒนา (Development) 4) ขั้นนำไปทดลองใช้ (Implementation) 5) ขั้นการประเมินผล (Evaluation)

3.3 การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2) นำข้อมูลที่ได้จากขั้นวิเคราะห์มาสร้างแบบทดสอบที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยมีเกณฑ์ให้คะแนน ตอบถูกต้องได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน

3) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม

4) คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) (หาค่า IOC) วิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (D) ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

5) นำแบบทดสอบมีค่า IOC เท่ากับ 1 จำนวน 20 ข้อ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนธนรัตน์วิทยา จำนวน 21 คน

6) จัดพิมพ์ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 20 ข้อ เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

7) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.4 การสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ

1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน

2) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบสอบถามประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้ (1) ศึกษาเทคนิคและวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ จากหลักการและทฤษฎี เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ (2) สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 15 ข้อ เพื่อเตรียมนำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม สอดคล้องในขั้นพัฒนาต่อไป ซึ่งแบบสอบถามความพึงพอใจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (3) ผลประเมินความเหมาะสมสอดคล้องในองค์ประกอบต่าง ๆ ของแบบสอบถามความพึงพอใจโดยผู้เชี่ยวชาญ (4) จัดพิมพ์แบบประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อการเรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างแผ่นพับด้วยโปรแกรม Microsoft Word เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (5) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความพึงพอใจ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

4.1 บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน รายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 8 เรื่อง ใช้ประกอบกับแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน ใช้เก็บข้อมูลระหว่างการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

4.2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ใช้ทดสอบความรู้ของกลุ่มเป้าหมาย หลังจากเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ทั้ง 8 เรื่องเสร็จแล้ว ซึ่งใช้แบบทดสอบ จำนวน 20 ข้อ โดยเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ 1) เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมทั้งหมดแล้วให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Posttest) 2) นำคะแนนจากการทำแบบฝึกหัด และคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ 3) นำคะแนนจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนมาวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

4.3. แบบประเมินความพึงพอใจ นำผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนธรรตน์วิทยา ที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาวิเคราะห์หาระดับคุณภาพ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 วิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การหาความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้ IOC ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้

5.2 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสาร ด้วยโปรแกรม Microsoft Word ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80

5.3 หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5.4 วิเคราะห์หาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาและนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word ไปใช้ปรากฏผล ดังนี้

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความเหมาะสมสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ด้านสาระการเรียนรู้ ด้านกราฟิกและการออกแบบ และด้านการวัดและประเมินผลเท่ากับ 4.55 อยู่ในระดับมากที่สุด และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีประสิทธิภาพแบบหนึ่งต่อหนึ่ง และแบบกลุ่มเล็ก เท่ากับ 83.54/88.33 และ 87.64/91.67 ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดทุกครั้ง

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76

ผลการศึกษาพบว่า ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่า E1/E2 เท่ากับ 87.64/91.67 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด และผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 และผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาและนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word ไปใช้ปรากฏผลดังนี้

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความเหมาะสมสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ด้านสาระการเรียนรู้ ด้านกราฟิกและการออกแบบ และด้านการวัดและประเมินผลเท่ากับ 4.55 อยู่ในระดับมากที่สุด และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีประสิทธิภาพแบบหนึ่งต่อหนึ่ง และแบบกลุ่มเล็ก เท่ากับ 83.54/88.33 และ 87.64/91.67 ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดทุกครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระชัย ชาปู (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจในการเรียนคอมพิวเตอร์โปรแกรมนำเสนอผ่านคอมพิวเตอร์ด้วยหนังสือการ์ตูนกับการสอนปกติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์เท่ากับ 81.23/85.43 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (80/80) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นราวุธ หมดอะดัม (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ข้อมูลและอุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์เท่ากับ 86.74/87.64 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (80/80) ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้วิจัยได้ยึดหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและได้สร้างตามขั้นตอนที่จัดไว้อย่างเป็นระบบแผนทำการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเหมาะสมกับวัย หรือความสามารถของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้สอดคล้องกับผู้เรียนนอกจากนี้บทเรียนมีทั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ ความเหมาะสมของขนาดตัวอักษร ภาพเหมาะสมชัดเจนสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและได้นำไปทดลองใช้ก่อนที่จะนำมาใช้เก็บข้อมูลจริง จึงทำให้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนั้นมีประสิทธิภาพ

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุตินา ประมวลสุข (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ส่วนประกอบของคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านกู่กู พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ส่วนประกอบของคอมพิวเตอร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดารารัตน์ สมมาตย์ และ เหมมิญญ์ ธนปัทม์มีมณี (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบสถานการณ์จำลอง ประกอบการเรียนการสอนตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อพัฒนาการคิด วิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบสถานการณ์จำลอง ประกอบการเรียนการสอนตามแนวคอนสตรัคติวิสต์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนัย สัปทน และ วิวัฒน์ ทวีทรัพย์ (2564) ได้ทำการวิจัยการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การเขียนโปรแกรมเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การเขียนโปรแกรมเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่สร้างขึ้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 ซึ่งอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิสา ขำภิรมย์ และ อุบลรัตน์ ศิริสุขโกคา

(2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนโดยอาศัยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เรื่องงานประดิษฐ์และงานธุรกิจสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนโดยอาศัยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เรื่องงานประดิษฐ์และงานธุรกิจสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สร้างขึ้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ซึ่งอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและทดสอบประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การสร้างเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft Word และเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

โครงการวิจัยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สามารถนำไปใช้ควบคู่กับการใช้เทคนิคการสอนรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระทั้งในและนอกเวลาเรียน อีกทั้งใช้ในการสอนซ่อมเสริมในกรณีที่นักเรียนขาดเรียน เรียนรู้ช้าหรือเรียนไม่ทันเพื่อน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในเนื้อหาอื่น ๆ และช่วงชั้นอื่น ๆ ต่อไป
2. ควรพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ผู้สอนควรตรวจสอบเครื่องคอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ก่อนการจัดการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. สื่อที่เป็นบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนควรมีความทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก สอดแทรกเข้าไป เพื่อกระตุ้นความสนใจ ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

แหล่งอ้างอิง

- ชุติมา ประมวลสุข. (2561). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ส่วนประกอบของคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านกกกู่. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- ดารารัตน์ สมมาตย์ และเหมมิญญ์ ธนปัทมมิมณ. (2561). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบสถานการณ์จำลองประกอบการเรียนการสอนตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 12(3), 50-59.
- ทัศนัย สัปทน และวิวัฒน์ ทวีทรัพย์. (2564). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง การเขียนโปรแกรมเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. <https://research.kpru.ac.th/research2/pages/filere/5662021-03-04.pdf>

- นราวุธ หมดอะดัม. (2558). รายงานการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ข้อมูลและอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ครูบ้านนอกดอทคอม. https://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=139104&bcat_id=16
- ประทีป ภูเกิด. (2547). เปรียบเทียบวิธีการเรียนแบบรายบุคคลกับแบบกลุ่มด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องรูปวงกลม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบมอญคลอง [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ดีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พัชรินทร์ มีศิริ และกาญจนา บุญส่ง. (2562). พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์, 21(1), 162-163.
- พิเชษฐ พิทวง. (2549). การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี วิชา ง 422 เรื่องการใช้โปรแกรมพิมพ์เอกสาร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ดีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รสริน พิมลบรรยงก์. (2554). ระบบการสอนและการฝึกอบรม. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- วีระชัย ขาปุ. (2551). การศึกษาผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจในการเรียนคอมพิวเตอร์โปรแกรมนำเสนอผ่านคอมพิวเตอร์ด้วยหนังสือการ์ตูนกับการสอนปกติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ดีพิมพ์]. Silpakorn University Repository. <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/7694>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุนิสา ขำภิรมย์ และอุบลรัตน์ ศิริสุขโกคา. (2560). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนโดยอาศัยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เรื่องงานประดิษฐ์และงานธุรกิจสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประถมฐานบินกำแพงแสน. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ของ
โรงเรียนบ้านแม่อุสุวิทยา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
Administration on Student Care and Support System during COVID-19
Epidemic Situation of Ban Mae Ou Su Wittaya School, under Tak
Primary Educational Service Area Office 2

นนทพันธ์ เย็นปัญญา¹, สัจวาร วังแจ่ม¹

สุรศักดิ์ สุทธิศรี¹, สาโรจน์ แก้วอรุณ¹

Nonthaphan Yenpanya, Sangwan Wangcham

Surasak Suttasiri, Sarod Kaewarun

Corresponding Author E-mail: nonthaphan.y@obec.moe.go.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ของโรงเรียนบ้านแม่อุสุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 189 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ของโรงเรียนบ้านแม่อุสุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการส่งต่อนักเรียนผ่านงานด้านความร่วมมือระหว่างงาน ปกครองและงานแนะแนว ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมนักเรียน และ ด้านการคัดกรองนักเรียน ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรมีการรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล บันทึกและจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ด้านการคัดกรองนักเรียนควรมีการกำหนดเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนตามสภาพปัญหา ด้านการส่งเสริมนักเรียน คือ ควรจัดกิจกรรมสนับสนุนให้นักเรียน สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา คือ ครูและผู้บริหาร ต้องให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนอย่างจริงจัง ด้านการส่งต่อนักเรียน ควร มีการบันทึกผลการช่วยเหลือ การส่งต่อนักเรียนภายในและภายนอกโรงเรียน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, โรงเรียนบ้านแม่อุสุวิทยา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study administration on student care 2) support system during covid-19 epidemic situation of Ban Mae Ou Su Wittaya School under Tak primary educational service area office 2. Samples are teachers, basic educational institution commission and student's parents, total of 189 samples. the sample's scale is determined according to Krejcie and Morgan's table. Applied tools are questionnaire and group discussion. Then the data is analyzed by searching for average, standard deviation, and content analysis.

The results of this research found that:

¹ คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

Faculty of Social Sciences and Arts, North-Chaing Mai University

1. The overall administration on student care and support system during COVID-19 epidemic situation of Ban Mae Ou Su Wittaya School under Tak primary educational service area office 2 is at high level. Those operations are the student transfer through cooperation between governance and guidance tasks, problem prevention and problem solving, knowing the individual student, student promotion, as well as student screening in order.

2. Methods of administration on student care and support system during COVID-19 epidemic situation for each task are as follow. For knowing the individual student, there should be data collection of individual students by systematic data record and storage. For student screening, there should be criteria determination for student grouping by conditions of problem. For student promotion, we should provide the support activities to let students have a full ability of self-improvement. For problem prevention and problem solving, teachers and executives should seriously cooperate on problem prevention and solving. For student transfer, there should be the record of assisting results for both internal and external transfer.

Keywords: Developing method, Student care and support system, Ban Mae Ou Su Wittaya School

บทนำ

สภาพปัจจุบันระบบการศึกษาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลาความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารในยุคปัจจุบัน รวมถึงการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะทำให้เด็กและเยาวชน เกิดความสับสนในการตัดสินใจและมีค่านิยมที่ไม่เหมาะสมกับวัยขาดการเตรียมความพร้อมในการปรับตัวในสถานการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ (2557, น. 9) กำหนดข้อปฏิบัติว่าสถานศึกษาเป็นสถานที่ ที่เด็กนักเรียนมีความใกล้ชิดมากที่สุดรองลงมาจากรอบครัว ผู้ปกครองให้การยอมรับนับถือ ยกย่องและคาดหวังว่าจะได้รับความรู้การอบรมสั่งสอน การดูแลด้วยการเอาใจใส่สถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กนักเรียนเป็นหลักให้เด็กนักเรียนได้อยู่ในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่มีความปลอดภัยการจัดการเรียนการสอนต้องครอบคลุม ทั้งด้านความรู้ทักษะ สมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมทั้งสอนทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม

องค์การอนามัยโลก ได้ประเมินสถานการณ์และประกาศให้โรค COVID-19 เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ โดยแนะนำให้ทุกประเทศเร่งรัดการเฝ้าระวังและป้องกันความเสี่ยงจากเชื้อ COVID-19 และสำหรับในประเทศไทยนั้นได้มีการพบผู้ป่วยติดเชื้ออย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อลดความเสี่ยงของประชาชนทุกคนต่อการสัมผัสเชื้อโรค และป้องกันไม่ให้ประชาชนได้รับผลกระทบต่อสุขภาพ ต้องให้ความสำคัญตั้งแต่การรักษาสุขวิทยาส่วนบุคคล โดยเฉพาะในประชาชนกลุ่มเสี่ยง ทั้งเด็ก ผู้สูงอายุ และ ผู้ที่มีโรคประจำตัว รวมถึงการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างถูกสุขลักษณะและเหมาะสมในทุกพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลนักเรียน ผู้ปกครองครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงได้จัดทำแนวทางการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อให้โรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2563, น. 2) ให้แนวคิดว่าสถานศึกษาเป็นสถานที่ที่มีนักเรียนอยู่รวมกันจำนวนมาก มักจะมีความเสี่ยงสูงหากมีระบบการจัดการที่ไม่ดี อาจจะมีการแพร่ระบาดของเชื้อ COVID-19 ได้ในกลุ่มเด็กเนื่องจากพบว่าการติดเชื้อ COVID-19 ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีอาการหรือมี

อาการแสดงค่อนข้างน้อย ความรุนแรงจะน้อยมาก แต่เด็กนักเรียนจะเอาเชื้อกลับบ้าน อาจทำให้การแพร่ระบาดเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว (Super spreader) ไปยังบุคคลในบ้าน หากมีการระบาดในกลุ่มเด็กชั้น จะมีผลกระทบในสังคมหรือผู้ใกล้ชิด เช่น ครู พ่อแม่ ผู้สูงอายุที่ติดเชื้อจากเด็ก ดังนั้น หากมีการเปิดเรียน มีโอกาสสูงที่จะเกิดการติดเชื้อในกลุ่มเด็กเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเด็กเป็นกลุ่มที่ต้องได้รับการดูแลและระมัดระวังในการกระจายเชื้อเป็นอย่างมาก มาตรการในการเปิดเทอม จึงมีความสำคัญมากในการควบคุมการระบาดการวางแผนเปิดเทอมจึงต้องมั่นใจว่า สามารถควบคุมไม่ให้เกิดการระบาดของโรคในเด็กนักเรียนได้

โรงเรียนบ้านแม่อุสุวิทยาเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีส่วนในการจัดการศึกษาในบริเวณเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลแม่อุสุ จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา เป็นการดำเนินการจัดการศึกษาภาคบังคับให้กับเด็กนักเรียนที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลแม่อุสุ โรงเรียนได้วางแผนการดำเนินงานปกครองโดยให้ฝ่ายปกครอง ส่งเสริมและแก้ไขพฤติกรรมให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยในตนเองอยู่ร่วมกันด้วยความสงบเรียบร้อย อีกทั้งยังส่งเสริมปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น ความมีวินัย ความมีน้ำใจ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความมีเมตตา เป็นต้น ทั้งนี้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านแม่อุสุวิทยา ในสถานการณ์ปัจจุบันจัดได้ว่าเป็นงานที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพ ใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข มีการปลูกฝังคุณธรรมอันดีงาม ส่งเสริมความมีวินัยเพื่อให้เกิดพฤติกรรมอันพึงประสงค์เป็นคนดีของสังคมประเทศชาติ

ดังนั้นผู้ศึกษาในฐานะคณะกรรมการฝ่ายปกครอง ซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินการแก้ไขปัญหา จึงสนใจในการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ของโรงเรียนบ้านแม่อุสุวิทยา ทั้งนี้ผลที่ได้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้นักเรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และรักประเทศชาติ ท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคมได้ และจะนำไปสู่การปรับปรุงวิธีการบริหารงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านแม่อุสุวิทยาในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ของโรงเรียนบ้านแม่อุสุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส โคโรนา 2019 ของโรงเรียนบ้านแม่อุสุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครูผู้สอน จำนวน 30 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านแม่อุสุวิทยา อำเภอลำปาง จังหวัดตาก จำนวน 11 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 240 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan ประกอบด้วยผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 148 คน ครูผู้สอน จำนวน 30 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 11 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 189 คน
 - 1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คนประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ตัวแทนครู 5 คน ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา 2 คน และผู้ปกครองนักเรียน 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานและแนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ของโรงเรียนบ้านแม่สุวิทยา อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน แบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามจำนวน 30 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.89 เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ของโรงเรียนบ้านแม่สุวิทยา แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา 5) ด้านการส่งต่อนักเรียนผ่านงานด้านความร่วมมือระหว่างงานปกครองและงานแนะแนว ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยนำข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 จากแบบสอบถามปลายเปิดมา กำหนดเป็นประเด็นในการสนทนากลุ่ม จำนวน 5 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพของกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีคำนวณหาค่าความถี่และค่าร้อยละและจำแนกตามสภาพของกลุ่มตัวอย่าง

3.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน คือ ด้าน จำนวน 30 ข้อ ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา และด้านการส่งต่อนักเรียนผ่านงานด้านความร่วมมือระหว่างงานปกครองและงานแนะแนว วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

3.3 วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส โคโรนา 2019 ของโรงเรียนบ้านแม่สุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จากการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แล้วนำเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. การดำเนินการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ของโรงเรียนบ้านแม่สุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงที่สุดคือ ด้านการส่งต่อนักเรียนผ่านงานด้านความร่วมมือระหว่างงาน ปกครองและงานแนะแนว รองลงมาคือ ด้านการป้องกันและแก้ปัญหาและด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือด้านการคัดกรองนักเรียน หากพิจารณาเป็นรายด้านสรุปผลได้ดังนี้

1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ มีการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อเก็บข้อมูล

ทั้งแบบเข้าพื้นที่และแบบออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด มีค่า $\bar{X} = 4.49$ และ ค่า S.D. = 0.53 รองลงมาคือ มีการเฝ้าติดตาม/สังเกตพฤติกรรมการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 เป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน และครูเตรียมความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียนโดยการให้ความรู้และแนวปฏิบัติตนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 สอดคล้องกับบริบทนักเรียนแต่ละบุคคล มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย มีค่า $\bar{X} = 4.40$ และ ค่า S.D. = 0.72 คือ มีการจัดทำประวัตินักเรียนและครอบครัวเกี่ยวกับสุขภาพ โรคประจำตัว และการเจ็บป่วย มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก

1.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ มีการสรุปผลการคัดกรองเป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก รองลงมาคือ มีการประชุมวางแผนการคัดกรองนักเรียน ออกเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหาและกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษทั้งแบบปกติและออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และมีการให้คำปรึกษาและติดตามนักเรียนเป็นรายบุคคลทั้งรูปแบบปกติและแบบออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน ส่วนข้อที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด มีค่า $\bar{X} = 4.01$ และ ค่า S.D. = 0.07 คือ มีการสอบถามพฤติกรรมเสี่ยงและพฤติกรรมความรุนแรงจากผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการส่งเสริมนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การจัดกิจกรรมโฮมรูมอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ มีการสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนที่เรียนอ่อนในรูปแบบปกติและรูปแบบออนไลน์อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด และจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนรู้ถึงความสามารถและความสนใจของตนเอง มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากไวรัสโคโรนา 2019 มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก

1.4 ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา โดยรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ครูและผู้ปกครอง ให้ความร่วมมือในการป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ มีการจัดกิจกรรมในห้องเรียนสำหรับการป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกัน และมีการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและผู้ปกครองในรูปแบบออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ มีการฉีควัคซีนให้กับบุคลากร และนักเรียน ภายในสถานศึกษาเพื่อจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้หลากหลาย มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก

1.5 ด้านการส่งต่อนักเรียนผ่านงานด้านความร่วมมือระหว่างงาน ปกครองและงานแนะแนว มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การวางแผน จัดทำระบบส่งต่อนักเรียน ตามวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ครูที่ประจำชั้น ครูที่ปรึกษาจัดกิจกรรมการแนะแนวทางการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพในอนาคตในรูปแบบปกติและออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด และ ติดตามผลหลังจากนักเรียนสำเร็จการศึกษาในรูปแบบปกติและออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน ส่วนข้อที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ มีการจัดทำแบบบันทึกการส่งต่อนักเรียนไปยังครูที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียนต่อไป เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ฝ่ายปกครอง ครูประจำวิชาในรูปแบบออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ของโรงเรียนบ้านแม่สุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีแนวทาง คือ โรงเรียนควรนัดหมาย ประชุมวางแผนแนวทางการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 และกระจายการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยแยกเป็นช่วงชั้นและระดับชั้นสำหรับครูประจำชั้นควรลงพื้นที่เยี่ยมบ้านนักเรียน กรณีที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่เสี่ยง สามารถเข้าพื้นที่ได้และกรณีที่ไม่สามารถเข้าพื้นที่ เพื่อเยี่ยมบ้านนักเรียนได้ โรงเรียนควรใช้รูปแบบออนไลน์ ในการสอบถามข้อมูลนักเรียน ในกรณีที่ชุมชนหรือบ้านของนักเรียนอยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์หรือไม่สามารถติดต่อได้ โรงเรียนควรใช้รูปแบบเครือข่ายชุมชน โดยขอความอนุเคราะห์ผู้นำชุมชน อาสาสมัครหมู่บ้าน สอบถามข้อมูลนักเรียนแล้วส่งมาให้ครูที่รับผิดชอบ

2.2 ด้านการคัดกรองนักเรียนมีแนวทาง คือ โรงเรียนควรมีการคัดกรองนักเรียนแบบออนไลน์หรือใช้เครือข่ายชุมชนเพื่อทราบข้อมูลของนักเรียนซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะมีมาตรการการป้องกันตามที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศไว้และในกรณีที่อยู่ของนักเรียนหรือกลับมาจากพื้นที่เสี่ยงโรงเรียนควรประสานผู้นำชุมชน อาสาสมัครให้มีมาตรการคัดกรองโดยการวัดอุณหภูมิ วัดไข้ และกักตัวเพื่อสังเกตอาการก่อนเข้าหมู่บ้าน และโรงเรียนควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนจากเครือข่ายชุมชนโดยมีการแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง ถ้านักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงโรงเรียนควรมีการกักตัวตามมาตรการหากไม่ได้กักตัวก็ต้องมีการทำ swab ด้านการส่งเสริมนักเรียนมีแนวทาง คือ โรงเรียนบ้านแม่สุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จัดอยู่ในพื้นที่สีแดงเข้มตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข ดังนั้นทางโรงเรียนจึงไม่มีการจัดการเรียนการสอนแบบ on site โรงเรียนได้แบ่งรูปแบบการเรียนการสอนออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบ on line และ รูปแบบ on hand สำหรับการเรียนการสอนแบบ on line นักเรียนที่ไม่มีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทางโรงเรียนได้อนุญาตให้ใช้ห้องโสตศึกษาได้ แต่ต้องปฏิบัติตามมาตรการการคัดกรองอย่างเคร่งครัดและจัดกลุ่มที่จะเข้าใช้บริการเพื่อรักษาระยะห่างเพื่อป้องกันตนเองและผู้อื่น โรงเรียนยังให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเองจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีการจัดทำแผนรายสัปดาห์และมีการนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนการสอนและให้ครูจัดทำสื่อความรู้ แนวทางการปฏิบัติและป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

2.3 ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา มีแนวทาง คือ โรงเรียนควรมีการประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่เพื่อทำการตรวจ ATK ให้กับนักเรียนที่มีอาการเสี่ยงและควรมีการจัดทำแผนเผชิญเหตุและแผนป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 มีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติและการป้องกันตนเองจากไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งโรงเรียนควรจัดทำจุดคัดกรองและห้องพยาบาล พร้อมทั้งเชิญวิทยากรจากหน่วยงานสาธารณสุขมาจัดอบรมนักเรียนให้เป็นพยาบาลน้อยภายในโรงเรียน

2.4 ด้านการส่งต่อนักเรียนผ่านงานด้านความร่วมมือระหว่างงาน ปกครองและงานแนะแนว มีแนวทาง คือ โรงเรียนควรมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกรณีพบผู้ป่วย ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ครูพยาบาลควรส่งต่อนักเรียนที่มีอาการเสี่ยงไปให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและโรงเรียน ควรมีการติดตามอาการนักเรียนผู้ที่ติดเชื้อและเข้ารับการรักษากรจากโรงพยาบาลอย่างใกล้ชิด โดยสอบถามข้อมูลจากทางโรงพยาบาล นักเรียนและผู้ปกครองและจัดทำประวัตินักเรียนผู้ที่มีการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อเป็นการติดตามนักเรียนผู้ที่ติดเชื้อที่เข้ารับการรักษ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การดำเนินการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ของโรงเรียนบ้านแม่สุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการส่งต่อนักเรียนผ่านงานด้านความร่วมมือระหว่างงานปกครองและงานแนะแนว รองลงมาคือ ด้านการป้องกันและแก้ไข และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านที่มีการปฏิบัติน้อยสุดคือ ด้านคัดกรองนักเรียนตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ามีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน อาจเป็นเพราะโรงเรียนบ้านแม่สุวิทยามีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน และบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญญา พันธ์นุก (2558) พบว่า สภาพการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการส่งต่อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาทิพย์ พงษา (2558) พบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมาคือการส่งเสริมนักเรียนและการส่งต่อนักเรียน การคัดกรองนักเรียน และการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ของโรงเรียนบ้านแม่สุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ที่เหมาะสมดังนี้

2.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีแนวทาง คือโรงเรียนควรนัดหมาย ประชุม วางแผน แนวทางการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนควรกระจายการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยแยกเป็นช่วงชั้นและระดับชั้น ครูประจำชั้นควรลงพื้นที่เยี่ยมบ้านนักเรียน กรณีที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่เสี่ยงสามารถเข้าพื้นที่ได้ กรณีที่ไม่สามารถเข้าพื้นที่เพื่อเยี่ยมบ้านนักเรียนได้โรงเรียนควรใช้รูปแบบออนไลน์ในการสอบถามข้อมูลนักเรียน และกรณีที่ชุมชนหรือบ้านของนักเรียนอยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์หรือไม่สามารถติดต่อได้โรงเรียนควรใช้รูปแบบเครือข่ายชุมชนโดยขอความอนุเคราะห์ผู้นำชุมชน อาสาสมัครหมู่บ้านสอบถามข้อมูลนักเรียนแล้วส่งมาให้ครูที่รับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับ จิรจิตต์ ทองบริษา (2563, น. 2) ได้มีการสำรวจความพร้อมของนักเรียน ในการจัดการเรียนการสอนโดยคณะกรรมการบริหารวิชาการ ประชุมและแต่งตั้งครูผู้สอนจำนวน 138 คน รวมถึงแต่งตั้งครูที่ปรึกษา 78 ห้องเรียน และครูหัวหน้าประจำระดับชั้น เพื่อรองรับการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ในกลุ่มนักเรียนที่มีความพร้อมและนักเรียนในกลุ่มที่ไม่มีความพร้อมในการเรียนออนไลน์ สามารถแบ่งนักเรียนที่ไม่มีความพร้อมในการเรียนออนไลน์ออกเป็นกลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มที่เรียนจาก DLTV 2) กลุ่มที่เรียนจากหนังสือและใบความรู้ 3) กลุ่มที่ต้องเรียนที่โรงเรียนจากการสำรวจ โรงเรียนได้มีการเตรียมความพร้อมให้กับครูในการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือและระบบเทคโนโลยี

2.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน มีแนวทาง คือ โรงเรียนควรมีการคัดกรองนักเรียนแบบออนไลน์หรือใช้เครือข่ายชุมชนเพื่อทราบข้อมูลของนักเรียนซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะมีมาตรการการป้องกันตามที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศไว้ กรณีนักเรียนที่อยู่หรือกลับมาจากพื้นที่เสี่ยงโรงเรียนควรประสานผู้นำชุมชน อาสาสมัครให้มีมาตรการคัดกรองโดยวัดอุณหภูมิ วัดไข้ และการกักตัวเพื่อสังเกตอาการก่อนเข้า

หมู่บ้านซึ่งสอดคล้องกับ จิรจิตต์ ทองปรีชา (2563, น. 4) ที่พบว่าโรงเรียนได้มีการเตรียมความพร้อมให้กับครูในการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือและระบบ เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการสอนโดยโรงเรียนนวมิยธรรมสาคิตได้มีการจัดอบรมให้กับครูจำนวน 138 คน ที่ได้รับมอบหมายให้สอนออนไลน์ อีกทั้งยังมีการอบรมความรู้เกี่ยวกับโรค COVID-19 และแนวทางในการป้องกันตนเอง การสังเกตอาการป่วย การจัดอุปกรณ์เพื่อเว้นระยะห่างทางสังคม รวมถึงมาตรการที่ใช้ป้องกันการแพร่ระบาดภายในโรงเรียนเพื่อความปลอดภัยสูงสุดในกรณีที่การแพร่ระบาดลดน้อยลง โรงเรียนควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนจากเครือข่ายชุมชนโดยมีการแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง และนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงโรงเรียนควรมีการกักตัวตามมาตรการหากไม่ได้กักตัวก็ต้องมีการทำ swab ซึ่งรูปแบบการคัดกรองจะใช้ทั้งแบบปกติและออนไลน์ซึ่งสอดคล้องกับ วรมน วิตะเสวีระ และคณะ (2558) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลัก และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคลากรภายนอก รวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียน โดยมีวิธีการดำเนินงานที่มีขั้นตอนชัดเจน มีมาตรฐาน มีหลักฐานสามารถดำเนินการเพื่อประกันคุณภาพได้

2.3 ด้านการส่งเสริมนักเรียน มีแนวทาง คือ โรงเรียนควรจัดทำรูปแบบการเรียนการสอนออกเป็น 2 รูปแบบคือ รูปแบบ on line และรูปแบบ on hand การเรียนการสอนแบบ on line สำหรับนักเรียนที่ไม่มีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทางโรงเรียนควรอนุญาตให้มาใช้ห้องโสตศึกษาได้ แต่ต้องปฏิบัติตามมาตรการการคัดกรองอย่างเคร่งครัดและจัดกลุ่มที่จะเข้าใช้บริการเพื่อรักษาระยะห่างเพื่อป้องกันตนเองและผู้อื่น โรงเรียนควรจัดทำสื่อความรู้ แนวทางการปฏิบัติและป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และโรงเรียนควรให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเองจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรส่งเสริมให้ครูมีการจัดทำแผนรายสัปดาห์และมีการนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนการสอนซึ่งรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนการสอนจะใช้ทั้งแบบปกติและออนไลน์ซึ่งสอดคล้องกับ เฉลิมชัย เลียงสกุล (2563, น. 4) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า ในสถานการณ์โควิด-19 ระบาด เราควรเปลี่ยนให้ทุก ๆ ที่กลายเป็นโรงเรียนเพราะการเรียนรู้อยู่ต้องดำเนินอยู่แม้นักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนตามปกติในหลายประเทศที่ประกาศมาตรการปิดโรงเรียน รัฐบาลมักจะออกมาตรการด้านการเรียนรู้รองรับ ด้วยการเรียนทางไกลรูปแบบต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเงื่อนไขความพร้อมด้านอุปกรณ์ ความพร้อมของพ่อแม่ และความพร้อมตามช่วงวัยของเด็กสำหรับประเทศไทย ความท้าทายในการเปลี่ยนครั้งนี้ไม่ใช่แค่การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในสถานการณ์โควิด-19 เท่านั้น แต่ควร เป็นการ “เปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส” ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้ดีกว่าเดิม” ดังนั้นมาตรการการเรียนรู้ของไทยจึงไม่ควรปรับแค่กระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียน แต่ต้องปรับใหญ่ทั้งระบบการเรียนรู้ที่ต้อง สอดคล้องกันและเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของเด็ก

2.4 ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา มีแนวทาง คือ โรงเรียนควรมีการประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่เพื่อทำการตรวจ ATK ให้กับนักเรียนที่มีอาการเสี่ยงเพื่อลดความเสี่ยง เป็นการป้องกันและแก้ไขการแพร่ระบาดของโรคในระหว่างการจัดการเรียนการสอน ควรมีการจัดทำแผนเผชิญเหตุและแผนป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 โรงเรียนควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติและการป้องกันตนเองจากไวรัสโคโรนา 2019 และโรงเรียนควรจัดทำจุดคัดกรองและห้องพยาบาล พร้อมทั้งเชิญวิทยากรจากหน่วยงานสาธารณสุขมาจัดอบรมนักเรียนให้เป็นพยาบาลน้อยภายในโรงเรียน และโรงเรียนควรมีการจัดการสอนเสริมให้นักเรียนที่ขาดแคลนอุปกรณ์สื่อสารเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมออนไลน์ โดยจัดห้องเรียนเพื่อจัดกิจกรรมให้กับกลุ่มนักเรียนดังกล่าวและแบ่งกลุ่มมาเรียนเพื่อรักษาระยะห่างและปฏิบัติตามมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคซึ่งรูปแบบการป้องกันและ

แก้ไขปัญหาคือใช้ทั้งแบบปกติและออนไลน์ซึ่งสอดคล้องกับ จิรกีต ทองปรีชา (2563, น. 4) ที่กล่าวว่าแนวทางในการป้องกันตนเอง การสังเกตอาการป่วย การจัดอุปกรณ์เพื่อเว้นระยะห่างทางสังคม รวมถึงมาตรการที่ใช้ป้องกันการแพร่ระบาดภายในโรงเรียนเพื่อความปลอดภัยสูงสุดในกรณีที่การแพร่ระบาดลดน้อยลง โรงเรียนควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนจากเครือข่ายชุมชนโดยมีการแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง และนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงโรงเรียนควรมีการกักตัวตามมาตรการหากไม่ได้กักตัวก็ต้องมีการทำ swab ซึ่งรูปแบบการคัดกรองจะใช้ทั้งแบบปกติและออนไลน์

2.5 ด้านการส่งต่อนักเรียนผ่านงานด้านความร่วมมือระหว่างงานปกครองและงานแนะแนว มีแนวทาง คือ โรงเรียนควรมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมความพร้อมในการแนะแนวการศึกษาให้กับนักเรียนที่จะจบการศึกษาในระดับต่าง ๆ ครูประจำชั้น/ที่ปรึกษา ครูพยาบาลควรส่งต่อนักเรียนที่มีอาการเสี่ยงไปให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการติดตามดูแลนักเรียนให้ต่อเนื่อง โดยสอบถามจากครูโรงเรียนปลายทาง ผู้ปกครอง ญาติพี่น้องรวมถึงการจัดทำประวัติเพื่อติดตามส่งเสริมการศึกษาให้นักเรียนรายบุคคลอย่างต่อเนื่องซึ่งรูปแบบการส่งต่อนักเรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดจะใช้ทั้งแบบปกติและออนไลน์

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ของโรงเรียนบ้านแม่สุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานในชุมชน สถานศึกษาต้องวางแผนการดูแลนักเรียนให้ชัดเจน มีข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ มีระบบการป้องกันและมีแผนเผชิญเหตุที่รับรู้ตรงกันสามารถปฏิบัติตามแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายผู้ปกครองและชุมชนที่ให้การช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างทันทั่วทั้งที่ในกรณีเป็นผู้ติดเชื้อหรือเป็นกลุ่มเสี่ยง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สถานศึกษาควรส่งเสริมให้การจัดเก็บข้อมูลทุกด้านอย่างเป็นระบบระเบียบ ง่ายต่อการค้นหาและการส่งต่อข้อมูล โดยกำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่ชัดเจนในแต่ละด้าน เช่น รายละเอียดด้านครอบครัวจะต้องมีชื่อบิดา มารดา หรือผู้ปกครองอาชีพ รายได้ ที่อยู่ การเดินทาง สภาพสถานะ เป็นต้น และควรมีการระบุเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่ตรงกันทั้งสถานศึกษา และควรมีการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

1.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดทำเกณฑ์การพิจารณาคัดกรองนักเรียนอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม และให้เป็นที่ยอมรับของครูทุกคน โดยการพิจารณาคัดกรองนักเรียนจะเป็นการร่วมพิจารณาจากหลายฝ่าย เช่น ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง และควรมีผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก เช่น ตำรวจในท้องที่ จิตแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจากสถานพยาบาลเป็นผู้มีส่วนร่วมในคัดกรองนักเรียนด้วย เพื่อให้ผลการคัดกรองนักเรียนเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง โดยการคัดกรองนักเรียนนอกจากจะแบ่งเป็นกลุ่มปกติกลุ่มมีปัญหา กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มพิเศษแล้ว ยังควรแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ด้วย เช่น กลุ่มมีปัญหาด้านการเรียน กลุ่มเสี่ยงด้านพฤติกรรม เป็นต้น

1.3 ด้านการส่งเสริมนักเรียน สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามความสนใจและความต้องการของนักเรียนด้วย โดยส่งเสริมนักเรียนในด้านต่าง ๆ ตามกลุ่มที่ได้จากการคัดกรองนักเรียน เช่น กิจกรรมซ่อมเสริมวิชาต่าง ๆ สำหรับนักเรียนกลุ่มมีปัญหาด้านการเรียน กิจกรรมด้านยาเสพติดสำหรับนักเรียนกลุ่มมีความเสี่ยงด้าน พฤติกรรมกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักเรียนกลุ่มปกติ หรือ กิจกรรมโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนกลุ่มพิเศษ กิจกรรมรณรงค์การป้องกันตนเองจากไวรัสโคโรนา 2019 เป็นต้น

1.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา สถานศึกษาควรจัดให้มีการประชุมร่วมกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูที่ปรึกษา ครูประจำวิชา ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น ตำรวจ สาธารณสุข เป็นต้น โดยแยกการประชุมแต่ละกลุ่มเพื่อการพิจารณาป้องกันปัญหาในกลุ่มนักเรียนปกติและส่งเสริมกลุ่มพิเศษ หาแนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหา

1.5 ด้านการส่งต่อนักเรียน สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายร่วมโดยประกอบไปด้วยหน่วยงาน ต่าง ๆ ที่จะเข้ามาช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างจริงจัง และครบทุกด้าน มีการทำแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินการส่งต่อ มีการติดตาม มีการจัดทำแบบบันทึกการส่งต่อนักเรียนไปยังครูที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียนต่อไป และรายงานผลการส่งต่อนักเรียนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน

2.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรูปแบบออนไลน์

แหล่งอ้างอิง

ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน. (2557). *คู่มือการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน*.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *แนวทางการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*. กระทรวงศึกษาธิการ.

อัษฎายุทธ โพธิ์นอก. (2558). *สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จุฑาทิพย์ พงษา. (2558). *สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือ นักเรียน โรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จิรกิตี ทองปรีชา. (2563). *การบริหารจัดการการเรียนการสอน ภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ระดับมัธยมศึกษาพื้นที่ โรงเรียนวชิรธรรมสาธิต เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วรมน วิตะเสวีระ, สมชัย วงษ์นายะ, และเจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม. (2558). *กลยุทธ์การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 17(1), 117-129.

https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/29712

เฉลิมชัย เลียงสกุล. (2563). *การศึกษาในยุค COVID-19*. วิทยาลัยเสนาธิการทหาร.

การศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1
A Study of the Good Governance Administration of School Administration
under Phichit Primary Educational Service Area Office 1

จันทร์วิภา จำนงค์การ¹

Janwipa Jamnongkan

นงลักษณ์ ไจฉลาด¹

Nongluck Jaichalad

Corresponding Author E-mail: krufern1990@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 จำนวน 133 แห่ง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 103 แห่ง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 206 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามอำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านหลักการมีส่วนร่วม 2) ด้านหลักความโปร่งใส 3) ด้านหลักความรับผิดชอบ 4) ด้านหลักนิติธรรม 5) ด้านความคุ้มค่า และ 6) ด้านหลักคุณธรรม

คำสำคัญ: การบริหาร, หลักธรรมาภิบาล, โรงเรียนระดับประถมศึกษา, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objective of this research was to study the good governance administration of school administration under Phichit primary educational service area office 1. The population was 133 schools under Phichit primary educational service area office 1. The sample consisted of 103 schools under Phichit primary educational service area office 1. Key informants were selected from each school (two informants/school), totaling 206 people by using stratified random sampling. Five-rating scale questionnaire was used as a research instrument with item objective congruence between 0.80 – 1.00 and reliability of 0.94. Data were analyzed using statistics, including mean and standard deviation.

The result of this research found that: the good governance administration in overall was at a high level, when sorted the averages from the highest to the lowest as follow. The aspect of Participation. 2) The aspect of Accountability 3) The aspect of Responsibility 4) The aspect of the rule of law 5) The aspect of Cost-effectiveness and 6) The aspect of Morality.

Keywords: Administration, Good governance, Primary school, School administration

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Education Field in Education Administration, Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University

บทนำ

ในสภาวะการณ์ปัจจุบันทุกประเทศทั่วโลกได้เข้าสู่ช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลง เกิดการเจริญเติบโตของเทคโนโลยีที่หลากหลาย ส่งผลต่อภาวะเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของทุกประเทศในโลก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างรวดเร็วมากขึ้น ซึ่งจะมีผลกระทบดังกล่าวทั้งเชิงลบและเชิงบวกต่อหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน จึงมีความจำเป็นจะต้องมีระบบและกระบวนการบริหารจัดการหน่วยงานให้สามารถอยู่ในสภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีของหน่วยงาน เป็นการแสดงความเข้มแข็งให้กับประเทศชาติ ซึ่งถือเป็นกระบวนการสำคัญในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (2546, น. 2) ตามมาตรา 6 ระบุว่า การบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี ได้แก่ การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมายเกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล คือ การดำเนินกิจการที่ยึดถือความสุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้เป็นที่ตั้ง ส่งเสริมความสุจริต โปร่งใส เชื่อถือได้และยังส่งผลถึงภาพลักษณ์และบรรยากาศที่เอื้อต่อการติดต่อ สัมพันธ์และการสร้างสรรค์คุณภาพการบริหารงานอีกด้วย ดังนั้นจึงมีการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ซึ่งการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดประสิทธิผล มีประสิทธิภาพ คุ้มค่า เปิดเผย โปร่งใส และเน้นการมีส่วนร่วม ของประชาชนที่เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เจอนไขดังกล่าวส่งผลทำให้ส่วนราชการทุกภาคส่วนต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการมุ่งเน้นที่ประชาชนเป็นศูนย์กลางตลอดจนปรับระบบการทำงาน เพื่อมุ่งไปสู่การเป็นองค์กรสมัยใหม่ ทำงานเชิงรุก คล่องตัว รวดเร็วมากขึ้นเป็นการทำงานแบบบูรณาการที่มีขีดสมรรถนะสูงและสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ (วีระยุทธ ชาตะกาญจน์, 2556, น. 330) ทั้งนี้ สำนักนายกรัฐมนตรีจึงได้มีการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดให้มียุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริต ประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559, น. 15) ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (2560, น.14) กำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายส่งเสริมให้หน่วยงานรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และตรวจสอบได้ เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานสากล เพื่อให้สถานศึกษามีการดำเนินการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการปฏิรูปการศึกษาโดยการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านบริหารทั่วไป ให้โรงเรียนโดยตรง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, น. 157) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559) พันธกิจที่ 3 พัฒนาระบบบริหารจัดการการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์พัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัด

การศึกษา ที่มุ่งหวังให้มีการใช้ทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรได้อย่างคุ้มค่าไม่เกิดการสูญเปล่าและมีความคล่องตัว ตอบสนองการพัฒนาในสถานประสิทธิภาพ

สภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 โดยรวมพบว่า คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่ยังไม่น่าพอใจ การนิเทศ กำกับ ติดตามยังไม่เพียงพอและต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1, 2561, น. 8-11) และจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ภายนอกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 โดยสรุปพบว่า บุคลากรทางการศึกษามีปัญหาในการทำงานอย่างมีส่วนร่วม ขาดความเข้าใจและตระหนักรู้ในแผนงาน บทบาทหน้าที่ และการทำงานเป็นทีมให้ได้มาตรฐาน ขาดสมรรถนะและทักษะ บุคลากรทางการศึกษาบางคนไม่เป็นแบบอย่างที่ดี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1, 2563, น. 55-58)

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 เพื่อเป็นประโยชน์เป็นแนวทางในการส่งเสริมปัจจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน เป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุงพัฒนาการบริหารให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด และเพื่อให้การบริหารสถานศึกษามีความคล่องตัว ส่งเสริมการมีส่วนร่วม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและตอบสนองต่อการพัฒนาการศึกษาในปัจจุบันและอนาคตอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 จำนวน 133 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 จำนวน 103 แห่ง ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 608) โดยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 2 คน ได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 206 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 103 คน ครูวิชาการ 103 คน และสุ่มโดยวิธีการแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยจำแนกตามอำเภอ

สพป.พจ. 1	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล		
	จำนวนสถานศึกษา	จำนวนสถานศึกษา	ผู้บริหาร	ครูวิชาการ	รวม (คน)
อำเภอสามง่าม	23	18	18	18	36
อำเภอเมืองพิจิตร	38	29	29	29	58
อำเภออุทัยราษฎร์	20	15	15	15	30
อำเภอวังทรายพูน	11	9	9	9	18
อำเภอสามโก้	14	11	11	11	22
อำเภอโพธิ์ประทับช้าง	27	21	21	21	42
รวม	133	103	103	103	206

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1, 2564)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีลักษณะของแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลฯ อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลฯ อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลฯ อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลฯ อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลฯ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้ค่าความสอดคล้องทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยผ่านการทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 30 คน และได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 จากนั้นนำผลการวิเคราะห์มาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขและจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการทำวิจัย และส่งแบบสอบถามพร้อมสำเนาหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยส่งให้แก่สถานศึกษาโดยใช้รูปแบบออนไลน์ (Google form) พบว่า ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 206 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและทำการลงรหัสสถานศึกษาจำนวน 103 แห่ง วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121) ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลฯ อยู่ในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลฯ อยู่ในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลฯ อยู่ในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลฯ อยู่ในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลฯ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัย สามารถสรุปได้ว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักการมีส่วนร่วม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักคุณธรรม โดยมีรายละเอียดดังตาราง

ที่	การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	หลักนิติธรรม	4.41	0.56	มาก	4
2	หลักคุณธรรม	4.31	0.62	มาก	6

ที่	การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
3	หลักความโปร่งใส	4.44	0.57	มาก	2
4	หลักการมีส่วนร่วม	4.45	0.53	มาก	1
5	หลักความรับผิดชอบ	4.42	0.53	มาก	3
6	หลักความคุ้มค่า	4.34	0.58	มาก	5
	รวม	4.40	0.45	มาก	

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.40$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.45$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักคุณธรรม ($\bar{X} = 4.31$) และเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายด้าน มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพ บริหารงานโดยยึดหลักสิทธิมนุษยชน และบริหารงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (2560, น. 14) ที่ให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาล โดยบัญญัติไว้ใน หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 65 กำหนดว่า รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการ เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ พิงด้วง (2560, น. 168-169) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลรัตน์ ฝ่ายดี (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักการมีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาได้มีเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ทั้งในด้านงบประมาณของสถานศึกษา การวางแผนการพัฒนาอาคารสถานที่ให้เหมาะต่อการเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาเสนอความคิดเห็นในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ชาโด และ โจฮา (Chado & Johar, 2016, p. 189) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดกระบวนการตรวจสอบและเรียกร้องในกรณีที่เกิดความสงสัยในกระบวนการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี ถือว่าเป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกและรักษาผลประโยชน์ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ พรณิภา ไชยศรี (2563, น. 73) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า หลักการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับวิจัยของ พงษ์พิพัฒน์ นารินรักษ์ และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการบริหารตามหลัก

ธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 พบว่า ด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องยึดหลักความถูกต้องในการพิจารณาการเลื่อนขั้นเงินเดือนขวัญและกำลังใจแก่ครูและบุคลากร มีวิธีการที่เหมาะสมและสามารถตรวจสอบได้ กำหนดระเบียบข้อบังคับในการบริหารงานทั่วไปอย่างเป็นระบบและมีความชัดเจนสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมให้เป็นคณะกรรมการตรวจสอบการบริหารการเงินและพัสดุของสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการที่มาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างรอบด้าน เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการพิจารณาการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้เกิดความครอบคลุมเพียงพอและเหมาะสมทุกด้าน

2. บริหารสถานศึกษาจะต้องยึดหลักสิทธิ หน้าที่ความรับผิดชอบจากมาตรฐานกำหนดวิธีการบริหารความเสี่ยงในการบริหารงบประมาณเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น กำหนดแนวทางการบริหารหลักสูตรและการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีความพร้อมในการรับการประเมินและตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างวัสดุครุภัณฑ์ที่ใช้ รวมถึงยอมรับผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการออกคำสั่งหรือประกาศที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานทุกด้าน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการรับรู้การใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร เสนอความคิดเห็นในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนร่วมกัน ร่วมแก้ไขปัญหาในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร มีส่วนร่วมในการพิจารณาการเลื่อนขั้นเงินเดือนของครูและบุคลากรในสถานศึกษา รวมถึงเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาร่วมวางแผนการพัฒนาอาคารสถานที่ให้เหมาะต่อการเรียนรู้

4. การประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ และชุมชน สามารถดำเนินการร่วมกันได้ ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานของสถานศึกษาตามภารกิจให้เกิดคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและที่สำคัญเมื่อได้ข้อมูลสารสนเทศแล้วจะได้ร่วมกันหาแนวทางพัฒนาให้มีคุณภาพร่วมกันมากยิ่งขึ้นและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่องค์กรที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมอบหมายงานให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมและกำหนดภาระงานหลักด้านการสอนและภาระงานด้านอื่น ๆ ให้มีความเหมาะสมและเป็นมาตรฐานตามตำแหน่งของครูผู้สอน

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการกำหนดและประกาศข้อปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพิจารณาความดีความชอบตามข้อมูลเชิงประจักษ์ ทำให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานรวมถึงการจัดสรรงบประมาณตามลำดับความจำเป็นสำคัญโดยไม่เลือกปฏิบัติ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อจะนำปัจจัยต่าง ๆ ไปสู่การพัฒนาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาด้านหลักคุณธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ควรศึกษาแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลด้านคุณธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาเล็งเห็นถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารยุคใหม่

2.3 ควรนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ไปปรับปรุงการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องตามสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่

แหล่งอ้างอิง

- กมลวรรณ พิงด้วง. (2560). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. DSpace at Silpakorn University. <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/1493>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.
- พงษ์พิพัฒน์ นารินทร์, สุรัตน์ ดวงชาตม, และประภัสร์ สุภาสอน (2563). ปัจจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 8(32), 168-181. <https://jeal.snru.ac.th/ArticleView?ArticleID=819>
- พรรณา ไชยศรี. (2563). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพสถานศึกษา สังกัดสำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร]. ระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. https://gsmsis.snru.ac.th/e-thesis/thesis_detail?r=61421229126
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. (2546, 9 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 120 ตอนที่ 100ก. หน้า 1-256.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.
- วิไลรัตน์ ฝ่ายดี. (2559). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วีระยุทธ ชาดะกาญจน์. (2556). *เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามืออาชีพ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. (2561). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561-2564*. สำนักงาน
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. (2563). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563*. สำนักงาน
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. (2564). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. สำนักงาน

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *หลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 :
ผังความเชื่อมโยงสาระสำคัญของแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12*.
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2559). *สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.
2560-2564*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี.
- Chado, J., & Johar, F.B. (2016). Public Participation Efficiency in Traditional Cities of
Developing Countries: A Perspective of Urban Development in Bida, Nigeria.
Procedia-Social and Behavioral Sciences, 219, 185-192.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.
Education and psychological Measurement, 30(3), 607-610.

ข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรม
ทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่
Policy Proposals for Strengthening in An Anti-corruption by Activities and Buddhist
Principles in Chiang Mai Province

จรรณศักดิ์ แพง¹, สรวิต พรหมลี¹, มงคลชัย สมศรี¹
พระครูสิริธรรมเมธี¹, พระพงษ์ระวี โหลิมชัยโชติกุล¹

Charoonsak Phaeng, Sorawit Phromlee, Momgkonchai Somsree
Prakru Sirithammamethee, Phra Pongravee Holimchayachotikul
Corresponding Author E-Mail: charoon168@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการสร้าง ความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2) สังเคราะห์กระบวนการการสร้าง ความเข้มแข็งฯ 3) จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้าง ความเข้มแข็งฯ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ บุคลากรจากสถาบันการศึกษา 4 แห่ง จำนวน 20 รูป/คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบวิธีการผสมผสาน วิเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการสร้าง ความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต ใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวัน อาทิ พรหมวิหาร 4, อริยสัจ 4, สังคหวัตถุ 4, ขรവാสนธรรม 4, หลักสันโดษ, และหลักสุจริต ส่งผลให้ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่บุคลากร นักเรียนนักศึกษา มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ มีความศรัทธา และมีความรักในองค์กรสถาบันมากยิ่งขึ้น

2. การสังเคราะห์กระบวนการการสร้าง ความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตฯ พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคด้านการสื่อสารในองค์กร เกิดองค์ความรู้ คือ 1) เกิดการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงพุทธศาสนาอย่างมีส่วนร่วม 2) เกิดการจัดการความรู้ ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้ความรู้จากการเรียนรู้หลักธรรมนั้นมาพัฒนาให้เป็นระบบ

3. การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้าง ความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตฯ มีข้อเสนอแนะ 2 ข้อ คือ 1) การนำกิจกรรมการสร้าง ความเข้มแข็งและหลักธรรมเข้าสู่องค์กรการศึกษาเชิงพุทธ ในการสร้าง ความเข้มแข็งการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เข้าสู่กลุ่มองค์กรสถาบันการศึกษา 2) การพัฒนาหลักสูตรการสร้าง ความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อเป็นการพัฒนาหลักสูตรในอนาคตและเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: การต่อต้านทุจริต, ข้อเสนอเชิงนโยบาย, หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research were: 1) study the process of strengthening anti-corruption. by using activities and Buddhist principles 2) synthesize the process of strengthening 3) prepare policy proposals for strengthening. This is qualitative research. The tool used are questionnaire, the interview form and focus group discussion. The sample group was Personnel from all 4 educational institutions 20 persons, mixed sampling method, qualitative data were analyzed using content analysis.

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
Mahamakut Buddhist University; Lanna Campus

The results of this research found that:

1. the process of strengthening the anti-corruption by activities and Buddhist principles found that organizing a participatory Buddhist learning process, application of Dhamma principles in daily life such as Brahmavihàra 4, the four noble truths, and Saigahavatthu 4, Gharavàsa-dhamma 4, the Principle of Santuttha, and the principles of good faith, resulting in the faculty, staff, personnel unity have more honesty, faith, and love in the institution.

2. The Synthesis of the process for strengthening in an anti-corruption found that There are communication barriers in the organization. A body of knowledge; 1) A participatory Buddhist learning process 2) A knowledge management, administrators can apply knowledge from learning the Dhamma principles to develop it into a system.

3. Preparation of policy proposals for strengthening anti-corruption. There are 2 suggestions. 1) Bringing strengthening activities and Dharma principles into Buddhist education organizations to strengthen anti-corruption by using activities and Buddhist principles into educational institution organizations 2) Developing a curriculum for strengthening in an anti-corruption by activities and Buddhist principles, it was compatible with the Curriculum, to the course of teaching for future curriculum development, and corresponds to the changing situation of the world in the 21st Century.

Keywords: Anti-corruption, Policy proposals, Activities and buddhist principles

บทนำ

การทุจริตคอร์รัปชันก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของไทย อย่างรุนแรง เกิดการเร่งรัดใช้จ่ายทรัพยากรธรรมชาติ สาธารณะสมบัติ งบประมาณ ฯลฯ การกระจายรายได้และทรัพย์สินที่ไม่เป็นธรรม เกิดความเหลื่อมล้ำ ทางสังคม องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) ได้เปิดเผยดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perception Index) พ.ศ. 2564 จัดทำโดย องค์กรโปร่งใสนานาชาติ (TI : Transparency International) ผลการจัดอันดับ พบว่า ประเทศไทยได้คะแนน 35 คะแนนจากคะแนนเต็ม 100 คะแนน อันดับโลก: อันดับที่ 110 จากทั้งหมด 180 ประเทศที่เข้าร่วมการประเมิน อันดับในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก: อันดับที่ 15 จากทั้งหมด 29 ประเทศที่เข้าร่วมการประเมิน อันดับในภูมิภาคอาเซียน: อันดับที่ 5 จากการจัดอันดับทั้งหมด 9 ประเทศสมาชิกที่เข้าร่วมการประเมิน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) นอกจากนี้ องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน ได้จัดอันดับ 10 ประเด็นคอร์รัปชันในไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ประเด็นร้อนในสังคม ประเด็นที่เกี่ยวกับความล่าช้า ประเด็นปัญหาเชิงโครงสร้าง และประเด็นที่รอการแก้ไขระยะยาว (พลวุฒิ สงสกุล, 2560) การทุจริตคอร์รัปชัน ก่อให้เกิดความเสียหายในวงกว้าง โดยส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม ระบบการเมือง การปกครองและการบริหารราชการเป็นอย่างมาก ปัจจุบันการคอร์รัปชันดูเหมือนจะมีมากขึ้นเรื่อย ๆ รัฐต้องสูญเสียเงินเป็นจำนวนพัน ๆ ล้าน แม้จะมีการสร้างเครือข่ายต่อต้าน สร้างจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันดีขึ้น แต่ปัญหาคอร์รัปชันเริ่มกลับมาจากกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างเข้ามา ซึ่งปัญหาที่จะเกิดขึ้นประเมินว่าจะรุนแรงมากยิ่งขึ้น จากโครงการลงทุนขนาดใหญ่ของรัฐบาล ที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนพยายามหาช่องว่างในการจ่ายใต้โต๊ะ ซึ่งจากผลสำรวจพบว่า ในเดือน ธันวาคม 2560 เปอร์เซ็นต์การจ่ายเงินเพิ่มพิเศษ หรือ การจ่ายใต้โต๊ะของเอกชนแก่หน่วยงานรัฐ และนักการเมืองเพื่อให้ได้งาน มีทิศทางเพิ่มขึ้น เฉลี่ยอยู่ที่ 5-15% ของมูลค่างบประมาณลงทุน ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยการจ่ายเงินใต้โต๊ะเท่ากับก่อนหน้านี้ที่มีการทำรัฐประหาร ในปี 2557 ซึ่ง การเรียกเงินสินบนเฉลี่ย 5-15% จะทำให้เกิดความเสียหาย 1-2 ล้านบาท (ไทยรัฐออนไลน์, 2561)

จากรายงานผลการดำเนินการปราบปรามการทุจริตของสำนักงาน ป.ป.ท. ประจำปี เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2562 “การกล่าวหาหรือเรียนการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐ ปีงบประมาณ 2561 มีจำนวน 3,196 คดี” จากการสรุปผลการดำเนินการเรื่องร้องเรียน ประจำปี 2560 ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) พบว่า หน่วยงานที่ถูกร้องเรียนให้ตรวจสอบ 5 อันดับแรก คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 17.35% กระทรวงมหาดไทย 15.11% สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 9.96% กระทรวงศึกษาธิการ 4.11% กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2.34% ส่วนจังหวัดที่มีการร้องเรียนมากที่สุด 5 อันดับแรก ประกอบด้วยกรุงเทพมหานคร 13.19% นครราชสีมา 3.19% เชียงใหม่ 2.91% อุบลราชธานี 2.61% นครสวรรค์ 2.59% (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2561) เชียงใหม่เป็นอันดับที่ 3 ของจังหวัดที่มีการร้องเรียนในการทุจริต รองจากกรุงเทพมหานคร และนครราชสีมา และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตจังหวัดเชียงใหม่ มีสถิติเรื่องร้องเรียนเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับทุจริต จริยธรรม จำนวนเรื่องทั้งหมด 47 เรื่อง การแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันถือว่าเป็นปัญหาสำคัญที่เร่งด่วนจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ เชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีประชาชนจากทั่วโลกเดินทางเข้ามา หากปล่อยให้การทุจริตคอร์รัปชัน ยังเป็นปัญหาอยู่ จะนำไปสู่ภาพพจน์ที่ไม่ดีอันจะเป็นผลเสียต่อการธุรกิจหลาย ๆ อย่าง โดยเฉพาะธุรกิจการท่องเที่ยว

การสร้างคามเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริตนั้นจะเกิดผลได้ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนไม่จะเป็นระดับชุมชนไปจนถึงระดับชาติ ซึ่งกระบวนการและวิธีการในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน เกิดจากการประกาศเจตนารมณ์ของสมาชิกชุมชน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตในพื้นที่ของตน ซึ่งมีการเข้าร่วมในรูปแบบจิตอาสา จนเกิดเป็นองค์กรชุมชนเพื่อต่อต้านการทุจริต ถือปัจจัยหลักของความสำเร็จ ที่ทำให้เกิดการสร้างคามเข้มแข็งให้กับชุมชน เพื่อต่อต้านการทุจริต (ชุมแพ แสนะบุตร, 2560) หน่วยงานภาครัฐเองก็ต้องมีกระบวนการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ มีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาลมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมั่งคั่ง และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) สร้างคามเข้มแข็งเป็นภูมิคุ้มกันของสังคมไทยให้ครอบคลุมภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาชน พร้อมทั้งสร้างพลังการขับเคลื่อนค่านิยมต่อต้านการทุจริต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

บทความวิจัยเรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างคามเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการจัดกิจกรรมอบรมและสร้างเครือข่ายในการสร้างคามเข้มแข็งการต่อต้านการทุจริต เพื่อให้สังคมไทยมีวินัย โปร่งใส ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม รวมทั้งสร้างคามเข้มแข็งเป็นภูมิคุ้มกันของสังคมไทย พร้อมทั้งเพื่อสร้างพลังการขับเคลื่อนค่านิยมต่อต้านการทุจริต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างคามเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อสังเคราะห์กระบวนการการสร้างคามเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างคามเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาเอกสาร การลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม การลงพื้นที่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และประชุมกลุ่มสนทนา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารในองค์กร อาทิ ผู้อำนวยการโรงเรียน/รองอธิการบดี รวมทั้งผู้บริหารระดับต่าง ๆ ในองค์กรที่เกี่ยวข้องจากสถาบันการศึกษาทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนสามัคคีวิทยาทาน โรงเรียนเมตตาศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โดยวิธีการสุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการผสมผสาน เริ่มต้นจากการกำหนดพื้นที่ที่จะทำการวิจัย โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้น ซึ่งแบ่งพื้นที่วิจัยหลังจากนั้นใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และใช้การเก็บข้อมูลแบบเจาะจงเครือข่ายวิจัยในสถาบันการศึกษา 4 แห่ง จากกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติเบื้องต้นที่คณะผู้วิจัยกำหนดไว้ สำหรับคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลเชิงคุณภาพ เลือกตัวอย่างแบบเอกพันธ์ (Homogeneous sampling) จากคณะผู้บริหารเครือข่ายวิจัยในสถาบันการศึกษา 4 แห่ง รวม 20 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยโครงสร้างของคำถามในแบบสัมภาษณ์มาจากตัวแปรต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการสนทนากลุ่ม ระดับความคิดร่วมกัน โดยมีกล้องถ่ายรูป สมุดจด และเครื่องบันทึกเสียงใช้บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ประเด็นข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งบันทึกข้อสังเกตและการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยเองในแต่ละช่วงเก็บข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยลงภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการจัดทำหนังสือขออนุญาตจากผู้บริหารโครงการวิจัย ลงเก็บข้อมูล ติดต่อประสาน ขอความร่วมมือนัดสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้อำนวยการโรงเรียน/รองอธิการบดี รวมทั้งผู้บริหารในองค์กรที่เกี่ยวข้องจากสถาบันการศึกษาทั้ง 4 แห่ง โดยการนัดพบประชุม และทำการ เก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและการจดบันทึกข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานั้น ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในเนื้อหาสาระ(Content analysis) ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น จัดประเภท/กลุ่มข้อมูล เพื่อให้ได้ชุดข้อมูล ที่สามารถเสนอเป็นข้อเท็จจริง และใช้ประกอบการวิเคราะห์อภิปราย ซึ่งมีการให้เหตุผลเชิงตรรกะ นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษากระบวนการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักธรรมในชีวิตประจำวัน อาทิพรหมวิหาร 4, อิทธิบาท 4, อริยสัจ 4, และสังคหวัตถุ 4, หลักธรรมาธรรม 4, หลักหิริโอตตปละ, หลักสันโดษ, และหลักสุจริต ส่งผลให้ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่บุคลากร มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ มีความศรัทธา และมีความรักในองค์กรสถาบันมากยิ่งขึ้น ลดช่องว่างที่ก่อให้เกิดการทุจริตในองค์กรมากขึ้น สามารถตรวจสอบให้คำแนะนำในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเมื่อมีการจัดกิจกรรมส่วนร่วม เจ้าหน้าที่บุคลากรจะพร้อมใจกันในการทำกิจกรรมนั้น ๆ เช่น กิจกรรมแห่เทียนพรรษา ทุกคนจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน หรือกิจกรรมอาสาต่าง ๆ สมาชิกก็จะช่วยกันระดมทรัพยากร ระดมทุนในการให้ความช่วยเหลือและจัดกิจกรรมร่วมกัน

2. การสังเคราะห์กระบวนการการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกิดปัญหาอุปสรรคด้านการสื่อสารในองค์กร เกิดองค์ความรู้ 1) เกิดการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงพุทธศาสนาอย่างมีส่วนร่วม เช่น กิจกรรมเทศน์มหาชาติ โดยนำหลักธรรมสุจริตมาเทศนาบรรยายประกอบรวมทั้งกิจกรรมเทศนาหลักธรรมกับการใช้ชีวิตของนักศึกษาในพิธีปฐมนิเทศรับน้อง 2) เกิดการจัดการความรู้ (Knowledge management: KM) ผู้บริหารสามารถนำข้อคิดจากการเรียนรู้จากหลักธรรมนั้นมาพัฒนาให้เป็นระบบ เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากรในเรื่องของความกระตือรือร้น มีวินัย และมีความรักในการทำงานมากขึ้น ซึ่งจากการทำกิจกรรมและได้เรียนรู้ในเรื่องของหลักธรรมในชีวิตประจำวัน อาทิ อิทธิบาท 4 บุคลากรในทุกระดับส่งผลให้ผู้บริหารเข้าถึงเจ้าหน้าที่บุคลากรและสมาชิกภายในองค์กรมากยิ่งขึ้น สามารถลดช่องว่าง ที่ก่อให้เกิดการทุจริตในองค์กรมากขึ้น สามารถตรวจสอบให้คำแนะนำในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกิดข้อเสนอแนะ 2 ข้อ คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 1 การนำกิจกรรมการสร้างความเข้มแข็งและหลักธรรมเข้าสู่องค์กรการศึกษาเชิงพุทธในการสร้างความเข้มแข็งการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เข้าสู่กลุ่มองค์กรสถาบันการศึกษา และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อเป็นการพัฒนาหลักสูตรในอนาคตและเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21

อภิปรายผลการวิจัย

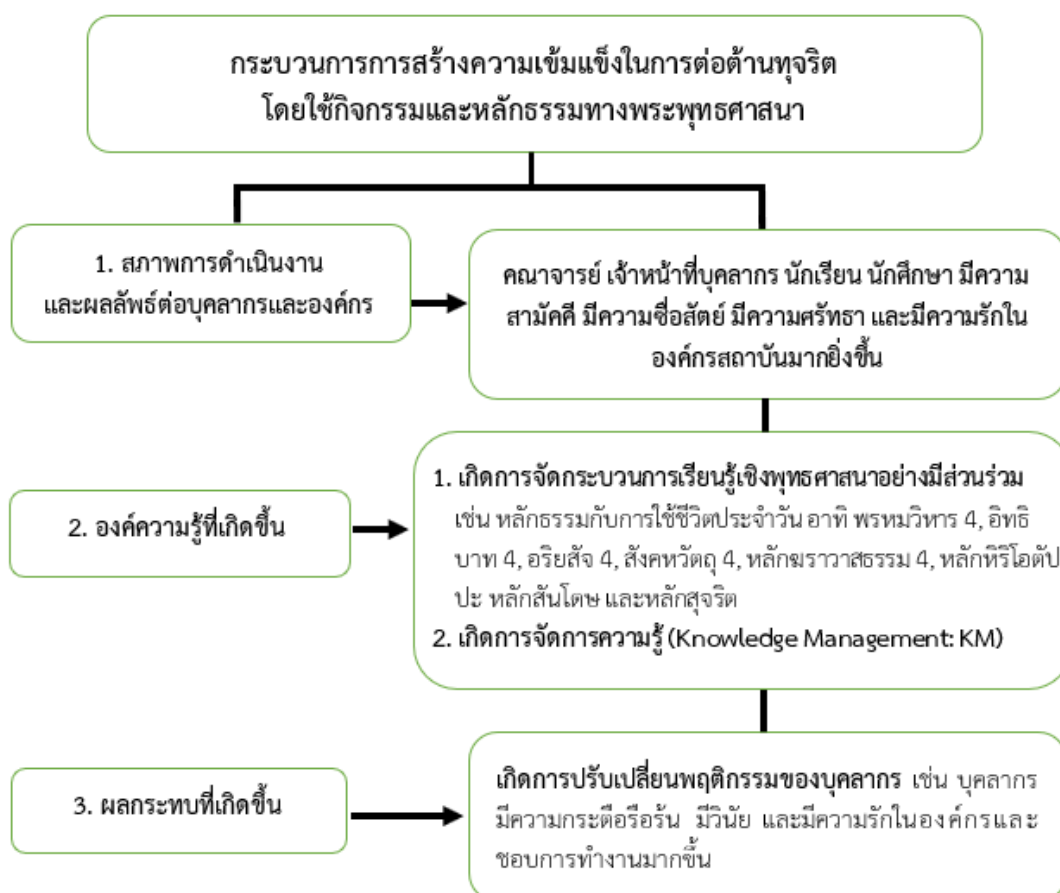
1. การศึกษาสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักธรรมในชีวิตประจำวัน พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 อริยสัจ 4 และสังคหวัตถุ หลักฆราวาสธรรม 4 หลักหิริโอตตัปปะ หลักสันโดษ และหลักสุจริต ส่งผลให้ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่บุคลากร นักเรียน นักศึกษา มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ มีความศรัทธา และมีความรักในองค์กรสถาบันมากยิ่งขึ้นยิ่งขึ้น อีกทั้งในการทำงาน เป็นการทำงานที่เสมือนครอบครัวพี่น้อง ในส่วนของผู้บริหารจากการทำกิจกรรมส่งผลให้ผู้บริหารมีความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่บุคลากรในทุกระดับส่งผลให้ผู้บริหารเข้าถึงเจ้าหน้าที่บุคลากรและสมาชิกภายในองค์กรมากยิ่งขึ้น และเมื่อมีการจัดกิจกรรมส่วนรวม เจ้าหน้าที่บุคลากรนักเรียนนักศึกษาจะพร้อมใจกันในการทำกิจกรรมนั้น ๆ เช่น กิจกรรมแห่เทียนพรรษา ทุกคนจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน หรือกิจกรรมอาสาต่าง ๆ สมาชิกก็จะช่วยกันระดมทรัพยากรระดมทุนในการให้ความช่วยเหลือและจัดกิจกรรมร่วมกัน อีกทั้งควรจะมีการพัฒนารูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตด้วยการส่งเสริมการจัดกิจกรรม อบรมเป็นแผนประจำปี และรูปแบบการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันการศึกษา และองค์กรทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา ชุมนุญ (2561) ได้วิจัยเรื่อง ธรรมาภิบาลแนวพุทธ: กรณีศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย พบว่า ด้านการบูรณาการตัวแบบการบริหารจัดการในกรอบธรรมาภิบาลแนวพุทธ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารองค์กรด้วยการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ 2) มีการบูรณาการนำหลักธรรมกับหลักธรรมาภิบาล มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน 3) มีการพัฒนาองค์กรโดยใช้หลักการฝึกอบรม อย่าง

ต่อเนื่อง 4) มีหลักการบริหารเพื่อประโยชน์สุขต่อประชาชนโดยรวม ส่งเสริมการมีส่วนร่วม คุ่มค่า โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

2. การสังเคราะห์กระบวนการการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผลการสังเคราะห์กระบวนการการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ การดำเนินงานหรือปัญหาอุปสรรคนั้นในระยะแรกพบว่า ปัญหากระบวนการสื่อสารมีความคลาดเคลื่อนโดยบุคลากรเข้าใจว่าเป็นเพียงการปฏิบัติธรรมจึงทำให้ได้รับความร่วมมือในกิจกรรมดังกล่าวไม่มากนัก แต่จากการจัดกิจกรรม โครงการและการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กร ดังกล่าวส่งผลให้ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่บุคลากร มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ มีความศรัทธา และมีความรักในองค์กรสถาบันมากยิ่งขึ้น อีกทั้งในการทำงาน เป็นการทำงานที่เสมือนครอบครัวพี่น้อง ในส่วนของผู้บริหารจากการทำกิจกรรมส่งผลให้ผู้บริหารมีความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่บุคลากรในทุกระดับ ส่งผลให้ผู้บริหารเข้าถึงเจ้าหน้าที่บุคลากรและสมาชิกภายในองค์กรมากยิ่งขึ้น และเมื่อมีการจัดกิจกรรมส่วนรวม และเกิดองค์ความรู้เรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ที่มีเนื้อหาและหลักธรรมเกี่ยวกับการต่อต้านทุจริต มาประยุกต์ใช้ร่วมกับกิจกรรม อบรม และสัมมนา เป็นหลักและ เกิดการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) จากการทำกิจกรรมและการเรียนรู้จากหลักธรรม เช่น ในส่วนของผู้บริหารสามารถนำข้อคิดจากการเรียนรู้จากหลักธรรมนั้นมาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากร คณาจารย์ สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ซึมซับหลักธรรมและเห็นถึงความสำคัญในการต่อต้านทุจริต มาตรการขององค์กรในการป้องกันการทุจริต การฝึกอบรมพนักงานอย่างสม่ำเสมอถือเป็นหนึ่งในสิ่งที่ดีที่สุดวิธีที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการทุจริต การฝึกอบรมพนักงานถือว่าเป็นประโยชน์ในการพยายามลดความเสี่ยงของพนักงานเข้าไปพัวพันกับพฤติกรรมทุจริต และในส่วนของนักเรียนนักศึกษาสามารถนำหลักธรรมนั้นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถเป็นภูมิคุ้มกันในการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริตโดยมีหลักธรรมในการใช้ชีวิต ได้แก่ พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 อริยสัจ 4 และสังคหวัตถุ 4 หลักฆราวาสธรรม 4 หลักหิริโอตตัปปะ หลักสันโดษ และหลักสุจริต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรเทพ จันทรนิภ (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการป้องกันการทุจริต คอร์รัปชันในภาครัฐ เพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีในสังคมไทย พบว่า รูปแบบการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีในสังคมไทย ควรมีหลักการคือ สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาต้องมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม อบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนให้มีความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ผู้บริหารประเทศและผู้บริหารองค์กรต้องประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี

3. การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างเสริมความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างเสริมความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นมีข้อเสนอแนะ 2 ข้อคือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 1 การนำกิจกรรมการสร้างเสริมความเข้มแข็งและหลักธรรมเข้า สู่องค์กรการศึกษาเชิงพุทธ ในการสร้างความเข้มแข็งการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เข้าสู่กลุ่มองค์กรสถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนการกุศล รวมทั้งองค์กรสถาบันในระดับอุดมศึกษา โดยการจัดกิจกรรมให้แก่ คณาจารย์บุคลากร นักเรียนนักศึกษา อย่างสม่ำเสมอพร้อม

ทั้งมีการตั้งงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรการสร้างเสริมความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอน เช่นหลักธรรมในการใช้ชีวิต พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 อริยสัจ 4 และสังคหวัตถุ หลักฆราวาสธรรม 4 หลักทริโอดปัปะ หลักสันโดษ หลักสุจริต ฯลฯ เพื่อเป็นการพัฒนาหลักสูตรในอนาคตและเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งสถานการณ์โลกมีความแตกต่างจากศตวรรษที่ 20 และ 19 ระบบการศึกษา ต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะความเป็นจริง ความท้าทายด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมกับชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องสำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่บุคลากรทางการศึกษา จึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนนักศึกษา มีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning skill) ได้แก่ ทักษะการคิด ทักษะการทำงาน และทักษะการใช้ชีวิต ซึ่งความสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญภัทร จำปาทอง และคณะ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ของเยาวชนเรื่องทักษะอาชีพผ่านสื่อโทรทัศน์ ในศตวรรษที่ 21 พบว่า แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยความยืดหยุ่นและการปรับตัว ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ เป็นทักษะชีวิตและอาชีพที่จำเป็นและสำคัญของการเป็นผู้ประกอบการที่ดี บทบาทของสื่อในการพัฒนาเยาวชนเปิดพื้นที่การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมประสบการณ์จริง

ภาพที่ 1 ข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างเสริมความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรม และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การทำกิจกรรมร่วมส่งผลให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ทั้งนี้การนำกิจกรรมการสร้างความเข้มแข็งและหลักธรรมเข้าสู่องค์กรการศึกษาเชิงพุทธ เข้าสู่กลุ่มองค์กรสถาบันการศึกษาในทุกระดับชั้น และการพัฒนาหลักสูตรในอนาคตและเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะความเป็นจริง ความท้าทายด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2 ข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยสรุปได้ว่า จากการจัดกิจกรรม โครงการและการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กร ดังกล่าวส่งผลให้ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่บุคลากร นักเรียน นักศึกษา มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ มีความศรัทธา และมีความรักในองค์กรสถาบันมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีข้อเสนอแนะดังนี้ คือ ข้อเสนอเชิงนโยบาย การสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 1 การนำกิจกรรมการสร้างความเข้มแข็งและหลักธรรมเข้าสู่องค์กรการศึกษาเชิงพุทธ องค์กรทางพระพุทธศาสนาควรนำกิจกรรมการสร้างความเข้มแข็งและหลักธรรมเข้าสู่องค์กรการศึกษาเชิงพุทธ ในการสร้างความเข้มแข็งการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เข้าสู่กลุ่มองค์กรสถาบันการศึกษาในทุกระดับชั้น เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนการกุศล รวมทั้งองค์กรสถาบันในระดับอุดมศึกษา โดยการจัดกิจกรรมให้แก่ คณาจารย์บุคลากร นักเรียน นักศึกษา อย่างสม่ำเสมอพร้อมทั้งมีการตั้งงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต การพัฒนาหลักสูตรการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อเป็นการพัฒนาหลักสูตรในอนาคตและเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21

แหล่งอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2561, 30 พฤษภาคม). *องค์กรท้องถิ่น แคมป์ปฏิกร้องสอบโกง ตร.อยู่อันดับ 3*. กรุงเทพธุรกิจ. <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/803342>
- กัญญภัทร จำปาทอง, อุทุมพร อินทจันทร์, และนลินรัตน์ รักกุล. (2559). แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ของเยาวชนเรื่องทักษะอาชีพผ่านสื่อโทรทัศน์ ในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 6(3). 69-79. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/EAUHJSocSci/article/view/70894>
- ชุมแพ แสนยะบุตร และศุภวัฒน์กร วงศ์นวก. (2560). การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และภาคประชาชนต่อการทุจริตขององค์กรชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลกลางหมื่น อำเภอมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 7(3), 53-62. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/npuj/article/view/87344>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2561, 16 กุมภาพันธ์). *คอร์รัปชันไทยรุนแรงรอบ 3 ปี เอกชนรุมจ่ายเงินใต้โต๊ะปี 61 ชิงงานรัฐ*. https://www.thairath.co.th/money/economics/thailand_econ/1205688
- พรเทพ จันทนิม. (2559). การพัฒนารูปแบบการป้องกันทุจริตคอร์รัปชัน ในภาครัฐเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีในสังคมไทย. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 16(1), 88-89. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jkbu/article/view/34676>
- วนิดา ชุมน. (2561). ธรรมชาติของแนวพุทธ: กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย, *คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 11(2), 59-65. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/journal_sct/article/view/153735
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปีพ.ศ. 2561-2580. Government Digital Transformation. <https://pub.nstda.or.th/gov-dx/national-strategy-2561-2580>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). ดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perception Index) พ.ศ. 2564. https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=7433&filename=anti_corruption.
- พลวุฒิ สงสกุล. (2560). 10 ประเด็นคอร์รัปชันในสังคมไทยที่ต้องจับตาต่อปี 2018. The Standard. <https://thestandard.co/keep-an-eye-on-thai-corruption-2018>

การประเมินโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่บูรณาการกับการเรียนการสอน
วิทยาลัยการอาชีพฝาง จังหวัดเชียงใหม่

Project Evaluation Research of the school's botanical garden project integrated
with teaching and learning of Fang Industrial and Community Education College

ปัญญา ช่างงาน¹

Panya Changngan

Corresponding Author E-mail: nasic4.pc@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ประเมินโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่บูรณาการกับ การเรียนการสอน วิทยาลัยการอาชีพฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ประชากรที่ใช้ในการประเมินประกอบด้วย คณะที่ปรึกษาประสานงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนเขตภาคเหนือ จำนวน 5 คน คณะกรรมการดำเนินงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนวิทยาลัย การอาชีพฝาง จำนวน 70 คน และกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane นักเรียน นักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน 331 คน และ ผู้ปกครองนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยการอาชีพฝาง จำนวน 331 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) ด้าน บริบท เท่ากับ 0.85 ด้านปัจจัยเบื้องต้น เท่ากับ 0.84 ด้านกระบวนการ เท่ากับ 0.94 และด้านผลผลิต เท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการบรรยายตามสภาพจริง

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านบริบท ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในด้านบริบทของโครงการ มีความเหมาะสมและผ่านเกณฑ์การประเมิน ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.68)
2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ มีความเหมาะสมและผ่านเกณฑ์การประเมิน ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.69)
3. ด้านกระบวนการ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในด้านกระบวนการของโครงการ มีความเหมาะสมและผ่านเกณฑ์การประเมิน ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.67)
4. ด้านผลผลิต ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในด้านผลผลิตของโครงการ มีความเหมาะสมและผ่านเกณฑ์การประเมิน ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.70)

คำสำคัญ: สวนพฤกษศาสตร์, บูรณาการการเรียนการสอน, การประเมินโครงการ, วิทยาลัยการอาชีพฝาง

Abstract

The objective of this study was to evaluate the school botanical garden project integrated with instruction for Fang Industrial and Community Education College, Chiangmai province in terms of context, preliminary factors, Process, and productivity. The population used in the assessment consisted of 5 Advisory Committees for Coordinating the Botanic Garden of schools in the Northern regions, 70 Project Committees work for the Botanical Garden at Fang Industrial and Community Education College, and a group sampling under Taro Yamane's sample size formula for students in the

¹ วิทยาลัยการอาชีพฝาง เชียงใหม่

Fang Vocational College

level of vocational certificate, 331 students with vocational and high vocational certificates, as well as their parents. Tools used for data collection were 3 sets of questionnaires. The index of consistency, IOC in context was 0.85, the preliminary factor was 0.84, the process was 0.94, and the productivity was 0.95. Statistics used in this study were analyzed by Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, and lectures according to actual conditions.

The results of this research found that:

1. Context, population and sample, consistent opinions regarding the context of the project. It is appropriate and passes the evaluation criteria ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.68)

2. Preliminary factors, population and sample group, consistent opinions regarding the input factors of the project. It is appropriate and passes the evaluation criteria ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.69)

3. Process, population, and sample group, consistent opinions regarding the project process. It is appropriate and passes the evaluation criteria ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.67)

4. Productivity, population, and sample group, consistent opinions regarding the Productivity of the project. It is appropriate and passes the evaluation criteria ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.70)

Keywords: School's botanical garden project, Study was to evaluate, Project Evaluation, Fang industrial and community education college

บทนำ

การจัดการศึกษาไทยปัจจุบันที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 29 ระบุไว้ว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน และหลักการจัดการศึกษาในมาตรา 8 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการสนใจและพัฒนาการของผู้เรียน ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ การเรียน การสอนที่ดีนั้นควรมีความเป็นพลวัต คือมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ รูปแบบเทคนิค และวิธีการ เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นโยบาย ยุทธศาสตร์ การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาในระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2555-2569) เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และ การบริหารจัดการอาชีวศึกษาร่วมกับชุมชนและสถานประกอบการ โดยสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในทุก ๆ ภาคส่วน

วิทยาลัยการอาชีพฝาง ซึ่งเป็นสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จึงได้ดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เป็นโครงการที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสืบสานพระราชปณิธาน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ซึ่งทรงมีสายพระเนตรยาวไกล ทรงให้ความสำคัญและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุกรรม โดยเน้นการทำงานเข้าไปสร้างจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรตั้งแต่ในสถานศึกษา ดำเนินงานในระดับท้องถิ่นในการทำฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย 3 ฐานทรัพยากร ได้แก่ ทรัพยากรชีวภาพ ทรัพยากรกายภาพ และทรัพยากรวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญา มีการดำเนินงานใน 8 กิจกรรม โดยแบ่งตามกรอบการดำเนินงาน 3 กรอบการดำเนินงาน ได้แก่ กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมปกป้องทรัพยากร กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมสำรวจเก็บรวบรวมทรัพยากร และกิจกรรมที่ 3 กิจกรรมปลูกรักษาทรัพยากร กรอบการใช้ประโยชน์ กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมศูนย์ข้อมูลทรัพยากร และ กิจกรรมที่ 6 กิจกรรม วางแผนพัฒนาทรัพยากร กรอบการสร้างจิตสำนึก กิจกรรมที่ 7 กิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร และกิจกรรมที่ 8 กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร สถานศึกษาได้ดำเนินงานสนองพระราชดำริ และได้สมัครเป็นสมาชิกงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ในปีการศึกษา 2558 และได้รับรหัสสมาชิก คือ 7-50110-004 ได้ดำเนินงานตามแนวพระราชดำริและเตรียมการเข้ารับการประเมินเพื่อรับมอบป้ายสนองนโยบายในการดำเนินงาน ในปีการศึกษา 2564 วิทยาลัยการอาชีพฝางยังคงมุ่งมั่นดำเนินงานตามแนวพระราชดำริฯ อย่างต่อเนื่องเพื่อยังประโยชน์แก่ประเทศชาติและเยาวชนตามพระราชดำริ งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนเป็น การดำเนินงานในอีกรูปแบบหนึ่งของ “สวนพฤกษศาสตร์” โดยมีกระบวนการในการรวบรวมพันธุ์ไม้ที่มีรอบ ๆ บริเวณพื้นที่ศึกษาในวิทยาลัย มีแหล่งข้อมูลความรู้เกี่ยวกับ พันธุ์ไม้ มีการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้ มีการรวบรวมพันธุ์ไม้ท้องถิ่นเข้ามาปลูกไว้ในสถานศึกษา และศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของพืชแต่ละชนิด มีการบันทึกรายงาน และข้อมูลในการรวบรวมไว้สำหรับศึกษาค้นคว้า และมีการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ เป็นการดำเนินการให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น โดยการดำเนินงานบูรณาการงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน สถานศึกษา มีการบูรณาการครบทั้ง 5 องค์ประกอบ แต่ไม่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ ทำให้การบูรณาการไม่เป็นไปตามจุดประสงค์ของงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน อีกทั้งการบูรณาการของผู้สอนที่ทำไม่ครบทั้ง 35 สาระการเรียนรู้ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีการขาดช่วงขาดตอน ไม่เกิดขึ้นงาน ผลงานตามจุดประสงค์ เกิดปัญหาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์เชิงปริมาณ ที่พบว่า ด้านการให้บูรณาการการจัดการเรียนรู้และจำนวนสาระ การเรียนรู้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ได้รับการสนับสนุนลดลง และได้คะแนนผ่านแต่ไม่ถึงตามเกณฑ์ การประเมินของคณะกรรมการประเมินการดำเนินงานของงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดังนั้นการดำเนินงานโครงการงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัย การอาชีพฝาง จะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้มีความถูกต้อง ความเข้มแข็ง ความยั่งยืน และมีการดำเนินงานที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพตามโครงการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ผู้ประเมินซึ่งเป็นผู้บริหารและรับผิดชอบโครงการ จึงจำเป็นต้องจัดให้มีการประเมินโครงการดังกล่าว โดยผู้ประเมินใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบตามรูปแบบซีป (CIPP Model) ด้วยเหตุผลคือ เพื่อให้ได้รับรู้ถึงข้อมูลต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ คือ ด้านบริบทของโครงการ (Context) ด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) และด้านผลผลิตของโครงการ (Product) ซึ่งผลที่ได้จากการประเมินโครงการงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง จะทำให้ได้ข้อมูลที่สามารนำไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาการจัด

การเรียนรู้ และจะมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยการอาชีพฝาง ให้ได้รับความรู้ทักษะ และประสบการณ์ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินด้านบริบทของโครงการงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง
2. เพื่อประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง
3. เพื่อประเมินด้านกระบวนการของโครงการงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง
4. เพื่อประเมินด้านผลผลิตของโครงการงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มประชากร

- 1) คณะที่ปรึกษาประสานงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน จำนวน 5 คน
- 2) คณะกรรมการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง จำนวน 70 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

- 1) นักเรียน นักศึกษา ได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 331 คน (จากประชากร จำนวน 1,925 คน) หาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973)
- 2) ประชาชนในชุมชนโดยรอบที่อาณาเขตใกล้เคียงกับวิทยาลัยการอาชีพฝาง จำนวน 331 คน (จากประชากร 1,925 คน) หาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

2.1 แบบสอบถามสำหรับคณะที่ปรึกษาประสานงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนเขตภาคเหนือ และคณะกรรมการดำเนินงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach's alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.761

2.2 แบบสอบถาม สำหรับนักเรียน นักศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach's Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.756

2.3 แบบสอบถามสำหรับผู้ปกครอง นักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยการอาชีพฝาง ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach's alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.861

แบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) ด้านบริบท เท่ากับ 0.85 ด้านปัจจัยเบื้องต้น เท่ากับ 0.84 ด้านกระบวนการ เท่ากับ 0.94 และด้านผลผลิต เท่ากับ 0.95 ด้านบริบท (Context) เกี่ยวข้องกับความสอดคล้องของโครงการฯ กับมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลักการและเหตุผลของโครงการฯ วัตถุประสงค์โครงการฯ และเป้าหมายของโครงการฯ ด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input) เกี่ยวกับผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ งบประมาณที่ใช้ และความสอดคล้องของโครงการฯ กับมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ด้านกระบวนการ (Process) เกี่ยวกับการดำเนินการของโครงการ ด้านผลผลิต (Process) เกี่ยวกับการบรรลุ

วัตถุประสงค์ของโครงการ การบรรลุตัวชี้วัดความสำเร็จ และความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการฯ Evaluation) เกี่ยวข้องกับการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ การบรรลุตัวชี้วัดความสำเร็จ และความพึงพอใจในการดำเนินงานโครงการ

แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วน 5 ระดับ (Rating scale) เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย กำหนด ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

เป็นการแปลผลความคิดเห็น หากมีความคิดเห็นในระดับมากและมากที่สุด ถือว่าข้อคิดเห็นนั้นผ่านเกณฑ์การประเมิน

กรอบแนวทางการประเมินโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ที่บูรณาการการเรียนการสอน วิทยาลัยการอาชีพฝาง ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และ ด้านผลผลิต (Product) เกณฑ์การประเมิน ($\bar{X} \geq 3.50$, S.D. ≤ 1) จะผ่านการประเมินเมื่อได้ผลการประเมินอยู่ในระดับมากและมากที่สุด

สถิติ และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามที่ใช้ในการประเมิน คือ ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการบรรยายตามสภาพจริง

สรุปผลการวิจัย

1. ด้านบริบท

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในด้านบริบทของโครงการ มีความเหมาะสม และผ่านเกณฑ์การประเมิน ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณาแยกตามประชากร และกลุ่มตัวอย่าง พบว่า

1.1 คณะที่ปรึกษาประสานงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน และคณะกรรมการดำเนินงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นด้านบริบทของโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ที่บูรณาการกับการเรียนการสอน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.72) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาแต่ละรายการประเมิน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับมาก ได้แก่ โครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีการดำเนินการจัดกิจกรรมที่สามารถบูรณาการกับการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.64) รองลงมา คือ โครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝางมีการดำเนินการที่สอดคล้องกับความพร้อมของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.62) และโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง ส่งเสริมให้ผู้บริหาร ปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.71)

1.2 นักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นด้านบริบทของโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ที่บูรณาการกับการเรียนการสอน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.63) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาแต่ละรายการประเมิน พบว่า มี ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ โครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีจุด มุ่งหวังให้ชุมชน และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.51) รองลงมา คือ โครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีวัตถุประสงค์

เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตเพื่อเอื้อประโยชน์ทางการศึกษา ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.62) โครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง เน้นให้นักเรียน นักศึกษา เกิดความห่วงแหนและมีจิตอนุรักษ์พืชพรรณสืบไป ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.63)

1.3 ผู้ปกครองนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นด้านบริบทของโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่บูรณาการกับการเรียนการสอน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.68) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาแต่ละรายการประเมิน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ โครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝางมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตเพื่อเอื้อประโยชน์ทางการศึกษา ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.66) สถานศึกษาเข้ารับ การประเมินและผ่านการประเมิน เพื่อขอรับป้ายสนองพระราชดำริงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.61) โครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝางสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน และผู้ปกครอง และโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกให้นักเรียน นักศึกษา มีใจรักและเห็นคุณค่าของพรรณไม้ เท่ากัน ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.70, 0.68)

2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ มีความเหมาะสมและผ่านเกณฑ์การประเมิน ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณาแยกตามประชากร และ กลุ่มตัวอย่าง พบว่า

2.1 คณะที่ปรึกษาประสานงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน และคณะกรรมการดำเนินงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่บูรณาการกับการเรียนการสอน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.72) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาแต่ละรายการประเมิน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ วิทยาลัยมีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.64) คณะกรรมการผู้ประสานงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน มีความรู้ความสามารถในการดูแลสถานศึกษาในเครือข่าย ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.70) นักเรียน นักศึกษา เข้าใจบทบาทหน้าที่และให้ความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.69)

นักเรียน นักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่บูรณาการกับการเรียนการสอน วิทยาลัยการอาชีพฝาง ในรายการประเมินนักเรียน นักศึกษาเข้าใจบทบาทหน้าที่และให้ความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.72) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

ผู้ปกครองนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่บูรณาการกับการเรียนการสอน วิทยาลัยการอาชีพฝาง ในรายการประเมิน ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.63) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

3. ด้านกระบวนการ

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในด้านกระบวนการของโครงการ มีความเหมาะสมและผ่านเกณฑ์การประเมิน ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาแยกตามประชากร และ กลุ่มตัวอย่าง พบว่า

คณะที่ปรึกษาประสานงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน และคณะกรรมการดำเนินงาน โครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นด้านกระบวนการของโครงการ สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่บูรณาการกับการเรียนการสอน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.71) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาแต่ละรายการประเมิน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ สถานศึกษาเข้าร่วมจัดนิทรรศการนำเสนอผลการดำเนินงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง ร่วมกับหน่วยงานภายนอกสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.67) วิทยาลัยปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินครอบคลุมทุกด้าน เพื่อขอเข้ารับการประเมินรับป้ายพระราชทานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.71) และครูผู้สอนสาขาวิชาพัฒนศึกษศกรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบูรณาการตามโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง ตลอดปีการศึกษา และครูผู้สอนสาขาวิชา สมรรถนะแกนกลาง จัดกิจกรรมการเรียนการสอนบูรณาการตามโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนวิทยาลัยการอาชีพฝาง ตลอดปีการศึกษา เท่ากัน ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.71)

นักเรียน นักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นด้านกระบวนการของโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่บูรณาการกับการเรียนการสอน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.67) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาแต่ละรายการประเมิน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ครูผู้สอนสาขาวิชาช่างอุตสาหกรรม จัดกิจกรรมการเรียนการสอนบูรณาการตามโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง ตลอดปีการศึกษา ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.65) ครูผู้สอนสาขาวิชาพัฒนศึกษศกรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบูรณาการตามโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง ตลอดปีการศึกษา ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.68) และครูผู้สอนสาขาวิชา สมรรถนะแกนกลาง จัดกิจกรรมการเรียน การสอนบูรณาการตามโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนวิทยาลัยการอาชีพฝาง ตลอดปีการศึกษา ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.67)

ผู้ปกครองนักเรียน นักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นด้านกระบวนการของโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่บูรณาการกับการเรียนการสอน วิทยาลัยการอาชีพฝางในระดับความคิดเห็นมาก มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.64) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาแต่ละรายการประเมิน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานให้กับหน่วยงาน สถานศึกษาที่ต้องการศึกษาดูงานและใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.64) มีการใช้ประโยชน์จากสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.59) และ วิทยาลัยการอาชีพฝางนำเสนอผลงาน และจัดนิทรรศการร่วมกับหน่วยงานราชการและชุมชนภายนอก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.66)

4. ด้านผลผลิต

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในด้านผลผลิตของโครงการ มีความเหมาะสมและผ่านเกณฑ์การประเมิน ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาแยกตามประชากร และกลุ่มตัวอย่าง พบว่า

คณะที่ปรึกษาประสานงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน และคณะกรรมการดำเนินงาน โครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นด้านผลผลิตของโครงการ สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่บูรณาการกับการเรียนการสอน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.69) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาแต่ละรายการประเมิน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ คณะกรรมการผู้ประสานงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน มีความพึงพอใจในการดำเนินงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง ($\bar{X} = 4.59$, S.D.

= 0.54) วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีการนำเสนอผลการดำเนินงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนสู่สาธารณชน ผ่านการจัดนิทรรศการและเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.60) และวิทยาลัยผ่านเกณฑ์ การประเมินเข้ารับการประเมินรับป้ายพระราชทานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ รัชต์มก ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.68)

นักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพฝาง ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีความคิดเห็นด้านผลผลิตของโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่บูรณาการกับการเรียน การสอน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.69) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาแต่ละรายการประเมิน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ โครงการ สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง เป็นแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและสภาพแวดล้อมของวิทยาลัยสะอาด สวยงาม เท่ากัน ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.64, 0.72) นักเรียน นักศึกษามีความพึงพอใจ ในการดำเนินงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.63) และโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกให้นักเรียน นักศึกษามีใจรักและเห็นคุณค่าของพรรณไม้ ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.69)

ผู้ปกครองนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นด้านผลผลิตของโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่บูรณาการกับการเรียนการสอน วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 0.71) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาแต่ละรายการประเมิน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้เรียนมีคุณภาพ ศักยภาพ เป็นที่ยอมรับ ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.68) สภาพแวดล้อมของวิทยาลัยร่มรื่นน่าอยู่ ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = 0.70) และสภาพแวดล้อมของวิทยาลัยสะอาด สวยงาม ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.67)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านบริบท

หลักสูตรบูรณาการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนสอดคล้องกับมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา หลักการและเหตุผลของโครงการวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการมีความเหมาะสมในการส่งเสริมให้การดำเนินงานโครงการลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน สามารถนำไปกำหนดแนวทางในการดำเนินงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนได้ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับอุดม ธรรมมา (2557) ได้ดำเนินการศึกษาเรื่องการประเมินโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน โรงเรียน ป่าโมอุทิศ 3 (บ้านท่าช้าง) จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผลการประเมินด้านบริบทพบว่า บริบทของโครงการ สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน โรงเรียนป่าโมอุทิศ 3 (บ้านท่าช้าง) จังหวัดชัยภูมิ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ สมคิด พรหมจัญ (2552) ได้กล่าวไว้ว่าการดำเนินโครงการใด ๆ ก็ตามให้ประสบความสำเร็จอย่าง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต้องอาศัยองค์ประกอบพื้นฐานเชิงระบบ 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) กำหนดจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ เป้าหมายและกลวิธี 2) การจัดองค์กร จัดทรัพยากร จัดดำเนินการ และจัดกิจกรรม 3) การกำกับติดตามและประเมินผล นอกจากนั้นแล้วแต่ละรายการประเมิน มีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับมาก สืบเนื่องมาจากคณะกรรมการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนมีการติดต่อพูดคุยและ มีการมอบหมายให้ แต่ละแผนกวิชาช่วยรับผิดชอบในการดำเนินงาน อีกทั้งยังมีการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในทุกแผนกวิชาทำให้ผู้เรียนและผู้สอนมีการดำเนินงานตามโครงการฯ ร่วมกัน มีการติดตามตรวจสอบจากคณะกรรมการดำเนินการอยู่เสมอ เป็นผลให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและสอดคล้องตามองค์ประกอบต่าง ๆ ของงานสวนพฤกษศาสตร์

โรงเรียน การประเมินนี้ยังทำให้ทราบถึงที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของวัตถุประสงค์โดยนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการวินิจฉัยเพื่อแก้ปัญหา และสามารถทำให้ผู้จัดทำโครงการเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์ แตกต่าง จาก จันทรจิรา พัทธ์ (2563) ได้ประเมินโครงการงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน โรงเรียนเทศบาล 2 บ้านสะเดา สังกัดเทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา พบว่า สภาวะแวดล้อมมีความเหมาะสมและสอดคล้อง อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากข้อคำถามของผู้ประเมินมีมากกว่าและได้ดำเนินการประเมินความสอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ งบประมาณที่ใช้ ความสอดคล้องของงานสวนพฤกษศาสตร์ฯ กับหลักสูตร มีความเหมาะสม คณะกรรมการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง ได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างที่มีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบของงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนกับหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง นำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดเป็นหลักสูตรสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝาง โดยได้มีการวิเคราะห์องค์ประกอบ 5 องค์ 35 ลำดับ การเรียนรู้ มีการจัดสรรพื้นที่ศูนย์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนและมีการจัดทำแผนการดำเนินการให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และการจัดอบรม และให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการ มีบูรณาการการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับเนื้อหา มีความเหมาะสมและมีความน่าสนใจ งบประมาณมีความเพียงพอ วัสดุ-อุปกรณ์มีความเหมาะสม สอดคล้องกับ ศศิธร สายศร (2561) ได้ประเมินโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่บูรณาการกับการเรียนการสอน โรงเรียนฮอดพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ ด้านปัจจัยนำเข้า ทำการประเมินผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ที่เกี่ยวข้อง งบประมาณที่ใช้และความสอดคล้องของงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนฮอดพิทยาคมกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการประเมินพบว่า คณะที่ปรึกษาประสานงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนเขตภาคเหนือตอนบน คณะกรรมการดำเนินงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนฮอดพิทยาคม นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนฮอดพิทยาคม มีความคิดเห็นว่าด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการมีความเหมาะสมและผ่านเกณฑ์การประเมิน สอดคล้องกับกิจจา อ่องพะ (2557) ได้ศึกษาการประเมินโครงการงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน โรงเรียนเทศบาล 5 เด่นห้า ในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ด้านปัจจัยป้อนเข้าของโครงการสรุปว่า โดยภาพรวมมีระดับมาก โดยพบว่า ข้อที่มีระดับสูงสุดทุกข้อ คือ บุคลากรและคณะกรรมการดำเนินงานมีจิตสำนึกร่วมกันในการดำเนินโครงการ เพื่อสนองพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นสำคัญ รองลงมา คือ ผู้บริหารให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์การดำเนินโครงการอย่างเต็มที่ ส่วนข้อที่มีระดับต่ำกว่าทุกข้อ คือ มีบุคลากรและคณะกรรมการดำเนินการอย่างเพียงพอเหมาะสมกับกิจกรรมของโครงการ

3. ด้านกระบวนการ

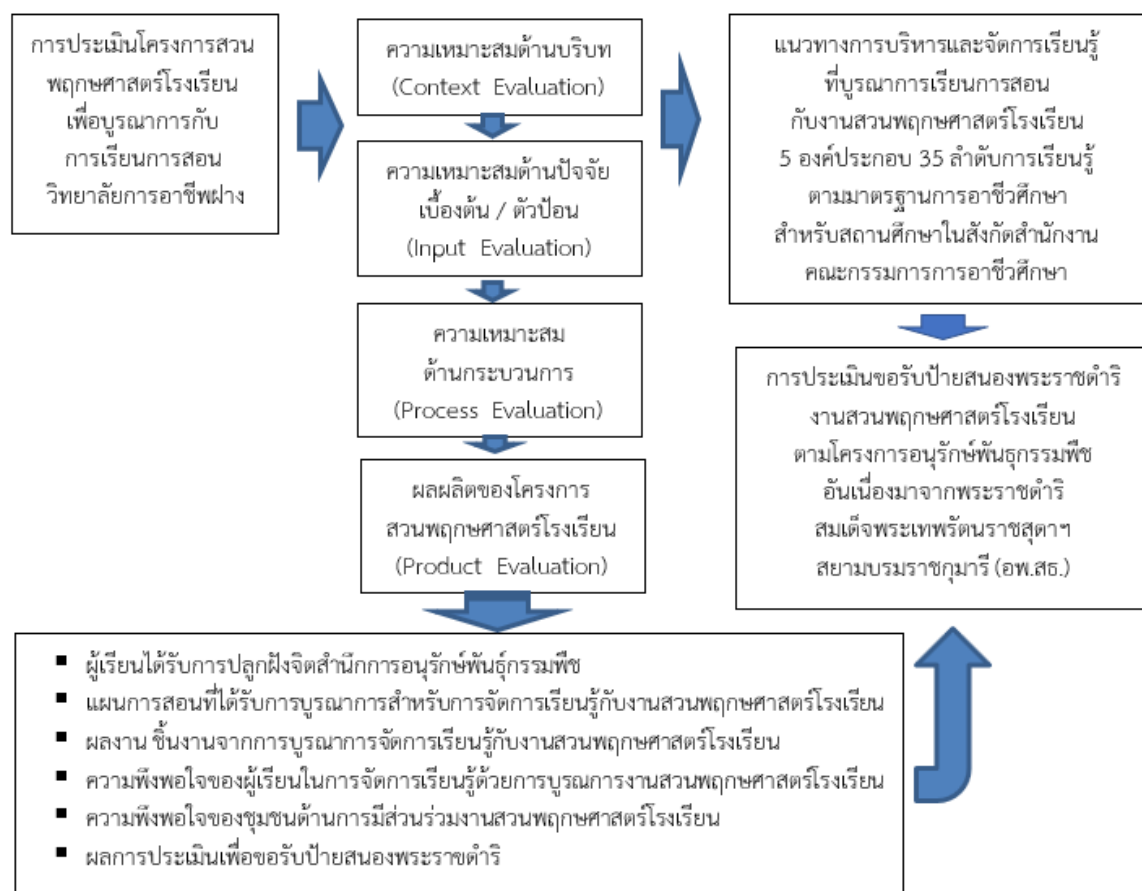
วิทยาลัยการอาชีพฝาง มีการนำเสนอผลการดำเนินงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนสู่สาธารณชนผ่านการจัดนิทรรศการและเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ ตลอดจนดำเนินงานตามตัวชี้วัดแห่ง การประเมินเพื่อขอรับป้ายสนองพระราชดำริ งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน มีการดำเนินการครบ ทั้ง 4 ด้านของการประเมิน ประกอบไปด้วยด้านการบริหารและการจัดการ ด้านการดำเนินงาน ด้านผลการดำเนินงาน และด้านความถูกต้องทางวิชาการ ในปีการศึกษา 2562 วิทยาลัยการอาชีพฝาง เป็นสถานศึกษาแห่งเดียวที่ขอรับการประเมินเพื่อรับป้ายสนองพระราชดำริ และสถานศึกษาโดยทุกภาคส่วนมี

ความมุ่งมั่นในการดำเนินงานให้ไปตามผลสัมฤทธิ์ที่ตั้งไว้ โดยหัวใจสำคัญ คือ การบูรณาการการเรียนการสอนกับสาระการเรียนรู้ทั้ง 35 ลำดับการเรียนรู้ สอดคล้องกับกิจจา อ่องพะ (2557) ได้ศึกษาการประเมินโครงการงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน โรงเรียนเทศบาล 5 เด่นห้า ด้านกระบวนการของโครงการสรุปว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยพบว่าข้อที่มีระดับมากที่สุดกว่าทุกข้อ คือ กระบวนการดำเนินการโครงการงาน สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนโรงเรียนเทศบาล 5 เด่นห้า มีความสอดคล้องกับกระบวนการดำเนินการของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รองลงมา คือ มีบูรณาการกิจกรรมโครงการงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เข้าไปในหลักสูตรการเรียน การสอนของสถานศึกษาครบทั้ง 8 สาระ และ พัฒนธ์ รามสูต (2553) ได้ศึกษาการประเมินโครงการ สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ของโรงเรียนวัดจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ด้านกระบวนการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาครุณานักเรียนมาเรียนรู้ในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ครูใช้บริเวณสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน และมีการรายงานผลการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนตามลำดับ นอกจากนั้น พัฒนธ์ รามสูต (2553) ได้ศึกษาการประเมินโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ของโรงเรียนวัดจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ด้านปัจจัยเบื้องต้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความร่วมมือในการดำเนินการตามโครงการของผู้บริหาร ครูและนักเรียน มีค่าเฉลี่ยรายรองลงมา มีการจัดสรรพื้นที่ศูนย์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน และมีการจัดทำแผนการดำเนินการให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และการจัดอบรมและให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโครงการ ตามลำดับ

4. ด้านผลผลิต

นักเรียนมีความรักและเห็นคุณค่าของพรรณไม้ ได้ใกล้ชิดกับพืชพรรณไม้ เห็นความสวยงามและคุณประโยชน์ เกิดความหวงแหน และมีจิตใจในการอนุรักษ์พืชพรรณต่อไป สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนได้รับ การพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ส่งผลให้สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนสะอาดเป็นระเบียบ และน่าอยู่ จึงบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการทุกข้อ สอดคล้องกับ ศศิธร สายศร (2561) ได้ประเมินโครงการ สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่บูรณาการกับการเรียนการสอนโรงเรียนฮอดพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ ด้านผลผลิต ทำการประเมินเกี่ยวกับ การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ การบรรลุตัวชี้วัดความสำเร็จ และความพึงพอใจในการดำเนินงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนฮอดพิทยาคม ผลการประเมินพบว่า คณะที่ปรึกษาประสานงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนฮอดพิทยาคม นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและ ตอนปลาย และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนฮอดพิทยาคม มีความคิดเห็นว่าด้วยกระบวนการของโครงการ มีความเหมาะสมและผ่านเกณฑ์การประเมิน สอดคล้องกับรายละเอียดงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2543) ที่กล่าวไว้ว่า งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน คือ การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ทรัพยากรมีชีวภาพและกายภาพ โดยมีการสัมผัส การเรียนรู้ การสร้างและปลูกฝังคุณธรรม การเสริมสร้างปัญญา และภูมิปัญญา ซึ่งผลของการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน คือ เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช และทรัพยากร มีข้อมูลการเรียนรู้ ทรัพยากรที่สามารถสื่อกันได้ทั่วประเทศ มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นฐานของวิทยาการและปัญญา เกิดนักอนุรักษ์ พัฒนาบนฐานคุณธรรม และเสริมสร้างการเรียนรู้บนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับ เป็นแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเรียนการสอนกับงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้แก่ ความพร้อมทางบริบทเพื่อรับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงทำให้เกิดความพร้อมในการเผชิญปัญหา การให้แนวทางและเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจแก่ผู้บริหาร/ผู้รับผิดชอบโครงการ และการกำหนดกรอบแนวทางในการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมของปัจจัยการดำเนินโครงการ ประกอบด้วย บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ เพื่อการป้องกันการดำเนินงานซ้ำซ้อนและสูญเสียทรัพยากร โดยเปล่าประโยชน์ ประกอบด้วย การวางแผนดำเนินกิจกรรมการปฏิบัติงานเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด การปฏิบัติงาน การจัดการเรียนรู้ จำนวนแผนของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 5 องค์ประกอบ จำนวน 35 ลำดับการเรียนรู้ ที่มีจำนวนเพียงพอครอบคลุมในทุกสาขาวิชาและประเภทวิชา ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของมาตรฐานการอาชีวศึกษา ทำให้สามารถตรวจสอบว่าการดำเนินตามโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน เป็นไปตามตัวชี้ของงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน มีความสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ อันจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียนในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน สามารถขอรับการประเมินเพื่อขอรับป้ายสนองพระราชดำริ งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ตามโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ก่อนการประเมินควรมีการสรุปหัวข้อต่าง ๆ ที่จะประเมินให้ชัดเจนและครอบคลุมถึงสิ่งที่ต้องการประเมิน เพื่อให้สามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนางานได้จริง

1.2 ระหว่างการประเมินควรมีการสอบถามผู้ประเมินในด้านที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถอธิบายหรือให้ข้อมูลที่ชัดเจนขึ้น

1.3 หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูล ควรแจ้งผลการประเมินให้คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการดำเนินงาน นักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานต่อไป เช่น ด้านปัจจัยเบื้องต้น ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับทั้ง 4 ด้าน เนื่องจากการได้รับคำแนะนำ ข้อเสนอแนะ ยังไม่เพียงพอ และการได้รับงบประมาณสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ ในการดำเนินงานตามโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ยังต้องการได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาการดำเนินงานโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาครั้งต่อไป

2.1 การเก็บข้อมูลควรเพิ่มวิธีการในการได้มาซึ่งข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การประสานงานกับสถานศึกษาอื่น ๆ สร้างช่องทางในการประสานงานกับต้นสังกัด ตลอดจนช่องทางติดต่อกับหน่วยงานภายนอก เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในการดำเนินงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่หลากหลายสามารถนำมาต่อยอดพัฒนางานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนให้ดียิ่งขึ้นไป

2.2 ควรมีการประเมินโครงการอื่น ๆ ของสถานศึกษา เพื่อให้ทราบถึงความคุ้มค่า ข้อดี และข้อด้อยของโครงการ เพื่อนำมาซึ่งข้อมูลประกอบการบริหารสถานศึกษา

2.3 การนำผลการประเมิน และข้อเสนอแนะในการประเมินโครงการไปใช้ ให้ผู้ประเมินตั้งคำถามว่า ถ้าใครจะนำผลการประเมินครั้งนี้ไปใช้ควรจะต้องทำอย่างไรบ้าง หรือสามารถนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในด้านใดบ้าง โดยเพิ่มระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติให้มากขึ้น หรือมีวิทยากรกลุ่มที่จะช่วยให้คำปรึกษา

2.4 ในการประเมินโครงการครั้งต่อไป ควรจะอย่างไร หรือเพิ่มเติม ส่วนใด เช่น การประเมินในแง่ของการติดตามผลหรือควรมีการประเมินที่เกิดขึ้นของผลข้างเคียง หรือควรมีการประเมินกระทบของโครงการ เป็นต้น

แหล่งอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. <https://www.moe.go.th/backend/wp-content/uploads/2020/10/3.-พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542-ฉ.2.pdf>
- กิจจา อ่องพะ. (2557). การประเมินโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน โรงเรียนเทศบาล 5 เด่นห้าในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. โรงเรียนเทศบาล 5 เด่นห้า เทศบาลนครเชียงราย.
- โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2543). สำนักงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สวนจิตรลดา.

- จันทร์จิรา พิทักษ์. (2563). รายงานประเมินโครงการงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน โรงเรียนเทศบาล 2 บ้านสะเดา สังกัดเทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.
- พัสมนต์ งามสุต. (2553). การประเมินโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน โรงเรียนนาคำวิทยา จังหวัดอุบลราชธานี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี].
- ศศิธร สายสร. (2561). การประเมินโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่บูรณาการกับการเรียน การสอน โรงเรียนฮอดพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2552). เทคนิคการประเมินโครงการ (พิมพ์ครั้งที่ 6). จตุพรดีไซน์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2560). แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560-2579. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- อุดม ธรรมมา. (2557). การประเมินโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนโรงเรียนป่าไม้อุทัย 3 (บ้านท่าช้าง) จังหวัดชัยภูมิ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. Harper and Row.

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1
A Study of Participation in Internal Education Quality Assurance of School
under Sukhothai Primary Educational Service Office 1

สิริรัตน์ พรหมปัน¹

Sirirut Phompan

นงลักษณ์ ใจฉลาด¹

Nongluck Jaichalad

Corresponding Author E-mail: dr.nongluck@psru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ประชากรได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำนวน 133 แห่ง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำนวน 103 แห่ง ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน โดยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน จำนวน 206 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 103 คน ครู จำนวน 103 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 -1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ 2) การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน 3) การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล อยู่ในระดับมาก 4) การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การประกันคุณภาพ, การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

Abstract

The objective of this research was to study of participate on internal education quality assurance of schools under Sukhothai Primary Educational Service Area Office 1. The population consisted of 103 schools with Two informants from each school that consisted of one school administrator and one quality assurance teacher a total of 206 people. Five-rating scale questionnaire was used as a research instrument with item objective congruence between .60 – 1.00 and reliability of .97. Data were analyzed using statistics, including mean and standard deviation.

The results of this research found that: the participate on internal education quality assurance of schools in overall was at the high level. On the other hand, when each aspect was considered, it was found that the aspects with the highest mean was the participation, On the other hand, the aspect with the lowest mean was the decision making, the details of each aspect were as follow. 1) The aspect

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University

of the Operational was a high level 2) The aspect of the Planning was a high level. 3) The aspect of the Assessment was a high level 4) The aspect of the Decision making was a high level.

Keywords: Participation, Quality assurance, Internal education quality assurance

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพเพื่อเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลกที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง การพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยการศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพคน ให้สามารถพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจากผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้บุคคลต้องมีการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับยุคสมัย การที่บุคคลจะเรียนรู้และปรับตัวได้ดี อันเนื่องมาจากการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพแล้ว ดังนั้น การพัฒนาระบบการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน จะต้องเกิดจากการสร้างความร่วมมือและการประสานสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา อีกทั้งยังต้องมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นที่ยอมรับของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับประกาศกฎกระทรวงฉบับเดิม ว่าด้วย ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พุทธศักราช 2553 ซึ่งได้กำหนดระบบหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมสนับสนุนและกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด ตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่ให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยดำเนินการดังนี้ คือ 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) จัดให้มีการประเมินคุณภาพ 7) จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ 8) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (ศิริณา สมศรี, 2560, น. 2) สอดคล้องกับสำนักทดสอบทางการศึกษา (2554, น. 185) สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษาโดยการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตาม ประเมินผล พัฒนาและปรับปรุง ผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ และสร้างความมั่นใจและความพึงพอใจของผู้รับบริการตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ทั้งนี้ ศิริวรรณ ขวัญมุข (การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 พฤษภาคม 2563) รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ได้ติดตามการจัดการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ส่วนหนึ่งยังดำเนินการโดยไม่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของบุคลากรที่เกี่ยวข้องยังคงขาดการมีส่วนร่วมของบุคคลภายในและภายนอกสถานศึกษา ส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินการโดยครูที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการสถานศึกษาเท่านั้น โดยไม่ได้เกิดจากความสมัครใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ยังมีครูในสถานศึกษาจำนวนมากตลอดจนชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ซึ่งบุคลากรเหล่านี้ยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจ จึงทำให้การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเกื้อกุล เครือวัลย์ (2557, น. 104) เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนดีศรีตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณตศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบว่า ด้านผลผลิตมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นควรมีกระบวนการที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีการดำเนินงานตามเป้าหมายดัชนีชี้วัดสภาพความสำเร็จ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อการศึกษาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำนวน 133 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำนวน 103 แห่ง โดยใช้ตารางประมาณค่ากลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1986 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 43) คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 2 คน ได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 206 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 103 คน ครู จำนวน 103 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมีลักษณะของแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) แสดงค่าแต่ละระดับ 5 หมายถึง สภาพการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพฯ อยู่ในระดับมากที่สุด 4 หมายถึง สภาพการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพฯ อยู่ในระดับมาก 3 หมายถึง สภาพการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพฯ อยู่ในระดับปานกลาง 2 หมายถึง สภาพการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพฯ อยู่ในระดับน้อย 1 หมายถึง สภาพการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพฯ อยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้ค่าความสอดคล้องทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.6-1.00 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยผ่านการทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 30 คน และได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับร้อยละ 97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการทำวิจัย และส่งแบบสอบถามพร้อมสำเนาหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยส่งให้แก่สถานศึกษา โดยใช้รูปแบบออนไลน์ (Google form) พบว่า ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 176 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 86

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัย สรุปได้ว่า สภาพการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการดำเนินงาน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการตัดสินใจ โดยมีรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพฯ ในภาพรวม

การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	ด้านการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน	4.41	0.49	มาก	2
2	ด้านการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ	4.34	0.55	มาก	4
3	ด้านการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ	4.41	0.47	มาก	1
4	ด้านการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล	4.37	0.48	มาก	3
รวมเฉลี่ย		4.38	0.47	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.47) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการดำเนินการ ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.47) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.55)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษา ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้ามามีบทบาทร่วมกันประเมินผลการจัดการศึกษา มีส่วนร่วมวางแผนและการตัดสินใจในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา โดยจัดให้มีการประเมินคุณภาพ ร่วมกันจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในและมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ European Commission (2018, pp. 11-32) โดยคณะกรรมการยุโรป กล่าวถึงการพัฒนาโรงเรียน ในด้านต่าง ๆ สรุปได้ว่า การบริหารสภาพแวดล้อมกับการประกันคุณภาพในด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้เรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การประกันคุณภาพมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กล่าวคือ หากผู้เรียนได้รับการสนับสนุนจากทางโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดกิจกรรมที่เกิดจากความร่วมมือของผู้ปกครองและโรงเรียนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น จะทำให้การประกันคุณภาพทางการศึกษามีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561, น. 7) กล่าวว่า คุณภาพของการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาที่ครอบคลุมด้านวิชาการ ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านข้อมูลสารสนเทศ และด้านสภาพแวดล้อม โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจด้านคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับกาญจนา

เนียมจันทร์ (2561) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับศิริณา สมศรี (2560) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของครูและผู้บริหารในกระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเชิงคำ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2 พบว่า อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ นันทรัตน์ เกตุพงษ์พันธ์ (2562) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับอลงกรณ์ ขอบชิน (2560) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของครูในการประกันคุณภาพการศึกษาในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาที่ 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการประกันคุณภาพการศึกษาในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาที่ 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน สอดคล้องกับอนุกุล ศิริจันทร์ (2562) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน (Planning) คือ การมีส่วนร่วมในการประชุม ให้ความคิดเห็นในกระบวนการจัดวางแผนงานโครงการ การกำหนดเป้าหมาย การดำเนินงาน งบประมาณ และทรัพยากร การดำเนินการล่วงหน้าของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ สอดคล้องกับพัชญา วรรณโชค (2566) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 พบว่า ระดับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ระดับประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุดและพบว่าทั้งการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ มีสาเหตุมาจากกลุ่มผู้บริหารยุคใหม่มีการยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ขาดแคลนในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ บุคลากร รวมไปถึงสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยจึงจำเป็นที่จะต้องบริหารจัดการโรงเรียนโดยอาศัยความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ และยังทำให้ผู้บริหารมีแนวทางในการดำเนินงาน เน้นการมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลก็จะทำให้โรงเรียนมีประสิทธิผล บรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ 3) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ สอดคล้องกับสิริพร ปาณาวงษ์ และคณะ (2564) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการประเมินความต้องการจำเป็นในการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด 4) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล สอดคล้องกับอรุณรัตน์ พิฆาตไพร และนิยดา เปี่ยมพิชนะ (2565) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม และสอดคล้องกับอนุกุล ศิริจันทร์ (2562) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน พบว่า การมีส่วนร่วม

ด้านการประเมินผล (Evaluation) คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์รูปแบบ ตรวจสอบการทำงานตามแผนงาน โครงการต่าง ๆ ร่วมกับโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

1. ผู้บริหาร ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความตระหนักถึงขั้นตอนการเตรียมการในการตั้งเป้าหมายเพื่อดำเนินโครงการ/กิจกรรม การกำหนดนโยบายการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ทุกฝ่ายต่างมีส่วนร่วมในการประสานงาน มีการเตรียมความพร้อมทรัพยากรและบุคลากร มีการแต่งตั้งคณะกรรมการทำงาน

2. ผู้บริหารได้นำหลักการตัดสินใจมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ปัญหาอย่างรอบด้านโดยให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

3. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมปรับปรุงการประเมินคุณภาพในการดำเนินงาน โครงการ/กิจกรรม

4. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมกับคณะกรรมการในการวิเคราะห์ปัญหาและปัจจัยแห่งความสำเร็จจากรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 ผู้บริหารทางการศึกษาสามารถนำผลการวิจัยในการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมและแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ไปใช้วางแผนจัดทำนโยบายการพัฒนาระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรเปิดโอกาสให้ครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา ได้ร่วมตัดสินใจประเมินโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ และนำผลการประเมินมาวิเคราะห์หาปัจจัยแห่งความสำเร็จ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

2.2 ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

แหล่งอ้างอิง

กาญจนา นิยมจันทร์. (2561). การมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เกื้อกูล เครือวัลย์. (2557). การศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนดีศรีตำบล ตามเป้าหมายดัชนีชี้วัดสภาพความสำเร็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

- นันทรัตน์ เกตุพงษ์พันธ์. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 1 [วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี]. SRU Intellectual Repository. <http://ir.sru.ac.th/handle/123456789/723>
- พัชญา วรรณโชค. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ศิริภา สมศรี. (2560). สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของครูและผู้บริหาร ในกระบวนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนกลุ่มเชิงคำ 1 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 21 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยพะเยา]. University of Phayao Digital Collections. <http://www.updc.clm.up.ac.th/handle/123456789/1941>
- สิริพร ปาณาวงษ์, วุฒิชัย พิสิก, และณิชาธิ์ ป้อมสัมฤทธิ์. (2564). การประเมินความต้องการจำเป็นในการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 15(3), 56-68. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rmuj/article/view/256361>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพตาม มาตรฐาน การศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์ การศึกษาพิเศษ. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย
- อนุกุล ศิริจันทร์. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 4(1), 18-31. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/246208>
- อลงกรณ์ ขอบชิน. (2560). การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการประกันคุณภาพการศึกษาในกลุ่ม โรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาที่ 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- อรุณรัศมี พิฆาตไพร และนิดา เปี่ยมพิชนะ. (2565). เรื่องการประเมินความต้องการจำเป็นในการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2. วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ, 22(1), 13-26. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/BUAJEAD/article/view/240626>
- European Commission. (2018). *Quality assurance for school development*. https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/document-library-docs/2018-wgs2-quality-assurance-school_en.pdf

ปัญหาการจัดสวัสดิการแรงงาน Labor Welfare Problems

วีรณัฐ พรหมจักร¹

Weeranuch Promjak

ณัฐภัทร อยู่เมือง²

Nathapat Yumuang

เกษม ประพาน¹

Kasem Prapan

Corresponding Author E-mail: weeranuch.pr@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัญหาการจัดสวัสดิการแรงงานของไทย เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดสวัสดิการแรงงาน เพราะสวัสดิการจะทำให้บุคลากรในองค์กรพร้อมที่จะทุ่มเทกำลังกายกำลังใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรให้เจริญก้าวหน้า และใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงานพร้อมที่จะทุ่มเทกำลังกายกำลังใจในการปฏิบัติงาน จะเห็นได้จากการที่รัฐเข้าสนับสนุนในการจัดให้มีกฎหมายประกันสังคมที่นายจ้าง ลูกจ้าง และรัฐบาลร่วมกันรับผิดชอบด้วยกัน รวมทั้งการที่อุตสาหกรรมได้เริ่มคำนึงถึงสวัสดิการแรงงานที่เป็นประโยชน์แก่สังคมรอบ ๆ โรงงานหรือมีการพัฒนาชุมชนรอบโรงงานอุตสาหกรรมเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชนภายนอกด้วย ทำให้มีการร่วมมือและการประสานงานกับรัฐบาลในระดับท้องถิ่น ระดับภาค และระดับประเทศ ในระยะนี้มีการร่วมมือกันระหว่างอุตสาหกรรมเล็ก ๆ ในการจัดสวัสดิการแรงงาน โดยมีรัฐบาลร่วมรับผิดชอบ เช่น ในประเทศญี่ปุ่น รัฐบาลรับผิดชอบต่อทรัพย์สินสมบัติของอุตสาหกรรมที่ตั้งขึ้น การจัดสวัสดิการในโรงงานอุตสาหกรรมก็จะนำความเจริญมาสู่ท้องถิ่นและประเทศชาติ ส่วนใหญ่ประเทศที่พัฒนาแล้วมีการจัดสวัสดิการแรงงานในลักษณะนี้ ปัจจุบันประเทศไทยให้สวัสดิการแรงงานแก่ลูกจ้างนอกเหนือกฎหมายกำหนดก็แสดงว่า นายจ้างเริ่มมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น แม้ว่าสวัสดิการแรงงานที่ให้ส่วนใหญ่ยังคงจำกัดเฉพาะที่เกี่ยวกับตัวลูกจ้างเท่านั้นก็ตาม การที่จะพัฒนาสวัสดิการแรงงานให้ถึงขั้นที่สังคมมีส่วนรับผิดชอบ อาจจะยังต้องใช้เวลาและความพร้อมของทุกฝ่ายทั้งรัฐบาล นายจ้างและลูกจ้าง และเป็นเรื่องที่เป็นไปได้หากมีการเผยแพร่ความคิดที่ถูกต้องในด้านสวัสดิการแรงงานเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

คำสำคัญ: สวัสดิการ, แรงงาน, ปัญหาการจัดสวัสดิการ

Abstract

This article aims to demonstrate the problems of labor welfare management in Thailand. To see the importance of organizing labor welfare because welfare will make personnel in the organization ready to devote their physical strength and moral support to work that will affect the organization's progress. and use knowledge and abilities to the utmost in performing tasks, ready to devote physical and mental strength to performing duties This can be seen from the government's support in providing social security laws for employers and employees. and the government shares responsibility together Including the fact that the industry has begun to consider labor welfare that is beneficial to the

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Mahamakut Buddhist University, Sri Lanchang Campus

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Mahavajiralongkorn Rajavidyalaya Campus

surrounding society. Factories or the development of communities around industrial plants is a show of responsibility to society and outside communities, resulting in cooperation and coordination with the government at the local, regional, and national levels. In this phase, there is cooperation between small industries. in organizing labor welfare with the government sharing responsibility, such as in Japan the government is responsible for the wealth of the industries that establish it. Providing welfare in industrial plants will bring prosperity to the local area and the nation. Most developed countries have labor welfare organized in this way. Currently, Thailand provides labor welfare to employees beyond what is required by law. Employers are becoming more socially responsible. Although most of the labor benefits provided are still limited to those pertaining to the employee, in order to develop labor welfare to the point where society is responsible It may still take time and the readiness of all parties, including the government. Employer and employee and it is possible if more and more correct ideas in the field of labor welfare are spread.

Keywords: Welfare, Labor, Welfare management problems

บทนำ

สวัสดิการแรงงานเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตให้แก่ตัวผู้ทำงานและครอบครัว ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งการจัดทำสวัสดิการเป็น “น้ำใจ” ของผู้ประกอบการที่มีให้แก่คนทำงาน หรือลูกจ้าง ส่งผลให้คนทำงานมีความรัก และภักดีต่อองค์กร รวมถึงเป็นตัวกระตุ้นให้ผลงานต่าง ๆ ออกมามีคุณภาพ โดยสวัสดิการที่เหมาะสมกับคนทำงานในแต่ละประเภท จะช่วยให้คนทำงานได้รับสวัสดิการที่ตรงตามความต้องการ สวัสดิการไหนไม่จำเป็นก็สามารถเลือกที่จะไม่ใช้ก็ได้ เช่น คนทำงานที่ไม่มีบุตร ก็สามารถเลือกสวัสดิการอื่นแทนสวัสดิการค่าเล่าเรียนบุตรได้ เป็นต้น โดยสามารถแบ่งออกเป็นชุด เพื่อให้คนทำงานในองค์กรได้เลือก และเมื่อสิ้นสุดปี ก็สามารถเลือกเพื่อเปลี่ยนได้ ผู้ประกอบการสามารถให้โอกาสคนทำงานเลือกเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของสวัสดิการแรงงานในประเภทเดียวกันได้ เช่น โปรแกรมตรวจสอบสุขภาพที่ผู้ประกอบการจัดให้ อาจไม่เป็นที่ถูกใจแก่คนทำงาน ซึ่งคนทำงานสามารถยื่นคำร้องขอเปลี่ยนโปรแกรมตรวจสอบสุขภาพได้ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสำคัญต่อแรงงานเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน แต่ก็ยังปัญหาในการจัดสวัสดิการแรงงานอยู่มากซึ่งจะได้อธิบายดังนี้

สวัสดิการแรงงาน

“สวัสดิการ” หมายถึง “การกินดีอยู่ดี” หรือ Well-being คือภาวะของการมีสุขภาพดี มีความเจริญรุ่งเรือง และมีความสุข ในด้านแรงงานหมายถึง สิ่งที่น่ายจ้างจัดให้เพื่อความสะดวกสบาย หรือความกินดีอยู่ดีของลูกจ้างนั่นเอง ซึ่งการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดภาวะที่มีความสะดวกสบาย หรือความกินดีอยู่ดีของลูกจ้างนี้มีได้หมายความว่า เป็นความรับผิดชอบ ของนายจ้างแต่ฝ่ายเดียว รัฐบาลและสหภาพแรงงาน ก็ต้องมีส่วนร่วมด้วย

“สวัสดิการ” หมายถึง บริการหรือกิจกรรมใด ๆ ที่หน่วยงานราชการ หรือองค์กรธุรกิจเอกชนจัดให้มี ขึ้นเพื่อให้ข้าราชการ พนักงาน หรือผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรนั้น ๆ ได้รับความสะดวกสบายในการทำงาน มีความมั่นคงในอาชีพ มีหลักประกันที่แน่นอนในการดำรงงานชีวิต หรือได้รับประโยชน์อื่นใด นอกเหนือจาก เงินเดือน หรือค่าจ้างที่ได้รับอยู่เป็นประจำ ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญและกำลังใจที่ดีเพื่อจะได้ ใช้กำลังกาย กำลังใจ และสติปัญญาความสามารถของตนในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ไม่ต้องวิตกกังวล ปัญหา ยุ่งยากทั้งในทางส่วนตัวและครอบครัวทำให้มีความพอใจในงาน มีความรักงานและตั้งใจที่จะทำงานนั้นให้นาน ที่สุด สำหรับสวัสดิการที่สมบูรณ์แบบนั้นย่อม หมายถึง สวัสดิการที่

ให้แก่ลูกจ้าง ทั้งในขณะที่ทำงาน นอกเวลา ทำงานแต่ยังอยู่ในที่ทำงาน นอกสถานที่ทำงาน นอกจากนั้น จะต้องไม่ให้เฉพาะลูกจ้างเท่านั้น แต่จะต้องรวมถึงครอบครัว และชุมชนด้วย (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2557)

ข้อแตกต่างระหว่างสวัสดิการแรงงานกับสวัสดิการที่รัฐให้แก่ประชาชน 1) สวัสดิการที่รัฐจัดให้ประชาชนทั่วไปในรูปของการประชาสงเคราะห์หรือบริการสังคมนั้น รัฐมิได้หวังผลตอบแทนหวังเพียงการกินดีอยู่ดีของคนในชาติไม่มีการคิดต้นทุน กำไร 2) สวัสดิการแรงงานเป็นต้นทุนการผลิตสำหรับนายจ้าง การจัดสวัสดิการให้ลูกจ้างย่อมมี ค่าใช้จ่าย นายจ้างจึงต้องคำนึงถึงขอบเขตและหวังผลตอบแทนจากการให้พอสมควร สวัสดิการแรงงานจึงมิใช่ การสงเคราะห์หรือช่วยเหลือคนแบบมูลนิธิหรือการกุศล 3) วัตถุประสงค์ของนายจ้างก็คือ ต้องการให้พนักงานมีความสะดวกสบายในการทำงาน ช่วยแก้ปัญหาการครองชีพของลูกจ้างขณะเดียวกันก็หวังจะได้งานมาก งานดีจากลูกจ้าง เป็นผลพลอยได้

Yoder (1942) กล่าวว่า สวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์เกื้อกูล หมายถึง กิจกรรมที่ดำเนินการโดยฝ่ายนายจ้างที่หวังจะได้รับไม่ตรีจิตมิตรภาพและความกระตือรือร้นในการทำงานจากคนงาน รวมทั้งช่วยลดเปลืองความวิตกกังวลที่เป็นเครื่องบั่นทอนประสิทธิภาพในการทำงาน โดยกิจกรรมเหล่านั้นต้องเป็นสิ่งจูงใจในการจ้างงานและเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงในการทำงานในการดำเนินชีวิตในสังคมสมัยใหม่

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สวัสดิการแรงงาน หมายถึง สิทธิประโยชน์ตอบแทนอื่น ๆ ที่นายจ้างจัดให้แก่ลูกจ้างนอกเหนือจากเงินค่าจ้างตามที่กฎหมายกำหนดและนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดแล้ว ยังต้องตอบแทนการทำงาน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน อำนวยความสะดวกสบายในขณะที่ทำงานและเป็นหลักประกันความมั่นคงในการทำงานและเมื่อพ้นสภาพจากการทำงานไปแล้ว อาจจะยังครอบคลุมไปถึงบุคคลในครอบครัวของลูกจ้างด้วย ทั้งนี้เพราะสวัสดิการแรงงานเป็นส่วนหนึ่งของสวัสดิการสังคม

กระทรวงแรงงานได้ให้ความหมายของคำว่าสวัสดิการแรงงาน ว่า หมายถึง การดำเนินการใด ๆ ไม่ว่าโดยนายจ้าง สหภาพแรงงาน หรือรัฐบาลที่มีความมุ่งหมายเพื่อให้ลูกจ้างสามารถมีระดับความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร มีความผาสุกทั้งกายและใจ มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีความปลอดภัยในการทำงาน มีความเจริญก้าวหน้า มีความมั่นคงในการดำเนินชีวิตไม่เฉพาะแต่ตัวลูกจ้างเท่านั้น แต่รวมถึงครอบครัวของลูกจ้างด้วย โดยแยกออกเป็นสวัสดิการที่กฎหมายกำหนด และสวัสดิการที่นายจ้างจัดให้กับลูกจ้างนอกเหนือกฎหมาย (กระทรวงแรงงาน, 2565) ขณะที่สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเห็นว่า สวัสดิการคือ บริการหรือกิจกรรมใด ๆ ที่หน่วยงานได้จัดให้มีขึ้น เพื่อให้ผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานนั้นได้รับความสะดวกสบายในการทำงาน มีความมั่นคงในอาชีพ มีหลักประกันที่แน่นอนในการดำรงชีวิต หรือได้รับประโยชน์อื่นใดนอกเหนือจากเงินเดือน หรือค่าจ้างที่ได้รับอยู่ประจำ ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญและกำลังใจที่ดี เพื่อจะได้ใช้กำลังกาย กำลังใจสติปัญญาความสามารถของตนในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่โดยไม่ต้องวิตกกังวลปัญหายุ่งยากทั้งในทางส่วนตัวและครอบครัว ทำให้มีความพอใจในงาน มีความรักงาน และตั้งใจที่จะอยู่ทำงานนั้นให้นานที่สุด (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2557)

การจัดสวัสดิการแรงงานของไทยมีพื้นฐานมาจากกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานสิทธิในการทำงานได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสวัสดิภาพหรือสวัสดิการ คือการมุ่งให้เกิดการกินดีอยู่ดีของบุคคลหรือกลุ่มสวัสดิการทั่วไปของชุมชนหรือสังคม ถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐที่ จะต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ร่วมกันของส่วนร่วมความขัดแย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง การคุ้มครองแรงงานนอกระบบ

ตามกฎหมายและการกำหนดรูปแบบเพื่อขยาย การคุ้มครองแรงงานนอกระบบไปยังกลุ่มต่าง ๆ เพิ่มขึ้น (กระทรวงแรงงาน, 2565) สวัสดิการแรงงานเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยให้คุณภาพชีวิตของ ลูกจ้างรวมถึงครอบครัวดีขึ้นความเอื้ออาทรของนายจ้างโดยการจัดสวัสดิการแรงงานให้แก่ลูกจ้าง ย่อมทำให้ลูกจ้างมีความรัก ความผูกพันต่อนายจ้าง ทำให้ลูกจ้างเกิดขวัญและกำลังใจในการทำงานซึ่งทำให้ผล ผลิตของลูกจ้างมีปริมาณสูงขึ้น และคุณภาพสูงขึ้นในขณะเดียวกันการจัดสวัสดิการแรงงานให้แก่ลูกจ้างยัง ช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างนายจ้างและลูกจ้างช่วยลดปัญหาและข้อขัดแย้งในสถานประกอบ กิจการทำให้การประกอบกิจการของนายจ้างดำเนินไปอย่างราบรื่น

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานได้ปฏิบัติการกิจด้านสวัสดิการแรงงาน โดยการส่งเสริมให้มี การจัดสวัสดิการขึ้นในสถานประกอบกิจการ โดยเห็นว่าการที่ลูกจ้างได้รับสวัสดิการที่ดี นอกจากทำให้ ลูกจ้างเกิดขวัญและกำลังใจที่ดีแล้ว ยังส่งผลให้ลูกจ้างลดการขาดงาน ลางานและเปลี่ยนงานบ่อย ในที่สุด จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพ การทำงานและผลิตภาพในการทำงาน ภายใต้กรอบภารกิจดังกล่าว สวัสดิการแรงงานได้ถูกจัดแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) สวัสดิการแรงงานตามกฎหมาย 2) สวัสดิการ แรงงานนอกกฎหมาย

1. สวัสดิการแรงงานตามกฎหมาย เป็นสวัสดิการที่ได้มีการพิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐาน สำหรับลูกจ้างในสถานประกอบกิจการ ซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ได้กำหนด หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ ไว้ 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นส่วนที่ให้อำนาจรัฐมนตรีในการออกกฎหมายกำหนดให้นายจ้างต้องจัดสวัสดิการ ประเภทต่าง ๆ โดยรัฐมนตรีได้ออกกฎหมายที่ใช้บังคับเพื่อให้สถานประกอบกิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คน ขึ้นไป ต้องมีการจัดสวัสดิการประเภทนี้ คือ กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดสวัสดิการในสถานประกอบกิจการ พ.ศ. 2548 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน 2548 เป็นต้นไป โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

ข้อ 1 ในสถานที่ทำงานของลูกจ้างให้นายจ้างจัดให้มี

(1) น้ำสะอาดสำหรับดื่มไม่น้อยกว่าหนึ่งที่ สำหรับลูกจ้างไม่เกินสี่สิบคน และเพิ่มขึ้นในอัตราส่วน หนึ่งที่สำหรับลูกจ้างทุกๆ สี่สิบคน เศษของสี่สิบคนถ้าเกินยี่สิบคนให้ถือเป็นสี่สิบคน

(2) ห้องน้ำและห้องส้วมตามแบบและจำนวนที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร และ กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และมีการดูแลรักษาความสะอาดให้อยู่ในสภาพที่ถูกสุขลักษณะเป็นประจำทุกวัน

ให้นายจ้างจัดให้มีห้องน้ำและห้องส้วมแยกสำหรับลูกจ้างชายและลูกจ้างหญิง และในกรณีที่มี ลูกจ้าง ที่เป็นคนพิการ ให้นายจ้างจัดให้มีห้องน้ำและห้องส้วมสำหรับคนพิการแยกไว้โดยเฉพาะ

ข้อ 2 ในสถานที่ทำงานของลูกจ้าง ให้นายจ้างจัดให้มีสิ่งจำเป็นในการปฐมพยาบาลและการ รักษาพยาบาล ดังต่อไปนี้

(1) สถานที่ทำงานที่มีลูกจ้างทำงานตั้งแต่สิบคนขึ้นไป ต้องจัดให้มีเวชภัณฑ์และยาเพื่อใช้ ในการ ปฐมพยาบาลในจำนวนที่เพียงพอ อย่างน้อยตามรายการดังต่อไปนี้ (ก) กรรไกร (ข) แก้วยา น้ำ และแก้วยา เม็ด (ค) เข็มกลัด (ง) ถ้วยน้ำ (จ) ที่ป้ายยา (ฉ) ปอทวดไข (ช) ปากคีบปลายทุ่ (ซ) ผ้าพันยืด (ฌ) ผ้า สามเหลี่ยม (ญ) สายยางรัดห้ามเลือด (ฎ) สำลี ผ้าก๊อซ ผ้าพันแผล และผ้ายางพลาสติกปิดแผล (ฏ) หลอดหยดยา (ฐ) ขี้ผึ้งแก้ปวดบวม (ฑ) ทิงเจอร์ไอโอดีน หรือโพวิโดน-ไอโอดีน (ฒ) น้ำยาโพวิโดน-ไอโอดีน ชนิดฟอกแผล (ณ) ผงน้ำตาลเกลือแร่ (ด) ยาแก้ผดผื่นที่ไม่ได้มาจากการติดเชื้อ (ต) ยาแก้แพ้ (ถ) ยาทาแก้ ผดผื่นคัน (ท) ยาธาตุน้ำแดง (ธ) ยาบรรเทาปวดลดไข้ (น) ยารักษาแผลน้ำร้อนลวก (บ) ยาลดกรดใน กระเพาะอาหาร (ป) เหล้าแอมโมเนียหอม (ผ) แอลกอฮอล์เช็ดแผล (ฝ) ขี้ผึ้งป้ายตา (พ) ถ้วยล้างตา (พ) น้ำกรดบอริกล้างตา (ภ) ยาหยอดตา

(2) สถานที่ทำงานที่มีลูกจ้างในขณะเดียวกันตั้งแต่สองร้อยคนขึ้นไป ต้องจัดให้มี (ก) เวชภัณฑ์และยาเพื่อใช้ในการปฐมพยาบาลตาม (1) (ข) ห้องรักษาพยาบาลพร้อมเตียงพักคนไข้อย่างน้อยหนึ่งเตียง เวชภัณฑ์และยานอกจาก ที่ระบุไว้ใน (1) ตามความจำเป็นและเพียงพอแก่การรักษาพยาบาลเบื้องต้น (ค) พยาบาลตั้งแต่ระดับพยาบาลเทคนิคขึ้นไปไว้ประจำอย่างน้อยหนึ่งคนตลอดเวลาทำงาน (ง) แพทย์แผนปัจจุบันชั้นหนึ่งอย่างน้อยหนึ่งคน เพื่อตรวจรักษาพยาบาลไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละสองครั้ง และเมื่อรวมเวลาแล้วต้องไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละหกชั่วโมงในเวลาทำงาน

(3) สถานที่ทำงานที่มีลูกจ้างทำงานในขณะเดียวกันตั้งแต่หนึ่งพันคนขึ้นไป ต้องจัดให้มี (ก) เวชภัณฑ์และยาเพื่อใช้ในการปฐมพยาบาลตาม (1) (ข) ห้องรักษาพยาบาลพร้อมเตียงพักคนไข้อย่างน้อยสองเตียง เวชภัณฑ์และยานอกจากที่ระบุไว้ใน (1) ตามความจำเป็นและเพียงพอแก่การรักษาพยาบาลเบื้องต้น (ค) พยาบาลตั้งแต่ระดับพยาบาลเทคนิคขึ้นไปไว้ประจำอย่างน้อยสองคนตลอดเวลาทำงาน (ง) แพทย์แผนปัจจุบันชั้นหนึ่งอย่างน้อยหนึ่งคน เพื่อตรวจรักษาพยาบาลไม่น้อยกว่า สัปดาห์ละสามครั้ง และเมื่อรวมเวลาแล้วต้องไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละสิบสองชั่วโมงในเวลาทำงาน (จ) ยานพาหนะซึ่งพร้อมที่จะนำลูกจ้างส่งสถานพยาบาลเพื่อให้การรักษาพยาบาล ได้โดยพลัน

ข้อ 3 นายจ้างอาจทำความตกลงเพื่อส่งลูกจ้างเข้ารับการรักษายาบาลกับสถานพยาบาล ที่เปิดบริการตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมงและเป็นสถานพยาบาลที่นายจ้างอาจนำลูกจ้างส่ง เข้ารับการรักษายาบาล ได้ โดยความสะดวกและรวดเร็ว แทนการจัดให้มีแพทย์ตามข้อ 2 (2) หรือ ข้อ (3) ได้โดยต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย การให้นายจ้างจัดสวัสดิการตามที่กฎกระทรวงดังกล่าวกำหนดถือเป็นภารกิจของกรมต้องมีการตรวจติดตามโดยเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน และสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานพื้นที่นอกเหนือจากการดำเนินการดังกล่าว การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดสวัสดิการนอกเหนือกฎหมาย ยังเป็นหน้าที่เจ้าหน้าที่จะต้องเข้าไปในสถานประกอบกิจการ เพื่อแนะนำรูปแบบของสวัสดิการต่าง ๆ ที่กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ แต่หากสถานประกอบกิจการ ใดมีความพร้อมเพียงพอก็สามารถจัดให้เป็นไปตามความต้องการของลูกจ้างได้

ส่วนที่ 2 คือส่วนที่เกี่ยวกับคณะกรรมการสวัสดิการแรงงานโดยสืบเนื่องจากการที่ทุกสถานประกอบกิจการมีการจัดสวัสดิการแก่ลูกจ้างทุกแห่ง แต่รูปแบบหรือวิธีการจัดจะแตกต่างกันไปตามลักษณะวิธีการทำงาน หรือประเภทกิจการ ฯลฯ ของสถานประกอบกิจการนั้นและถึงแม้จะมีการจัดสวัสดิการให้กับลูกจ้างแล้วก็ตามแต่ปัญหาความขัดแย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้างยังคงปรากฏเป็นระยะ ๆ อันก่อให้เกิดผลเสียต่อสถานประกอบกิจการสภาพเศรษฐกิจ และการลงทุนของประเทศ

ด้วยเหตุดังกล่าวพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 จึงได้มีการบัญญัติให้จัดตั้งคณะกรรมการสวัสดิการแรงงานขึ้นตามมาตรา 92 ในการให้คำแนะนำการจัดสวัสดิการเพื่อให้ความขัดแย้งต่าง ๆ ในสถานประกอบกิจการลดลง และเพื่อให้ลูกจ้างมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้ ได้บัญญัติให้คณะกรรมการสวัสดิการแรงงาน ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงแรงงานเป็นประธานกรรมการ กรรมการผู้แทนฝ่ายรัฐบาล 4 คน กรรมการผู้แทนฝ่ายนายจ้างและกรรมการผู้แทนฝ่ายลูกจ้าง ฝ่ายละ 5 คน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ และข้าราชการกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นเลขานุการคณะกรรมการดังกล่าว มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 93 ดังต่อไปนี้

1. เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย แนวทาง และมาตรการด้านสวัสดิการแรงงาน
2. เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง ประกาศ หรือระเบียบเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบกิจการ
3. ให้คำแนะนำในการจัดสวัสดิการแรงงานสำหรับสถานประกอบกิจการแต่ละประเภท

4. ติดตามประเมินผล และรายงานผลการดำเนินการต่อรัฐมนตรี
 5. ออกคำสั่งให้นายจ้างจ่ายเงินค่าชดเชยพิเศษหรือค่าชดเชยพิเศษแทนการบอกกล่าวล่วงหน้า ตามมาตรา 120

6. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ ของ คณะกรรมการสวัสดิการแรงงาน หรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

ส่วนที่ 3 นอกจากการบัญญัติให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสวัสดิการแรงงานแล้ว เพื่อเป็นการ ส่งเสริมสนับสนุนและดำเนินการให้มีการจัดสวัสดิการ โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 กำหนดไว้ในมาตรา 96 ให้นายจ้างของสถานประกอบกิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป ต้องจัดให้มี คณะกรรมการสวัสดิการ ในสถานประกอบกิจการ ประกอบด้วยผู้แทนลูกจ้างอย่างน้อยห้าคน โดยที่ คณะกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบกิจการให้มาจากการเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดี กำหนดและในกรณีที่สถานประกอบกิจการใด ของนายจ้างมีคณะกรรมการลูกจ้างตามกฎหมายว่าด้วย แรงงานสัมพันธ์แล้ว คณะกรรมการลูกจ้าง ทำหน้าที่เป็น คณะกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบ กิจการตามพระราชบัญญัตินี้

เจตนารมณ์ของการจัดตั้งคณะกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบกิจการเป็นการส่งเสริมระบบ ทวิภาคี เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกจ้างได้มีการหารือกับนายจ้างในการจัดสวัสดิการอื่น ๆ ซึ่งนอกเหนือจากที่ กฎหมายกำหนดได้อย่างเหมาะสมแก่สถานประกอบกิจการ และเป็นสวัสดิการที่ลูกจ้างเองก็ต้องการ มิใช่ นายจ้างจัดการแต่ฝ่ายเดียวแต่ไม่เป็นที่สนใจของลูกจ้าง การที่เปิดโอกาสให้ลูกจ้างได้แสดงความต้องการ และได้รับฟังความคิดเห็นข้อมูลจากนายจ้างว่าสามารถจัดสวัสดิการที่เสนอได้หรือไม่ เป็นการส่งเสริมการ แรงงานสัมพันธ์ และยุติปัญหาข้อเรียกร้องข้อพิพาทแรงงานแต่เบื้องต้น

ทั้งนี้ คณะกรรมการฯ ดังกล่าว กฎหมายได้กำหนดหน้าที่ไว้ตาม มาตรา 97 ดังนี้

- (1) ร่วมหารือกับนายจ้างเพื่อจัดสวัสดิการแก่ลูกจ้าง
- (2) ให้คำปรึกษาหารือและเสนอแนะความเห็นแก่นายจ้างในการจัดสวัสดิการสำหรับลูกจ้าง
- (3) ตรวจสอบ ควบคุม ดูแล การจัดสวัสดิการที่นายจ้างจัดให้แก่ลูกจ้าง
- (4) เสนอข้อคิดเห็น และแนวทางในการจัดสวัสดิการที่เป็นประโยชน์สำหรับลูกจ้างต่อ

คณะกรรมการสวัสดิการแรงงาน

ดังนั้น คณะกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบกิจการ จึงเป็นเสมือนสื่อกลางที่จะถ่ายทอด ความต้องการ ด้านสวัสดิการของลูกจ้างให้นายจ้างทราบ และร่วมปรึกษาหารือให้ข้อเสนอแนะตลอดจน ตรวจสอบ ดูแลการจัดสวัสดิการภายในสถานประกอบกิจการ เพราะกฎหมาย (มาตรา 98) ยังได้กำหนด ไว้ว่านายจ้างต้องจัดให้มีการประชุมหารือกับคณะกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบกิจการอย่างน้อย สามเดือนต่อหนึ่งครั้ง หรือเมื่อกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบกิจการเกินครึ่งหนึ่งของกรรมการ ทั้งหมดหรือสหภาพแรงงานร้องขอ โดยมีเหตุผลสมควร การที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนี้นั้นเท่ากับเป็นการ ส่งเสริม สนับสนุนและดำเนินการให้มีการจัดสวัสดิการแรงงานขึ้นในสถานประกอบกิจการ ซึ่งหากสถาน ประกอบกิจการใดไม่ดำเนินการจะมีบทลงโทษทั้งจำคุกและปรับ

ส่วนที่ 4 นอกเหนือจากการบัญญัติให้มีคณะกรรมการสวัสดิการแรงงาน รวมทั้งการบัญญัติให้มี คณะกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบกิจการ เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการแรงงาน ในสถานประกอบกิจการแล้วพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ยังมีบทบัญญัติที่ให้ความสำคัญกับ คุณภาพชีวิตของลูกจ้างอันเนื่องมาจากการย้ายสถานประกอบกิจการ โดยกำหนดไว้ในมาตรา 120 แห่ง พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 แก้ไขเพิ่มเติม โดย พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 2) 2551

ในกรณีที่นายจ้างย้ายสถานประกอบกิจการไปตั้ง ณ สถานที่อื่นอันมีผลกระทบ สำคัญต่อการดำรงชีวิตตามปกติของลูกจ้างหรือครอบครัว นายจ้างต้องแจ้งให้ลูกจ้างทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนวันย้ายสถานประกอบกิจการในการนี้ ถ้าลูกจ้างไม่ประสงค์ไปทำงานด้วยให้ลูกจ้างมีสิทธิบอกเลิกสัญญาจ้างได้ภายใน สามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากนายจ้างหรือวันที่นายจ้างย้ายสถานประกอบกิจการแล้วแต่กรณี โดยลูกจ้างมีสิทธิได้รับค่าชดเชยพิเศษไม่น้อยกว่าอัตราค่าชดเชยที่ลูกจ้างพึงมีสิทธิได้รับตามมาตรา 118

ในกรณีที่นายจ้างไม่แจ้งให้ลูกจ้างทราบการย้ายสถานประกอบกิจการล่วงหน้าตามวรรคหนึ่ง ให้ นายจ้างจ่ายค่าชดเชยพิเศษแทนการบอกกล่าวล่วงหน้าเท่ากับค่าจ้างอัตราสุดท้ายสามสิบวัน หรือเท่ากับ ค่าจ้าง ของการทำงานสามสิบวันสุดท้ายสำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย ให้ นายจ้างจ่าย ค่าชดเชยพิเศษหรือค่าชดเชยพิเศษแทนการบอกกล่าวล่วงหน้าให้แก่ลูกจ้างภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ลูกจ้าง บอกเลิกสัญญา

ในกรณีที่นายจ้างไม่จ่ายค่าชดเชยพิเศษหรือค่าชดเชยพิเศษแทนการบอกกล่าวล่วงหน้า ตามวรรค สามให้ลูกจ้างมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการสวัสดิการแรงงานภายในสามสิบวันนับแต่วันครบกำหนดการ จ่ายค่าชดเชยพิเศษหรือค่าชดเชยพิเศษแทนการบอกกล่าวล่วงหน้าให้คณะกรรมการสวัสดิการแรงงาน พิจารณา และมีคำสั่งภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รับคำร้อง เมื่อคณะกรรมการสวัสดิการแรงงานพิจารณา แล้ว ปรากฏว่าลูกจ้างมีสิทธิได้รับค่าชดเชยพิเศษหรือค่าชดเชยพิเศษแทนการบอกกล่าวล่วงหน้า ให้ คณะกรรมการสวัสดิการแรงงานมีคำสั่งเป็นหนังสือให้นายจ้างจ่ายค่าชดเชยพิเศษหรือค่าชดเชยพิเศษแทน การบอกกล่าวล่วงหน้าแล้วแต่กรณี ให้แก่ลูกจ้างภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบ หรือถือว่าทราบคำสั่ง

ในกรณีที่คณะกรรมการสวัสดิการแรงงานพิจารณาแล้ว ปรากฏว่าลูกจ้างไม่มีสิทธิได้รับค่าชดเชย พิเศษหรือค่าชดเชยพิเศษแทนการบอกกล่าวล่วงหน้า แล้วแต่กรณี ให้คณะกรรมการสวัสดิการแรงงานมี คำสั่ง เป็นหนังสือและแจ้งให้นายจ้าง และลูกจ้างทราบ คำสั่งคณะกรรมการสวัสดิการแรงงานให้เป็นที่สุด เว้นแต่นายจ้างหรือลูกจ้าง จะอุทธรณ์คำสั่งต่อศาลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำสั่ง ในกรณีที่ นายจ้างเป็นฝ่ายนำคดี ไปสู่ศาลนายจ้างต้องวางหลักประกันต่อศาลตามจำนวนที่ต้องจ่ายตามคำสั่งนั้น จึง จะฟ้องคดีได้

ในการพิจารณาดำเนินการตามคำร้องของลูกจ้างตามมาตรา 120 เพื่อให้การดำเนินการตาม อำนาจหน้าที่เป็นไปอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมและภายในกำหนดระยะเวลาตามกฎหมาย คณะกรรมการสวัสดิการแรงงานจึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงและกลั่นกรองงาน ขึ้น โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. สอบข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กรณีนายจ้างย้าย สถาน ประกอบกิจการ ตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดย พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ตลอดจนใกล้เคียงประนีประนอมคู่กรณี

2. พิจารณากลั่นกรองงานและเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการสวัสดิการแรงงาน

3. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการสวัสดิการแรงงานมอบหมาย

สวัสดิการแรงงานนอกเหนือกฎหมาย สวัสดิการนอกเหนือกฎหมายที่กรมสวัสดิการ และคุ้มครอง แรงงานนำเสนอเป็นทางเลือกสำหรับสถานประกอบกิจการจัดเพิ่มเติม แบ่งออกได้เป็นหมวดใหญ่ ๆ ดังนี้

1. สวัสดิการที่มุ่งพัฒนาลูกจ้าง เช่น การส่งเสริมการศึกษาทั้งในและนอกเวลาทำงาน การจัดตั้ง โรงเรียนในโรงงาน การอบรมความรู้เกี่ยวกับการทำงานทั้งในและนอกสถานที่ทำงาน การจัดให้มีห้องสมุด หรือมุมอ่านหนังสือ ฯลฯ เป็นต้น

2. สวัสดิการที่ช่วยเหลือในเรื่องค่าครองชีพ การจัดตั้งร้านค้าสวัสดิการหรือสหกรณ์ร้านค้า การให้เงินช่วยเหลือต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานอุปสมบท งานศพ การจัดชุดทำงาน การจัดหอพัก การจัดให้มีรถรับ-ส่ง, เงินโบนัส ค่าครองชีพ เบี้ยขยัน ค่าเช่ากะ
3. สวัสดิการที่ช่วยเหลือการออมของลูกจ้าง เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
4. สวัสดิการที่พัฒนาสถาบันครอบครัวของลูกจ้าง เช่น การจัดสถานเลี้ยงดูบุตรของลูกจ้าง การช่วยค่ารักษาพยาบาลบุคคลในครอบครัว การช่วยเหลือค่าเล่าเรียนบุตรของลูกจ้าง การประกันชีวิตให้กับลูกจ้าง
5. สวัสดิการที่ส่งเสริมความมั่นคงในอนาคต เช่น เงินบำเหน็จ เงินรางวัลทำงานนาน ให้ลูกจ้างซื้อหุ้นของบริษัท กองทุนฌาปนกิจ เงินกู้เพื่อสวัสดิการที่พักอาศัย
6. สวัสดิการนันทนาการ เช่น การจัดทัศนศึกษา การแข่งขันกีฬา การจัดงานเลี้ยงสังสรรค์พนักงาน
7. สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย การให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัย การตรวจสุขภาพประจำปี การจัดสวัสดิการด้านสุขภาพแบบครบวงจร (กระทรวงแรงงาน, 2565)

ประเทศไทยให้สวัสดิการแรงงานแก่ลูกจ้างนอกเหนือกฎหมายกำหนดก็แสดงว่า นายจ้างเริ่มมีความรับผิดชอบทางสังคมมากขึ้น แม้ว่าสวัสดิการแรงงานที่ให้ส่วนใหญ่ยังคงจำกัดเฉพาะที่เกี่ยวกับตัวลูกจ้างเท่านั้นก็ตาม การที่จะพัฒนาสวัสดิการแรงงานให้ถึงขั้นที่สังคมมีส่วนรับผิดชอบ อาจจะยังต้องใช้เวลาและความพร้อมของทุกฝ่ายทั้งรัฐบาล นายจ้างและลูกจ้าง และเป็นเรื่องที่เป็นไปได้หากมีการเผยแพร่ความคิดที่ถูกต้องในด้านสวัสดิการแรงงานเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ปัญหาการจัดสวัสดิการแรงงานของไทย

ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญา ILO 15 ฉบับ (บังคับใช้ 14 ฉบับ) ซึ่งเป็นอนุสัญญาหลัก 5 ฉบับ (จากอนุสัญญาหลักทั้งหมด 8 ฉบับ) ได้แก่ อนุสัญญาฉบับที่ 29 ว่าด้วยการเกณฑ์แรงงานหรือแรงงานบังคับ, อนุสัญญาฉบับที่ 100 ว่าด้วยค่าตอบแทนที่เท่าเทียมกัน สำหรับหญิงและชายที่ทำงานอย่างเดียวกัน และเป็นงานที่มีคุณค่าเท่าเทียมกัน, อนุสัญญาฉบับที่ 105 ว่าด้วยการยกเลิกการใช้แรงงานบังคับ, อนุสัญญาฉบับที่ 138 ว่าด้วยอายุขั้นต่ำที่ให้งานได้ และอนุสัญญาฉบับที่ 182 ว่าด้วยการขจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายโดยมีอนุสัญญาที่ยังไม่ได้รับรอง 26 ได้แก่ อนุสัญญาฉบับที่ 87 ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิการรวมตัวกัน อนุสัญญาฉบับที่ 98 ว่าด้วยสิทธิในการรวมตัวกันและการเจรจาต่อรอง และอนุสัญญาฉบับที่ 111 ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติการจ้างงานและอาชีพอย่างใดก็ตาม รายงานการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรอบที่ 2 ของประเทศไทย 27 ระบุถึงสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทยที่ยังมีอุปสรรคในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิด้านแรงงานและการค้ามนุษย์ สิทธิผู้หญิง สิทธิด้านที่ดิน สิทธิด้านความมั่นคงทางรายได้ของผู้สูงอายุ รวมถึงสิทธิทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ที่ครอบคลุมถึงพนักงานบริการหญิง และสถานการณ์ปัญหาของแรงงานข้ามชาติ ประเทศไทยมีแรงงานนอกระบบ 19.6 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 52 ของผู้มีงานทำ 37.7 ล้านคน โดยอยู่ในภาคเกษตร ป่าไม้และประมงร้อยละ 58 ในการขายส่ง ขายปลีก และการซ่อมยานยนต์ ร้อยละ 17 ในอุตสาหกรรมที่พักแรมและบริการด้านอาหาร ร้อยละ 8 และในภาคก่อสร้างร้อยละ 4 (สสช. 2564)

ปัญหาเรื่องสวัสดิการของรัฐเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญ แต่การเข้าถึงสิ่งเหล่านั้นยังไม่มีประสิทธิภาพและเท่าเทียม การจัดสวัสดิการแรงงานจะกระจายตัวอยู่ทั่วประเทศของไทยแต่จะทำงานมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือถึง 35% เมื่อเทียบกับภาคกลางที่น้อยกว่าที่ 22.8% สำหรับอาชีพที่ได้รับจ้างนั้นคือ แรงงานในภาคเกษตรกรรมที่มีมากถึง 56% และปัญหาที่ประเทศไทยกำลังประสบจาก

แรงงานนอกคือการได้รับค่าตอบแทนต่ำ แต่ใช้แรงงานหนัก สำหรับปัญหาของแรงงานส่วนใหญ่ยังคงเป็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควร ในแต่ละปี ไม่แตกต่างกัน สำหรับปี 2559 พบว่า แรงงานนอกระบบ ต้องการให้ภาครัฐ ช่วยเหลือมากที่สุด คือ ปัญหาเกี่ยวกับค่าตอบแทนร้อยละ 52.8 การทำงานหนัก ร้อยละ 17.1 และงานที่ไม่ได้รับการจ้างอย่างต่อเนื่องร้อยละ 16.6 ที่เหลือเป็น อื่น ๆ เช่น ไม่มีสวัสดิการ ไม่มีวันหยุด เป็นต้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559) นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องปากท้อง ครอบครัว ที่อยู่อาศัยที่ต้องเผชิญ เช่น ผลกระทบต่อแรงงานหญิงที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือต้องแบกรับภาระในครอบครัว เช่น การดูแลคนแก่ เด็ก ผู้ป่วย ผู้พิการ เป็นต้น การเลิกจ้างหรือการทำงานโดยไม่มีสวัสดิการจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะบุตรอย่างยิ่ง มีบางกรณีที่นายจ้างไม่จ่ายค่าจ้าง หรือไม่มีความชัดเจนว่านายจ้างจะรับกลับเข้าทำงานหรือไม่ อย่างไร ทำให้มีแรงงานหญิงหลายคนจำเป็นต้องกลับไปรับจ้างทำงานในภาคเกษตรที่บ้านเกิด เป็นต้น กฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการแรงงานของไทยที่สำคัญ คือพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ซึ่งมีสาระสำคัญในการคุ้มครองแรงงานที่ถือเป็นสวัสดิการแรงงานที่กฎหมายบังคับ (กระทรวงแรงงาน, 2565)

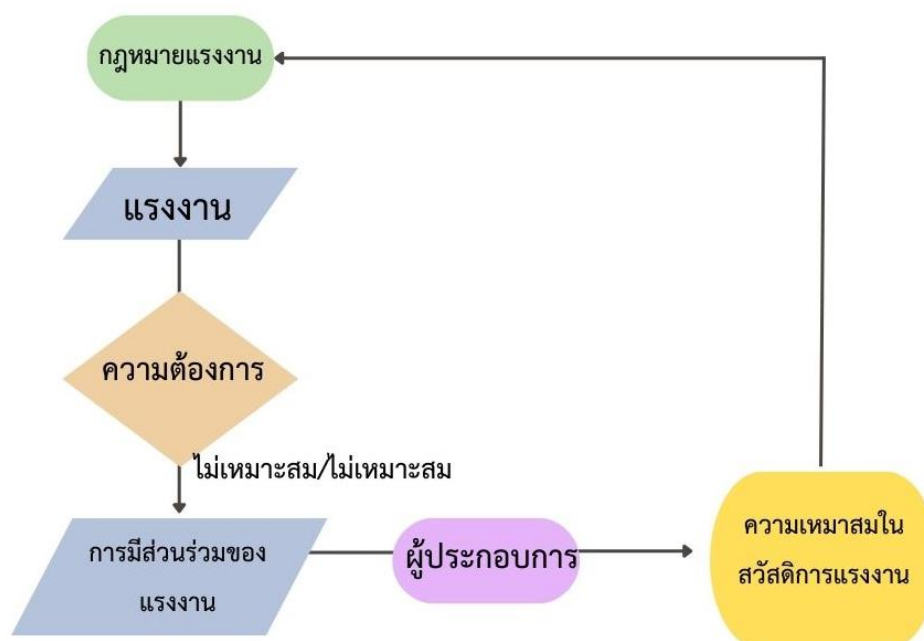
นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ ปิยาภรณ์ พรหมทัต และ เกียรติชัย วีระญาณนธ์ (2564) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนและอะไหล่ยานยนต์ เขตภาคกลางของประเทศไทย พบว่า ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน ของแรงงานอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์เขตภาคกลางของประเทศไทยโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า โดยภาพรวมของปัจจัยส่วนบุคคล มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนและยานยนต์ ทั้ง 8 ด้าน นั้น มีความแตกต่างกัน ในด้านระดับการศึกษาสูงสุดและด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ปัจจัยการจัดการแรงงานที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงาน พบว่าด้านการพัฒนาแรงงาน (Beta = 0.31) ด้านแรงงานสัมพันธ์ (Beta = 0.24) ด้านคุ้มครองแรงงาน (Beta = 0.21) ด้านสวัสดิการแรงงาน (Beta = 0.12) ด้านความปลอดภัยในการทำงาน (Beta = 0.12) มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนและอะไหล่ยานยนต์ เขตภาคกลางของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลจากปัจจัยการจัดการแรงงานที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต การทำงานของแรงงานในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนและอะไหล่ยานยนต์ เขตภาคกลาง ได้แก่ ปัจจัยด้านคุ้มครองแรงงาน ปัจจัยด้านความปลอดภัยในการทำงาน ปัจจัยด้านแรงงานสัมพันธ์ปัจจัยด้านสวัสดิการแรงงาน ปัจจัยด้านแรงงานสัมพันธ์ และปัจจัยด้านพัฒนาแรงงานซึ่งปัจจัยทั้งหมดนี้ล้วนแล้วจะมีผลต่อคุณภาพชีวิตแรงงาน อันเนื่องจากอุตสาหกรรมชิ้นส่วนและอะไหล่ยานยนต์ เขตภาคกลางจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้นจะต้องประกอบไปด้วยความร่วมมือขององค์กรภาครัฐ สถานประกอบกิจการ ที่ต้องมีการวางแผนบริหารจัดการร่วมกันของทุกภาคส่วน พบว่าส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตแรงงานในเขตภาคกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญศรี จิรินัง (2559) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานภาคอุตสาหกรรมกรณีศึกษาอำเภอบางละมุงจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่า 1) แรงงานมีคุณภาพชีวิตด้านร่างกายด้านจิตใจและด้านสังคมที่ไม่เหมาะสม 2) สภาพปัญหาในการทำงาน ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับสภาพสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่มีผลต่อปัญหาสุขภาพผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าควรเร่งส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือแรงงานในด้านต่าง ๆ เป็นการด่วนและทำคู่ขนานไปกับการแก้ไขสภาพสิ่งแวดล้อมในการทำงาน และสอดคล้องงานวิจัยของ อีรพันธ์ ลมูลศิลป์ และ วุฒิชัย ยี่สุนเทศ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานผลิตโรงงานผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ พบว่าในการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายผลิตโรงงานผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ประเด็นที่ควรได้รับการสนับสนุน ด้านทักษะ ประสบการณ์

และความชำนาญในการปฏิบัติงานโดยการพัฒนาความรู้ความสามารถไปพร้อมกับการลงมือปฏิบัติจริง โดยส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนา ความรู้ความสามารถของพนักงานด้านที่พนักงานมีอยู่แล้วให้มากยิ่งขึ้นรวมถึงเพิ่มทักษะในด้านที่พนักงานยังมีความรู้ไม่เพียงพอควบคู่ไปด้วย นอกจากนี้การเปิดโอกาสให้พนักงานได้ทำงานที่มีความสำคัญตามลำดับความสามารถของตัวก็เป็นเรื่องที่สำคัญ อีกประเด็นที่ควรได้รับการสนับสนุน คือ ด้านค่าตอบแทนและเงินเดือน โดยการกำหนดให้มีความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถตำแหน่งและหน่วยงานที่รับผิดชอบ

จากข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นได้ว่า สวัสดิการแรงงานของไทยยังไม่ครอบคลุมในหลายด้านและมีหลายเรื่องที่โรงงานไม่สามารถจัดการได้ทั้งหมดจะต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและข้อกำหนดบางอย่างที่ยังไม่เอื้อต่อลูกจ้าง และที่สำคัญคือลูกจ้างเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการเพื่อตนเองน้อยมาก โดยส่วนมากแล้วนายจ้างจะจัดสรรเพียงแค่ว่าตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้นเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายขององค์กร ดังนั้นการจัดสวัสดิการที่ดีจึงควรเป็นไปตามความต้องการของแรงงาน และไม่ให้ผู้ประกอบการมีค่าใช้จ่ายสูงจนเกินไปจึงต้องมีข้อตกลงที่เหมาะสมร่วมกันนั่นเอง

องค์ความรู้ใหม่

ปัจจุบันประเทศไทยให้สวัสดิการแรงงานแก่ลูกจ้างนอกเหนือกฎหมายกำหนดก็แสดงว่า นายจ้างเริ่มมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น แม้ว่าสวัสดิการแรงงานที่ให้ส่วนใหญ่ยังคงจำกัดเฉพาะที่เกี่ยวกับตัวลูกจ้างเท่านั้นก็ตาม การที่จะพัฒนาสวัสดิการแรงงานให้ถึงขั้นที่สังคมมีส่วนรับผิดชอบ อาจจะยังต้องใช้เวลาและความพร้อมของทุกฝ่ายทั้งรัฐบาล นายจ้างและลูกจ้าง และเป็นเรื่องที่เป็นไปได้หากมีการเผยแพร่ความคิดที่ถูกต้องในด้านสวัสดิการแรงงานเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และทุกฝ่ายจะต้องรับฟังความต้องการของลูกจ้าง และมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

ภาพที่ 1 แนวทางจัดสวัสดิการแรงงานที่มีความเหมาะสมต่อความต้องการแรงงาน

แหล่งอ้างอิง

- กระทรวงแรงงาน. (2565). *สวัสดิการแรงงาน*. <https://lb.mol.go.th/คนทำงาน/สิ่งที่ลูกจ้างควรรู้/สวัสดิการแรงงาน>
- ธีรพันธ์ ลมูลศิลป์ และวัชรระ ยี่สุนเทศ. (2562). แรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายผลิตโรงงานผลิตชิ้นส่วนยานยนต์. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 5(1), 76-84. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/scaj/article/view/176850>
- ปิยาภรณ์ พรหมทัต และเกียรติชัย วีระญาณนนท์.(2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนและอะไหล่ยานยนต์ เขตภาคกลางของประเทศไทย. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 7(2), 167-177. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/scaj/article/view/249912>
- เพ็ญศรี ฉิรินัง.(2559). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานภาคอุตสาหกรรมกรณีศึกษาอำเภอ บางละมุง จังหวัดชลบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2557). *ความหมายและขอบเขตของคำว่า “สวัสดิการ”*. <http://ftiweb.off.fti.or.th/intranet/file/banner/welfare.pdf>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). *สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2559*. <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/workerOutSum59.pdf>
- Yoder, D. (1942). *Personnel management and industrial relations*. Prentice-Hall. <https://doi.org/10.1037/13581-000>

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

การส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร วิชาการล้านนา ผู้เขียนต้องตรวจสอบและปฏิบัติตามข้อกำหนดของวารสาร หากไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดบทความอาจถูกส่งคืนให้กับผู้เขียน

รายการตรวจสอบก่อนส่งบทความ

- เป็นบทความวิจัยและวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา และศึกษาศาสตร์
- ไฟล์บทความขนาดหน้ากระดาษ A4 ระยะขอบห่าง 1 นิ้วทั้งสี่ด้าน จำนวน 8-15 หน้า (รวมรายการอ้างอิง) ใช้โปรแกรม Microsoft Words สกุล .doc/.docx ตัวอักษร TH SarabunPSK โดยใช้รูปแบบการเขียนบทความตามที่วารสารกำหนด
- บทความมีชื่อ-นามสกุล ผู้เขียน หน่วยงานที่สังกัด บทคัดย่อ และคำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุ e-mail ของผู้ประสานงาน
- การอ้างอิงบรรณานุกรมใช้รูปแบบ APA 7th edition ทั้งการอ้างอิงในเนื้อหาและส่วนท้ายเฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น
- บทความที่จะตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องไม่เคยถูกตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น
- ผู้เขียนต้องคำนึงถึงจริยธรรมไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง บทความต้องมีค่าความซ้ำของผลงาน (โปรแกรม CopyCatch) ไม่เกินตามค่าที่วารสารกำหนด

ขั้นตอนการส่งบทความ

1. ผู้เขียนส่งต้นฉบับบทความผ่านระบบวารสารออนไลน์ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/mbulncjournal/submissions> หรือ e-mail: lannajo2018@gmail.com
2. วารสารพิจารณาและตรวจสอบรูปแบบของบทความ
3. วารสารแจ้งให้ผู้เขียนนำไปแก้ไข (ถ้ามี)
4. วารสารสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องประเมินบทความ
5. วารสารแจ้งให้ผู้เขียนนำไปแก้ไขตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ (ถ้ามี)
6. กรณีบทความไม่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ วารสารแจ้งผู้เขียนแก้ไขบทความและส่งประเมินใหม่ หรือวารสารปฏิเสธการตีพิมพ์บทความ (ถ้ามี)
7. วารสารตอบรับผ่านการพิจารณาบทความแก่ผู้เขียนบทความ
8. ผู้เขียนทำการชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์จำนวน 3,500 บาท (สามพันห้าร้อยบาทถ้วน) ต่อ 1 บทความ ผ่าน บัญชี ธนาคารกรุงไทย มหามฤฎราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เลขที่ 540-1-10411-1 พร้อมส่งหลักฐานการชำระเงินมาที่ e-mail: lannajo2018@gmail.com
9. บทความเผยแพร่ตามกำหนดการเผยแพร่

รูปแบบการเขียนบทความลงวารสาร

• ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน บทคัดย่อ และคำสำคัญ (ใช้ฟอนต์ TH SarabunPSK) (จำนวนหน้า 8-15 หน้า)

1. ชื่อเรื่องภาษาไทย ตัวอักษรหนาขนาด 16 pt กึ่งกลางหน้ากระดาษ
2. ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ ตัวอักษรหนาขนาด 16 pt กึ่งกลางหน้ากระดาษ ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ขึ้นต้นคำ ยกเว้น a, an, the, of, for, on, or, at
3. ชื่อ-สกุลผู้เขียน ตัวอักษรหนาขนาด 14 pt ซิดขวาหน้ากระดาษ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุชื่อหน่วยงานในเชิงอรรถทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้หมายเลข 1, 2, 3 กำกับหลังชื่อผู้เขียน บทความวิจัยสามารถระบุชื่อผู้เขียนได้ไม่เกิน 5 ท่าน บทความวิชาการไม่เกิน 3 ท่าน
4. Corresponding Author E-mail ระบุอีเมลผู้เขียนที่ติดต่อประสานงาน ตัวอักษร 14 pt ซิดขวาหน้ากระดาษ
5. บทคัดย่อ (Abstract) หัวข้ออักษรหนาขนาด 16 pt เนื้อหาอักษรขนาด 14 pt ไม่เกิน 300 คำ ระบุวัตถุประสงค์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ/คุณภาพ วิธีการวิจัยและผลการวิจัย
6. คำสำคัญ (Keywords) ระบุคำสำคัญ จำนวน 3-5 คำ

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)
ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)
(เว้น 1 บรรทัด ขนาด 16 pt)

ตัวอักษรขนาด 14 pt
บทความวิจัยไม่เกิน 5 ท่าน
บทความวิชาการไม่เกิน 3 ท่าน

ชื่อผู้เขียนภาษาไทย ¹
ชื่อผู้เขียนภาษาอังกฤษ
ชื่อผู้เขียนภาษาไทย (ถ้ามี) ²
ชื่อผู้เขียนภาษาอังกฤษ
ชื่อผู้เขียนภาษาไทย (ถ้ามี) ³
ชื่อผู้เขียนภาษาอังกฤษ

Corresponding Author E-mail: ABC@mail.com

(เว้น 1 บรรทัด ขนาด 16 pt)

บทคัดย่อ (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1)..... 2)..... 3).....เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ/คุณภาพ
ผลการวิจัยพบว่า (ตอบตามวัตถุประสงค์)(ประมาณ 300 คำ) (ขนาด 14 pt)

คำสำคัญ:,,(จำนวน 3-5 คำ)

Abstract (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

The objectives of this research were: 1) 2)..... 3).....

The results of this research found that: (สอดคล้องกับภาษาไทย) (ขนาด 14 pt)

Keywords:,, (จำนวน 3-5 คำ)

¹ คณะ.....มหาวิทยาลัย..... (ขนาด 14 pt) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

² โรงเรียน..... (ขนาด 14 pt) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

³ สังกัด/หน่วยงาน..... (ขนาด 14 pt) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

• บทความวิจัย

ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 pt

1. ชื่อเรื่องและบทคัดย่อ ตามที่ระบุไว้ข้างต้น
2. บทนำ (Introduction) ความเป็นมา ความสำคัญ และเหตุผลในการวิจัย
3. วัตถุประสงค์การวิจัย (Objectives) ระบุเป็นข้อ ๆ
4. วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) รูปแบบการวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปผลการวิจัย (Results) ตอบวัตถุประสงค์
6. อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) อภิปรายเฉพาะประเด็นสำคัญ
7. องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย (New Body of Knowledge) สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ทั้งรูปแบบของแผนภูมิรูปภาพและข้อความ
8. สรุป (Conclusion) (ถ้ามี) ระบุข้อสรุปที่สำคัญ
9. ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย
10. แหล่งอ้างอิง (References) เฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น

หมายเหตุ

- การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องมีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านบนหรือด้านล่าง อักษรตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ รูปที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพและตารางที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วน หากนำมาจากแหล่งข้อมูลอื่น ต้องระบุแหล่งที่มาให้ชัดเจน
- การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

• บทความวิชาการ

ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 pt

1. ชื่อเรื่องและบทคัดย่อ ตามที่ระบุไว้ข้างต้น
2. บทนำ (Introduction) หลักการและเหตุผลของบทความที่เขียน
3. เนื้อหา (Content) เนื้อหาตามประเด็นที่นำเสนอ
4. สรุป (Conclusion) สรุปสาระสำคัญของบทความตามเนื้อหาที่ได้กล่าวมา
5. แหล่งอ้างอิง (References) เฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น

หลักเกณฑ์ในการเขียนเอกสารอ้างอิง

ใช้รูปแบบการเขียนบรรณานุกรมแบบ APA (American Psychological Association style) 7th edition

1. การเขียนอ้างอิงในเนื้อหา (In-Text Citation)

การอ้างอิงในเนื้อเป็นวิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี ระบุชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ เลขหน้า (ถ้ามี) ไว้ข้างหลัง หรือข้างหน้าข้อความ โดยมีรูปแบบการเขียนดังนี้

การอ้างอิงหน้าข้อความ	ชื่อผู้แต่ง/(ปี) แสง จันทร์งาม (2539) ได้ให้ความหมายของการปฏิบัติกรรมฐาน.....
การอ้างอิงหลังข้อความ	 (ชื่อผู้แต่ง,/ปี,/น.) พร้อมกับความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น (Paul, 2019, pp. 15-19)

หมายเหตุ

* ภาษาไทย ระบุเลขหน้า น. (ถ้ามี)

* ภาษาอังกฤษ ใช้ p. อ้างอิงเพียงหน้าเดียว และใช้ pp. อ้างอิงหลายหน้า

รูปแบบ	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ
ผู้แต่ง 1 คน	ชื่อ/สกุล/(ปี,/น.) หรือ (ชื่อ/สกุล,/ปี,/น.)	สกุล/(ปี,/p./pp.) หรือ (สกุล,/ปี,/p.)
	แสง จันทร์งาม (2539, น. 5)	(Jones, 2007, pp. 9-10)
ผู้แต่ง 2 คน	ชื่อ/สกุล ¹ /และ/ชื่อ/สกุล ² /(ปี,/น.) หรือ (ชื่อ/สกุล ¹ /และ/ชื่อ/สกุล ² ,/ปี,/น.)	สกุล ¹ /and/สกุล ² /(ปี,/p.) หรือ (สกุล ¹ &/สกุล ² ,/ปี,/p.)
	ชำนาญ เกียรติ และ รัตนะ วิสัยศักดิ์ (2565)	Williams and Hori (2019) (Williams & Hori, 2019)
ผู้แต่ง 3 คน ขึ้นไป	ชื่อ/สกุล/และคณะ/(ปี) หรือ (ชื่อ สกุล และคณะ, ปี, น.)	สกุล/et al./(/ปี,/p.) หรือ (สกุล/et al./,ปี,/p.)
	สถาพร พุทธิพิฏฐกุล และคณะ (2559)	(Singleton et al., 2021, p. 15)
นิติบุคคล	ชื่อหน่วยงาน/(ปี) หรือ (ชื่อหน่วยงาน,/ปี)	
	Meta Corporation (2022)	
นิติบุคคล (อักษรย่อ)	ครั้งแรก >> ชื่อหน่วยงาน/(อักษรย่อ,/ปี) ครั้งถัดไป >> อักษรย่อ/(ปี) หรือ ครั้งแรก >> (ชื่อหน่วยงาน/[อักษรย่อ],/ปี) ครั้งถัดไป >> (อักษรย่อ,/ปี)	
	World Health Organization (WHO, 2019) ครั้งถัดไป >> (WHO, 2019) (กระทรวงศึกษาธิการ [สธ], 2565) ครั้งถัดไป >> (สธ, 2565)	

รูปแบบ	
การสัมภาษณ์เชิงลึก	ชื่อ/สกุล/(การสื่อสารส่วนบุคคล,วัน/เดือน/ปี) หรือ (ชื่อ/สกุล,การสื่อสารส่วนบุคคล,วัน/เดือน/ปี)
* เขียนอ้างอิงในเนื้อหาเท่านั้น	อักษรย่อชื่อ/สกุล/(personal/communication,วัน/เดือน/ปี) หรือ (อักษรย่อชื่อ/สกุล,personal/communication,วัน/เดือน/ปี)
ไม่ต้องอ้างอิงท้ายบทความ	แสง จันทร์งาม (การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 กุมภาพันธ์ 2559) (J. Hernandez, personal communication, May 25, 2018)
ราชกิจจานุเบกษา	ชื่อกฎหมาย/(ปี) หรือ (ชื่อกฎหมาย,ปี) ตามที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542) ได้กำหนด ...
คัมภีร์ทางศาสนา	ชื่อคัมภีร์/(ปี,เล่ม/ข้อ) หรือ (ชื่อคัมภีร์,ปี,เล่ม/ข้อ) พระไตรปิฎกภาษาไทย (2539, เล่ม 15 ข้อ 9) (King James Bible, 1769/2017, Song of Solomon 8:6)
การอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลระดับทุติยภูมิ	ชื่อ/สกุล ¹ /(ปี,อ้างอิงใน/ชื่อ/สกุล ²) หรือ (ชื่อ/สกุล ¹ ,ปี,อ้างอิงใน/ชื่อ/สกุล ²) สกุล ¹ /(ปี,as/cited/in/สกุล ² ,ปี) หรือ (สกุล ¹ ,ปี,as/cited/in/สกุล ² ,ปี) (เทวินทร์ เหลืองศักดิ์ดา, 2561 อ้างถึงใน พระเกียรติศักดิ์ กิตติวฑฒโน (หลวงอิน), 2565) Allport's diary (2000, as cited in Nicholson, 2003)

* กรณีไม่ปรากฏปีพิมพ์ ให้ใส่ (ม.ป.ป.) หรือ (n.d.)

* กรณีไม่ปรากฏผู้แต่ง ให้ใส่ชื่อเรื่อง ชื่อบท หรือชื่อบทความแทน
ถ้าชื่อเรื่องมียาวเกินมากเกินไป ให้ใส่เฉพาะ คำแรก ๆ ของชื่อเรื่องเท่านั้น

* กรณีผู้แต่งคนเดียว แต่หลายชื่อเรื่องในปีเดียวกัน

แสง จันทร์งาม (2544ก, 2544ข)

(Department of Veterans Affairs, n.d., 2017a, 2017b, 2017c)

* กรณีอ้างอิงมากกว่าสองแหล่งข้อมูล ให้เขียนเรียงตามลำดับตัวอักษร เช่น

... สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ เสียงประชา (2541) และ พระไพฑูรย์ อารัมภรัตน์ (2556)

... การเรียนรู้แบบร่วมมือ (ทีศนา แคมมณี, 2547; ภูรินทร์ แดงน้อย, 2560)

... out in research (Banks, 2002; Dilevko & Gottlieb, 2003; Orzechowski, 2022)

2. การเขียนเอกสารอ้างอิงส่วนท้ายเรื่อง

2.1 หนังสือ

ชื่อผู้เขียน/(ปี)./ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์)./สำนักพิมพ์.

กรณีไม่มีชื่อผู้เขียน ชื่อหนังสือ/(หน้า/เลขหน้า)./สำนักพิมพ์.

* ในกรณีที่ชื่อผู้เขียนมีจำนวนตั้งแต่ 2 คน (ผู้เขียน¹ และผู้เขียน²)

* ในกรณีที่ชื่อผู้เขียนมีจำนวนตั้งแต่ 3-20 คน (ใส่ชื่อผู้แต่งทุกคน ,และ/ชื่อผู้เขียน หรือ ,&/สกุล)

* ในกรณีที่ชื่อผู้เขียนมีจำนวน 21 คนขึ้นไป ใส่ชื่อผู้แต่งคนที่ 1-19 ตามด้วยเครื่องหมาย . . . ก่อนคนสุดท้าย (ผู้เขียน¹, ผู้เขียน², ³, ⁴, ⁵, ⁶, ⁷, ⁸, ⁹, ¹⁰, ¹¹, ¹², ¹³, ¹⁴, ¹⁵, ¹⁶, ¹⁷, ¹⁸, ¹⁹, . . . ผู้เขียน²⁴)

ตัวอย่าง

แสง จันทร์งาม. (2544). *พุทธศาสนาวិทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สร้างสรรค์บุ๊คส์.

Burns, D. M., & Stcherbatsky, T. (1971). *Buddhism, science and atheism* (2nd ed.).

World Fellowship of Buddhist.

ชลธิดา เทพหินลัฟ, นรินธร นนทมาลย์, นริศรา เสือคล้าย, วรรณกร พรประเสริฐ, อาภาพรรณ ประทุมไทย, และณัฐพงศ์ พรหมวงศ์. (2565). *การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (4Cs) ของนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา*. มหาวิทยาลัยพะเยา.

Nath, A. P., Ritchie, S. C., Grinberg, N. F., Tang, H. H., Huang, Q. Q., Teo, S. M., Ahola-Olli, A. V., Wurtz, P., Havulinna, A. S., Santalahti, K., Pitkanen, N., Lehtimaki, T., Kahonen, M., Lyytikainen, L. P., Raitoharju, E., Seppala, I., Sarin, A. P., Ripatti, S., Palotie, A., . . . Inouye, M. (2019). *Multivariate genome-wide association analysis of a cytokine network reveals variants with widespread immune, haematological, and cardiometabolic pleiotropy*. National Library of Medicine.

หมายเหตุ

* กรณีที่ผู้แต่งเป็นนิติบุคคลและผู้รับผิดชอบในการจัดพิมพ์

ใส่ชื่อย่อในส่วนของสำนักพิมพ์ เช่น WHO, มหาวิทยาลัย, สถาบัน, กรม, โรงพยาบาล กรมวิชาการ. (2518). *กรมวิชาการในปัจจุบัน*. กรม.

* ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ ใช้อักษรตัวพิมพ์ใหญ่เฉพาะอักษรตัวแรก หากมีชื่อเรื่องรองใช้เครื่องหมายทวิภาค (:). คั่นเว้น 1 ตัวอักษร ตามด้วยอักษร ตัวแรกเป็นตัวพิมพ์ใหญ่ นอกนั้นใช้ตัวพิมพ์เล็ก Controlling uncertainty: A review of human ...

2.2 บทความ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปี)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.)/ชื่อหนังสือ../(น./เลขหน้า)./
สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชัตติยา กรรณสูตร. (2547). การสังเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยคุณธรรม พฤติกรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย: การเชื่อมโยงสู่นโยบาย. ใน ชัตติยา กรรณสูตร, เสวนิจ รัตน์วิจิตร, ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และขวัญรัก สุขสมฤทัย (บ.ก.). *รายงานการวิจัยคุณธรรมพฤติกรรม ความซื่อสัตย์ของคนไทย* (น. 9-125). สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

2.3 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทและวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก

ชื่อผู้เขียน./ (ปี)./ชื่อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์/[วิทยานิพนธ์
ภาษาไทย ปริญญาโท หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก/ไม่ได้ตีพิมพ์]/ชื่อ
มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ	ชื่อผู้เขียน./(ปี)./ชื่อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์/ [Unpublished/doctoral/dissertation หรือ Unpublished/master's/ thesis]./ชื่อมหาวิทยาลัย.
ออนไลน์	ชื่อผู้เขียน./(ปี)./ชื่อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ ปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต./ชื่อ มหาวิทยาลัย]./ ชื่อเว็บไซต์./URL

ตัวอย่าง

นพพร ไทยเจริญ. (2549). การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง ดินและหิน ใน
ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้
ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุชาติ ตันติศักดิ์. (2550). การตรวจจับฮาร์ดดิสก์ในระบบจำหน่ายโดยใช้ซอฟต์แวร์แอสซิน
[วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. คลังสารสนเทศดิจิทัล
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. [https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/
dc:108574](https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:108574)

2.4 บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./(ปี)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/ปีที่/(ฉบับที่),/เลขหน้า./URL หรือ doi (ถ้ามี)

ตัวอย่าง

มะลิวรรณ โคตรศรี. (2548). การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสามารถในการ
แก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 3(1), 32-48.

Dollery, B. (1995). Towards a theory of public sector organisational performance.
Australian Journal of Political Science, 30(3), 561-567. [https://doi.org/10.1080/
00323269508402356](https://doi.org/10.1080/00323269508402356)

2.5 เว็บไซต์

ภาษาไทย	ชื่อผู้เขียน/(ปี,/วัน/เดือนที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ./ชื่อเว็บไซต์./URL
ภาษาอังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ./(ปี,/เดือน/วันที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ./ชื่อเว็บไซต์./URL

ตัวอย่าง

นักร้องในตำนาน. (2565, 11 กรกฎาคม). 30 แคปชั่นโดนใจ สำหรับทาสแมว คนรักแมวโดน ๆ. ทูริโอ
ดี. <https://women.trueid.net/detail/E7kjm1nDq9dv>

Victoria University. (2023, January 19). APA 7th Referencing: Reports & Grey Literature.
<https://libraryguides.vu.edu.au/apa-referencing/7ReportsGreyLiterature>

หมายเหตุ

กรณีชื่อผู้เขียนและชื่อเว็บไซต์เป็นชื่อเดียวกัน ให้ตัดชื่อเว็บไซต์ออก

2.6 หนังสือพิมพ์

ภาษาไทย	ชื่อผู้เขียน./ (ปี./วัน/เดือนที่เผยแพร่)/ชื่อคอลัมน์./ชื่อหนังสือพิมพ์./น./เลขหน้า.
ภาษาอังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ./ (ปี./เดือน/วันที่เผยแพร่)/ชื่อคอลัมน์./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.
ออนไลน์	ผู้เขียนบทความ./ (ปี./วัน/เดือนที่เผยแพร่)/ชื่อคอลัมน์./ชื่อหนังสือพิมพ์./URL

ตัวอย่าง

โกวิท โพธิสาร. (2549, 4 สิงหาคม). สัมผัสโลกวิทยาศาสตร์ นวัตกรรมใหม่ล่าสุด งานสัปดาห์วิทยาศาสตร์'49. มติชน, น. 33.

Launey. G. D. (2023, January 19). Croatia, the euro and a coffee controversy - but is it all just froth?. *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/business-64302706>

2.7 รายงานการประชุมวิชาการ หรือการสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปี)/ชื่อบทความ./ใน/ชื่อเอกสารการประชุมหรือสัมมนา/ (หน้า/เลขหน้า)/สำนักพิมพ์.
--

ตัวอย่าง

นิตย ไรจน์รัตนวณิชช์ และสิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์. (2549). การศึกษาวิเคราะห์และออกแบบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. ใน *เวทีนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 3* (น. 48-50). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

2.8 เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์ (เอกสารอัดสำเนา/เอกสารประกอบการเรียน)

ภาษาไทย	ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/[เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]/สำนักพิมพ์.
ภาษาอังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ./ (ปี)/ชื่อเรื่อง/[Unpublished manuscript]/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

วีระชัย ยศโสธร. (2556). *จริยธรรมกับการดำเนินชีวิต* [เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

2.9 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อกฎหมาย./ (ปี./วันที่/เดือน)/ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม/ตอนที่/หน้า/เลขหน้า.
--

ตัวอย่าง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. (2542, 15 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 33. หน้า 42-48.

